

Tomas Linas ŠEPETYS

DAKTARO DISERTACIJA

**KŪRINIŲ PANAUDOJIMO PARODIJOS
TIKSLAIS TEISINĖ APSAUGA TURINIO
SKLAIDOS PLATFORMOSE
EUROPOS SĄJUNGOJE**

**SOCIALINIAI MOKSLAI,
TEISĖ (S 001)**
VILNIUS, 2024

Mykolas Romeris
universitetas

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Tomas Linas Šepetys

KŪRINIŲ PANAUDOJIMO PARODIJOS
TIKSLAIS TEISINĖ APSAUGA TURINIO
SKLAIDOS PLATFORMOSE
EUROPOS SĄJUNGOJE

Mokslo daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2024

Mokslo daktaro disertacija rengta 2019–2023 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:

prof. dr. Paulius Pakutinskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkė:

prof. dr. Solveiga Vilčinskaitė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:

prof. dr. Ramūnas Birštonas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);

prof. dr. Raimundas Moisejevas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);

doc. dr. João Pedro Quintais (Amsterdamo universitetas, Nyderlandų Karalystė, socialiniai mokslai, teisė, S 001);

prof. dr. Andreas Rahmatian (Glazgo universitetas, Jungtinė Karalystė, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija bus ginama viešame teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2024 m. balandžio 9 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.

Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

TURINYS

ĮVADAS	6
I. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE REGULIAVIMO YPATUMAI.....	33
1.1. AUTORIAUS SAMPRATOS IŠTAKOS	33
1.2. AUTORIAUS, KŪRINIO IR AUTORYSTĖS SAMPRATA	35
1.3. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ SAMPRATA	38
1.4. VERTYBINIAI IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMO DOKTRININIAI PAGRINDAI	43
1.4.1. Utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija	44
1.4.2. Asmeninė išimtinių autorių teisių teorija	47
1.4.3. Informacinė (socialinio gėrio) išimtinių autorių teisių teorija	50
1.5. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMAS TARPTAUTINĖSE SUTARTYSE	52
1.6. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOS DIREKTYVOSE	59
1.6.1. Išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą	60
1.6.2. Išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą.....	61
1.6.3. Išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą	63
1.7. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMO YPATUMAI EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ NACIONALINĖSE JURISDIKCIJOSE.....	66
1.7.1. Išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą	67
1.7.2. Išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą	70
1.7.3. Išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą.....	73
1.8. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMO REIKŠMĖ EUROPOS SĄJUNGOS KŪRYBINEI INDUSTRIJAI	76
1.9. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMO EUROPOS SĄJUNGOJE EFEKTYVUMO SKAITMENINĖJE ERDVĖJE IR INFORMACINĖJE VISUOMENĖJE PROBLEMATIKA	78
1.9.1. Informacinės visuomenės samprata ir įtaka išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemiškumui	79
1.9.2. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų ir išimtinių autorių teisių turėtojų interesų apsaugos užtikrinimo Europos Sąjungoje reguliacinė asimetrija	83
II. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMO EUROPOS SĄJUNGOJE MODERNIZAVIMAS: TEISĖKŪROS KRYPTYS IR PROBLEMATIKA.....	91
2.1. SKAITMENINĖS VIDAUS RINKOS KONCEPCIJA.....	91
2.2. DIREKTYVA 2019/790: 17 STRAIPSNIO REGULIAVIMAS IR PROBLEMIŠKUMAS.....	94
2.2.1. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybė už neteisėtus kūrinių viešo paskelbimo veiksmus turinio dalijimosi internetu platformose ..95	

2.2.2. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo problematika	100
2.2.2.1. Licencijų agregavimo dilema.....	100
2.2.2.2. Tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams	105
2.2.2.3. Bendro algoritminio turinio monitoringo taikymo tikimybė: parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos įgyvendinimo problema	107
2.2.3. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo problematikos teorinės prielaidos ir sąveika su turinio sklaidos ir komercinio naudojimo modeliais	114
2.3. SKAITMENINIŲ PASLAUGŲ AKTAS: KONCEPCIJA IR ĮGYVENDINIMO PERSPEKTYVA. SKAITMENINIŲ PASLAUGŲ AKTO IR DIREKTYVOS 2019/790: 17 STRAIPSNIO REGULIAVIMO LYGINAMOJI ANALIZĖ	120
2.3.1. Skaitmeninių paslaugų aktas: materialioji taikymo sritis	120
2.3.2. Skaitmeninių paslaugų aktas: prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų teikėjų prievolės užtikrinant išimtinių autorių teisių priežiūrą	123
2.3.3. Skaitmeninių paslaugų aktas: papildomos sisteminės rizikos valdymo prievolės, taikomos labai didelėms interneto platformoms.....	127
2.3.4. Algoritminio turinio moderavimo ir sisteminės rizikos valdymo prievolių įgyvendinimo problemiškas	129
2.3.5. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reglamentavimas – pagrindas skirtingų kūrėjų ekonominius interesus derinančiam algoritminio turinio moderavimui?	136

III. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE REGULIAVIMO MODERNIZAVIMAS ALGORITMINIO TURINIO MODERAVIMO TAISYKLIŲ PAGRINDU: PARODIJOS IDENTIFIKAVIMO IR PIKTNAUDŽIAVIMO ALGORITMINIO TURINIO MODERAVIMO PROCESU PROBLEMA.....	143
3.1. ALGORITMINIO TURINIO MODERAVIMO PROCEDŪRŲ EFEKTYVUMAS: PROCEDŪRĄ GALINČIŲ INICIJUOTI ASMENŲ RATO APIBRĖŽIMAS IR TURINIO ATPAŽINIMO ĮRANKIŲ INTEGRAVIMAS.....	144
3.1.1. Piktnaudžiavimo algoritminiu turinio moderavimu problema.....	144
3.1.2. Kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės išimtinumo užtikrinimo problematika	146
3.1.3. Algoritminio turinio moderavimo procedūros inicijavimo teisė kaip išimtinė galimai pažeidžiamų turtinių autorių teisių turėtojo, besinaudojančio turinio atpažinimo įrankiais, prerogatyva.....	148
3.2. PARODIJOS, KARIKATŪROS, PASTIŠO ŽANRO IŠVESTINIŲ KŪRINIŲ SKLAIDOS UŽTIKRINIMO ALGORITMINIU TURINIO MODERAVIMU PROBLEMA	154
3.2.1. Grėsmė algoritminio turinio moderavimo taikymu sukurti nevisavertį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje institutą.....	154
3.2.2. Algoritminio parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių nustatymo kriterijai.....	158

3.2.2.1. Funkciniai ir struktūriniai parodijos išvestinių kūrinių bruožai	158
3.2.2.2. Struktūrinių parodijos kriterijų transformavimas į algoritminio parodijos atpažinimo taisykles.....	166
3.2.2.3. Parodijos išvestinių kūrinių autorių ekonominių interesų apsauga teisiniu reguliavimu turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose	172
3.3. „TEISĖTO NAUDOJIMO“ PREZUMPCIJOS DOKTRINA: AR ŠIOS DOKTRINOS ĮTVIRTINIMAS IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE REGULIAVIMU REIKŠTŲ EFEKTYVESNĘ ŠIŲ TEISIŲ APSAUGĄ?	176
IŠVADOS.....	182
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI	185
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	189
SANTRAUKA.....	216
MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS.....	247
SUMMARY	249

ĮVADAS

Tyrimo problematika. Gebėti teisiniu reguliavimu įtvirtinti kūrėjų, komercinių subjektų ir visuomenės interesų pusiausvyrą lieka vienas aktualiausių autorių teisės mokslinių klausimų ir praktinio įgyvendinimo uždavinių. Šiuolaikinėje Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje ši pusiausvyra suvokiama kaip sąžiningo minėtų visuomenės grupių interesų derinimo (angl. *fair balance*) paradigma.¹ Šia paradigma palaikoma mintis vystyti tokius demokratinėse visuomenėse pripažįstamus idealus kaip kultūros ir mokslo plėtra, saviraiškos laisvė ir su kūrybiniu procesu bei jo rezultatais susijusių komercinių veiklų įgyvendinimas. Šių idealų įgyvendinimo ir autorių teisės reguliavimo ryšys aiškinamas tokiam reguliavimui priskiriamomis socialinės inžinerijos savybėmis. Autorių teisės pagrindu kūrybinės ir mokslinės informacijos vaisiams suteikiama turto – kontroliuojamos intelektualinės nuosavybės – dimensija, sukurianti ekonominį potencialą. Atitinkamai kyla prielaida rasti intelektualinės nuosavybės komercinio realizavimo veikloms, į kurias įsitraukia kūrėjai ir tarpininkai. Finansinės naudos gavimo prielaida formuoja eksponentinį kūrybinės informacijos asortimentą, kurio vartoseną plečia kultūrinį ir mokslinį diskursą visuomenėje ir taip randamas privačių ekonominių ir bendrųjų informacinių interesų visuomenėje sutarimas – paskirstytasis teisingumas (angl. *distributive justice*).² Vadovaujantis bendrosios visuotinės naudos kriterijumi, manytina, kad Europos Sąjungos autorių teisės kokybės matu laikytinas kūrybinės veiklos skatinimo, ekonominės jos rezultatų vartosenos ir iš jos kylančių visuomenės informacinių poreikių tenkinimo kompromisą formuojantis teisinis reguliavimas.

Tokio reguliavimo pamatus kloja išimtinių autorių teisių institutas. Išimtinės autorių teisės yra teisinio reguliavimo instrumentas, suteikiantis kūrinių autoriams išimtinę turtinę jų panaudojimo ir prieigos prie jų kontrolę ir taip leidžiantis kūriniams įgyti disponuojamos intelektualinės nuosavybės pavidalą. Šiais aspektais išimtinės autorių teisės laikytinos čia aptartos autorių teisei keliamos privačių ir visuomeninių interesų darnos paradigmos įgyvendinimo instrumentu. Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje pagrįstai laikomasi požiūrio, kad išimtinių autorių teisių suteikimas kūrėjams sąlygoja ne tik ekonominį kūrinių panaudos (vartojimo) sandorį tarp kūrėjų, tarpininkų ir vartotojų, bet ir socialinį kūrėjų sektoriaus ir visuomenės sandorį.³ Toks požiūris palaikomas ir Pasaulio intelektualinės nuosavybės organizacijos (angl. WIPO), šiai teigiant, kad išimtinės autorių teisės motyvuoja asmenį įsitraukti į kūrybinius procesus, kurti kultūrinį ir mokslinį turinį, transformuoti jį į prekę ir tokiu būdu prisidėti

1 Caterina Sganga, „A Decade of Fair Balance Doctrine, and How to Fix It: Copyright versus Fundamental Rights before the CJEU from *Promusicae* to *Funke Medien, Pelham and Spiegel Online*“, *European Intellectual Property Review* 41, 11 (2019): 672–682.

2 Justin Hughes, Robert P. Merges, „Copyright and Distributive Justice“, *Notre Dame Law Review* 92, 2 (2017): 514–517.

3 Ya L. Shrayberg, K. Yu Volkova, „Features of Copyright Transformation in the Information Environment in the Age of Digitalization“, *Scientific and Technical Information Processing* 48, 1 (2021): 30.

prie išvestinės kultūros ir mokslo plėtros fenomeno.⁴ Šiam fenomenui paaiškinti būtina paminėti ir išimtinių autorių teisių ribojimus, reglamentuojamus Europos Sąjungoje, taip pat ir terminuotą jų pobūdį ir konkrečias šių teisių galiojimo išimtis.⁵ Šiais aspektais funkcinio požiūriu išimtinės autorių teisės suvoktinos kaip ideali teisinė koncepcija individualių kūrėjo naudą transformuoti į kolektyvinę. Siekiant įvertinti, kaip iš tiesų Europos Sąjungos autorių teisė tenkina socialinio naudingumo sąjungos tarp kūrėjo ir visuomenės kriterijų, turi būti žvelgiama būtent į išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo parametrus.

Nepaisant konceptualaus išimtinių autorių teisių instituto gebėjimo įgyvendinti ekonominius kūrėjų ir socialinius visuomenės interesus, išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo teorinį problemišumą sąlygoja vertybinių požiūrių, įtvirtintų šių teisių reguliavimo pagrindimo teorijose, prieštaringumas.⁶ Pavyzdžiui, argumentai, palaikantys kūrėjų turtinių interesų apsaugą išimtinių autorių teisių reguliavimu ir išžvelgiantys šios apsaugos kuriamą pridėtinę vertę visuomenei, reprezentuoja dominuojančią⁷ utilitarinę išimtinių autorių teisių idėją. Tačiau per pastarąjį dešimtmetį autorių teisės doktrinoje bendros išimtinių autorių teisių reguliavimo vertybinės pozicijos paieškos komplikavosi dėl vis labiau pasaulį persmelkiančio skaitmeninių technologijų taikymo ir poreikio išimtinių autorių teisių reguliavimo veikimą modifikuoti pagal technologinius suskaitmenintų kūrybinių industrijų veikimo ypatumus.⁸ Remiantis utilitariniu požiūriu, suponuojamas privilegijuotos kūrėjų interesų padėties leitmotyvas modernizuojant išimtinių autorių teisių reguliavimą ir pritaikant jo veikimą skaitmeninių technologijų sąlygojamai terpei.

Tačiau utilitariniam požiūriui prieštarauja informacinės išimtinių autorių teisių teorijos šalininkai. Pavyzdžiui, J. de Beer teigia, kad laikymasis utilitarinio požiūrio formuojant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turinį nuoseklus su vakarietiškoje demokratinėse civilizacijose pripažįstamomis vertybėmis, tokiomis kaip privačios

4 World Intellectual Property Organization, *Understanding Copyright and Related Rights* (Geneva: World Intellectual Property Organization, 2016), 5–6.

5 Jimmyn Parc, Patrick Messerlin, „The true impact of shorter and longer copyright durations: from authors’ earnings to cultural creativity and diversity“, *International Journal of Cultural Policy* 27, 5 (2021): 608.

6 Čia turimos omenyje utilitarinė ir informacinė išimtinių autorių teisių teorijos. Pavyzdžiui, Jeanne C. Frommer teigia, kad be utilitarinės teorijos, informacinę visuomenės naudą kildinančios iš kūrėjų ekonominių interesų apsaugos reglamentavimo, visuomenės interesams patenkinti aktualu vadovautis informacine išimtinių autorių teisių teorija, atliepančia kūrybinės informacijos vartosenos įpročių ir galimybių kaitą, t. y. teisiniu reguliavimu siekti tokios informacijos prieinamumo visuomenėje kokybės. Žr. Jeanne C. Frommer, „An Information Theory of Copyright Law“, *Emory Law Journal* 64, 71 (2014): 85–90.

7 Atsižvelgiant į tai, kad tarptautinėje autorių teisių doktrinoje išreiškiamas požiūris, jog autorių teisės moksle būtent utilitarinės išimtinių autorių teisių reguliavimą grindžiančios idėjos laikytinos „dominuojančiomis“ (pavyzdžiui, Brad A. Greenberg, „Rethinking Technology Neutrality“, *Minnesota Law Review* 100 1495 (2016): 1503), šiame disertaciniame darbe autorius, sutikdamas su minėta pozicija, utilitarinę išimtinių autorių teisių teoriją apibrėžia kaip „dominuojančią“.

8 Greenberg, *supra note*, 7: 1503–1508.

intelektinės nuosavybės apsauga ir atlygis už visuomenės informacinei pažangai suteikiamą indėlį. Tačiau pernelyg ekspansyvus šių vertybių saugojimas vykstant kūrybinių industrijų skaitmeninimui gali neigiamai atliepti jų praktinį įgyvendinimą.⁹ Tai įkūnijama struktūriniais kūrinių komercinės vertės išgavimo pokyčiais, pastebimais skaitmeniniuose su kūrinių siejamuose verslo modeliuose. Kaip teigia N. Searle, Europos Sąjungos skaitmeninėse kūrybinėse industrijose matyti tendencija kūrinių komercinės vertės išgavimą sieti nebe su prieigos prie kūrinių informacijos apmokestinimu, o su tuo, kad pasitelkus neribotą prieigą auginama parduodamų reklamos dėjimo paslaugų verte ar vystoma tam tikrų prekių ar paslaugų pardavimų strategija.¹⁰ Istoriniu požiūriu tokie pokyčiai nekelia nuostabos, mat komercinio kūrinių realizavimo strategijos formuojamos priklausomai nuo technologijos, aprobeuojančios tiek kūrinių parametrus, tiek jų panaudojimo ar vartojimo galimybes.¹¹ Pavyzdžiui, ilgą laikotarpį išimtinių autorių teisių teikiama išimtinė kūrinių viešo paskelbimo kontrole bei galimybe riboti prieigą prie kūrinių turinio buvo naudojama formuojant kūrinių komercinės vertės realizacijos grandinę nuo materialaus kūrinių gamybos iki jo pasiūlos mažmeninės prekybos tinkle už kūrinių paklausą atliepiančią rinkos kainą. O skaitmeninėse kūrybinėse industrijose kūrinių komercinės vertės realizavimas atliekamas atvirkščiai: pasinaudojant interneto technologijos teikiama centralizuota informacine infrastruktūra siekiama padidinti vartotojų auditoriją ir sutelkti jos „prieaišumą“ kūriniui suteikiant nemokamą prieigą prie jo vartotojams, o tai vėliau išnaudojama apmokestintų kūrinių prenumeratų, kitų prekių ar paslaugų pardavimui arba reklamos vartojimui pasiekti.¹²

Apžvelgti praktiniai kūrėjų komercinių interesų įgyvendinimo skirtumai informacinių technologijų raidos kontekste rodo besiformuojančius skirtingus kūrėjų lūkesčius: „tradicinių“ kūrinių verslo modelių atstovai neabejotinai palaikytų utilitarinį išimtinių autorių teisių reglamentavimo supratimą ir aukšto lygio išimtinių autorių teisių apsaugos kontrolę skaitmeninėje erdvėje, o skaitmeninėse kūrybinėse industrijose specializuotų kūrinių verslo modelių naudos gavėjams tokia kontrolė nereikalinga.¹³ Šiais aspektais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo perspektyva pasižymi kompleksišku užtikrinant praktinį įvairių kūrėjų komercinių kūrinių realizavimo modelių palaikymą, kartu plėtojant skaitmenines kūrybines industrijas.

9 Jeremy de Beer, „Making copyright markets work for creators, consumers and the public interest“, *ANU Press* 2017, 36 (2017):149.

10 Nicola Searle, „Business Models and Copyright Reform: The Legal Business Model“, *SSRN* (2020): 9, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599891.

11 Nicola Searle, „Business Models, Intellectual Property and the Creative Industries: A Meta-analysis“, *CREATE Working Paper* 2017, 09 (2017):10.

12 Martin Senftleben ir kt., „New Rights or New Business Models? An Inquiry into the Future of Publishing in the Digital Era“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 48, 10 (2017): 542-543.

13 Pamela Samuelson, „Regulating Technology Through Copyright Law: A Comparative Perspective“, *European Intellectual Property Review* 42, 4 (2020): 218.

Išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominis naudingumas kūrėjams tampa tiesiogiai priklausomas nuo to, kaip šis reguliavimas geba atstovauti įvairiems technologiniams kūrinių komercinio realizavimo būdams ir jų technologiniam efektyvumui. Kitaip tariant, išimtinųjų autorių teisių reguliavimui tenka aristoteliškoji įstatymo kaip nešališko tarpininko prievolė reaguoti į visuomenės poreikius.¹⁴ Taigi išgrynintinas išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo kokybei atstovaujantis šio reguliavimo uždavinys: sudaryti palankias sąlygas kūrėjams, kurių komercinio naudojimo modeliai turi skirtingą santykį su išimtinųjų autorių teisių apsaugos taikymu, bendrai šiuos modelius įgyvendinti praktikoje. Atsižvelgiant į globalią kūrybinių industrijų skaitmeninę transformaciją ir tęstinį skaitmeninių technologijų taikymo šiose industrijose proveržį, neabejotina, kad minėto uždavinio reguliaciniai sprendiniai išliks aktualūs Europos Sąjungos autorių teisės mokslo objektas ateityje.

Skaitmeninių technologijų plėtra teikia ne tik inovacinį, bet ir griaujamąjį poveikį kūrėjų ekonominių interesų plėtrai, o kartu ir šiuos interesus saugančiam išimtinųjų autorių teisių reguliavimui.¹⁵ Dėl skaitmeninių technologijų kūrinių vartojimo įpročiai įgavo visuotinės medijos¹⁶ pavidalą. Be abejo, tai lėmė eksponentinį tokios kūrinių vartosenos augimą, tačiau kūrėjų, ligi tol kūrinius komerciškai realizavusių „tradiciniais“ su skaitmenine infrastruktūra nesusijusiais modeliais, pavyzdžiui, mažmeninėje prekyboje, išimtinės autorių teisės tapo itin pažeidžiamos. Šis pažeidžiamumas aiškiamas ne tik fundamentaliais interneto technologijų sukeltais kūrinių informacijos perdavimo infrastruktūros pokyčiais, šią centralizuojant į globalų tinklą, bet ir technologine disponavimo kūrinių konvergencija, kai tokie veiksmai kaip kūrinių atgaminimas, viešas paskelbimas, prieiga prie kūrinių sujungiami į bendrą skaitmeninį lauką.¹⁷ Šie veiksniai susilpnino išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo apsaugą „tradicinių“ kūrėjų atžvilgiu – nebuvo sukurtas technologiškai efektyvus prevencinis poveikis vykdomų pažeidimų gausai.¹⁸ Išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui pritaikius A. Allott įstatymo efektyvumo testą, nustatantį teisinio reguliavimo efektyvumo laipsnį pagal šiam reguliavimui keliamų tikslų ar poveikio praktinį įgyvendinimą, darytina prielaida, kad išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas nebėra efektyvus.¹⁹

14 Aristotelis, *Politika* (Vilnius: Margi raštai, 2009), 120–121.

15 Margery R. Hilko, *Disrupting Copyright: How Disruptive Innovations and Social Norms are Challenging IP Law* (Abingdon: Routledge, 2021), 1–4.

16 Sąvoka „visuotinė medija“ (angl. „mass media“) dažnai vartojama pabrėžiant būtent prieiga neribojamą suskaitmenintų kūrinių kūrybinėse industrijose pasiūlą vartotojams, pavyzdžiui: Jack Balkin, „Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society“, *Yale Law School* 79,1 (2004):10.

17 Shlomit Yanisky-Ravid, „Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective“, *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality 2020* (2020): 2, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3822753.

18 Mindaugas Kiškis, *Interneto technologijų teisė* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 266–267.

19 Anthony Allott, „The Effectiveness of Laws“, *Valparaiso University Law Review* 15, 2 (1981): 233.

Tiriant Europos Sąjungos lygmeniu susiklosčiusias kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimo problemas skaitmeninėse kūrybinėse industrijose, doktrinoje kaip žalingas kūrėjų ekonominiams interesams išskiriamas turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius.²⁰ Šias paslaugas teikiančios platformos, tokios kaip *Youtube*, *Vimeo*, ilgą laiką naudojosi Europos Sąjungoje taikoma atsakomybės už jose daromus išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo išimtimi. Paskatų šioms platformoms imtis tokių pažeidimų prevencijos nebuvo, mat vartotojų, taip pat ir tokių, kurie neteisėtai viešai skelbia turinį, telkimas kuria sąlygas generuoti pelną iš platformose teikiamų reklamos dėjimo paslaugų. Kita vertus, doktrinoje pripažįstama ir technologinė šių platformų reikšmė vystant kūrybinės informacijos infrastruktūros spartą skaitmeninėje erdvėje ir taip prisidedant prie visuomeninio kultūrinio diskurso augimo.²¹ Taigi Europos Sąjungos kūrybinių industrijų susitelkimas į turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorių yra logiškas. Tačiau kone du dešimtmečius trūkstant reguliacinių sprendinių, užtikrinančių „tradicinių“ kūrėjų produkcijos panaudojimo kontrolę turinio dalijimosi internetu sektoriuje, išimtinių autorių teisių apsaugos laipsnis Europos Sąjungos kūrybinėse industrijose laikomas silpnu, o minėtų teisių efektyvumas – fiktyviu.²² Tokia padėtis netruko sulaukti visuotinio pasipiktinimo tarp Europos Sąjungos kūrėjų²³ ir Europos Parlamento dėmesio, šiam išimtinių autorių teisių efektyvumo skaitmeninėje erdvėje dilemą pripažinus vienu iš esminių Europos Sąjungos teisėkūros prioritetų²⁴. Europos Komisijos tvirtinimu, šios dilemos ištakos sietinos su išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo nebylumu užtikrinant kūrinių panaudojimo kontrolę turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje.²⁵

Reaguojant į susiklosčiusią išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemišumą, 2019 m. priimta šiam reguliavimui modernizuoti skirta Direktyva 2019/790, turinti sukurti kūrėjų teises glubojančią reguliacinę aplinką – skaitmeninę

20 Isabel Espin Alba, „Online content sharing service providers’ liability in the directive on copyright in the Digital Single Market“, *EU Law Journal* 6, 1 (2020): 102.

21 Bianca Hanuz, „Direct Copyright Liability As Regulation Of Hosting Platforms For The Copyright-Infringing Content Uploaded By Their Users: Quo Vadis?“, *JIPITEC* 11, 3 (2020): 320–327.

22 Severine Dusolier, „The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some progress, a few bad choices, and an overall failed ambition“, *Common Market Law Review* 57, 4 (2020): 998–999.

23 „Closing the Value Gap: The Liability of Online Platforms. Briefing paper“, European Composer and Songwriter Alliance, žiūrėta 2020 m. liepos 7 d., <http://composeralliance.org/wp-content/uploads/2015/07/Briefing-Paper-on-Value-Gap.pdf>.

24 „2015 m. liepos 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo įgyvendinimo (2014/2256(INI))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0273_LT.html.

25 „2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas poveikio vertinimo santrauka dėl ES teisės aktų dėl autorių teisių modernizavimo SWD(2016) 302 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. balandžio 28 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016S0302&from=EN>.

vidaus rinką.²⁶ Šia direktyva reformuota išimtinių autorių teisių kontrolė, jos veikimo sritį išplečiant į turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorių. Direktyvos 2019/790 17 straipsniu panaikintos Elektroninės komercijos direktyvos 14 ir 15 straipsniuose įtvirtintos atsakomybės už autorių teisių pažeidimus išimtys turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjams. Be to, nustatyti alternatyvieji reikalavimai įgyti viso platformose viešai skelbiamo turinio licencijas arba užtikrinti tokio turinio teisėtumą.

Doktrinoje pastebėta, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo įgyvendinimas galimai atneštų ribojamąjį poveikį tiek informacijos sklaidos galimybėms, tiek ir pačių kūrėjų komerciniams interesams, dėl to nenuostabu, kad Europos Sąjungos valstybės narės delsia įgyvendinti šį reguliavimą nacionaliniuose įstatymuose.²⁷ Įžvelgiamos situacijos, kai platformos, saistomos alternatyviųjų reikalavimų organizuoti turinio licencijavimo mechanizmus arba maksimaliomis pastangomis užtikrinti išimtinių autorių teisių pažeidimų prevenciją, lieka su vieninteliu praktiniu automatizuoto turinio monitoringo sprendiniu, t. y. išankstinės skaitmeninio turinio kontrolės įgyvendinimu.²⁸ Toks Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo poveikis byloja ne tik apie grėsmę riboti išvestinio parodijos ar karikatūros, pastišo žanro turinio sklaidą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, bet ir iš esmės apriboti galimybes vystyti šia sklaida ir neribota vartotojų prieiga prie minėtų žanrų turinio grindžiamą ekonominę kūrybinę veiklą bei tokiu būdu realizuoti turtinį išimtinių autorių teisių pobūdį.²⁹ Parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos problema, priėmus Direktyvą 2019/790, tampa ir doktrininė – kaip taikliai pažymi R. Birštonas, nors Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuota parodijos ar karikatūros, pastišo žanro kūrinių sklaida buvo numatyta kaip pasirenkamai Europos Sąjungos valstybių narių įgyvendintina išimtinių autorių teisių išimtis, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalimi šios išimties veikimas reglamentuotas kaip

26 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d.

27 Eleonora Rosati, „The DSM Directive Two Years On: Do Things Ever Get Easier?“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (2021): 1139–1141.

28 Joao Pedro Quintais, „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical look“, *European Intellectual Property Review* 42, 1 (2020): 37–39.

29 Felipe Romero Moreno, „Upload filters’ and human rights: implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“, *International Review of Law, Computers and Technology* 34, 2 (2020): 174–178. Šiuos nuogastavimus sustiprina ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pozicija, kuria iš esmės buvo pripažinta, jog išankstinės turinio kontrolės mechanizmų taikymas vadovaujantis Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalimi laikytina pagrįsta naudotojų (taip pat ir kūrėjų) saviraiškos ir informacijos laisvės išimtimi. Žr. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje Republic of Poland v. European Parliament and Council of the European Union (Nr. C401/19)“, Curia, žiūrėta 2022 m. balandžio 26 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=258261&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=758534>.

privalomas.³⁰ Taigi Direktyvos 2019/790 17 straipsnis, užuot sugrąžinęs išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo tvarumą užtikrinant komercinius kūrėjų interesus turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, tik dar labiau pabrėžė šios problemos kompleksiskumą tiek praktiniu, tiek doktrininu lygmeniu, įtraukiant poreikį užtikrinti parodijos, karikatūros ar pastišo žanrų išvestinių kūrinių sklaidą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.³¹

2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisija pristatė Skaitmeninių paslaugų aktą. Po intensyvių derybų Europos Komisija ir Europos Parlamentas 2022 m. balandžio 22 d. priėmė susitarimą dėl galutinės Skaitmeninių paslaugų akto redakcijos. Skaitmeninių paslaugų aktu siekiama atnaujinti informacinės visuomenės paslaugų, taip pat ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų bendruosius veiklos reikalavimus, ir užtikrinti turinio sklaidos teisėtumo kontrolę.³² Nemaža Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo dalis, pavyzdžiui, 16 ir 20 straipsniai, skiriama išimtinių autorių teisių priežiūrai turinio dalijimosi internetu paslaugų sferoje. Doktrinoje laikomasi pozicijos, kad, preliminariuoju vertinimu, Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimu konkretizuojamos Direktyvos 2019/790 17 straipsnio prievolės ir jų įgyvendinimas, nustatant tokius procedūrinius išimtinių autorių teisių priežiūros mechanizmus kaip pranešimų apie šių teisių pažeidimus ir vidaus skundų nagrinėjimo sistemos.³³ Šių sistemų funkcionalumas susiejamas su atsakomybės už neteisėtą turinį taikymu, numatant galimai tikslesnę ir praktiniu požiūriu optimalesnę išimtinių autorių teisių priežiūros autonominę sistemą platformose, kai atsakomybė už galimus išimtinių autorių teisių pažeidimus taikoma tik vartotojui inicijavus turinio moderavimo procesą.³⁴

Tačiau Skaitmeninių paslaugų akto reglamentavimo įgyvendinimas suponuoja problematiką apsaugant kūrėjų ekonominius interesus. Nors formaliai atsisakoma bendrojo turinio monitoringo idėjos, išvestinio parodijos ar karikatūros žanro turinio kūrėjų sektorius išlieka pažeidžiamas: siūlomos diegti minėtų teisių priežiūros priemonės reikalaus automatizuotos turinio analizės (algoritminio turinio moderavimo), kuri kelia didelių abejonių dėl gebėjimo įvertinti, ar kūrinyms priskirtinas parodijos,

30 Ramūnas Birštonas, „Naujasis Autorių teisių įstatymas: pagrindinės naujovės (I dalis)“, TeisėPro, žiūrėta 2022 m. birželio 2 d., <https://www.teise.pro/index.php/2022/04/02/r-birstonas-naujasis-autoriu-teisiu-istatymas-pagrindines-naujoves-i-dalis/>.

31 Joao Pedro Quintais ir kt., „Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis“, SSRN (2022): 105, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4210278.

32 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2065&from=EN>.

33 Joao Pedro Quintais, Sebastian Felix Schwemer, „The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special is Copyright?“, *European Journal of Risk Regulation* 13, 2 (2022): 203–207.

34 Miriam C. Buiten, „The Digital Services Act: From Intermediary Liability to Platform Regulation“, SSRN (2021): 18–26, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3876328>.

karikatūros ar pastišo žanrams ir yra atgaminamas šių žanrų apibrėžiamais tikslais.³⁵ Tai galimai sukurtų barjerus parodijos ar karikatūros žanro kūrinių autoriams vystyti ekonominę veiklą, tiesiogiai priklausomą nuo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų infrastruktūros ir neribojamos turinio prieigos. Įžvelgiamos ir papildomos grėsmės, tokios kaip piktnaudžiavimas naudojantis minėtomis pranešimų apie išimtinių autorių teisių pažeidimus procedūromis ir šių procedūrų nukreipimas prieš kitus kūrėjus.³⁶

Todėl pastarojo meto Europos Sąjungos teisėkūros pastangos užtikrinti įvairių kūrėjų komercinių interesų apsaugos visumą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose gali būti įvardijamos kaip euristinės, t. y. stokojančios veiksmingų reguliacinių sprendinių, ir formuojančios konfrontaciją tarp tradicinių kūrėjų ir kūrėjų, kuriems palanki centralizuota turinio viešo paskelbimo struktūra platformose, interesų atstovavimo. Ši situacija kūrybinės industrijos atstovus verčia nepasitikėti ne tik išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu, bet ir pačia Europos Sąjungos teisine sistema ir tokiu būdu šią sistemą diskredituoja kaip nenuoseklią turimų atstovauti visuomenės grupių atžvilgiu.

Taigi šiuolaikinio išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo paradigma papildoma dimensija, pagal kurią turi būti suderinti ne tik bendrieji kūrėjų ir visuomenės informacinės plėtros interesai skaitmeninėje eroje, bet ir rastas kompromisas tarp šioje eroje atsiradusios turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtros ir „tradicinių“ kūrėjų ekonominių interesų. Atitinkamai iškyla ir išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo poreikis.³⁷ Tokio modernizavimo perspektyva doktrinoje laikoma sudėtinga: C. Angelopoulos teigimu, dėl santykinio naujumo ir besirandančių naujų reikšmių kūrėjų interesams turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybė užtikrinant autorių teises yra viena mažiausiai ištirtų autorių teisės sričių.³⁸ Šiuo aspektu tai tik dar labiau pabrėžia išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo poreikį: delsimas pateikti reguliacinius komercinių kūrėjų interesų derinimo sprendinius turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje neatstovauja pamatinio Europos Sąjungos teisės sistemai teisinio apibrėžtumo principo, o kūrėjams nesuteikiama konkrečių lūkesčių dėl komercinės savirealizacijos.³⁹ Taigi kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas

35 Amelie Heldt, Stephan Dreyer, „Competent third parties and content moderation on platforms: Potentials of Independent Decision-Making Bodies From A Governance Structure Perspective“, *Journal of Information Policy* 11 (2021): 288.

36 Folkert Wilman, „The EU’s system of knowledge-based liability for hosting service providers in respect of illegal user content – between the e-Commerce Directive and the Digital Services Act“, *JIPITEC* 12, 1 (2021): 321.

37 Sebastian Felix Schwemer, Tobias Mahler ir Håkon Styri, „Liability exemptions of non-hosting intermediaries: Sideshow in the Digital Services Act?“ *Oslo Law Review* 8, 1 (2021): 13.

38 Christina Angelopoulos, „European intermediary liability in copyright: A tort-based analysis“ (daktaro disertacija, University of Amsterdam, 2016), 6, <https://dare.uva.nl/search?metis.record.id=527223>.

39 Quintais, *supra note*, 28: 23.

galėtų būti laikomas moderniu ir pagal laikmetį kokybiškai derintų kūrėjų, visuomenės ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų interesus, jis privalo atsižvelgti į skirtingą kūrėjų komercinį santykį su turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėju: tiek palaikantį kūrinių sklaidą šių paslaugų platformose, tiek siekiantį ją užkardyti.⁴⁰

Dėl išdėstytų priežasčių šiuolaikinei Europos Sąjungos autorių teisei tenka itin sudėtingas uždavinys – suformuluoti tokį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugos reguliavimą, kuris, nesukurdamas neproporcingos praktinės naštos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, garantuotų dualią naudą skirtingoms kūrėjų komercinės savirealizacijos strategijoms: tiek „tradicinėms“, grindžiamoms prieigos prie kūrinių informacijos kontrole, tiek skaitmeninėms, kurių efektyvumas priklauso nuo centralizuotos minėtų paslaugų teikėjų platformų struktūros našumo ir apimties, skleidžiant kūrinių informaciją, įskaitant ir automatizuotos minėtų teisių priežiūros pažeidžiamų parodijos, karikatūros ar pastišo žanrų produkciją. Kaip teigia G. Le Bon, kintant terminijai pagrindiniu veiksmu laikomas visuomenės nepasitenkinimas terminu apibūdinamu veiksmu.⁴¹ Taigi kad išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje institutas būtų veiksmingas ir modernus, išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas turi būti modernizuojamas sprendiniais, kurių reglamentavimas ir taikymas tenkintų visos šiuolaikinės Europos Sąjungos kūrybinės bendruomenės lūkesčius, įskaitant ir apžvelgtuosius šių bendruomenę sudarančių kūrėjų ekonominių lūkesčių skirtumus.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, formuluojama pagrindinė **tyrimo mokslinė problema** – stokojama į išimtinių autorių teisių apsaugą Europos Sąjungoje nukreiptų teisinio reguliavimo sprendinių, kurie, nesuvaržydami turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų veiklos, bendrai atstovautų skirtingą priklausomybę nuo prieigos prie kūrinių informacijos kontrolės turintiems kūrinių ir parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių komercinio realizavimo modeliams turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Tyrimo objektu pasirinkti visuomeniniai santykiai, susiklostantys išimtinių autorių teisių ir jų apsaugos Europos Sąjungoje reguliavimu tiesiogiai ir netiesiogiai formuojant kūrėjų ir kitų Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės industrijos dalyvių bei vartotojų interesų tenkinimo galimybes. Atitinkamai šiuo tyrimu analizuojami su išimtinių autorių teisių įgyvendinimu turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje susijusių santykių reguliaciniai aspektai. Nemaža disertacinio darbo dalis skiriama išimtinių autorių teisių reguliavimo koncepcinėms idėjoms, esamam išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui ir susiklosčiusiems probleminiams tokio reguliavimo efektyvumo aspektams. Išimtinių autorių teisių įgyvendinimo Europos Sąjungoje teisiniai santykiai tyrime tiriami tokia apimtimi, kuria: 1) siekiama iširti šiuolaikinius kūrėjų ir kitų skaitmeninės kūrybinės industrijos dalyvių interesų įgyvendinimo būdus; 2) siekiama iširti šiuolaikinės išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje problemas, siejamas su „tradicinių“ kūrėjų interesų apsauga turinio

40 Schwemer, Mahler ir Styri, *supra note*, 37: 13.

41 Gustave Le Bon, *Mimios psichologija* (Vaga: Vilnius, 2011), 106.

dalijimosi internetu paslaugų platformose; 3) siekiama iširti šių problemų sprendimo iniciatyvas Europos Sąjungoje ir jų problemišumą derant su parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimu, kad būtų rasti šio problemiško sprendiniai išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui modernizuoti.

Kitais aspektais išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje įgyvendinimo santykiai netiriami ir laikomi esančiais už šio tyrimo ribų. Įvertinus tai, jog Europos Sąjungos skaitmeninėse kūrybinėse industrijose kūrėjų interesų įgyvendinimas tampa glaudžiai susijęs su turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjų veiklos reguliavimu, disertaciniame darbe skiriamas dėmesys šių paslaugų teisiniam reguliavimui, analizuojamas tokio reguliavimo ryšys su išimtinųjų autorių teisių apsaugos ir kūrėjų komercinių interesų įgyvendinimo galimybėmis.

Darbo aktualumas ir naujumas. Turint omenyje, kad Lietuvos Respublikos teisės sistema paremta monizmo principu, su išimtinėmis autorių teisėmis susijusi Europos Sąjungos teisėkūros institucijų vykdoma reguliacinė politika suponuoja aktualumą ir nacionalinės teisėkūros plotmėje. Lietuvos Respublika, Europos Sąjungos valstybė narė, neišvengiamai susiduria su Europos Sąjungos teisės perkėlimo ir įgyvendinimo ar tiesioginio taikymo problematika. Šiuo atžvilgiu galimas reguliacinis Direktyvos 2019/790 nuostatų perkėlimo į nacionalinius įstatymus ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų taikymo ar interpretavimo konfliktas suponuoja problemas, kurių kyla Lietuvos Respublikos nacionalinei teisėkūrai. Šį problemišumą sustiprina tai, kad Lietuvos Respublikai tenka iššūkis savo nuožiūra subendrintai įgyvendinti minėtų teisės aktų nuostatas taip, kad būtų pasiekiami Europos Sąjungos institucijų išreikšti skaitmeninės kūrybinės industrijos plėtros turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje ir joje vyraujančių interesų pusiausvyros tikslai, užtikrinama nuosekli kūrėjų ekonominių interesų apsauga.

Su išimtinėmis autorių teisėmis susiję teisiniai santykiai turi tik jiems būdingų ypatumų, kurių specifiką lemia tokie veiksniai kaip išimtinųjų autorių teisių įgijimo ir naudojimosi jomis tvarka, šių teisių teikiama apsauga, disponavimo kūrinių apimtis ir kt. Lietuvos Respublikos teisės sistemoje yra atkreipiamas dėmesys į šiuos veiksnius, o išimtinės autorių teisės, su jomis susijusios teisės ir jų įgyvendinimo tvarka reglamentuojama Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Didelę reikšmę šioms teisėms įgyvendinti įgyjančių turinio dalijimosi internetu paslaugų teikimo tvarka reglamentuojama Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatyme.

Dėmesys išimtinųjų autorių teisių reguliavimo institutui Lietuvos Respublikoje nėra apribojamas įstatymų leidyba – nacionalinėje autorių teisės doktrinoje aptinkama nemažai darbų, skiriančių dėmesį šiam institutui, tačiau jais koncentruojamasi į koncepcinius šių teisių instituto pagrindus. Tarp tokių darbų paminėtina prof. dr. (HP) V. Mizaro monografija „Autorių teisė. II tomas“, kurioje pateikiamos fundamentalios išimtinųjų autorių teisių prigimties ir funkcinės paskirties koncepcijos, analizuojamas šių teisių katalogas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisinį reglamentavimą,

pristatomi vertybiniai šių teisių įtvirtinimo teisiniu reguliavimu pagrindai.⁴² Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad V. Mizaro studijoje nėra analizuojami išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo pritaikymo pagal Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos poreikius probleminiai aspektai ar jų sprendimo būdai.⁴³

Lietuvos Respublikos autorių teisės mokslo kontekste paminėtina ir M. Kiškio monografija „Interneto technologijų teisė“. Nors šia monografija M. Kiškis tiria bendruosius skaitmeninių technologijų raidoje kylančius probleminius aspektus įvairiose teisės ir jos įgyvendinimo srityse, nemažas dėmesys skiriamas išimtinių autorių teisių įgyvendinimo ypatumams skaitmeninėje erdvėje.⁴⁴ Šių ypatumų tyrimas neabejotinai pravartus analizuojant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemišumą skaitmeninių technologijų aspektu, tačiau stokojama išvalgų apie šių teisių instituto pertvarkymą pagal šiuolaikinius kūrėjų visuomenės poreikius ir galimybes Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje. Dėmesio šio teisės instituto reformai Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo iššūkių kontekste Lietuvos Respublikos autorių teisės doktrinoje nėra skiriama. Turint omenyje šių teisės aktų naujumą bei jų formuojamą potencialų nenuoseklumą kūrėjų ekonominių interesų atžvilgiu, atskleidžiama, kad Lietuvos Respublikoje trūksta aiškios mokslinės pozicijos, galinčios minėtų teisės aktų kontekste pateikti autorių teisės paradigmai atstovaujancio teisinio reguliavimo sprendinius.

Tam tikri paminėtų teisės aktų probleminiai aspektai tiriami užsienio autorių teisės doktrinoje. Tarp tokių darbų minėtinos J. P. Quintais⁴⁵, A. Kuczerawy⁴⁶ ir G. Spindler⁴⁷, F. Ferri⁴⁸ studijos, analizuojančios su išimtinėmis autorių teisėmis siejamo Direktyvos 2019/790 reguliavimo probleminius aspektus ir vertinančios tokio reguliavimo poveikį turinio dalijimosi internetu paslaugos ir ja besinaudojančių kūrėjų veiklos plėtrai bei vykdymo galimybėms. Taip pat esama mokslo darbų, analizuojančių Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimą ir jo praktinio įgyvendinimo probleminius aspektus,

42 Vytautas Mizaras, *Autorių teisė. II tomas* (Vilnius: Justitia, 2009).

43 Tai aiškintina objektyvia aplinkybe, kad monografijos rengimo metu (ji paskelbta 2009 m.) ne tik dar nebuvo parengta ir priimta Direktyva 2019/790, bet Europos Sąjungos teisėkūros institucijų dar ir nebuvo pristatyta Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos koncepcija.

44 Kiškis, *supra note*, 18.

45 Quintais, *supra note*, 28.

46 Aleksandra Kuczerawy, „General monitoring obligations: a new cornerstone of Internet regulation in the EU?“, *„Rethinking IT and IP Law – Celebrating 30 years CiTiP“*, *Intersentia* (2019): 1-6, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3449170.

47 Gerald Spindler, „The Liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: Contravening prohibition of general monitoring duties?“, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 343–374.

48 Federico Ferri, „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market“, *China-EU Law Journal* (2021): 21–38.

pavyzdžiui, A. Savin⁴⁹, J. P. Quintais ir S. F. Schwemer⁵⁰, M. Barczentewicz⁵¹ studijos. Tačiau iki šiol nei užsienio, nei Lietuvos Respublikos teisės moksle nėra atliktas išsamus mokslinis tyrimas, kuriuo ne tik praktiškai įvertinamas Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas, bet ir tokio įvertinimo pagrindu suformuluojami kūrėjų, *inter alia*, parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių kūrėjų ekonominius interesus tenkinančio išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo būdai, įvertinama turinio dalijimosi internetu paslaugos reikšmė kūrėjų ekonominei savirealizacijai.

Apžvelgtos aplinkybės, vertinamos disertaciniame darbe iškeltos mokslinės problemos kontekste, patvirtina disertacinio darbo *aktualumą*: disertaciniu darbu siekiama ne tik atskleisti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemškumą naujausių šį institutą papildančių Europos Sąjungos teisės aktų kontekste, bet ir pasiūlyti ilgalaikę praktinio šio reguliavimo tobulinimo perspektyvą atsižvelgiant į Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės industrijos realijas bei šios srities teisėkūros politikai iškelτους tikslus. Kitaip tariant, šiuo disertaciniu darbu siekiama papildyti autorių teisės doktriną išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo suderinimo su Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės ekonomikos poreikiais tema. Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas šiuo metu yra pertvarkymų procese, kuris nulems ilgalaikį šio reguliavimo (efektyvumo) vaidmenį Europos Sąjungos kūrybinėse industrijose. Mokslinis tyrimas, kuriuo, be išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo būklės įvertinimo, orientuojamasi ir į Europos Sąjungos teisėkūros institucijų požiūrį dėl šiuo reguliavimu siektino rezultato bei į įžvalgas, kokiais reguliaciniais pakeitimais toks rezultatas galėtų būti pasiektas praktikoje, o turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius galėtų tapti kiekvienam autoriui patikima ekonomine erdve, Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos valstybės narės, teisėkūros kontekste įgyja didelį reikalingumą. Disertaciniame darbe keliami mokslinė problema, atsižvelgiant į apžvelgtos Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių autorių teisės doktrinos nebylumą disertacinio darbo mokslinės problematikos atžvilgiu, patvirtina ir disertacinio darbo *naujumą*. Disertacinio darbo aktualumas neabejotinai atsiskleidžia tiek praktiniu pritaikymo teisėkūroje ir ekonominio poveikio kūrėjų industrijai, tiek ir teoriniu indėliu į doktriną aspektais.

Tyrimo tikslas – nustatyti nuo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų priklausomų parodijos, karikatūros, ar pastišo kūrinių komercinio naudojimo būdų ribojimo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu priežastis ir sukurti šį ribojimą eliminuojančius sprendinius, užtikrinančius prieigos prie kūrinių kontrolės sąlygojamų kūrinių ekonominio naudojimo būdų veiksmingumą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

49 Andrej Savin, „The EU Digital Services Act: Towards a More Responsible Internet“, *Journal of Internet Law* 24, 7 (2021): 15–25.

50 Quintais, Schwemer, *supra note*, 33: 1-31.

51 Mikolaj Barczentewicz, „The Digital Services Act: Assessment and Recommendations“, SSRN (2021): 1–17, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3874961.

Tyrimo tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominę funkciją ir jos įgyvendinimo problemškumą. Įvertinti, kaip turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje pasikeitė kūrinių komercinio naudojimo priklausymas nuo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugos. Atskleisti, koks tokio naudojimo santykis su Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte nustatytos išimtinių autorių teisių apsaugos išimties veiksmingumu;
2. Įvertinti, kokią įtaką atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams pagal Direktyvos 2019/790 17 straipsnį ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnį gali turėti sudarant neproporcingas kūrinių ir Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuotų kūrinių komercinio naudojimo sąlygas, kokią įtaką gali turėti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje ekonominės funkcijos realizavimui;
3. Atsižvelgiant į išanalizuotus Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio teisinio reguliavimo ypatumus, pateikti teisinio reguliavimo sprendinius, leidžiančius į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformas technologiškai integruotai ir efektyviai prisidėti prie skirtingų (įskaitant, *a priori*, parodijos, karikatūros, pastišo kūrinių) kūrinių komercinio naudojimo sąlygų suvienodinimo ir apsaugos.

Disertacinio darbo **reikšmė** gali būti atskleidžiama įvairiais praktinio vertingumo aspektais. Pirma, tyrimo rezultatai neabejotinai reikšmingi Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui, tobulinant su išimtinių autorių teisių užtikrinimu susijusias teisės aktų normas. Direktyvos 2019/790 reglamentavimo perkėlimo į nacionalinę teisę procesai patiria krizę regioniniu lygmeniu – pabrėžiama, kad sunku nuspėti tikrąjį praktinį tokio teisinio reguliavimo poveikį Europos Sąjungos kūrybinei industrijai.⁵² Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo kontekste atsirandant papildomam išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo kompleksškumui, įstatymui leidėjui itin tampa pravarčios šiame disertaciniame tyrime pateikiamos kūrėjų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų komercinių interesų derinimo rekomendacijos. Antra, šiomis rekomendacijomis grindžiamas reguliacinių sprendimų priėmimas pademonstruotų išimtinių autorių teisių instituto praktinę atodairą suskaitmenintoms kūrybinėms industrijoms, suteiktų lūkesčių apibrėžtumo ir tikrumo pojūtį šių industrijų dalyviams, pademonstruojant skaitmeninės kūrybinės industrijos veikimo principams adekvataus išimtinių autorių teisių reguliavimo būdus. Trečia, šių rekomendacijų įtraukimas į nacionalinį teisinį reguliavimą galimai padarytų teigiamą įtaką ir praktiniam teisės įgyvendinimui išimtinių autorių teisių srityje, suteikiant šių teisių reguliavimui turinio dalijimosi internetu paslaugų srityje konkretumo ir atitinkamai palankesnes sąlygas formuoti nuoseklią šio reguliavimo įgyvendinimo nacionalinę teismų praktiką. Ketvirta, manytina, kad nuoseklios kūrėjų ekonominių interesų apsaugos nacionaliniame turinio

52 Axel Metzger ir kt., „Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market into National Law – Comment of the European Copyright Society“, SSRN (2020): 5, 10.2139/ssrn.3589323.

dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje reguliavimo sprendinių pateikimas bei aprobavimas ilgainiui reikštų ir didesnę kūrėjų ekonominės veiklos integraciją šiame sektoriuje. Tai leidžia daryti prielaidą apie galimą teigiamą ekonominę disertacinio darbo rezultatų (jų pritaikymo) reikšmę.

Šio tyrimo reikšmė gali būti pagrindžiama ir per doktrininę prizmę. Autorių teisės doktrinoje laikomasi požiūrio, kad tęstinė skaitmeninių technologijų integracija į kūrybines industrijas neišvengiamai reorganizuoja išimtinėmis autorių teisėmis saugomų kūrėjų turtinių interesų įgyvendinimo procesus, todėl atsižvelgiant į šiuos technologinius pokyčius turi būti įvertinama šių teisių ir jų apsaugos reguliavimo struktūra.⁵³ Kaip jau minėta, tokio įverčio poreikis akivaizdus Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės ekonomikos raidos kontekste. Šią dimensiją papildė Lietuvos Respublikos priklausomybės Europos Sąjungai saistomi išpareigojimai Europos Sąjungos antrinei teisei išimtinių autorių teisių srityje, taip pat ir skaitmeninės vidaus rinkos politikai, kurios įgyvendinimas doktrinoje plačiai pripažįstamas kaip galintis suformuoti teorinę nenuoseklumą nacionaliniuose įstatymuose.⁵⁴ Šio disertacinio tyrimo potencialas pateikti Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos politikai ir naujiems technologiniams kūrėjų interesų apsaugos poreikiams nuoseklius teisinio reguliavimo tobulinimo būdus leistų išvengti doktrininio nacionalinių teisės aktų konflikto su čia nurodytais jam keliamais reikalavimais.

Atsižvelgiant į tai, jog išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje šiuolaikinės koncepcijos problematika Lietuvos Respublikos autorių teisės moksle praktiškai nėra analizuota, tikimasi, kad disertacinis tyrimas prisidės prie Lietuvos Respublikos teisės doktrinos šioje srityje. Viliamasi, kad disertaciniu tyrimu Lietuvos Respublikos teisės moksle bus paskleista idėja, skatinanti tolimesnes išvalgas į išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje šiuolaikiško reguliavimo problemą ir mokslinius šios srities tyrimus. Taigi manytina, kad šis tyrimas bus pravartus, Lietuvos Respublikos autorių teisės mokslo doktriną papildantis šaltinis.

Atsižvelgiant į čia pagrįstą disertacinio tyrimo problemos aktualumą, naujumą ir tyrimo reikšmę, **formuluojami ginamieji disertacijos teiginiai:**

1. Turinio dalijimosi internetu paslauga sukūrė dvilybę išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turtinę naudą kūrėjams: galimybę riboti prieigą prie kūrinių ir apsaugoti parodijas, karikatūros ar pastišo kūrinių padarymą viešai prieinamais turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.
2. Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas rodo paradoksalų praktinį rezultatą. Sustiprinus kūrėjų turtinių interesų apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, panaikintas parodijos, karikatūros

53 Daniel Gervais, *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019), 3.

54 J. Scott Marcus, Georgios Petropoulos ir Timothy Yeung, *Contribution to Growth: The European Digital Single Market Delivering economic benefits for citizens and businesses* (Brussels: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2019), 77–79.

ar pastišo kūrinių viešo paskelbimo teisės veiksmingumas ir turtinė šios teisės nauda kūrėjams.

3. Parodijos, karikatūros ar pastišo ir kito pobūdžio kūrinių išimtinių autorių teisių turtinei naudai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose būtinos papildomos šių teisių apsaugos sąlygos. Teisėtas šių teisių turėtojas privalo autentifikuotis ir pateikti saugomo kūrinio pavyzdį. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas privalo saugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių apmokestinimo teisę ir algoritmu nustatinėti šiuos kūrinius pagal parodijuojamo kūrinio ir parodijos autoriaus kūrybinių elementų tarpusavio proporcingumą.

Turint omenyje tai, kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo tema yra itin plati, apimanti įvairias visuomeninių santykių sritis ir su jomis susijusius aspektus, disertacinio tyrimo objektu yra pasirinkti šio tyrimo temos klausimai, kurie, autoriaus įsitikinimu, yra patys reikšmingiausi ir kuriems reikalinga nuodugni bei išsami mokslinė analizė. Atsižvelgiant į tai, formuotina **disertacinio darbo struktūra**.

Siekiant suformuoti šiuolaikinio išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo kriterijus, *pirmoji* disertacinio darbo dalis skiriama išimtinių autorių teisių institutui ir šio instituto reguliavimo specifika formuojantiems veiksniams išanalizuoti ir nustatyti fundamentaliąsias šių teisių instituto veikimo problemas. Tyrimo objektui ir su šiuo objektu susijusiems visuomeniniams santykiams apibrėžti tyrimas pradeda nuo pačios autorių teisės, išimtinių autorių teisių instituto ir jį sudarančių svarbiausių kategorijų sampratos atskleidimo, šių teisių reguliavimo funkcinės socialinės, ekonominės ir kultūrinės reikšmės nustatymo, išimtinių autorių teisių reguliavimą grindžiančių filosofinių pagrindų, principų ir doktrinoje pateikiamų vertybinių perspektyvų apie šių teisių reguliavimo formaciją aptarimo.

Turint omenyje, kad išimtinių autorių teisių reguliavimo koncepcija daugiausia priklauso nuo išimtinių autorių teisių reguliavimo politikos, t. y. vertybinių nuostatų, kuriomis grindžiamas išimtinių autorių teisių reguliavimas, disertaciniame darbe apžvelgiamos perspektyvos, atsispindinčios utilitarinėje, asmeninėje ir informacinėje teorijoje. Darbe dėmesys skiriamas pamatinių nuostatų, kaip turi būti formuojamas išimtinių autorių teisių reguliavimas, išgryninimui minėtose teorijose, taip pabrėžiant nusistovėjusį teorinio supratimo apie kūrėjų, visuomenės ir kitų skaitmeninės kūrybos rinkos dalyvių interesų priežiūrą, konfliktą ir šių interesų konkurenciją įgyvendinant reguliacinę išimtinių autorių teisių politiką, formuojant ekonominį išimtinių autorių teisių reguliavimo vaidmenį visuomenėje. Ypatingas dėmesys skiriamas utilitarinei ir informacinei išimtinių autorių teisių reguliavimo doktrinoms, turint omenyje, kad kaip tik šių teorijų akcentuojamų kūrėjų ir visuomenės interesų kompromiso idėjos pagrindu racionalizuojamas visuomenėje vyraujančių interesų grupių pusiausvyrą užtikrinantis išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas. Pirmojoje disertacinio darbo dalyje taip pat apžvelgiamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas, šio reguliavimo specifika Europos Sąjungos valstybių narių teisiniame reglamentavime, įvardijami šio reguliavimo ypatumai ir charakteristikos. Konstatuojamos esminės skaitmeninių technologijų plėtros Europos Sąjungos kūrybinėse

industrijose prielaidos išimtinių autorių teisių reguliavimo efektyvumo sumažėjimui ir šių prielaidų pagrindu apibrėžiamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemiškas užtikrinant „tradicinių“ kūrėjų ekonominius interesus.

Antrojoje disertacinio darbo dalyje tiriama įgyvendinamo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo problematika. Tiriamos Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatos, nukreiptos į minėtų teisių apsaugos stiprinimą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, apžvelgiamas ir įvertinamas praktinis poveikis, kaip šių teisės aktų perkėlimas į nacionalinius įstatymus ar tiesioginis taikymas paveiktų: 1) turinio dalijimosi internetu paslaugos veiksmingumą; 2) nuo turinio dalijimosi internetu paslaugos priklausomų parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio naudojimo sąlygas. Atitinkamai, išgryninami tokio reguliavimo probleminiai aspektai, teorinės šių probleminių aspektų atsiradimo dingstys teisėkūros procese. Šiame kontekste, trumpai apžvelgiamas ir bendrosios teisės tradicijos valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungoje, analogiškas reguliavimas siekiant susidaryti išpūdį apie reguliavimo tendencijas valstybėse, kuriose iš esmės susiformavo turinio dalijimosi internetu paslauga ir sukaupia didžiausia šios paslaugos veikimo patirtis. Siekiant nustatyti siektino išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo kriterijus, analizuojama Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos koncepcija, ja keliami išimtinių autorių teisių apsaugos reikalavimai. Įvertinamas santykis tarp šių reikalavimų ir jiems tenkinti skirtu teisiniu reguliavimu sukuriama poveikio turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams bei su jais bendradarbiaujančiams kūrėjams.

Trečiojoje disertacinio darbo dalyje tiriami išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo tobulinimo būdai. Šie būdai formuluojami atsižvelgiant į antrojoje disertacinio darbo dalyje ištirtus Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo ypatumus, sukuriančius keblumą užtikrinti skirtingą priklausomybę nuo kūrinių panaudojimo kontrolės turinčių kūrėjų komercinių strategijų bendrą palaikymą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Modelinės analizės pagrindu iliustruojama, kokie reguliaciniai sprendiniai leistų išspręsti čia minėtą kūrėjų interesų praktinio suderinimo uždavinį, integruoti efektyvias parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimo priemones ir suformuluoti konkrečias šių interesų apsaugą užtikrinančių išimtinių autorių teisių reguliavimo tobulinimo rekomendacijas.

Nors kūrinių panaudojimo reguliacinę kontrolę Europos Sąjungos mastu apimta ir daugiau institutų, tokių kaip išimtinės neturtinės autorių teisės, atsižvelgiant į disertacinio tyrimo mokslinę problemą ir disertacinio darbo apimtį, disertacinio darbo autoriaus subjektyviu vertinimu, pasirinkti patys reikšmingiausi ir aktualiausi su kūrinių panaudojimo reguliavimu Europos Sąjungoje susiję probleminiai aspektai. Disertaciniu darbu orientuojamasi į esminius, kūrybos rezultatų komercinio eksploatavimo galimybes skaitmeninėje erdvėje formuojančius teisinio reguliavimo aspektus ir tokio

reguliavimo tobulinimo galimybes, kurių svarbą pabrėžia ir Europos Komisija.⁵⁵ Autoriaus pasirinkimas sutelkti disertacinį tyrimą į išimtinių turtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą motyvuojamas doktrinoje pabrėžiamu poreikiu doktriną pildyti šia tema dėl išvelgiamų grėsmių esamomis šių teisių reguliavimo naujinimo pastangomis apriboti Europos Sąjungos kūrybinės ekonomikos plėtrą. Taigi disertacinio tyrimo objektas formuluojamas atsižvelgiant tiek į Europos Sąjungos institucijų, tiek į doktrinoje suponuojamą poreikį prisidėti prie teorinių išimtinių autorių teisių reguliavimo tyrimų diskurso.

Tyrimo rezultatų aprobavimas. Rengiant šį disertacinį tyrimą išnagrinėta reikšmingiausia mokslinė doktrina, teisės aktai ir jų projektai, teismų praktika. Disertacinio darbo autoriaus siekis, kad skaitytojui būtų atskleista šiuolaikinė išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo „krizė“, mokslinės analizės pagrindu iliustruotų, kodėl pastarojo dešimtmečio pastangos modernizuojant šį teisės institutą vertintinos neigiamai pačių išimtinių autorių teisių efektyvumo prasme. Taip pat siekiama supažindinti skaitytoją su galimais konceptualiais šio problemiško sprendimais. Rengiant disertacinį tyrimą buvo parengtos šios mokslinės publikacijos:

- 1) 2020 m. teisės mokslų žurnale „Jurisprudencija“ išspausdintas straipsnis „Deonstrukcija ir išimtinių autorių teisių reguliavimo modernizavimas Europos Sąjungoje“⁵⁶;
- 2) 2021 m. teisės mokslų žurnale „Jurisprudencija“ išspausdintas straipsnis „Kūrinių sklaidos vaidmuo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungos reguliavimo modernizacijoje“⁵⁷;
- 3) 2023 m. teisės mokslų žurnale „Baltic Journal of Law and Politics“ išspausdintas straipsnis „Algorithmic Parody Protection in the European Union: CDSM Directive And DSA Regulation Perspective.“⁵⁸

Disertacinio tyrimo autorius 2022 m. stažavosi Amsterdamo universiteto Informacinės teisės institute. 2020 m. tarptautinėje konferencijoje „Legal Autumn“ skaitytas pranešimas „Deconstruction and the modernization of the exclusive copyrights regulation in the European Union“. 2022 m. tarptautinėje konferencijoje „SOCIN“ skaitytas pranešimas „Creative works dissemination model in the EU copyright law modernization“.

Sąvokos ir santrupos

ATGTĮ – Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas.

55 „2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas poveikio vertinimo santrauka dėl ES teisės aktų dėl autorių teisių modernizavimo SWD(2016) 302 final“, *supra note*, 25.

56 Tomas Linas Šepetys, „Deonstrukcija ir išimtinių autorių teisių reguliavimo modernizavimas Europos Sąjungoje“, *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 221–240.

57 Tomas Linas Šepetys, „Kūrinių sklaidos vaidmuo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungos reguliavimo modernizacijoje“, *Jurisprudencija* 28, 2 (2021): 489–511.

58 Paulius Pakutinskis, Tomas Linas Šepetys, „Algorithmic Parody Protection in the European Union: CDSM Directive And DSA Regulation Perspective“, *Baltic Journal of Law and Politics* 16, 1 (2023): 79–104.

Centralizuotos turinio sklaidos modelis – kūrinų padarymo viešai prieinamų turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose strategija, siekiant pritraukti kuo didesnę kūrinio vartotojų auditoriją ir tokiu būdu išauginti reklamos skelbimo integracijos į kūrinį paslaugų vertę. Plačiau centralizuotos turinio sklaidos modelis atskleidžiamas disertacinio tyrimo 2.2.3 skyriuje.

Direktyva 2019/790 – 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB.

Direktyva 2001/29/EC – 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EC dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo.

Elektroninės komercijos direktyva – 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva).

Informacinė visuomenė – Europos Sąjungoje, taip pat ir globaliai pastebimas socialinis technologinis fenomenas, kai kūrinų padarymas viešai prieinamų ir kūrinų vartojimas suvienytas skaitmeninėje erdvėje (internete). Plačiau informacinės visuomenės samprata aptariama disertacinio darbo 1.9.1 skyriuje.

Nuosavybinės turinio sklaidos modelis – kūrinų informacijos komercinio naudojimo strategija, susiformavusi prekiaujant kūrinų fizinėmis kopijomis ar egzemplioriais. Kūrinio informacija laikoma vartotojo traukos objektu, todėl ribojama prieiga prie šios informacijos, ją apmokestinant ar ribojant kitais kūrėjui ar išimtinių autorių teisių turėtojui naudingais būdais. Plačiau nuosavybinės turinio sklaidos modelis atskleidžiamas disertacinio tyrimo 2.2.3 skyriuje.

Prieglobos paslauga – viena iš Skaitmeninių paslaugų akto 2 straipsnio 1 dalies g punkte reglamentuotų skaitmeninių tarpininkavimo paslaugų, funkcinio požiūriu analogiška turinio dalijimosi internetu paslaugai, kai esminė šios paslaugos charakteristika – paslaugos gavėjo prašymu pateikiama informacija yra saugoma prieglobos paslaugos teikėjo. Plačiau prieglobos paslauga aptariama disertacinio tyrimo 2.3.1 skyriuje.

Skaitmeninių paslaugų aktas – 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas).

Skaitmeninė vidaus rinka – atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisėkūros institucijų poziciją suformuluota Europos Sąjungos skaitmeninėse kūrybinėse industrijose veikiančio teisinio reguliavimo kokybinių kriterijų visuma: 1) skaitmeninių su kūrinų produkcija siejamų verslo modelių įvairovės turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose plėtra; 2) kūrėjų ekonominių interesų užtikrinimas, nepriklausomai nuo kūrėjo pasirinkto kūrinų komercinio naudojimo modelio; 3) proporcingas šių uždavinių atlikimas reguliacinėmis priemonėmis, neribojant turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtos. Plačiau Skaitmeninės vidaus rinkos koncepcija atskleidžiama disertacinio tyrimo 2.1 skyriuje.

Turinio dalijimosi internetu paslauga – didelio kiekio išimtinėmis autorių teisėmis saugomų kūrinių ar kitų saugomų objektų, kuriuos nuotoliniu būdu paskelbė prieregistravę vartotojai, saugojimas ir padarymas viešai prieinamų administruojamoje skaitmeninėje turinio dalijimosi internetu platformoje. Turinio dalijimosi internetu paslaugos techninės charakteristikos plačiau atskleidžiamos disertacinio tyrimo 1.9.2 skyriuje.

Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas – kaip tai apibrėžiama Direktyvos 2019/790 2 straipsnio 6 dalyje, t. y. „informacinės visuomenės paslaugos teikėjas, kurio pagrindinis arba vienas iš pagrindinių tikslų yra saugoti didelį kiekį autorių teisių saugomų kūrinių ar kitų saugomų objektų, kuriuos įkėlė jų naudotojai ir kuriuos jis tvarko ir reklamuoja pelno tikslais, ir suteikti prieigą prie jų visuomenei“.

TYRIMŲ APŽVALGA

Lietuvos Respublikos teisės moksle nėra kompleksiška išnagrinėtas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo problemiškas Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo kontekste. Išimtinių autorių teisių institutas tiriamas fragmentiškai, tik „visą“ autorių teisę apimančiuose mokslininkų darbuose, kurie nėra orientuoti į išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą. Tarp jų minėtinas bene pirmasis tokio pobūdžio darbas – prof. dr. (HP) V. Mizaro 2009 m. išleista monografija „Autorių teisė“ (II tomas)⁵⁹. Monografijoje ne tik tarptautiniu, europiniu ir nacionaliniu lygmeniu apžvelgiamas išimtinių autorių teisių ir visos autorių teisės reguliavimas, bet ir skiriamas dėmesys išimtinių autorių teisių reikšmei ir jų įgyvendinimo ypatumams skaitmeninėje erdvėje. Prie minėto pobūdžio darbų priskirtini 2010 m. R. Birštono, D. Klimkevičiūtės ir N. J. Matulevičienės išleistas vadovėlis „Intelektinės nuosavybės teisė“⁶⁰, 2011 m. pasirodžiusi M. Stonkienės mokojoji knyga „Intelektinės nuosavybės teisė. Autorių teisė“⁶¹. Šiuose leidiniuose dėmesys skiriamas ir išimtinių autorių teisių sampratai bei reguliavimui.

Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje instituto tyrimai Lietuvos Respublikos autorių teisės moksle 2020 m. papildyti R. Birštono ir J. Liaukšminaitės vadovėliu „Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose“⁶². Vadovėlyje ne tik kalbama apie autorių teisių sistemą, išgryninamos Lietuvos Respublikoje ir daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių reglamentuojamos turtinės autorių teisės, bet ir pateikiama informacija apie esamą tarptautinį, Europos Sąjungos ir nacionalinį išimtinių autorių teisių reguliavimą. Tačiau vadovėlyje labiau linkstama tyrinėti visą intelektinės nuosavybės teisės sistemą ir pristatoma bendra autorių teisės apžvalga. Todėl galima sakyti,

59 Mizaras, *supra note*, 42.

60 Ramūnas Birštonas, Danguolė Klimkevičiūtė ir Nijolė Janina Matulevičienė, *Intelektinės nuosavybės teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2010).

61 Marija Stonkienė, *Intelektinės nuosavybės teisė. Autorių teisė* (Vilnius: Europos socialinis fondas, 2011).

62 Ramūnas Birštonas, Jūratė Liaukšminaitė, *Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020).

kad čia minėtuose mokslo darbuose, Lietuvos Respublikos autorių teisės moksle, išryškėja tendencija autorių teisę tyrinėti kaip visą teisės sritį, neskiriant dėmesio šiuolaikinėms problemoms, su kuriomis susiduriama būtent išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo srityje. Minėti mokslo darbai, kuriuose kalbama apie išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą, yra labiau apžvalginio, mokomojo pobūdžio, dėl to neiškeliamos aktualesios šiuolaikinės minėtų teisių reguliavimo problemos ir nepateikiama galimų šių problemų reguliacinių ar kito pobūdžio sprendinių. Taigi galima teigti, kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo institutas ir su juo siejama modernizavimo problematika Lietuvos Respublikos teisės moksle buvo tirta tik netiesiogiai, netiriant šiems teisiniams santykiams priskiriamos probleminės specifikos. Šios priežastys paskatino disertacijos autorių disertacijos tyrime vadovautis daugiausia užsienio mokslininkų tyrimų medžiaga.

Užsienio teisės moksle skiriama daugiau dėmesio išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo temai ir konceptualiam šio teisės instituto iliustravimui. Nors disertacinio tyrimo tematika suponuoja kontinentinės teisės šaltinių aktualumą, bendrosios teisės tradicijos atstovų, tokių kaip T. Flew⁶³, P. Goldstein ir B. Hugenholtz⁶⁴, D. Gervais⁶⁵, J. C. Ginsburg⁶⁶, I. Stamatoudi ir P. Torremans⁶⁷, moksliniuose darbuose pateikiama įžvalgų apie išimtinių autorių teisių veiksmingumo svarbą ir praktinę reikšmę, ir tai suponuoja doktrininis pagrindus diskusijai apie išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo paieškas. Tarp bendrosios teisės tradicijos šaltinių itin reikšmingas J. Hughes indėlis atskleidžiant transformuojančio naudojimo instituto reikšmę, turinį ir pateikiant parodijas, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių kvalifikavimo kriterijus.⁶⁸

Užsienio teisės moksle gausiai apžvelgiama skaitmeninių technologijų įtaka išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui, šio reguliavimo problemiško ir pakitusios šių teisių veiksmingumo sampratos aspektais. Technologiniai aspektai, suformavę išimtinių autorių teisių reguliavimo apsaugos pažeidžiamumą skaitmeninėje

63 Terry Flew, „Copyright and Creativity: An Ongoing Debate in the Creative Industries“, *International Journal of Cultural and Creative Industries* 2, 3 (2015): 4–17, https://www.researchgate.net/publication/260267099_Copyrights_and_copyfigths_Copyright_law_and_the_digital_economy.

64 Paul Goldstein, P. Bernt Hugenholtz, *International Copyright – Principles, Law and Practice 4th Edition* (Oxford: Oxford University Press, 2019).

65 Gervais, *supra note*, 53.

66 Jane C. Ginsburg, „Overview of Copyright Law“, *Columbia Public Law Research Paper No. 14-518* 14, 518 (2016): 1–30; Jane C. Ginsburg, „Fair Use in the United States: Transformed, Deformed, Reformed?“, *Singapore Journal of Legal Studies* (2020): 265–294.

67 Irini Stamatoudi, Paul Torremans, *EU Copyright Law. A Commentary* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021).

68 Justin Hughes, „Rules, Standards and Copyright Fair Use“, *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 1–61, <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizrev1.pdf>. Justin Hughes, „The *Sub Rosa* Rules Of Copyright Fair Use“, *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 2–50, <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizrev1.pdf>.

erdvėje, tiriami B. J. Jütte⁶⁹, S. Yanisky-Ravid⁷⁰, L. Guibault ir J. P. Quintais⁷¹, I. Atasanova⁷² mokslinėse publikacijose. Šis pažeidžiamumas arba išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje veiksmingumo trūkumas, ypač pasireiškiantis turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, atskleidžiamas S. Bechtold⁷³, I. E. Alba⁷⁴, F. Ferri⁷⁵, F. Wilman⁷⁶, P. Bernt Hugenholtz ir M. Kretschmer⁷⁷ mokslinėse publikacijose. Naujoji būdai išimtinės autorių teisės ekonomiškai realizuoti interneto erdvėje, į kuriuos šių teisių reguliavimas galėtų atsižvelgti, tiriami N. Searle⁷⁸, P. K. Yu⁷⁹ mokslinėse publikacijose.

Apžvelgiant užsienio autorių teisės doktriną, tyrinėjančią išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizacijos problemą, išskirtini G. Priora⁸⁰ J.

69 Bernd Justin Jütte, „Digital Copyright condensed“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 15, 5 (2020): 405–406.

70 Yanisky-Ravid, *supra note*, 17: 1–26.

71 Lucie Guibault, Joao Pedro Quintais, „Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU“, *IRIS Plus* 4 (2014): 7–37.

72 Irina Atasanova, „Copyright Infringement in Digital Economy“, *The Journal of Law and Economics* 1, 1 (2019): 13–22.

73 Stefan Bechtold, „Deconstructing Copyright“, iš *Copyright Reconstructed. Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B.V., 2018), 59–82.

74 Isabel Espin Alba, „Online content sharing service providers' liability in the directive on copyright in the Digital Single Market“, *UNIO – EU Law Journal* 6, 1 (2020): 100–114.

75 Ferri, *supra note*, 48: 21–38.

76 Wilman, *supra note*, 36: 317–341.

77 P. Bernt Hugenholtz, Martin Kretschmer, „Reconstructing Rights: Project Synthesis and Recommendations“, iš *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamical Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Wolters-Kluwer, 2018), 1–10.

78 Searle, *supra note*, 10: 1–25; Searle, *supra note*, 11: 1–51.

79 Peter K. Yu, „Increased Copyright Flexibilities for User-Generated Creativity“, „Increased Copyright Flexibilities for User-Generated Creativity“, iš *Reforming Intellectual Property*, Gustavo Ghidini, Valeria Falce (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022), 307–318.

80 Giulia Priora, „Catching sight of a glimmer of light: Fair remuneration and the emerging distributive rationale in the reform of EU Copyright Law“, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 330–343.

P. Quintais⁸¹, G. Spindler⁸², M. Stedman⁸³, F. Ferri⁸⁴, M. Husovec⁸⁵, G. Frosio⁸⁶, E. Rosati⁸⁷ tyrimai. Šių mokslininkų darbuose pateikiamas kritinis analitinis požiūris į Direktyvos 2019/790 17 straipsnio praktinio įgyvendinimo būdus ir jų formuojamas kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimo problemas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Šiuo aspektu apžvelgti tyrimai reikšmingi disertaciniame darbe analizuojamai Direktyvos 2019/790 17 straipsnio problematikai įvertinti ir šios problematikos parametrus išryškinti, t. y. būtent kokie reguliaciniai Direktyvos 2019/790 aspektai formuoja takoskyrą tarp šio teisės akto reguliavimu siekiamų kūrėjų ekonominių interesų apsaugos tikslų ir šio reguliavimo galimo neigiamo poveikio kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimui turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Siekiant objektyviai įvertinti Direktyvos 2019/790 reguliavimą šiam teisės aktui keliamų tikslų kontekste, disertaciniam darbui aktualūs ir Europos Sąjungos institucijų parengti Direktyvos 2019/790 lydimieji dokumentai (pranc. *travaux préparatoires*). Šių dokumentų svarba pasireiškia siekiant atskleisti Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos teisėkūros politikos gaires ir apibrėžti Skaitmeninės vidaus rinkos reguliavimu siekiamus įveikti iššūkius autorių teisių srityje. Tarp svarbiausių dokumentų

81 Quintais, *supra note*, 28: 28–41.

82 Spindler, *supra note*, 47: 343–374.

83 Michael Stedman, „Mind the Value Gap: Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“, *SSRN* (2019): 1–40, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3810144.

84 Ferri, *supra note*, 48: 21–38.

85 Joao Pedro Quintais, Martin Husovec, „How to License Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms“, *GRUR International* 70, 4 (2021): 325–348; Martin Husovec, „The Promises of Algorithmic Copyright Enforcement: Takedown or Staydown? Which Is Superior? And Why?“, *Journal of Law and the Arts* 42, 53 (2018): 53–84.

86 Giancarlo F. Frosio, „Reforming the C-DSM Reform: a User-Based Copyright Theory for Commonplace Creativity“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51, 6 (2020): 709–750.

87 Eleonora Rosati, „The legal nature of Article 17 of the Copyright DSM Directive, the (lack of) freedom of Member States and why the German implementation proposal is not compatible with EU law“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 11 (2020): 874–878; Eleonora Rosati, „Five considerations for the transposition and application of Article 17 of the DSM Directive“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 265–270.

paminėtini Europos Komisijos komunikatai⁸⁸ ir Europos Parlamento rezoliucijos⁸⁹. Šių dokumentų svarba disertacijos tyrime aiškintina juose pateikiamais vertybiniais prioritetais, kurie turėtų būti tausojami formuojant suderintą Europos Sąjungos autorių teisių reguliavimą, kitaip tariant, jais išgryninami kokybiniai išimtinių autorių teisių reguliavimo naujinimo reikalavimai.

Disertaciniam tyrimui itin reikšminga užsienio teisės doktrina, apžvelgianti Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimą ir analizuojanti probleminius šio teisinio reguliavimo aspektus potencialiai ribojant kūrėjų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų ekonominius interesus. Šie apžvelgiami A. Savin⁹⁰, M. Barczentewicz⁹¹, J. Barata⁹² ir J. P. Quintais ir S. F. Schwemer⁹³ studijose, tarp jų pastaroji išskirtina kaip pateikianti dalinę lyginamąją Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo analizę. Poveikio kūrėjų ekonominių interesų kritinio vertinimo aspektu itin reikšminga J. Wimmers mokslinė publikacija „The Out-of-court dispute

88 „2015 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija COM(2015) 192 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. liepos 7 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>; „2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas poveikio vertinimo santrauka dėl ES teisės aktų dėl autorių teisių modernizavimo SWD(2016) 302 final“, *supra note*, 25; „2016 m. gegužės 25 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Interneto platformos ir bendroji skaitmeninė rinka Europos galimybės ir uždaviniai COM(2016) 288 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0288&from=EN>; „2018 m. gegužės 15 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Užbaigimas rengiant patikimą skaitmeninę vidaus rinką visiems COM (2018) 320 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/completing-trusted-digital-single-market-all>.

89 „2015 m. liepos 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo įgyvendinimo (2014/2256(INI))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0273_LT.html; „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI) (2018/C 011/06))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016IP0009&from=EN>; „2017 m. birželio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl interneto platformų ir Bendrosios skaitmeninės rinkos (2016/2276(INI))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_LT.html.

90 Savin, *supra note*, 49: 15–25.

91 Barczentewicz, *supra note*, 51: 1–17.

92 Joan Barata ir kt., *Unravelling the Digital Services Act Package. A Publication of the European Audiovisual Observatory* (Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2021); Joan Barata, „The Digital Services Act and Its Impact on the Right to Freedom of Expression: Special Focus on Risk Mitigation Obligations“, DSA Observatory, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d., <https://dsa-observatory.eu/2021/07/27/the-digital-services-act-and-its-impact-on-the-right-to-freedom-of-expression-special-focus-on-risk-mitigation-obligations/>.

93 Quintais, Schwemer, *supra note*, 33: 191–217.

settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals⁹⁴, apžvelgianti galimus piktnaudžiavimo procedūrinėmis turinio moderavimo sistemomis, reglamentuojamomis Skaitmeninių paslaugų akte, scenarijus.

Turint omenyje, kad disertaciniu tyrimu siekiama pateikti pasiūlymus, kaip turi būti modernizuojamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas, tai neabejotinai reiškia disertacinio tyrimo sąsają su minėtų teisių reglamentavimo Europos Sąjungoje teisėkūros ypatumais. Šiuo atžvilgiu tampa aktualūs teisėkūros doktrinos ir Europos Sąjungos teisėkūros politika bei jos poveikį išimtinių autorių teisių reguliavimui tiriantys mokslo darbai. Tarp tokių darbų paminėtina T. Meyer studija „The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control“⁹⁵. Šioje studijoje, be kita ko, analizuojama, kaip išimtinių autorių teisių panaudojimo kontrolės stiprinimo siekiai gali formuoti teisinį reguliavimą, ribojantį šių teisių ekonominio panaudojimo galimybes.⁹⁶ Išimtinių autorių teisių panaudojimo kontrolės stiprinimo ir šių teisių ekonominio efektyvumo sumažėjimo ryšys apžvelgiamas ir G. Frosio monografijoje „Reconciling copyright with cumulative creativity“⁹⁷, S. van Gompel mokslinėje publikacijoje „Copyright, Doctrine and Evidence-Based Reform“⁹⁸. Šie moksliniai tyrimai disertaciniame darbe reikšmingi ne tik atskleidžiant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo svarbą lanksčiai prisitaikyti prie kintančių technologinių šių teisių ekonominių realizavimo sąlygų, bet ir pabrėžiant teisėkūros požiūrio, nukreipto į vienareikšmio kūrinių panaudojimo kontrolės stiprinimą skaitmeninėje erdvėje, praktinį ribotumą užtikrinant kūrėjų ekonominių interesų visetą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Didelę reikšmę siūlant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo sprendinius, integruojančius algoritminio turinio moderavimo taisykles ir vienijančius bendrą skirtingų kūrėjų komercinių strategijų efektyvumą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, turi M. Lambrecht mokslinė publikacija „Free Speech by Design. Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive“⁹⁹. Joje kritiškai įvertinamos algoritminio turinio moderavimo reguliavimo galimybės kvalifikuojant įsteigtas išimtinių autorių teisių naudojimo išimtis ir apžvelgiamos bendrosios tokio reguliavimo kryptys. Disertaciniame darbe pristatomiems reguliaciniams pasiūlymams svarbų doktrininių pagrindą suteikia D. Gervais 2019 m.

94 Jörg Wimmers, „The Out-of-court dispute settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals“, *JIPITEC* 12, 4 (2021): 381–401.

95 Trisha Meyer, *The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control* (Palgrave Macmillan: Brussels, 2017).

96 *Ibid.*

97 Giancarlo Frosio, *Reconciling copyright with cumulative creativity* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018).

98 Stef van Gompel, „Copyright, Doctrine and Evidence – Based Reform“, *Jipitec* 8, 4 (2017), 304–310, https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-8-4-2017/4638/JIPITEC_8_4_2017_304_van_Gompel.

99 Maxime Lambrecht, „Free Speech by Design. Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive“, *JIPITEC* 68, 1 (2020): 68–94.

monografija „(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform“¹⁰⁰. Šiame moksliniame tyrime pateikiamos koncepcinės idėjos, kaip pertvarkius išimtinių autorių teisių reguliavimo modelį būtų sudaromos palankesnės sąlygos šiam reguliavimui funkcionuoti pagal skaitmeninėje erdvėje susiformavusią novatorišką išimtinių autorių teisių ekonominio realizavimo praktiką. Apžvelgiant algoritminio turinio moderavimo technologinio veikimo principus, paminėtina J. P. Quintais ir autorių kolektyvo parengta mokslinė publikacija „Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis“¹⁰¹.

Disertaciniam tyrimui itin svarbūs ir Europos Sąjungos teisės aktai ir jų projektai: Elektroninės komercijos direktyva, Direktyva 2001/29/EB, Direktyva 2019/790, Skaitmeninių paslaugų aktas, taip pat Europos Sąjungos užsienio valstybių narių autorių teisių įstatymai. Nacionalinės teisės plotmėje kaip pagrindinis norminis teisės aktas išskirtinas ATGTĮ.¹⁰² Be to, disertaciniame tyrime reikšminga ir teismų praktika. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktika disertaciniame tyrime pasitelkiama atskleidžiant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo turinį, bendro turinio monitoringo praktikos taikymo ypatumus, išimtinių autorių teisių išimties parodijos, karikatūros ar pastišo tikslais turinį, taip pat parodijos išvestinio kūrinio struktūrinės ir funkcinės charakteristikas. Atskleidžiant šias charakteristikas, taip pat paminėtina Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo, Kanados, Jungtinės Karalystės teismų praktika.

Visi čia suminėti šaltiniai disertaciniame tyrime naudojami siekiant kompleksiskai išanalizuoti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo institutą, šio reguliavimo ypatumus ir probleminius aspektus derinant šį reguliavimą su Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės industrijos dalyvių interesų įgyvendinimo galimybėmis ir pateikiant pasiūlymus dėl minėtų teisių Europos Sąjungoje modelio reguliavimo tobulinimo.

TYRIMŲ METODOLOGIJA

Siekiant išsamiai ir visapusiškai ištirti disertaciniame tyrime nagrinėjamus visuomeninius santykius ir reiškinius, disertacijos tyrimo objektui pažinti tyrime pasitelkiamos mokslinio pažinimo priemonės ir procedūros – mokslinio tyrimo metodai. Disertaciniame tyrime naudojami šie teoriniai ir empiriniai mokslinio tyrimo metodai: abstrakcijos, lyginamasis istorinis, dokumentų analizės, modeliavimo ir apibendrinimo metodas.

Abstrakcijos metodas disertaciniame tyrime pravartus keliais aspektais. Pirma, abstrahavimo pagrindu tyrime sukurti apibendrinti mąstymo produktai: išskirti išimtinių autorių teisių teisinio reguliavimo vertybiniai principai, įvestos sąvokos, kategorijos.

100 Gervais, *supra note*, 53.

101 Quintais ir kt., *supra note*, 31.

102 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. liepos 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>.

Antra, abstrakcijos metodas ypač pasitarnavo konceptualizuojant Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką ir šioje rinkoje taikomo išimtinių autorių teisių reguliavimo veiksmingumo kokybinius kriterijus. Tokiu būdu abstrahuojant skaitmeninę vidaus rinką: 1) išgryninti Europos Sąjungos teisėkūros institucijų keliami praktiniai lūkesčiai išimtinėms autorių teisėms reguliuoti, ypač turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje; 2) šių lūkesčių kontekste įvertintas Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo problemiškas; 3) išgryninti aspektai, kuriais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas tobulintinas siekiant šį reguliavimą integruoti į skaitmeninę vidaus rinką kaip į kokybinę Europos Sąjungos teisinio reguliavimo terpę kūrybinėms industrijoms. Šitaip abstrakcijos metodas tęstiniu praktiniu pritaikymu pasireiškia visuose svarbiausiuose disertacinio tyrimo etapuose. Trečia, abstrahavimas naudotas siekiant išgryninti esminius išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo bruožus, šio reguliavimo principus, taikomus Europos Sąjungos teisėkūroje autorių teisių srityje ir siekiant išskirti pagrindinius tokio reguliavimo probleminius aspektus.

Lyginamasis istorinis metodas disertaciniame tyrime pasitelktas siekiant išsamios išimtinių autorių teisių instituto raidos analizės: istoriniu aspektu atskleidžiant šio teisės instituto formavimąsi ir ekonominius bruožus, taip pat ekonominę-socialinę šio teisės instituto paskirtį pagal įvairiuose tarptautinio autorių teisės mokslo šaltiniuose pateikiamas vertybines pozicijas ir paradigmas.

Dokumentų analizės metodas disertaciniame tyrime naudojamas trimis aspektais. Pirma, atskleidžiant Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ir Europos Sąjungos valstybių narių išimtinių autorių teisių reguliavimą, tiriant minėtų teisės sistemų teisės aktus. Šiuo aspektu, pasitelkus dokumentų analizės metodą, disertaciniame tyrime atliekamas pirminių duomenų rinkimas, turint omenyje, kad šie teisės aktai yra vieni iš pagrindinių disertacinio tyrimo šaltinių. Antra, šiuo metodu disertaciniame tyrime analizuojama mokslinė literatūra ir Europos Sąjungos teismų praktika. Trečia, dokumentų analizės metodu, taip pat pasitelkiant modeliavimo metodą, įvertinamas Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatai, susijusių su išimtinių autorių teisių užtikrinimu turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjų platformose, koherentiškumas su šiuo sektoriuje veikiančių kūrėjų ekonominiais interesais.

Modeliavimo metodas tyrime naudojamas: 1) modeliuojant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų ir šių paslaugų naudotojų elgseną siekiant įgyvendinti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto reikalavimus; 2) sudarant išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje tobulinimo sprendimus ir prognozuojant poveikį turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui ir jame veikiančių kūrėjų ekonominėms galimybėms, tiek kūrinių, tiek parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio naudojimo procesams. Modeliavimo metodas disertaciniame tyrime itin reikšmingas antruoju aspektu. Doktrinoje laikomasi požiūrio, kad teoriniai modeliai funkciškai pritaikomi tiek atskleidžiant tam tikras sąveikas ar reiškinius, tiek ir pagrindžiant iškeltos hipotezės pagrįstumą.¹⁰³ Šios modeliavimo metodo

103 Roman Frigg, *Models and Theories. A Philosophical Inquiry* (New York: Routledge, 2023), 394–396.

savybės disertaciniame tyrime panaudotos formuluojant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje ekonominio naudingumo gerinimo (parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio naudojimo įtraukimo) sprendinius. Abstrakcijos metodu išgryninti skaitmeninės vidaus rinkos keliami išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo kriterijai (pavyzdžiui, integruotumas į turinio dalijimosi internetu paslaugos veikimą, išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencija) panaudoti kaip siekiamo teisinio reguliavimo modelio funkcijos pavyzdys. Nustatyti Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo probleminiai aspektai (pavyzdžiui, atsakomybės už platformose padaromą viešai prieinamą turinį taikymas ir bendro turinio monitoringo neišvengiamumas) panaudoti kaip teorinio teisinio reguliavimo modelio pagrindas. Atsižvelgiant į suformuluotą teisinio reguliavimo modelio funkciją, šiam siekiamo teisinio reguliavimo modelio pagrindui randami (sumodeliuojami) modelio funkciniai elementai – teisinio reguliavimo sprendiniai, kuriais papildžius modelio pagrindą realizuojama siekiama šio modelio funkcija ir patvirtinamas tęstinis šios funkcijos veikimas. Šiais aspektais atskleidžiama ir įrodoma skaitmeninės vidaus rinkos teisinio reguliavimo kokybinių kriterijų įvykdymo, šį įvykdymą trikdančių Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo probleminių aspektų šalinimo ir kokybiškos parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio naudojimo integracijos į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformas sąveika.

Apibendrinimo metodu – reiškinių bendrųjų, esminių požymių ir savybių atspindėjimo metodu¹⁰⁴ – disertaciniame tyrime reflektuojami esminiai tyrimo dalyse tiriamų klausimų ir reiškinių bruožai, savybės, tendencijos. Pavyzdžiui, išskirti esminiai išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo pastangų trūkumai, kylantys dėl pasenusio Europos Sąjungos teisėkūros institucijų doktrininio požiūrio į šių teisių institutą ir tendencijos taikyti šį požiūrį reformuojant išimtinių autorių teisių reguliavimą ir siekiant paversti reguliavimą efektyvesniu ir pritaikomu skaitmeniniam amžiui. Taip pat šiuo metodu pateikiamos galutinės disertacinio tyrimo išvados ir rekomendacijos, pasiūlymai.

104 Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimo metodologija* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003), 387.

I. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE REGULIAVIMO YPATUMAI

Turint omenyje, kad šiame disertaciniame tyrime analizuojamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas, šio reguliavimo modernizavimo problemiškas, o disertaciniu tyrimu siekiama suformuoti šiuolaikinio išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje koncepcinius tobulinimo būdus, disertacinio tyrimo eigą būtina pradėti nuo identifikavimo, kokios autorių teisės laikomos išimtinėmis Europos Sąjungoje, kokie yra fundamentalieji šių teisių reguliavimo komponentai, kokie visuomeniniai santykiai susiję su šių teisių įgyvendinimu, atskleisti šių teisių ekonominį-socialinį specifiškumą. Šiam tikslui pasiekti būtina ištirti autorystės, autoriaus, kūrinio ir išimtinių autorių teisių sampratą, doktrininius šių teisių reguliavimo pagrindus, atskleisti šių teisių reguliavimo sistemą Europos Sąjungos teisės kontekste, atliekant lyginamąją šių teisių reguliavimo Europos Sąjungos valstybėse narėse analizę. Kadangi disertacinio tyrimo mokslinė problema neatsiejama nuo preziumuojamo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo nesuderinamumo su turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtra, šiam problemiškumui atskleisti būtina ištirti ir minėto reguliavimo efektyvumo stoką sąlygojančius technologinius šios paslaugos teikimo parametrus.

1.1. Autoriaus sampratą ištakos

Vargu ar terminas „išimtinės autorių teisės“ gali būti nuosekliai analizuojamas nepateikus autorystės ir autoriaus sampratą. Tik suvokiant šiuos terminus galima atskleisti išimtinių autorių teisių sampratą, nustatyti su šių teisių įgyvendinimu susijusius visuomeninius santykius ir jų sritį.

Istoriniu požiūriu, autoriaus sąvoka neatsiejama nuo personifikacijos su tam tikrą intelektualinį darbą atlikusiu asmeniu. Pirmųjų autoriaus sąvokos apraiškų aptinkama dar antikos veikaluose. Pavyzdžiui, šv. Dionisas, komentuodamas Lisijaus parengtą tekstinę kalbą, pažymi autoriaus išskirtinumą, pabrėžia teksto retoriką, lingvistinį nepriekaištumą rengiant tekstines bylinėjimosi kalbas ir apibūdina Lisijų kaip unikalų braižą turintį logografą.¹⁰⁵ Graikijos kultūroje buvo normalu apdovanoti autorių už jo pasiekimus, mat žmogaus gebėjimas perteikti išmonę ar idėją kitam žmogui suprantama forma buvo laikoma žmogui dievų ir mūzų suteikta dovana.¹⁰⁶ Sokrato teigimu,

105 Antonio Guzman, Javier Martinez, *Animo decipiendi? Rethinking Fakes and Authorship in Classical, Late Antique and Early Christian Works* (Barkhuis: Groningen, 2019), 18. Logografais buvo laikomi senovės Atėnuose besibylinjančių užsakyti teismo kalbų sudarinėtojai. Terminui „logografas“ (gr. *logographos* < *logos* – pasakojimas, padavimas; *grapho* – rašau) priskiriamos tokios reikšmės: VI–V a. pr. Kr. graikų kronikininkas, rašęs mitais, padavimais pagrįstą polių istoriją, giminių genealogiją, kartais pasakojęs keliųjų išpūdžius. Atėnų teismo kalbų sudarinėtojas (nuo V. a. pr. Kr.), dirbęs pagal besibylinjančių asmenų užsakymus. „Žodynai“, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d., <http://zodynai.igloro.info/z/logografas/>.

106 Carla Hesse, „The Rise of Intellectual Property, 700 B.C.–A.D. 2000: An Idea in the Balance“, *The MIT Press* 141, 2 (2002): 26.

autorius pademonstruoja savo išmintį ir oratorystę sekėjams, norimas išreikšti mintis komponuodamas į nuoseklią kalbos kompoziciją.¹⁰⁷ Sokratas, kalbėdamas apie autorių kaip subjektą, pabrėžia, jog vykstant kelių asmenų diskusijai pašalinis asmuo gali pasakyti, kuris asmuo dėsto mintis gerai, o kuris – prastai, o jei pašalinis asmuo negeba identifikuoti, kuris asmuo prastai dėsto mintis, tada nėra galimybės nustatyti ir gerai dėstomų minčių.¹⁰⁸ Šiuo pavyzdžiu Sokratas teigia, jog į autoriaus sampratą patenka ir kalbos braižo, manieros išskirtinumo aspektas, suponuojantis kalbos kokybę ir jos priskyrimą autoriui. Taigi Graikijos kontekste autoriaus samprata siejama su žmogaus verbaline ar sintaksine raiška, kuri leidžia sieti šią išraišką su jos kūrėju ir iniciatoriumi (autoriumi). Kitaip tariant, siejant su asmeniu, daroma prielaida ir apie asmenį identifikuojantį rezultatą.

Žvelgiant į autoriaus sąvoką etimologiškai, žodis „autorius“ kildinamas iš lotynų kalbos žodžio *auctor*, reiškiančio „pradininką“, „atradėją“, „gamintoją“, „pirmtaką“.¹⁰⁹ Anglų kalbos žodis *author* reiškia asmenį, kuris ką nors sukuria ar pradeda daryti. Papildoma reikšmė detalizuojama autorių apibūdinant kaip knygos, straipsnio kūrėją.¹¹⁰ Lietuvių kalbos žodyne žodis „autorius“ apibūdinamas kaip žmogus, sukūręs meno, mokslo, technikos ir pan. Kūrinį.¹¹¹

Autoriaus sąvoka įtvirtinta ir nacionalinėje teisėje – ATGTĮ 6 straipsnio 1 dalyje autorius apibrėžiamas kaip kūrinių sukūręs fizinis asmuo.¹¹² Kaip matyti, autorius nacionalinėje teisėje suprantamas kaip fizinis asmuo, t. y. žmogus. Toks autoriaus apibrėžimas aptinkamas jau Graikijos laikų anksčiau minėtuose šaltiniuose, kuriuose kalba apie autorių. Šiai pozicijai pritaria R. Birštonas ir J. Liauksminaitė. Jie nurodo, kad ATGTĮ įtvirtinta autoriaus samprata vis dėlto nenustato jokių amžiaus, kompetencijos ar kito pobūdžio apribojimų ir sąlygų, kurias turi tenkinti kūrinių sukuriantis žmogus.¹¹³ Bene analogišką autoriaus apibrėžimą galima rasti Jungtinės Karalystės autorių teisių, dizaino ir patentų įstatyme.¹¹⁴ Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme autoriumi pripažįstamas „kūrinio kūrėjas“, autoriaus sampratą papildant dimensija

107 Edith Hamilton, Huntington Cairns, *The collected dialogues of Plato including the letters* (Princeton: Princeton University Press, 1961), 503.

108 Sean Burke, *In Authorship: From Plato to the Postmodern: A Reader* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1995), 13–18.

109 Charlton T. Lewis, Charles Short, *A Latin Dictionary* (Oxford: Oxford University Press, 1879), 198.

110 „Cambridge dictionary“, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d., <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/author>.

111 „Lietuvių kalbos žodynas“, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=autorius&lns=-1&les=-1&cid=01103420000>.

112 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

113 Birštonas, Liauksminaitė, *supra note*, 62: 42.

114 „Jungtinės Karalystės autorių teisių, dizaino ir patentų įstatymas“, legislation.gov.uk, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 21 d., <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/section/9>.

apie ryšį su kūrinio atsiradimu.¹¹⁵ Analogiškas intelektinio indėlio kriterijus autoriui apibrėžti taikomas ir Estijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme.¹¹⁶ Nyderlandų karalystės autorių teisių įstatyme autoriaus sąvoka susiejama su asmens priskyrimo tam tikram kūrinui prezumpcija, t. y. asmuo laikomas autoriumi, jei asmuo nurodomas kaip kūrinio autorius ar paskelbiamas kūrinio autoriumi to kūrinio viešo paskelbimo metu, nebent įrodoma priešingai.¹¹⁷ Europos Sąjungos teisiniuose dokumentuose autoriaus apibrėžimo pasigendama.¹¹⁸ Taigi, kaip matyti iš istorinių, etimologinių ir teisinio reglamentavimo Europos valstybėse perspektyvų, autoriaus samprata plačiai siejama su kūrinio sukūrimu ir šiuo aspektu nuodugnesnė autoriaus sampratos plėtotė tampa neatsiejama nuo kūrinio definicijos.

1.2. Autoriaus, kūrinio ir autorystės samprata

Tarptautinėje autorių teisėje vienas detaliausių kūrinio apibrėžimų pateikiamas Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (toliau – Berno konvencija). Šios konvencijos 2 straipsnio 1 punkte nurodoma, kad „literatūros ir meno kūrinių“ sąvoka apima kiekvieną literatūros, mokslo ir meno kūrinį, kad ir koks būtų jo išraiškos būdas ar forma: knygas, brošiūras ir kitus literatūros kūrinius; paskaitas, kalbas, pamokslus ir kitus tokios rūšies kūrinius; dramos ir dramos-muzikos kūrinius; choreografijos kūrinius ir pantomimas; muzikos kūrinius su tekstu ar be teksto; kinematografijos kūrinius, kuriems prilyginami analogiškais kinematografijai būdais gauti kūriniai; piešimo, tapybos, architektūros, skulptūros, graviravimo ir litografijos kūrinius; fotografijos kūrinius, kuriems prilyginami analogiškais fotografijai būdais gauti kūriniai; taikomosios dailės kūrinius; iliustracijas, žemėlapius, planus, eskizus ir plastikos kūrinius, susijusius su geografija, topografija, architektūra ar mokslu.¹¹⁹ Reikia pabrėžti, kad šis Berno konvencijoje pateikiamas kūrinių sąrašas neturėtų būti laikomas baigtiniu dėl nuolatinės technologijų pažangos, sudarančios sąlygas kūrybos

115 „Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, Federal Office of Justice, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 21 d., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html.

116 „Estijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, Riigi Teataja, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 25 d., <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019055>.

117 „Nyderlandų Karalystės autorių teisių įstatymas“, Unofficial Translation, University of Amsterdam's Institute of Private Law žiūrėta 2020 m. rugsėjo 25 d., <https://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/119.pdf>.

118 Kalbant apie autoriaus sampratos pateikimą Europos Sąjungos teisinio reguliavimo kontekste kaip vieningą išimtį būtina minėti 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos, kurios 4 straipsnyje pateikiama duomenų bazės autoriaus samprata. Duomenų bazės autorius apibrėžiamas kaip ją sukūręs fizinis asmuo arba fizinių asmenų grupė, arba, jei tokia galimybė numatyta valstybių narių įstatymuose, juridinis asmuo, įstatymų prilygintas teisių savininkui. Jeremy Philips, „Authorship, Ownership, Wikiship: Copyright in the Twenty-First Century“, *Journal of Intellectual Law and Practice* 3, 12 (2008): 794.

119 „Berni konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, LRS, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19846>.

srities inovacijoms ir naujiems kūriniais atsirasti.¹²⁰ Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutarties (toliau – PINO sutartis) 2 straipsnyje apibrėžiant kūrinį nurodoma, kad autorių teisių apsauga taikoma idėjų išraiškoms, t. y. nepateikiama baigtinio kūrinio išraiškos sąlygų sąrašo.¹²¹

Nacionalinėje teisėje kūrinio samprata pateikiama ATGTĮ 2 straipsnio 32 dalyje, nurodant, kad kūrinium laikomas „originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos“¹²². Kaip matyti iš ATGTĮ pateikiamo autorių teisių objekto apibrėžimo, kūrinium keliami originalumo ir atsiradimo intelektinės kūrybinės veiklos pagrindu reikalavimai. Pritariant Lietuvos teisės doktrinoje išdėstytai pozicijai dėl kūrinium keliamų reikalavimų, šalia originalumo ir atsiradimo intelektinės kūrybinės veiklos pagrindu išskyla ir kūrinio išreiškimo objektyvia forma kriterijus, suponuojantis, kad objektas gali būti laikomas kūrinium tik tuomet, kai jis gali būti suvokiamas bet kurio kito asmens, t. y. atskiriamas nuo kūrėjo.¹²³ Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, disertacinio darbo autoriaus nuomone, kūrinio sampratą tikslinga sieti su originalumu pasižyminčiu ir kūrybinės intelektinės veiklos pagrindu sukurtu rezultatu meno, mokslo ir literatūros srityje, kuris išreikštas kitam asmeniui suvokiama objektyvia forma. Šiuo atžvilgiu galima praplėsti ankstesniame disertacinio darbo skyriuje pradėtą formuoti autoriaus sampratą, ją susiejant su žmogaus funkciniu ir kūrybiniu įsitraukimu į kūrinio atsiradimą (jo sukūrimą), t. y. suteikiančiu originalų ir objektyviai suprantama forma išreikštą meninį ar literatūrinį rezultatą.

Vis dėlto vargu ar funkcinio ryšio tarp asmens ir kūrinio pateikimas šio ryšio pagrindu identifikuojant asmenį autoriumi yra pakankamas autoriaus sampratai atskleisti. Juk autorių teisės doktrinoje laikomasi požiūrio, kad kūrinio sukūrimas ne tik rodo tam tikrą kūrybinį procesą, bet ir byloja apie už kūrinio slypinčią kūrybą – ideologiją, taip pat metodiką, kaip ši ideologija pasireiškia kūrinyje.¹²⁴ Kūrybos samprata leidžia papildyti ir autoriaus suvokimą. Pavyzdžiui, M. Foucault skiria tris autoriaus identifikavimo aspektus: 1) kai kūrinys paviešinamas, jo raiškos aspektai profiliuoja autorių kaip konkretaus meninio braižo, minties, vaizdo ar garso kūrėją; 2) per šį profiliavimą kūrinio autorius identifikuojamas ir kultūriniame diskurse; 3) kūrybinė raiška suvokiama kaip šio autoriaus intelektinis turtas. Šiais aspektais, anot M. Foucault, kūrybos kaip emocinio intelektinio autoriaus saito su kūrinium suvokimas leidžia kūrinį priskirti autoriui.¹²⁵ Šis požiūris reprezentuoja savininkiškumo (angl. *self ownership*) doktriną,

120 Carmen Bruno, Marita Canina, „Creativity 4.0. Empowering creative process for digitally enhanced people“, *The Design Journal. An International Journal for All Aspects of Design*, 22, 1 (2019): 2121–2124.

121 „Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis“, LRS, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129878>.

122 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

123 Mizaras, *supra note*, 42: 175.

124 Joseph P. Fishman, „Creating Around Copyright“, *Harvard Law Review* 128 (2015): 8.

125 Michel Foucault, *Aesthetics, Method and Epistemology*. Volume Two (New York: The New York Press, 1998), 211–213.

pripažįstančią žmogų kaip vienintelį teisių į savo asmeninės raiškos galimybes turėtoją ir šių teisių išsaugojimą sociokultūrinėje aplinkoje bei įtvirtinimą teisinėje plotmėje.¹²⁶

Autorių teisėje savininkiškumo doktrina plėtojama kaip autorystės (angl. *authorship*) koncepcija. Nors autorystės, kaip ir kūrybos, kategorija nėra aptinkama nei tarptautiniuose, nei nacionaliniuose teisės dokumentuose, autorystės sampratą leidžia atskleisti doktrina. Kaip teigia C. Bucafusco, autorystė suvokiama kaip mentalinis autoriaus įsitraukimas į kūrinio išraiškos atsiradimą. Šis įsitraukimas apibrėžia, kiek kūrinio laikome priklausančio autoriui, t. y. autorystė nustato kokybinį kūrinio atsiradimo indėlį, kuris tiesiogiai sąlygoja ir teisinę kūrinio priklausomybę autoriui.¹²⁷ Šiuo aspektu autorystė sietina su autorių teisės atsiradimo kūrinio sukūrimo juridinio fakto pagrindu ir laikytina asmeninių neturtinių autorių teisių, tokių kaip teisė į kūrinio autorystę ir kūrinio neliečiamumą, ištaka.¹²⁸ Autorystė, anot D. L. Burk, teisiškai pasireiškia asmens¹²⁹ teise ar reglamentuojamu teisiniu instrumentu valdyti kūrinį kaip nuosavybę, jeigu tenkinamos visos materialiosios sąlygos asmenį traktuoti kūrinio autoriumi, t. y. pabrėžiamas jau minėtas kokybinio indėlio į kūrinio atsiradimą kriterijus ir įrodomas fundamentalusis asmens intelektinis ir fizinis vaidmuo kūrinį sukūriant.¹³⁰

Taigi autorystė suvoktina dvejopai: viena vertus, kaip doktrininė paradigma, konceptualizuojanti autoriaus ir kūrinio genezę kaip intelektinį ir praktinį autoriaus indėlį, kita vertus, kaip apibrėžti kokybiniai intelektinio ir praktinio indėlio į kūrinį reikalavimai, kurių kartu su kūrinio originalumo ir objektyvios išraiškos formos reikalavimu įgyvendinimas sudaro prielaidas kūrinį kontrolę autoriams perduoti įstatymine išraiška.¹³¹

Taigi autorystės samprata leidžia kompleksiskai apibrėžti ir autorių: 1) funkciniu aspektu kaip asmenį, atsakingą už kūrinio atsiradimą savo fizine ar intelektine veikla; 2) asmeniniu aspektu, t. y. kaip asmenį, kurio emocinis, intelektinis ar fizinis profilis sąlygoja kūrinio išraiškos formos specifiškumą, leidžia kūrinį sieti su jį sukūrusiu asmeniu ir traktuoti kūrinį kaip jį sukūrusio asmens minties tąšą, reprezentaciją; 3) teisinio reglamentavimo aspektu, t. y. autorystės sąlygojamą specialų asmens teisinį statusą kūrinio atžvilgiu, suteikiantį jam šio kūrinio ir jo sukūrimo fakto pripažinimo

126 Torrey Shanks, „The Rhetoric of Self-Ownership“, *Political Theory* 47, 3 (2019): 314.

127 Christopher Bucafusco, „A Theory of Copyright Authorship“, *Virginia Law Review* 102, 1229 (2016): 1231–1232.

128 Martin Miernicki, Irene Ng, „Artificial Intelligence and Moral Rights“, *AI and Society* 36 (2021): 319–320.

129 Kai kalbame apie autorystę kaip subjektinę teisę, reikia pritarti Lietuvos Respublikos autorių teisės doktrinai, kad nors autoriumi pagal intelektinio indėlio į kūrinio atsiradimą kriterijų gali būti laikomas tik žmogus, autorystė, kaip subjektinė teisė, sutarties ar įstatymo pagrindu gali būti suteikiama ar perleidiama platesniam subjektų ratui, taip pat ir juridiniams asmenims, todėl, disertacijos autoriaus nuomone, tikslingiausia kalbant apie autorystę kaip autoriaus teisinio santykio su kūriniumi reprezentaciją autoriaus sampratą sieti su asmens terminu. Žr. Birštonas, Liauksminaitė, *supra note*, 62: 42–43.

130 Dan L. Burk, „Thirty-six Views of Copyright Authorship by Jackson Pollock“, *Houston Law Review* 58, 2 (2020): 268.

131 *Ibid.*

kontrolę. Apžvelgtų Europos Sąjungos valstybių narių autorių teisių įstatymuose aptinkama autoriaus samprata, nors ir įtraukianti funkcinį autoriaus aspektą, nėra laikytina suderintu Europos Sąjungos *acquis communautaire* komponentu, nepaisant autoriaus termino pateikties tarptautiniuose autorių teisės aktuose, prisidedančiuose prie globalaus ir regioninio autoriaus kategorijos darninimo Europos Sąjungoje.¹³²

1.3. Išimtinių autorių teisių samprata

Apžvelgta autorystės samprata rodo, kad autoriaus santykis su kūriniais yra ir išorinis, t. y. autorius ne tik įdeda darbo, kad kūrinys atsirastų, bet ir turi lūkestį, teisę, kad šis jo indėlis bus pripažintas visuomenėje teisiniu instrumentu, vadinasi, jis viliasi, kad į jo kaip autoriaus savininkiškumą į kūrinio atsiradimą ir jo rezultatą nebus pasikėsinta. Visuomeninės ir asmeninės kūrėjo naudos požiūriu, autoriui reikalinga įstatyme išreikšta kūrinio kontrolė, transformuojanti kūrinį į ekonominę nuosavybę, skatinanti investuoti į kūrybos proceso kompleksiskumą ir novatoriškumą.¹³³ Abstrakčią tokios kontrolės išraišką reprezentuoja bendrojoje teisės tradicijoje aptinkamas bendrosios „išimtinės“ autorių teisės (angl. *the author's right*) konstruktas, siejamas su autorių teisės įpareigojimu reglamentuoti autoriams teises, leidžiančias neproporcingai nevaržant visuomenės informacinių interesų užtikrinti sąlyginį autorių monopolį kūriniių prieinamumo prasme ir formuoti konkurencinę terpę autorių produkcijai.¹³⁴ Toks ekonominis konkurencinis autorių teisės tikslingumas pripažįstamas ir Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje bei jurisprudencijoje, kalbant apie Europos Sąjungos autorių teisės derinimo ištakas ir atitiktį laisvo prekių ir paslaugų judėjimo bendrąjame principui.¹³⁵ ESTT yra pripažinęs, kad autorių teisės yra laikytinos ekonominės ir industrinės nuosavybės dalimi¹³⁶ ir skirtos moralinių ir ekonominių šių teisių turėtojų interesų apsaugai¹³⁷. Taigi tarptautinėje autorių teisės doktrinoje ir ESTT jurisprudencijoje kalbama apie autorių teisės orientaciją į ekonominius autorių ir autorių teisių turėtojų

132 Richard Garnett, „Intellectual Property and Private International Law. Strangers in the Night?, iš *Across Intellectual Property: Essays in Honour of Sam Ricketson*, Graeme W. Austin, Andrew F. Christie, Andrew T. Kenyon, Megan Richardson (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 160.

133 Parc, Messerlin, *supra note*, 5: 610–611.

134 Christophe Geiger, Oleksandr Bolayenko, „Creating Statutory Remuneration Rights in Copyright law: What Policy Options under the International Framework?“, iš *Intellectual Property Ordering Beyond Borders*, Axel Metzger, Henning Grosse Ruse-Khan (Cambridge, Cambridge University Press, 2021), 412.

135 Stamatoudi, Torremans, *supra note*, 67: 9.

136 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1971 m. birželio 8 d. sprendimas byloje Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH prieš Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG (Nr. 78-70)“, Curia, žiūrėta 2020 m. spalio 1 d., <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=88006&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5783865>.

137 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1993 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Phil Collins v Imtrat Handelsgesellschaft mbH and Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH and Leif Emanuel Kraul v EMI Electrola GmbH (Nr. C-92/92)“, Curia, žiūrėta 2020 m. spalio 1 d.,

interesus, išsaugant šių subjektų konkurencingumo rinkose galimybes.

Taigi kad autoriui būtų suteikiamos konkurencingumo galybės rinkoje pristatyti savo kūrinį, būtinas instrumentas, kuriuo būtų įtvirtinama autoriaus prerogatyva pateikti kūrinį į rinką jam palankiomis sąlygomis. Jei tokio instrumento nėra, autorius susiduria su grėsme negauti jokios asmeninės turtinės naudos iš kūrybinio proceso. Pavyzdžiui, jeigu žmogus parašo romaną ir nusprendžia užsiimti jo leidyba ir platiniu, nenustačius išimtinumo į romaną kaip kūrinį ir jo panaudojimą susidarytų situacija, kai, kilus visuomenės susidomėjimui romanu ir išaugus kūrinio paklausai rinkoje, atsirastų su autoriumi konkuruojančių subjektų, galbūt turinčių didesnes kūrinio pateikimo rinkai galimybes ir išteklius. Šioje situacijoje autorius netektų viso kūrinio ekonominio potencialo ir turtinės gražos, kilusios iš visuomenės susidomėjimo kūriniumi, dėl minėtų subjektų užimamų privilegijuotų pozicijų autoriaus atžvilgiu pateikti kūrinį rinkoje, juo prekiauti ir gauti pelną. Atitinkamai augtų potencialių kūrėjų skepticizmas dėl kūrybinės veiklos, ypač dėl šios veiklos tęstinumo rengiant naujus kūrinius, dėl to visuomenė patirtų meninės ir mokslinės informacijos stygių.¹³⁸ Dėl šios priežasties racionalu ieškoti reguliacinio sprendinio, nukreipiančio kūrybos proceso ekonominę vertę autoriaus link.¹³⁹ J. C. Ginsburg ir daugelio kitų tarptautinės autorių teisės doktrinos atstovų teigimu, šią funkciją atlieka išimtinių autorių teisių institutas.¹⁴⁰ Šios teisės nustato autorių ekonominių interesų apsaugos pamatus, įtvirtinant kūrinio, kaip intelektualinės nuosavybės, statusą visuomenėje.¹⁴¹

Ankstyviausia individualios (išimtinės) autorių teisės sąvoka (angl. *copyright*) aptinkama 1735 m., tačiau šių teisių apraiškos fiksuotos dar viduramžiais.¹⁴² Išimtinių autorių teisių institutui atsirasti ir istorinei raidai reikšmingas XV a. viduramžių Europos laikotarpis, kai J. Gutenbergo spaudos preso išradimas paklojo pamatus informacijos, pateiktos spausdintos raidės pavidalu, masinei sklaidai visuomenėje. Šis visuotinis fenomenas Europoje nebuvo aplenkta vyriausybinių intervencijų – suprantant, kad knygų leidyba yra ne tik savotiškas kūrybinių procesų kultivavimas, bet ir naujosios pramonės dalis, buvo nustatyta privilegijų sistema – teisė užsiimti knygų leidyba būdavo suteikiama tik tiems subjektams, kurie buvo pasirengę šiam procesui, t. y. pakankamai investavę į įrangą ir darbo vietas. Šitokiu būdu buvo pirmą kartą valstybiniu lygmeniu identifikuotas išimtinumas į kūrybos procesą ir kūrinių manufaktūrą, grindžiamas poreikiu sukurti galimybę daug investuojantiems į kūrybos procesą

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98462&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5784026>.

138 Parc, Messerlin, *supra note*, 5: 609.

139 Glynn S. Lunney Jr., „A Tale of Two Copyrights“, *Akron Law Review*, 53, 4 (2019): 999–1000.

140 Ginsburg, *supra note*, 66: 1–4.

141 Brad Swenson, „Intellectual Property Protection through the Berne Convention: A Matter of Economic Survival for the Post-Soviet New Commonwealth of Independent States“, *Denver Journal of International Law and Policy* 21, 1 (1992): 78.

142 John Feather, „Copyright and Creation of the Literary Property“, iš *A Companion to the History of the Book 2nd Edition*, Simon Eliot, Jonathan Rose (Hoboken: John Wiley and Sons Ltd., 2020), 520–526.

subjektams gauti finansinę gražą.¹⁴³

Šiuo atveju galima identifikuoti istorinį paradoksą – pirmosios išimtinės teisės į kūrinių panaudojimą komerciniais tikslais buvo suteikiamos ne kūrinių autoriams, o leidėjams, siekiant pritraukti išteklių turinčius subjektus į leidybos verslą ir taip paguoti rašytinės informacijos plėtrą. Pirmosios dokumentuotos išimtinių autorių teisių apraiškos užfiksuotos 1474 m. Venecijos Respublikos Senatui nusprendus suteikti dešimtmečio trukmės privilegijas į kūrinių panaudojimą kiekvienam besikreipusiam tokio kūrinio autoriui.¹⁴⁴ Istorijos puslapiuose kertinis žingsnis išimtinių autorių teisių pripažinimo link žengtas 1710 m. Jungtinėje Karalystėje priėmus Anos statutą (angl. *Statute of Anne*). Anos statusas buvo pirmasis istorijoje autorių teisių įstatymas, reglamentuojantis išimtinę teisę autoriui į išleistos knygos atgaminimą, modifikavimą ir platinimą (importavimą).¹⁴⁵ Anos statuto reikšmė išimtinių autorių teisių institutui atsirasti doktrinoje išskiriama kaip fundamentali, šiuo įstatymu pademonstruojant reguliacinę ekonominės kūrinių kontrolės priemonę, t. y. reglamentuojant išimtinės tokios kontrolės įgyvendinimo teises.¹⁴⁶ Filosofiniu požiūriu, šių teisių reglamentavimas Anos statute pristatė J. Locke darbo teorijai giminišką suvokimą, kad autoriaus indėlis į kūrinio atsiradimą turi būti saugomas įstatymo kaip nuosavybės forma.¹⁴⁷ Šiuo aspektu Anos statusas savo esmingumu polemizuoja su tolesne anglosaksiškąja išimtinių autorių teisių tradicijos raida, bylojusia apie kūrinių ekonominę kontrolę suteikiančių teisių ribotumą kultūrinės bei mokslinės informacijos prieinamumo visuomenėje labui¹⁴⁸. Šiai minčiai antrina V. Mizaras, pabrėždamas, kad anglosaksiškoji autorių teisės tradicija akcentuoja išimtinių autorių teisių reglamentavimu teikiamą visuomeninę informacinę gerovę, o Prancūzijoje Didžiosios revoliucijos laikotarpiu priimti autorių teisių įstatymai (pranc. *droit d'auteur*) kūrinių pripažįstant asmenine autoriaus nuosavybe, įtvirtinama išimtinėmis autorių teisėmis, kurios tokiu būdu sutapatinamos su kvazinuosavybės teisėmis (daugiau žr. apie prigimtinių išimtinių autorių teisių teoriją disertacinio darbo 1.4 dalyje).¹⁴⁹

143 Feather, *supra note*, 142: 520–526.

144 Catherine Seville, „The Emergence of Intellectual Property Law in Western Europe“, Iš *The Oxford Handbook of Intellectual Property Law*, Rochelle Dreyfuss, Justine Pila (Oxford: Oxford University Press, 2017), 174.

145 „The Statute of Anne: The First Copyright Statute“, Jeremy Norman's History of Information.com, žiūrėta 2020 m. spalio 2 d., <https://www.historyofinformation.com/detail.php?entryid=3389>.

146 Minėtosios autorių teisės reglamentuotos kaip terminuotos: nustatytas 14 metų galiojimo terminas knygoms, išleistoms po 1710 metų, ir 21 metų galiojimo terminas knygoms, išleistoms iki 1710 metų. Žr. Parc, Messerlin, *supra note*, 5: 609.

147 Aislig Quinn, „Are online music platforms undermining the principles of copyright law?“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 13, 1 (2018): 49.

148 Anos Statute reglamentuotos atgaminimo ir platinimo teisės autoriams Didžiosios Britanijos Lordų rūmų 1774 m. nutarime byloje *Donaldson v. Becket* buvo pripažintos kaip negalinčios būti amžinos ir tik „sukuriančios sąlygas kūrėjams gauti piniginės naudos iš savo originalumo bei darbo“. Žr. Goldstein, Hugenholtz, *supra note*, 64: 17.

149 Mizaras, *supra note*, 42: 87–88.

Istorinė ekonominė išimtinių teisių į kūrinio panaudojimą suteikimo kūrinio autoriui genezė lėmė šių teisių įtvirtinimą tarptautiniuose teisės aktuose ir neprivalomojo pobūdžio dokumentuose. Akcentuojant ekonominį šių teisių pobūdį, minėtuose šaltiniuose įprasta išimtines autorių teises apibūdinti kaip turtines ar ekonomines. Pavyzdžiui, turtinių autorių teisių terminas aptinkamas Berno konvencijoje, reglamentuojant išsamų išimtinių turtinių autorių teisių katalogą.¹⁵⁰ Šių Berno konvencijoje reglamentuotų išimtinių autorių teisių suteikimas autoriams pripažįstamas ir Sutartimi dėl intelektualės nuosavybės teisių, susijusių su prekyba.¹⁵¹ Pasaulio intelektualės nuosavybės organizacijos požiūriu, analogiškos „ekonominės“ teisės priskirtinos kiekvienam kūrinių sukuriančiam autoriui¹⁵², tačiau PINO sutartyje reglamentuojamas siauresnis išimtinių autorių teisių katalogas – kūrinio platinimo, nuomos ir padarymo viešai prieinamo teisės¹⁵³. Taigi nors tarptautinis teisinis reglamentavimas šių teisių srityje gan išplėtotas, tačiau doktrinoje pripažįstama, jog minėtose tarptautinėse sutartyse pateikiami tik bendrieji šių teisių reguliavimo derinimo standartai, o išsamus šių teisių reglamentavimas įgyvendinamas Europos Sąjungos valstybių narių įstatymuose.¹⁵⁴ Kita vertus, siekiant konceptualizuoti išimtinių autorių teisių sampratą, dėl nacionaliniuose įstatymuose vyraujančio išimtinių autorių teisių reglamentavimo įvairialypio pobūdžio išgryninti šių teisių turinį tikslinga vadovaujantis būtent tarptautiniuose teisės dokumentuose aptinkamais šių teisių standartais.

Minėtose tarptautinėse sutartyse išskirti keturi esminiai turtinio pobūdžio kūrinių panaudojimo būdai, kurių vykdymo prerogatyva autoriams suteikiama turtinėmis teisėmis: kūrinio paskelbimas, kūrinio atgaminimas, kūrinio platinimas ir kūrinio adaptavimas, aranžavimas ir kitoks modifikavimas. Aplinkybę, kad kaip tik šie kūrinių panaudojimo būdai apipavidalina išimtines autorių teises, t. y. sudaro šių teisių turinį, aiškina tai, jog šie veiksmai, pavyzdžiui, kūrinio atgaminimas, sąlygoja komercines kūrėjų pozicijas kūrinių rinkoje, o šių veiksmų neteisėtas įgyvendinimas bei nukreipimas

150 Berno konvencijoje reglamentuojamos šios išimtinės turtinės autorių teisės: 1) išimtinė teisė versti ir leisti versti savo kūrinius konvencijos saugomų literatūros ir meno kūrinių autoriams per visą jų teisių į originalius kūrinius terminą; 2) išimtinė teisė leisti atgaminti kūrinius bet kokia forma ir būdu konvencijos saugomų literatūros ir meno kūrinių autoriams; 3) dramos, dramos-muzikos ir muzikos kūrinių autoriams suteikiama išimtinė teisė leisti viešai atlikti savo kūrinius, įskaitant visus viešo atlikimo būdus bei priemones, bet kokiu būdu paskelbti visuomenei savo kūrinių atlikimus; 4) literatūros ir meno kūrinių autoriams suteikiama išimtinė teisė transliuoti savo kūrinius eterėje ar viešai skelbti juos visuomenei bet kokiu kitu belaidžiu ženklų, garsų ar vaizdo siuntimo būdu, viešai skelbti visuomenei eterėje jau transliuotus kūrinius laidais ar belaidžiu būdu, kai tai daro kita nepradinė organizacija, viešai skelbti transliuotą eterėje kūrinių garsiakalbiu ar bet kokiu kitu ženklų, garsų ar vaizdų siuntimo prietaisu, leisti viešai raiškiai skaityti jų kūrinius, įskaitant skaitymą bet kokiais būdais ir priemonėmis, leisti bet kaip viešai skelbti tokių jų kūrinių skaitymą visuomenei, leisti adaptuoti, aranžuoti ir kitaip perdirbti savo kūrinius. Žr. „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, *supra note*, 119.

151 „Sutartis dėl intelektualės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. spalio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A21994A1223%2817%29>.

152 World Intellectual Property Organization, *supra note*, 4: 9–11.

153 „Pasaulio intelektualės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis“, *supra note*, 121.

154 Garnett, *supra note* 132: 159.

vartotojams – negautas autorių pajamas.¹⁵⁵ Kūrinių informacija¹⁵⁶, pasireiškianti per objektyvią ir originalią kūrinių išraiškos formą (angl. *commodity form*), yra fundamentalus išimtinių autorių teisių apsaugos objektas. Kaip teigia K. Bowrey, būtent kūrinių išraiškos forma yra kūrinio ekonominės vertės branduolys, mat per šią išraiškos formą kūriny yra „vartojamas“, t. y. įsisavinama kūrinio informacija, suvokiama už kūrinio išraiškos formos slypinti ideologija ar potekstė.¹⁵⁷ Asmeniui įsisavinus kūrinio informaciją, tam asmeniui kūriny praranda savo prekinį patrauklumą, arba prekinę galią, dėl jau atlikto pasinaudojimo arba įgytos galimybės atlikti tęstinį pasinaudojimą kūriniu. Taigi kad autorius kūrinių vartojimą rinkoje galėtų administruoti jam ekonomiškai palankiais būdais, išimtinių autorių teisių reguliavimas turi atliepti bendruosius sąveikos su kūrinių išraiškos forma būdus. Išimtinėms autorių teisėms tenka pareiga įtraukti tokį technologinių kūrinių panaudojimo veiksmų katalogą, kuris yra socialiai suvokiamas kaip terminuota kūrinio nuosavybės teisė ir kuris leidžia praktiškai kontroliuoti disponavimą kūriniaus nuosavybės teisių apimtimi.¹⁵⁸ Kita vertus, įžvelgti absoliučią išimtinių autorių teisių ir nuosavybės teisės institutų paralelę šių teisių objektų kontrolės prasme negalima – išimtinės autorių teisės doktrinoje dažnai įvardijamos kaip kvazinuosavybės teisiniai instrumentai dėl jų atžvilgiu nustatomų veikimo apribojimų trukmės ir įstatymais įtvirtinamų šių teisių veikimo išimčių informacijos prieinamumo tikslais.¹⁵⁹

Taigi išimtinių autorių teisių sampratai, kaip ir autorystės ar autoriaus sampratai, stinga suderinimo dėl doktrinoje ir tarptautiniuose dokumentuose bei teisės aktuose nepateikiamo bendro išimtinių autorių teisių apibrėžimo. Tačiau minėtuose šaltiniuose reglamentuojami išimtinių autorių teisių pavydžiai kartu su apžvelgta istorine šių teisių instituto geneze leidžia suvokti išimtinės autorių teises kaip mišrų socialinį ir teisinį ekonomiškai autoriams reikšmingą instrumentą: 1) kaip teisiniu reglamentavimu realizuojamą autorystę; 2) kaip kūrinių panaudojimo būdų kontrolės sistemą, sukonstruotą išimtinių, kūrinių autoriams suteikiamų teisių į kūrinio atgaminimo, platinimo, padarymo viešai prieinamą bei modifikavimo veiksmus pavidalu, sudarančią prielaidas autoriams išnaudoti komercines kūrinių išraiškos formos paklausos rinkoje galimybes savo naudai; 3) kaip socialinės inžinerijos instrumentą, kuriuo teisinėje plote teikiama garantija dėl kūrinio disponavimo nuosavybės teisių ekvivalentu turi

155 Mengna Liang, „Copyright Issues Related to Reproduction Rights Arising from Streaming“, *The Journal of World Intellectual Property* 23, 5–6 (2020): 799–800.

156 Informacija šiuo atžvilgiu turi būti suprantama kaip kūrinio pateiktis, priklausanti nuo kūrinio pobūdžio: pavyzdžiui, jeigu kalbama apie grafikos ar fotografijos kūrinių, kūrinio informacija laikytina vizualinė ir estetinė tokio kūrinio pateiktis; jeigu kalbama apie tekstinį kūrinių, tuomet tekstinė kūrinio pateiktis ir turinys laikomas kūrinio informacija.

157 Kathy Bowrey, *Copyright, Creativity, Big Media and Cultural Value. Incorporating the Author* (London and New York: Routledge, 2021), 4.

158 Christophe Geiger, „Freedom of Artistic Creativity and Copyright Law: A Compatible Combination?“, *UC Irvine Law Review* 8, 413 (2018): 424–425.

159 Ginsburg, *supra note*, 66: 23.

sukurti autoriams lūkesčius, skatinančius kūrybinio proceso vykdymą ir realizavimą.

1.4. Vertybiniai išimtinųjų autorių teisių reguliavimo doktrininiai pagrindai

Teisinė sistema, kaip ir teisė *per se*, neabejotinai laikytina socialiniu fenomenu. Kaip teigia teisinio internalizmo požiūrį autorių teisei analizuoti taikantys teisėtyros atstovai, autorių teisė, taip pat ir išimtinės autorių teisės, aiškintina ne kaip teorinis konstruktas, o kaip per praktinį reglamentavimą savaiminį kontrolės ir apsaugos rezultatą teikiantis darinys.¹⁶⁰ Šiuo aspektu, siekiant suvokti išimtinųjų autorių teisių savaiminį socialinį efektyvumą, būtina suvokti šių teisių socialinį veiksmingumą visuomeniniuose santykiuose ir identifikuoti vertybinius tokio veiksmingumo argumentus. Disertacinio tyrimo autorius pritaria A. V. Johnson išsakytai pozicijai, kad teisinė sistema neturėtų būti apibrėžiama tik kaip teisės normų ir įgyvendinimo bei užtikrinimo visuma, izoliuotai nuo tokių veiksmų kaip įstatymų leidyba, interpretacija ir praktinis tokios sistemos poveikis. Kitaip tariant, teisinė sistema turi būti suvokiama vertinant jos socialinę perspektyvą.¹⁶¹

Doktrinių vertybinių pagrindų išimtinėms autorių teisėms reglamentuoti suvokimas leidžia suprasti šių teisių reguliavimo turinį, taip pat kokių socialinių (ekonominių) interesų atstovavimą vykdo konkretūs šių teisių reguliavimo elementai. Tai itin svarbu kintančių visuomeninių santykių kontekste, kai pasikeitusi socialinė sankloda gali potencialiai sąlygoti skirtingų išimtinėms autorių teisėmis ginamų interesų apsaugos veiksmingumą. Vykstant tokiems pokyčiams, išimtinųjų autorių teisių reguliavimas gali tapti daugybinių socialinių motyvų, komplikuojančių šio reguliavimo racionalizavimą, objektu. Dėl šios priežasties teorinių išimtinųjų autorių teisių reguliavimo motyvų pažinimas teisėkūroje tampa būtinas siekiant išgryninti bendrą tokio reguliavimo tikslą kaip stabilų teisinio reguliavimo modernizacijos kriterijų.¹⁶²

Pritariant išdėstytai principinei idėjai dėl vertybinių išimtinųjų autorių teisių instituto pagrindų tyrimo svarbos šiam institutui racionalizuoti, šioje disertacinio tyrimo dalyje nagrinėjami konceptualieji išimtinųjų autorių teisių reguliavimo įtvirtinimo pagrindai, pristatomi išimtinųjų autorių teisių reguliavimą grindžiančiose teorijose ir požiūriuose. Išimtinųjų autorių teisių institutas vystėsi kaip autorių teisės ir intelektinės nuosavybės teisės dalis, todėl neabejotina, kad išimtinųjų autorių teisių reglamentavimas gali būti nesunkiai pagrindžiamas ir vadovaujantis bendrai intelektinės nuosavybės socialinei reikšmei atskleisti taikomomis teorijomis. Tačiau turint omenyje su išimtinėmis autorių teisėmis siejamų santykių ir pačių teisių specifiškumą, suprantama, jog doktrinoje konstruojamos teorijos nukreiptos būtent į išimtinųjų autorių teisių

160 Shyamkrishna Balganes, Taisu Zhang, „Legal Internalism in Modern Histories of Copyright“, *Harvard Law Review* 134 (2021): 1073.

161 Alan V. Johnson, „A Definition of the Concept of Law“, *Mid-American Review of Sociology* 2, 1 (1977): 50.

162 Mario Biagioli, „Weighing intellectual property: Can we balance the social costs and benefits of patenting?“, *History of Science* 57, 1 (2019): 141.

įtvirtinimo svarbą ir iš to plaukiančius šių teisių reguliavimo ypatumus. Kaip tik šių teorijų (kurios, disertacinio darbo autoriaus nuomone, yra reikšmingiausios) analizė leistų suvokti išimtinių autorių teisių socialinę reikšmę ir ją realizuojančius šių teisių reguliavimo elementus.

1.4.1. Utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija

Filosofinėmis utilitarinės intelektinės nuosavybės teorijos užuomazgomis laikomas XVIII a. pramonės perversmo laikotarpis, kai merkantilinės tautos dėl išrastos darbo mechanizacijos ir masinės gamybos fenomeno transformavosi į moderniąsias nacionalines kapitalistines valstybes, kurių ekonomikos grindžiamos gamybos ir privačios nuosavybės pagrindu, o šių valstybių ekonominėje inžinerijoje nuosavybės kategorija imta vertinti kaip industrinio ir informacinio augimo katalizatorius.¹⁶³

Tačiau pirmiausia utilitarizmo atstovų paradigmos reikšmingos pačios intelektinės nuosavybės pripažinimui. J. Locke, konstruodamas kūrėjo (gamintojo) teisės (angl. *maker's right*) doktriną, argumentuoja, kad tai, ar tam tikro daikto ar kito turto nuosavybė atsiranda ar neatsiranda, turėtų lemti žmogaus įdėtas darbas į to objekto atsiradimą (autorystę).¹⁶⁴ Čia nesunku išvelgti paralelę – J. Locke aptariamą nuosavybės teisių priskyrimo taisyklę pritaikius meninio ar literatūros kūrinio atsiradimo atvejui (tiksliau, kūrinį sukūrusiam asmeniui), išryškėja autorystės atsiradimo pagrindai, t. y. kokybinio indėlio kriterijus specialiai kūrinio kontrolės teisei pripažinti. J. A. Gerber teigimu, filosofiniame ir ekonominiame diskurse J. Locke paklojo pamatus paradigmai, kad žmogaus pastanga, jei ji išreiškiama objektyviai suvokiamais kūrybiniais rezultatais, visados užtikrina (privalo užtikrinti) nuosavybę į šiuos rezultatus.¹⁶⁵

Šis imperatyvas, anot J. Locke, neturėtų būti suprantamas siaurai – tik kaip materialaus ir intelektualinio turto alokacija visuomenėje, mat išimtinių teisių į konkretų daiktą ar turtą suteikimas turi poveikį tam, kaip šio daikto ar turto savininkas jį kultivuos. Kultivavimas šiame kontekste gali turėti ir pramoninę, ir kūrybinę konotaciją. Ištekliai, darbu pasisavinti iš gamtos arba sukurti paties žmogaus, lydimi nuosavybės režimo ir su tuo susijusių lūkesčių gauti naudą iš tų išteklių plėtimo, skatina žmogų išteklių gavybą ar kūrimą vystyti sistemiškai, todėl laikoma, kad nuosavybės pripažinimas turi ne tik moralinį, bet ir industrinį racionalumą.¹⁶⁶ Kitaip tariant, nuosavybė J. Locke yra suvokiama ne kaip savitikslių koncepcija, o kaip disponavimo daiktu ar turtu išimtinumo perdavimo instrumentas, grindžiamas ekonominiu šių objektų vystymo

163 Matti Häyry, „Just Better Utilitarianism“, *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics* 30, 2 (2021): 345.

164 Mala Chatterjee, „Lockean Copyright Versus Lockean Property“, *Journal of Legal Analysis* 12 (2020): 142.

165 Joseph A. Gerber, „Locking Out Locke: A New Natural Copyright Law“, *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal* 27, 3 (2017): 621.

166 John Locke, *The Second Treatise of Government* (Cambridge: Hackett Publishing Company, 1980), 10–13.

ar realizavimo potencialu, galinčiu teikti naudą ne tik savininkui, bet ir visuomenei.¹⁶⁷ Tačiau net ir pripažįstant šią dualią nuosavybės naudą jos veikimas neturi būti absoliutus – nuosavybė turi būti taip reglamentuota taip, kad tuos išteklius turintys savininkai neįgytų monopolijos visuomenėje ir kad visuomenė galėtų jais naudotis. Šie apribojimai aktualūs ir intelektinei nuosavybei – suvokiant, jog intelektinė nuosavybė įgauna išliekamąją vertę visuomenei, kūrinio panaudą saugančios intelektinės teisės veikimo ribotumas tampa suvokiamas kaip būtinoji šio instrumento dalis.¹⁶⁸

Šiuo visuomeninių ir individualių kūrėjų interesų konsensusu grindžiama ir utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija. Šio konsensuso praktinį vyksmą aiškina „paskatų“ (angl. *incentives*) doktrina. Išimtinių autorių teisių į kūrinius reglamentavimas suvokiamas kaip ekonominė paskata autoriams įsitraukti į kūrybinius procesus, natūraliai teikiančius naudą visuomenei. Teisiniu reguliavimu įtvirtinant visuotinai pripažįstamą lūkestį autoriui pelnytis iš kūrybinės veiklos, autorius yra skatinamas nedvejoti dėl išplėstinių investicijų į kūrybinį procesą, lemiančių nuodugnesnį ir įvairialypį bendrą kūrinių informacijos diskursą.¹⁶⁹ Visuomenė iš to pelnosi išvestiniu būdu: išimtinėmis autorių teisėmis vykstančių paskatų pagrindu kuriasi kūrinių informacijos gausa, kuri visuomenei tampa nevaržomai prieinama suėjus minėtų teisių terminui.¹⁷⁰ Šiais aspektais, pagal utilitarinį požiūrį, išimtinių autorių teisių reguliavimas suvokiamas kaip savotiškas socialinės inžinerijos instrumentas, sukuriantis autorių aktyvumo kūryboje poveikį.

Šios doktrinos įgyvendinimo praktinis svarbumas aiškinamas J. Bentham: kūrėjui turi būti suteikiama išimtinė privilegija jo kūrybinio produkto atžvilgiu. Paviešinus kūrinį, visuomenė visados turės galimybių jį replikuoti, t. y. egzistuoja neišvengiama tikimybė, kad kūrėjas susidurs su didesnių finansinių galimybių subjektais, kurie išstums jį iš rinkos, todėl įstatyminė intervencija, suteikianti kūrėjui disponavimo kūriniu kontrolę, yra neišvengiama ir būtina, o „savo darbo vaisiams nuskinti“ neužsklendžiant kūrinio nuo visuomenės, anot J. Bentham, pakanka ir konkretaus termino, tokio kaip 15 metų.¹⁷¹ Tokio poveikio pavyzdžių galima nesunkiai rasti ir tarp šiuolaikinių kūrybinių industrijų. Pavyzdžiui, rašytojas gali savo iniciatyva išleisti literatūros kūrinį nedideliu tiražu, tačiau neišvengiamai patirs neįveikiamą konkurenciją susidūręs su leidybos pramonės subjektu, kuris, nevaržomas išimtinių rašytojo autorių teisių

167 Mikhalien Du Bois, „Justificatory Theories for Intellectual Property Viewed through the Constitutional Prism“, *Potschefstroom Electronic Law Journal*, 21 (2018): 12, <http://www.scielo.org.za/pdf/pej/v21n1/19.pdf>.

168 Alexander Walton, „Locke’s Theory of Intellectual Property: How Our Laws Are Unjustified“, The California State University, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d., <https://scholarworks.calstate.edu/downloads/zg64tr607?locale=fr>.

169 Jeanne C. Frommer, „Expressive Incentives in Intellectual Property“, *Virginia Law Review* 98 (2012): 1750.

170 *Ibid.*

171 Jeremy Bentham, *The Works of Jeremy Bentham. Part IX* (Edinburgh: Simpkin, Marshall and co., 1816), 71.

į kūrinį, išplatins kūrinį žymiai sparčiau ir taip paskleis kūrinį kur kas plačiau. Net ir egzistuojant neišvengiam leidybos paslaugų poreikiui, išimtinės autorių teisės leidžia kūrėjui pretenduoti į rinkos atlygį už šių teisių suteikimą ar perdavimą.¹⁷² Šiuo aspektu J. Frommer argumentuojamas išimtinių autorių teisių savaiminis naudingumas kūrėjui įgyja pavidaļą.

Vertybiniu aspektu utilitarinis požiūris į išimtinių autorių teisių reguliavimą stokoja šių teisių prigimtinio pripažinimo autoriams. Be abejo, žvelgiant utilitariniu požiūriu, išimtinių autorių teisių reguliavimas yra siejamas su kūrybinio ir mokslinio progreso visuomenėje išgavimu ir yra nepaneigiamo socialinio vertingumo veiksnys. Tačiau šis požiūris grindžiamas numatomu socialiniu rezultatu, o ne besąlygine moraline dingstimi perduoti šias teises autoriams. Kaip teigia S. K. Stadler, autorių teisės egzistavimo prielaida remiasi ne autoriaus apdovanojimo tikslu, o veikiau išimtinių autorių teisių veiksmingumu kurti vertę, savybe, aprobuojančia šių teisių reguliavimo apimtį.¹⁷³ V. Mizaras, antrindamas šiai minčiai, pabrėžia, kad utilitarinė išimtinių autorių teisių reguliavimo logika pasižymi tuo, kad šios teisės suvokiamos kaip priemonė visuomeniniam tikslui pasiekti.¹⁷⁴ Taigi, vertinant vertybiniu aspektu, utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija šias teises suvokia pragmatiškai, o be visuomenei naudingų šių teisių reguliavimo savybių jų egzistencija vargu ar būtų įmanoma. Utilitarinis požiūris į išimtinių autorių teisių kilmę susijęs ir su F. Nietzsche išradimo (vok. *Ersprung*) koncepcija, suvokiant šias teises tik kaip reikalingą socialinį konstruktą.¹⁷⁵ Taigi kai kalbame apie autorystę, utilitarizmas laikytinas savotiškai amoraliu.¹⁷⁶

Moralinis išimtinių autorių teisių kilmės ribotumas, aptinkamas utilitarinėje išimtinių autorių teisių doktrinoje, kelia retorinių dvejonų ir dėl to, ar ši teorija galima pritaikyti formuojant išimtinių autorių teisių reguliavimą. Pavyzdžiui, jeigu kūrinys nesutelkia visuomenės dėmesio arba nepristato socialinei pažangai reikšmingų idėjų, ar dėl šių priežasčių jam neturėtų būti teikiama išimtinių autorių teisių apsauga?¹⁷⁷ Be abejo, tokia logika būtų ydinga ir ja išryškinama fundamentalioji utilitarizmu grindžiama išimtinių autorių teisių praktinio veikimo problema, t. y. šios teisės pateisinamos tik kalbant apie tokius kūrinius, kurie gali būti turiningi visuomenės akyse.¹⁷⁸ Su

172 Peter Lee, „Autonomy, Copyright, and Structures of Creative Production“, *Ohio State Law Journal* 83 (2022): 297–298.

173 Sara K. Stadler argumentuoja, kad utilitarinis požiūris į išimtines autorių teises yra lygintinas su pasveriamą proporcija: autoriams išimtinių autorių teisių pagrindu suteiktina tiek ekonominės kontrolės, kiek tai reikalinga įtraukti juos į tokio kokybiškumo kūrybinę veiklą, kuria visuomenei būtų sukuriamą nauda kultūros ir mokslo srityje. Žr. Sara K. S Stadler, „Incentive and Expectation in Copyright“, *Harvards Law Journal* 58, 3 (2007): 476–478.

174 Mizaras, *supra note*, 42: 40.

175 M. Foucault, *Tiesa ir teisinės formos* (Vilnius: Vaga, 2020), 56–57.

176 Ned Snow, „Moral Bars to Intellectual Property: Theory and Apologetics“, *UCLA Entertainment Law Review* 28, 1 (2021): 81.

177 *Ibid.*

178 M. A. Lemley intelektualinės nuosavybės teisių įtvirtinimo argumentavimą vertina per rinkos ekonomikos perspektyvą: utilitarizmas reprezentuoja poziciją, kad intelektualinės nuosavybės teisių reguliavimas yra

šiuo požiūriu polemizuoja S. P. Bair. Ji teigia, jog, nepaisant dingsties, kuria remdamasis utilitarizmas pristato išimtinių autorių teisių reguliavimo svarbą ir jos suponuojamą minėtų teisių veikimo apimtį, šio teisės instituto, net ir kaip naudingo visuomenei konstrukto, pripažinimas kūrėjams doktrininio lygmeniu išlaiko kūrėjams ekonomiškai naudingą poziciją formuojant teisinį reguliavimą.¹⁷⁹

Disertacinio darbo autorius pritaria šiai minčiai. Vertinant išimtines autorių teises utilitariniu požiūriu, neišvengiamai pripažįstamas šių teisių institutas kaip reikalingas visuomenei instrumentas. Vis dėlto tai leidžia apibendrinti ir utilitarizmą laikyti kaip neskiriantį reikiamo dėmesio išimtinių autorių teisių egzistencijai, kuriam nerūpi autoriaus teisių į kūrinių užtikrinimas išimtinai dėl autoriaus ekonominių lūkesčių ar autoriaus dvasinio ryšio su kūriniu.¹⁸⁰ Nors utilitarizmo ištakos radosi istoriniu laikais, kai intelektualinės nuosavybės svarba visuomenės santvarkoje buvo aukštinama, šios nuosavybės genezė išimtinių autorių teisių pavidalu siejama su būtinuoju socialiniu tokių teisių reikalingumu, t. y. tik tam ir tokia pripažinimo apimtimi, kad būtų galima patenkinti visuomeninį informacijos interesą. Utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija išvengia tik funkcinę autorystės dimensiją visuomenėje. Šiuo aspektu išimtinės autorių teisės tėra socialinės gerovės gavimo sistemos prielaida, savotiškas socialinis *Ersprung*, kuriam egzistuoti privalomas naudingumo visuomenei kontekstas.

1.4.2. Asmeninė išimtinių autorių teisių teorija

Išimtines autorių teises kaip instrumentą, padedantį saugoti dvasinį autoriaus ir kūrinio ryšį, pagrindžia asmeninė išimtinių autorių teisių teorija. Ši teorija glaudžiai susijusi su G. F. Hegel supratimu apie autoriaus ir kūrinio ryšį. Hėgeliškasis požiūris į kūrinių siejamas su kūrinio ir jį sukūrusio autoriaus asmenybės plėtote. Kūrinio atsiradimas reprezentuoja tam tikros autoriaus asmenybės dalies atsiskyrimą ir individualizaciją, reikalaujančią savarankiškų kūrinio panaudos teisių, kurios gali būti suteikiamos tik autoriui, sukūrusiam tą kūrinių.¹⁸¹ G. F. Hegel teigimu, objektai ar objektų

reguliacinis valstybės instrumentas norint išgauti pozityvų valstybės investuojamų kaštų ir gaunamos naudos pusiausvyrą, t. y. intelektualinės nuosavybės teisių, taip pat ir išimtinių autorių teisių, reguliavimas turi teikti apčiuopiamą empirinę naudą valstybei. Akcentuojama, kad visuomeninių santykių kaitos kontekste ir keičiantis kūrybinio ir su pramonine intelektine nuosavybe susijusių sektorių dinamikai intelektualinės nuosavybės teisių ir ekonomikos sąryšį analizuojančioje doktrinoje stokojama bendrų minėtų teisių naudingumą patvirtinančių empirinių rezultatų, dėl to doktrinos prieraišumas prie utilitarinio požiūrio į intelektualinės nuosavybės teises gali būti laikomas paradoksaliai grėsmingu šių teisių reguliavimo ir įtvirtinimo loginiam pagrindimui. Žr. Mark A. Lemley, „Faith-Based Intellectual Property“, *UCLA L. REV.* 1328 (2015), 1330–1334.

179 Stephanie Plamondon Blair, „Rational Faith: The Utility of Fairness in Copyright“ *Boston University Law Review* 97, 1487 (2017): 1493.

180 Madison Cartwright, „Agency in Institutional Context: Copyright and Technological Disruption“, *International Journal of Public Administration* 1, 9 (2020): 9, <https://doi.org/10.1080/01900692.2020.1795670>.

181 Maurizio Borghi, „Copyright, property and personality. Note on Hegel“ (pranešimas konferencijoje CPIP Colloquium: Philosophical Approaches to IP, Hilton Head, 2018 m. gegužės 31 d.–birželio 1 d.).

charakteristikos, apibūdinančios ir įtraukiančios žmogaus asmenybę, suteikia šiam žmogui nepaneigiamą ir „neišrašomą teisę“ (angl. *imprescriptible right*) jų atžvilgiu.¹⁸²

„Neišrašomas“ tokios teisės pobūdis suprantamas kaip esantis prigimtinio, savaiminio egzistavimo pagrindo, nepriklausomas nuo socialinio naudingumo laipsnio, reglamentavimo ar pripažinimo įstatymu.¹⁸³ Šiuo aspektu asmeninė išimtinių autorių teisių teorija lygintina su autorystės geneze, tačiau vietoj kokybinio indėlio į kūrinio atsiradimą akcentuojamas autoriaus dvasinis ir asmeninis, ideologinis indėlis.¹⁸⁴ Kitaip tariant, asmeninis požiūris į išimtines autorių teises joms suteikia asmeniškumą, t. y. kūrinys tapatinamas su jo autoriumi, todėl atitinkamai ir teisė kontroliuoti kūrinį yra išimtinė autoriaus asmenybės prerogatyva. Taigi hėgeliškuoju teisės suvokimu paremta asmeninė išimtinių autorių teisių teorija diktuoja paradigmą, kad išimtinės autorių teisės yra savaiminės, t. y. deklaruojančios autoriaus kaip asmenybės ir jos kontrolės dalį bei negalinčios būti socialinio susitarimo objektas.¹⁸⁵ Išimtinės autorių teisės yra kūrinio personifikacijos forma, todėl šių teisių kilmė yra dualiai prigimtinė tiek autoriaus, tiek kūrinio atsiradimo aspektu.¹⁸⁶

Asmeninės išimtinių autorių teisių teorija doktrinoje kartais kritikuojama dėl sąryšingumo su išimtinių autorių teisių turiniu stokos. Pavyzdžiui, C. Yoo kelia retorinį klausimą, ar išimtinių autorių teisių reguliavimu iš tiesų apsaugoma autoriaus kūrybinė savirealizacija – juk šios teisės (ar tai, kad jų nėra) niekaip tiesiogiai nesąlygoja kūrimo galimybių.¹⁸⁷ Nors formaliuoju požiūriu šis retorinis pastebėjimas gali būti laikomas teisingu, disertacinio darbo autoriaus nuomone, C. Yoo nepagrįstai sutapatina autoriaus asmenybės saviraiškos kūrybos procese materializaciją tik su kūrinio atsiradimu, tokiu būdu darydamas prielaidą, jog kūrinio sukūrimo momentu autoriaus savirealizacija laikytina įgyvendinta ir pasibaigusia, dėl to įstatymu neva neturėtų būti saugoma išimtinė autoriaus teisė kontroliuoti kūrinio panaudojimą.

Disertacinio darbo autoriaus manymu, autoriaus kūrybinė savirealizacija yra tęstinis procesas ir jis pasireiškia tiek laipsnišku autoriaus pripažinimu, tiek psichologiniu suvokimu, kad kūrybos rezultatai priklauso autoriui. J. Silbey atliktų empirinių tyrimų rezultatai rodo, kad tarp kūrėjų pastebima tendencija savo kūrinius suvokti ne tik kaip asmenybės tąsą, bet ir kaip asmeninę nuosavybę ar net lyginti kūrinius su šeimos

182 G. F. Hegel, *Philosophy of Right* (Kitchener: Batoche Books Limited, 2001), 57–58.

183 *Ibid.*

184 Autorystės koncepcijos, analizuojamos disertacinio darbo 1.1 dalyje, veiksnys, priskiriantis autorių kūriniumi pagal autoriaus savirealizaciją kūrinio atsiradime, G. F. Hegel iš esmės naudojamas pagrįsti teisių į kūrybinės veiklos rezultatus egzistavimo nepaneigiamumą ir šiuo ruožtu prigimtinių šių teisių pobūdį.

185 Blake Wilson, „Personhood and Property in Hegel's Conception of Freedom“, *Polemos* 9, 1 (2019): 70–71.

186 Karla M. O'Reagan, „Downloading Personhood: A Hegelian Theory of Copyright Law“, *Canadian Journal of Law and Technology* 7 1, 2 (2010): 17, <https://ojs.library.dal.ca/CJLT/article/view/5213/4709>.

187 Christopher C. Yoo, „Rethinking Copyright and Personhood“, *University of Illinois Law Review* 3, 2019 (2019): 1074.

nariais, augintiniais.¹⁸⁸ Šie pastebėjimai rodo autorių savirealizacijos tęstinį pobūdį: J. Silbey kalbinti autoriai išreiškia suvokimą, kad su kūrinio emocinis ryšys nėra nu-traukiamas kūrinio sukūrimo (užbaigimo) momentu – autorius suvokia, kad kūrinys priklauso jam net ir tada, kai kūrybos procesas yra pasibaigęs. Tai rodo, kad autoriaus savirealizacijai saugoti įstatymas turi užtikrinti tęstinę teisę autoriui kontroliuoti kūrinį, veikimo prasme sulyginamą su autoriaus gyvastimi, tad ir šios teisės galiojimas gali būti sulyginamas su autoriaus gyvenimo tarpsniu.¹⁸⁹

Lyginant utilitarinę ir asmeninę išimtinių autorių teisių teorijas, išryškėja itin poliarizuotas požiūris į šių teisių kilmę.¹⁹⁰ Šiame kontekste keltinas klausimas: ar gali-mas šias teorijas vienijantis požiūris į išimtinių autorių teisių reguliavimo genezę ir ar toks suvienijimas gali būti pravartus šių teisių reguliavimo kokybei? Atsakyti reikėtų teigiamai. Asmeninėje išimtinių autorių teisių teorijoje atsiskleidžia ontologinis šių teisių kilmės argumentas, suponuojantis, kad autoriaus asmenybės integracija į kūrinį byloja apie kūrinio panaudos neliečiamumą ir turtinių teisių į kūrinį absoliutų poveikį. Suprantama, kad šie išimtinių autorių teisių reguliavimo parametrai nedera su visuomene, kuri siekia informacinio pliuralizmo ir užkardo perspektyvą šias tei-ses reglamentuoti būdu (ribojami, nustatant šių teisių veikimo išimtis), leidžiančiu kūrinį informaciją padaryti pasiekiamą edukacijos ir mokslo tikslais. Šiuo aspektu J. C. Frommer taikliai pastebi utilitarizmo pranašumą: sukuriamos sąlygos autorių moralinei savirealizacijai ne tik saugant jų sukuriamus kūrinius išimtinėmis autorių teisėmis, bet ir nustatant šių teisių veikimo ribas informacijos monopoliumi išvengti.¹⁹¹ Taigi išimtinių autorių teisių konstrukcija pagal utilitarinį požiūrį sukuria prielaidas įstatyme nustatyti terminuotas autorių teises į turtinius kūrinių panaudojimo būdus.

Kita vertus, asmeninė išimtinių autorių teisių teorija išsprendžia esminę utilita-rizmo suponuojamą išimtinių autorių teisių taikymo apimties spragą, t. y. šių teisių apsaugos perdavimą tik neva potencialią visuomeninę naudą turintiems kūriniams. Asmeninės išimtinių autorių teisių teorijos paradigma šių teisių veikimą sieja ne su kūrinio visuomeniniu potencialu, o su autoriaus kūrybiniu indėliu.¹⁹² Taigi bendra asmeninė ir utilitarinė išimtinių autorių teisių reguliavimo perspektyva leidžia sufor-muoti subendrintą ir, disertacinio darbo autoriaus nuomone, racionalų šių teisių regu-liavimo supratimą: šių teisių terminuotą pobūdį kartu reglamentuojant ir visuomenės

188 Cituojamos prisistatyti nenorėjusio asmens mintys. Asmuo teigia, kad savo piešinius prilygina šuniu-kams. Autorės taip pat kalbinamas anonimu norėjęs likti fotografas nurodo, kad nors yra sudaręs sutartį su darbdaviu dėl fotografijas saugančios intelektinės nuosavybės perdavimo darbdaviui, lieka tvirtai įsitikinęs, kad šie kūriniai yra jo nuosavybė. Žr. Jessica Silbey, „The Eureka Myth: Creators, Innovators, and everyday Intellectual Property“, *Legal Studies Research Paper Series* 15, 7 (2015): 6–7, <http://ssrn.com/abstract=2564768>.

189 Joao Romeiro Hermeto, „Towards a critique on intellectual property“, *Revista Katalysis Florianopolis* 23, 3 (2020): 401.

190 Frommer, *supra note*, 169: 1761–1762.

191 *Ibid.*

192 Megan Svedman, „Artificial Creativity: A Case Against Copyright for AI-Created Visual Artwork“, *IP Theory* 9, 1 (2020): 11.

progresui reikšmingas šių teisių veikimo išimtis, tačiau jų veikimą nustatant *erga omnes* kūrinų atžvilgiu, nepriklausomai nuo jų komerciškumo ar kitų kokybinių perspektyvų.

1.4.3. Informacinė (socialinio gėrio) išimtinių autorių teisių teorija

Lyginant utilitarinę ir asmeninę išimtinių autorių teisių teorijas, jau minėta pritariamoji nuomonė doktrinoje, kad utilitarinė teorija laikytina pranašesne formuojant išimtinių autorių teisių reguliavimą, kuriuo visuomenei sukuriama prieiga prie kūrinų informacijos ilgalaikeje perspektyvoje.¹⁹³ Autorių teisės doktrinoje laikomasi požiūrio, kad kūrinio informacija yra viešasis gėris – visuomenė, pasinaudodama kūrinų idėjomis, gali pasiūlyti novatoriškas išvestines idėjas, galinčias sąlygoti technologinį ar mokslinį įvairių visuomeninio gyvenimo sričių progresą.¹⁹⁴

Kūrinių informacijos sklaidos socialinis vertingumas autorių teisės doktrinoje įtvirtinamas informacijos arba socialinio gėrio išimtinių autorių teisių teorija.¹⁹⁵ Principinę informacinės išimtinių autorių teisių teorijos idėją reprezentuoja požiūris, kad išimtinių autorių teisių institutas yra atsakingas už informacijos sklaidos užtikrinimą visuomenėje. Ši sklaida visuomenei reikalinga kaip kurianti bendrą informacinę lauką, kuriame atsiranda reikšmingų mokslinių ir kultūrinių koncepcijų. Šis socialinis kūrinų sąlygojamas fenomenas apibrėžiamas kaip išraiškinga kūrinų informacijos vartoseną (angl. *expressive use*), kai kūrinio informacija perimama turint tikslą ją galbūt panaudoti ar interpretuoti ateityje.¹⁹⁶ Anot A. Reid, išimtinių autorių teisių teikiama kontrolė dėl kūrinų panaudojimo atsakinga už šios vartosenos inicijavimą, t. y. informacinė išimtinių autorių teisių teorija neabejotinai įtraukia esminius utilitarizmo elementus, aiškindama reikiamą minėtų teisių reguliavimo konstrukciją.¹⁹⁷

Kritiškai galima įvertinti, kad turinio prasme informacinė išimtinių autorių teisių teorija praktiškai nesiskiria nuo utilitarinės teorijos. Tačiau utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija išvestinę visuomeninę naudą grindžia tik kūrėjų turtinių interesų užtikrinimo ir su tuo susijusio teigiamo poveikio informaciniam diskursui konsensusu. Informacinė išimtinių autorių teisių teorija pabrėžia poreikį šias teises reguliuoti atsižvelgiant į socialinį jų įgyvendinimo kontekstą. Kaip teigia A. Reid, šiuolaikinėje visuomenėje informacijos srauto tėkmė vis labiau priklauso nuo informacijos perdavimo (komunikacijos) technologijų. Nors pripažįstama, kad šių technologijų plėtra

193 Diana Liebenau, „What Intellectual Property Can Learn From Informational Privacy, And Vice Versa“, *Harvard Journal of Law and Technology* 30, 1 (2016): 293–295.

194 Yoonmo Sang, „Revisiting Copyright Theories: Democratic Culture and the Resale of Digital Goods“, *Communication Theory* 29 (2019): 281.

195 Frommer, *supra* note, 6: 85–87.

196 Matthew Sag, „The New Legal Landscape for Text Mining and Machine Learning“, *Journal of the Copyright Society of the USA* 66 (2019): 301.

197 Amanda Reid, „Copyright Policy as Catalyst and Barrier to Innovation and Free Expression“, *Catholic University Law Review* 68, 1 (2019): 33.

neabejotinai kelia tam tikrų išimtinių autorių teisių užtikrinimo problemų, technologinis kontekstas, toks kaip interneto erdvės atsiradimas, yra pozityviai reikšmingas visuomenei.¹⁹⁸ Kitaip tariant, vadovaujantis informacine išimtinių autorių teisių teorija, teisėkūroje įsivertina dimensija išimtinėmis autorių teisėmis ne tik derinti kūrėjų ir visuomenės interesus, bet ir šių interesų derinimo procese lygiagrečiai saugoti informacinį visuomenės pažangumą, neproporcingai neapribojant informacijos perdavimo technologijų, net jei jos ir tapo išimtinių autorių teisių pažeidimo terpe.

Informacinės ir utilitarinės išimtinių autorių teisių teorijų skirtumai išgryninami ir sprendžiant visuomeninės naudos gavimo iš šių teisių reguliavimo būdus, t. y. nustatant parametrus, kurių laikantis išimtinių autorių teisių reguliavimas neišvengiamai garantuotų tam tikrą kūrinių informacijos pasiekiamumą ateityje. Utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija kūrinių informacijos pasiekiamumo laipsnį nustato pagal valstybei tenkančius šių teisių administravimo kaštus ir laikotarpį, per kurį kūrėjas gali pagrįstai įgyti ekonominę grąžą iš kūrinių panaudos. Kitaip tariant, kūrinių informacijos pasiekiamumas apibrėžtinai išimtinių autorių teisių terminu, nustatomu autorių kartai patenkinti savo komercinius lūkesčius iš kūrybinės veiklos.¹⁹⁹

Informacinė išimtinių autorių teisių doktrina siekia tęstinio visuomenės aprūpinimo informacija, išvengiant poreikio sulaukti šių teisių veikimo termino pabaigos. Šiam visuomenės aprūpinimui įgyvendinti siūloma įtvirtinti lanksčias išimtinių autorių teisių veikimo išimtis, kurios įtrauktų galimybę naudoti kūrinius jose apibrėžiamais visuomeniniais edukaciniais ar moksliniais, kultūriniais tikslais.²⁰⁰ Šiuo atžvilgiu informacinė išimtinių autorių teisių teorija siūlo teisėkūroje diegti hibridinį išimtinių autorių teisių reguliavimo modelį, kurį šiuo metu taiko, beje, ir Europos Sąjunga. Jį sudarytų: 1) bendroji šių teisių terminuoto suteikimo taisyklė kūrėjams; 2) pavyzdinis šių teisių galiojimo išimčių *numerus clausus* sąrašas, arba, patartina, nebaigtinė bendroji išlyga, nustatanti išimtinių autorių teisių galiojimo išimtį, kai tai reikalinga edukacijos, mokslo, kultūros plėtros tikslams pasiekti ir plėtoti.²⁰¹ Vadinasi, informacinė išimtinių autorių teisių teorija įtvirtina požiūrį, kad kiekvienas kūrinys laikytinas visuomeninės naudos objektu, todėl turi būti nustatomos prielaidos visuomenei taisyklės, o jo autorius turi būti paskatinamas ir lygiagrečiu išimtinių autorių teisių suteikimu kūrinių komercinio panaudojimo būdų atžvilgiu.

Apžvelgtus utilitarinę, asmeninę ir informacinę (socialinio gėrio) išimtinių autorių teisių teorijas, darytinos apibendrinamosios išvados apie kiekvienos iš šių teorijų kaip teisėkūros požiūrio į minėtų teisių reguliavimo turinį praktinį pritaikomumą. Disertacinio darbo autoriaus manymu, pritartina jau minėtam doktrininiam požiūriui, kad utilitarinė išimtinių autorių teisių teorija laikytina reikšmingiausia šių teisių teorija. Jos reikšmingumas pasireiškia pirmą sykį doktrininiu lygmeniu išreikštu pastebėjimu,

198 Reid, *supra note*, 197: 33

199 Blair, *supra note*, 179: 1493–1495.

200 Caterina Sganga, *Propertizing European Copyright. History, Challenges and Opportunities* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018), 28–32.

201 *Ibid.*

kad išimtinųjų autorių teisių institutas skatinamuoju poveikiu kūrėjams gali suteikti kokybinę naudą visuomenei, t. y. aktualizuojama šių teisių reglamentavimo egzistencija už autorių interesų ribų, šitaip sustiprinant argumentą teisiniu reguliavimu atsižvelgti ir išimtinai į autorių ekonominius interesus.

Asmeninė išimtinųjų autorių teisių teorija reprezentuoja deontologinį požiūrį į išimtinųjų autorių teisių reglamentavimo kilmę, t. y. jog šių teisių reglamentavimas turi būti absoliutaus pobūdžio ir pripažintinas kaip nepaneigiamą autoriaus ir kūrinio asmeninį ryšį saugantis teisinis instrumentas. Suprantama, šis išimtinųjų autorių teisių reguliavimo kilmės suvokimas nesudaro prielaidų įvykdyti fundamentalųjį autorių teisei keliamą uždavinį, t. y. užtikrinti kūrėjų ir visuomenės interesų darną, todėl individualus šios teorijos taikymas teisėkūroje praktiškai neįsivaizduojamas. Asmeninės išimtinųjų autorių teisių teorijos vertingumas, kaip minėta, teisėkūroje laikytinas reikšmingu nustatant šių teisių taikymo apimtį nepriklausomybę nuo kūrinių socialinės kokybės.

Informacinė (socialinio gėrio) išimtinųjų autorių teisių teorija pasireiškia utilitarinio ir asmeninio požiūrio į šių teisių reguliavimą simbioze. Šia teorija iš utilitarizmo perimamas kūrėjų ir visuomenės konsensuso principas, pagal kurį suteikiant išimtinę teisę autoriams būtų inicijuojama informacinė plėtra ir atveriamos galimybės mokslo ir kultūros bendruomenei šia plėtra pasinaudoti įvairiuose išradimuose bei kūriniuose. Taip pat siekiama išvengti, kad nebūtų laikotarpių, kai kūrinys negali būti prieinamas, ir sukurti prielaidas kūrinių panaudoti visuomeniniam poreikiui tenkinti nuo pat tada, kai jis atsiranda. Drauge atkartojamas ir asmeninės išimtinųjų autorių teisių teorijos etosas pripažinti išimtinę autorių teisę kiekvieno kūrinio autoriui, nepriklausomai nuo kūrinio kokybinių aspektų. Šios dimensijos skatina informacinę (socialinio gėrio) teoriją propaguojamą išimtinųjų autorių teisių reguliavimą, kuris, viena vertus, nediskriminuoja jokių kūrinių priskirdamas jiems išimtinųjų autorių teisių apsaugą, kita vertus, nustato nuolatinio veikimo sistemą, kaip kiekvieno kūrinio informacija gali būti pasiekama mokslo, švietimo ar kitais visuomenei būtinais tikslais. Šis informacinės (socialinio gėrio) teorijos atoveikis, kad iš kūrinio lygiagrečiai pelnosi ir autorius, ir visuomenė, kartu su atoveikiu tirti, kaip šie du poreikiai turi būti derinami su technologiniu visuomenės progresu, disertacinio darbo autoriaus manymu, leidžia išskirti šią teoriją kaip optimalią taikant ją išimtinųjų autorių teisių reguliavimo teisėkūroje ar kokybiškai reformuojant šių teisių reguliavimą.

1.5. Išimtinųjų autorių teisių reguliavimas tarptautinėse sutartyse

C. Greenwood teigimu, tarptautinė teisė įprastai vertinama (nepagrįstai) skeptiškai dėl šios teisės ir ją formuojančių teisės aktų deklaratyvaus veikimo pobūdžio ir kvestionuotino reikšmingumo nacionalinėse jurisdikcijose.²⁰² Tačiau išimtinųjų autorių teisių reguliavimo kontekste tarptautiniai teisės aktai reikšmingi dėl minimaliųjų šių

202 Christopher Greenwood, „The Practice Of International Law: Threats, Challenges, And Opportunities“, *Proceedings of the ASIL Annual Meeting* 112 (2018): 162.

teisių reguliavimo teikiamos apsaugos standartų (*substantive minima*) nustatymo.²⁰³ Nors pabrėžiama, kad tarptautinė autorių teisė negali išvengti konfrontacijos su nacionalinėmis jurisdikcijomis problemos, minėtų reguliavimo standartų reglamentavimas gali būti itin reikšmingas ir informatyvus nacionalinėje teisėkūroje sprendžiant individualių ir kolektyvinių interesų kūrybinėje industrijoje klausimą.²⁰⁴ Šiuo aspektu aktualu išanalizuoti pagrindinius išimtinių autorių teisių reguliavimą detalizuojančius teisės dokumentus.

Tarptautinis išimtinių autorių teisių reglamentavimas suformuotas tarptautinių sutarčių pagrindu. Tarp tokių sutarčių reikšmingiausia laikoma Berno konvencija, ji pripažįstama formuojančia išimtinių autorių teisių reglamentavimo pagrindus tarptautiniu mastu ligi šių dienų.²⁰⁵ Berno konvencijos svarba pasireiškia ir tuo, kad ji šiuo metu vienija daugiau nei 170 pasaulio šalių.²⁰⁶ Kalbant apie Berno konvencijos svarbą, išimtinių autorių teisių instituto raida pasireiškia ne tik chronologiniu požiūriu, bet ir unifikuotu išimtinių autorių teisių konceptualizavimu. Tokio konceptualizavimo pamatus sudaro keturi Berno konvencijoje aptariami išimtinių autorių teisių reguliavimo aspektai.

Pirmasis aspektas – išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo *substantive minima*. Pagal Berno konvencijos 5 straipsnio 1 dalį, autoriams šios konvencijos valstybėse narėse, kurios nėra kūrinių kilmės valstybės, kūrinių atžvilgiu suteikiama šioje konvencijoje ir tų valstybių narių nacionaliniuose įstatymuose reglamentuota kūrinių apsauga ir išimtinės teisės į kūrinius.²⁰⁷ Šia nuostata iš esmės įtvirtinamas Berno konvencijoje ir jos valstybėse narėse išimtinių autorių teisių reguliavimu autoriams teikiamos kūrinių apsaugos ir turtinės kontrolės standartas. V. Mizaras pritaria tokio šia Berno konvencijos nuostata kuriamo standartizacijos poveikio atsiradimo minčiai ir pažymi, kad iš esmės atliekamas išimtinių autorių teisių teikiamos apsaugos ir kūrinių turtinės kontrolės reguliacinio poveikio vienodinimas, kai valstybės narės turi derinti nacionalinį teisinį reguliavimą prie Berno konvencijos nuostatų, o nesant tokio suderinamumo jis kompensuojamas tiesioginiu šios konvencijos taikymu.²⁰⁸ Minimaliojo išimtinių autorių teisių apsaugos standartui įtvirtinti svarbi Berno konvencijos 5 straipsnio 2 dalis, nurodanti, kad konvencijoje reglamentuojamų teisių apsaugos

203 Jane C. Ginsburg, „Floors and Ceilings in International Copyright Treaties (Berne/TRIPS/WCT minima and maxima)“, *Columbia Public Law Research Paper No. 14-659* (2020): 1–3, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3640668.

204 Reto M. Hilty, Valentina Moscon, „International Instrument on Permitted Uses in Copyright Law: An Introduction“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5, 1 (2021): 1.

205 Paul G. St-Pierre, „International Copyright in Historical Context: Who Are the Real Pirates?“, *Purdue University Charleston Library Conference* (2018): 321.

206 Jane C. Ginsburg, „Conundra of the Berne Convention Concept of the Country of Origin“, *Columbia Law School Scholarship Archive* (2021): 11, https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3737&context=faculty_scholarship.

207 „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, *supra note*, 119.

208 Mizaras, *supra note*, 42: 120.

atsiradimas nepriklauso nuo jokių formalijų procedūrų, t. y. esminis šių teisių apsaugai atsirasti keliamas reikalavimas yra kūrinio sukūrimas.²⁰⁹ Disertacinio darbo autoriaus manymu, Berno konvencijos 5 straipsnio 1 ir 2 dalys daug prisidėjo gryninant universalų Berno konvencijoje įtvirtintų išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo modelį, siejamą su šios apsaugos atsiradimo kūrinio sukūrimo pagrindu ir apsaugos taikymo teritoriniu, o ne pilietiniu ar kitokiu pagrindu, vėliau pritaikant šį modelį valstybių narių įstatymuose.²¹⁰

Antrasis aspektas – terminuoto išimtinių autorių teisių pobūdžio įtvirtinimas. Berno konvencijos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šia konvencija autorių teisės suteikiamos tol, kol autoriai gyvi, ir 50 metų po autoriaus mirties.²¹¹ Nors reikėtų pažymėti, kad istoriniu požiūriu tai anaip tol nėra pirmasis teisės aktas, kuriame nurodomas terminuotas ir išimtinių autorių teisių pobūdis²¹², bet Berno konvencija iš esmės pradėta formuoti samprata, kokia turi būti šių teisių galiojimo trukmė, t. y. kad šios teisės turėtų galioti per autoriaus gyvenimo tarpsnį ir tam tikrą laikotarpį po autoriaus mirties. Galima manyti, kad ši Berno konvencijos nuostata padarė įtaką ir Europos Sąjungos išimtinių autorių teisių galiojimo termino reglamentavimui.²¹³

209 Ši nuostata į Berno konvenciją įtraukta 1908 m. lapkričio 13 d. Berlyno akto dėl peržiūrėtos Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos 4 straipsniu. Žr. „1908 m. lapkričio 13 d. Berlyno aktas dėl peržiūrėtos Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, Oxford University Press, žiūrėta 2020 m. lapkričio 1 d., <https://global.oup.com/booksites/content/9780198259466/15550017>.

210 Pavyzdžiui, Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (*Urheberrechtsgesetz – UrGH*) 7 ir 11 straipsniuose įtvirtinta, kad šiuo įstatymu išimtinių autorių teisių apsauga teikiama autoriui – kūrinį sukūrusiam asmeniui atitinkamo kūrinio atžvilgiu, taip akcentuojant intelektinį asmens indėlį į kūrinio atsiradimą kaip fundamentalųjį minėtų teisių apsaugos veikimo elementą. Šio įstatymo 121 straipsnis tokią apsaugą skiria ir užsienio valstybių autoriams jų kūrinių atžvilgiu šio įstatymo taikymo teritorine apimtimi. Tai puikus pavyzdys, kai Berno konvencijoje suformuotas išimtinių autorių teisių apsaugos reguliacinis modelis, paremtas apsaugos atsiradimo sukūrus kūrinį valstybės narės teritorijoje faktų. Žr. „Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (*Urheberrechtsgesetz – UrGH*)“, *supra note*, 115.

211 „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, *supra note*, 119.

212 Pavyzdžiui, 1710 m. Anos statusas reglamentavo, kad nuo šio statuto įsigaliojimo dienos įsigaliojimo dieną jau išspausdintos knygos autoriui suteikiama išimtinė teisė į knygos leidybą (atgaminimą) 21 metų laikotarpiui. Žr. „The Statute of Anne: The First Copyright Statute“, *supra note*, 145.

213 Daryti tokią prezumpciją skatina 1993 m. spalio 29 d. Europos Tarybos direktyva 93/98/EEC dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo, kurios preambulėje buvo pabrėžta Berno konvencijos 7 straipsnio 1 dalies nuostatos intencija nustatyti autorių teisių galiojimo terminą dviem autoriaus palikuonių kartoms po autoriaus mirties, tačiau konstatuota, kad 50 metų po autoriaus mirties galiojimo terminas šiai taisyklei nėra pakankamas. Taip iš esmės pripažįstama tiesioginė Berno konvencijos įtaka formuojant Europos Sąjungos išimtinių autorių teisių galiojimo terminų reguliavimą. Pabrėžta, kad atsižvelgiant į Berno konvencijos tikslus išimtinių autorių teisių galiojimo terminas plėstinas iki autoriaus gyvenimo tarpsnio ir 70 metų po autoriaus mirties. Šios nuostatos vėliau buvo atkartotos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų. Žr. „1993 m. spalio 29 d. Europos Tarybos direktyva 93/98/EEC dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. lapkričio 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31993L0098>; „2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. lapkričio 5 d.,

Trečiasis aspektas – išimtinių autorių teisių taikymo apimtis. Berno konvencijos 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas išsamus „meno ir literatūros kūrinių“ sąrašas. Šiame sąrašė esantiems objektams taikoma Berno konvencijoje įtvirtinta išimtinių autorių teisių apsauga.²¹⁴ Berno konvencija paklojo pamatus plečiamajai išimtinių autorių teisių taikymo sričiai, kai pateikė saugotinių kūrinių pavyzdžius, bet atsisakė *numerus clausus* kūrinių sąrašo principo ir taip sudarė geresnę galimybę išsaugoti šių teisių veiksmingumą ir naujai atsiradusių, sąrašė neminimų kūrinių rūšių atžvilgiu. Kitaip tariant, suformuoti pamatiniai „literatūros ar meno kūrinio“ autorių teisių objekto kriterijai, implikuojantys bendrusius objekto originalumo ir atsiradimo iš intelektualinės kūrybinės veiklos bei originalumo reikalavimus (Berno konvencijos 2 straipsnio 3 dalis), šitaip neribojant išimtinių autorių teisių taikymo galimybės visų potencialių šiuos kriterijus atitinkančių objektų atžvilgiu.²¹⁵ Berno konvencijoje (2 straipsnio 6 dalyje) išimtinių autorių teisių taikymo sritis apibrėžiama ir subjektiškumo prasme bei priskiriama tik kūrinius sukūrusiems autoriams – fiziniams asmenims. Kaip teigia J. C. Ginsburg, žmogiškumo elemento stoka autorystėje diskvalifikuoja kūrinių iš Berno konvencijos ir jos teikiamos išimtinių autorių teisių apsaugos taikymo srities.²¹⁶

Ketvirtasis aspektas – išimtinių autorių teisių katalogo reglamentavimas. Pažymėtina, kad iš pradžių Berno konvencijoje buvo reglamentuotos tik autorių teisės į kūrinio vertimą ir kūrinio viešą atlikimą. Viena vertus, tai, kad Berno konvencijoje nenustatyta išimtinių autorių teisių, tokių kaip kūrinio padarymas viešai prieinamo, aiškintina šio tarptautinio dokumento rengimo laikmečiu – dar neegzistavo ar nebuvo išstobulintos technologijos²¹⁷, kurios reikalautų šių teisių reglamentuoti plačiau, o ne apribojant ją iki autorių teisės į kūrinio viešą atlikimą. Tačiau išimtinės autorių teisės į kūrinio atgaminimą reglamentavimo stoka kelia neaiškumų. Doktrinoje nerandama bendro atsakymo į klausimą, kodėl minėta teisė nebuvo įtvirtinta. Anot P. Goldstein ir B. Hugenholtz, tuo metu, kai buvo rengiama Berno konvencija, ši teisė paprasčiausiai buvo nuvertinta arba net laikoma neatskirtina nuo kūrinio viešo paskelbimo teisės.²¹⁸ Pažymėtina, kad išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą įtraukta į Berno konvenciją kartu su išimtinė autorių teise į kūrinio atgaminimą ir platinimą.²¹⁹ Šiuo atžvilgiu Berno konvencija papildyta iki išimtinių autorių teisių reguliavimo, suteikiančio

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0116&from=EN>.

214 „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, *supra note*, 119.

215 Goldstein, Hugenholtz, *supra note*, 64: 35.

216 Jane C. Ginsburg, „People Not Machines: Authorship and What It Means in the Berne Convention“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 49 (2018): 135.

217 Pavyzdžiui, skaitmeninės technologijos, kurias pasitelkus kūrinys gali būti padaromas viešai prieinamas visuomenei techniniu požiūriu ir be viešo tokio kūrinio atlikimo.

218 Goldstein, Hugenholtz, *op. cit.*

219 „1971 m. liepos 24 d. Paryžiaus aktas dėl Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, United Nations Treaty Collection, žiūrėta 2020 m. lapkričio 10 d.,

<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201161/volume-1161-I-18338-English.pdf>.

autoriams „bazinę“ kūrinių ekonominio panaudojimo kontrolę.²²⁰

Darytina išvada, kad keturiais išimtinių autorių teisių reglamentavimo aspektais Berno konvencija sukūrė bendrąją išimtinių autorių teisių reguliavimo koncepciją. Įtvirtintos esminės išimtinės autorių teisės ir jomis autoriams suteikiama kūrinių turinė kontrolė, pripažinta tarptautiniu standartu, taikoma valstybių narių teritorijose nepriklausomai nuo jokių formaliųjų procedūrų, autoriaus pilietybės ir tautybės. Didžiulė pažanga atlikta reglamentuojant šių teisių apsaugos objektą, t. y. kūrinių, nustatant objektyvius kūrinių kvalifikavimo kriterijus. Šiais aspektais, kaip teigia D. Gervais, Berno konvencija paklojo pamatus išimtinių autorių teisių reglamentavimo tęstinumui ir tarnauja kaip tarptautinis teisinis dokumentas, gebantis šių teisių reguliavimą pritaikyti kintančiai socialinei sanklodai.²²¹

Kita išimtinių autorių teisių institutui reikšminga tarptautinė sutartis – Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – TRIPS sutartis). Kalbant apie TRIPS sutartį, reikia paminėti, kad ji apima tiek pramoninės intelektinės nuosavybės, tiek autorių teisių objektų apsaugos nuostatas ir nėra išimtinai orientuota į išimtinių autorių teisių reguliavimo ypatumus.²²² Galima manyti, kad išimtinių autorių teisių konceptualizavimo kontekste TRIPS sutartis nėra laikytina didelį reikšmingumą turinčia tarptautine sutartimi. Tokią prezumpciją leidžia daryti TRIPS sutarties 9 straipsnis, kuris TRIPS sutartyje įtvirtinamą išimtinių autorių teisių turinį pateikia blanketinės nuorodos į Berno konvenciją forma.²²³ Vis dėlto tai, kad ši nuostata egzistuoja, neužtenka teigti, jog TRIPS sutartis laikytina modernaus laikmečio Berno konvencijos nuostatų atkartojimu.

Pirmiausia TRIPS sutartimi išplėsta galimų autorių teisių turėtojų apimtis. Kaip jau minėta, Berno konvencijoje išreiškiama principinė idėja, kad autoriumi, taigi ir autorių teisių turėtoju, gali būti laikomas tik fizinis asmuo.²²⁴ Tokios principinės nuostatos egzistavimas grįstas Berno konvencijos 3 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kuriomis užsimenama apie Berno konvencijos taikymo nacionaliniams subjektams taisyklės pagal Berno konvencijos valstybių narių pilietybės ar gyvenamosios vietos šiose valstybėse turėjimą – nuolatinį teisinį ryšį su valstybe, galintį saistyti tik fizinius asmenis. TRIPS sutarties 1 straipsnio 3 dalimi Berno konvencijoje taikomos autorių teisių apsaugos intelektinei nuosavybei atsiradimas išplečiamas, šią apsaugą taikant ir juridiniams asmenims, juos priskiriant prie nacionalinių subjektų, kuriems taikytina minėta apsauga. Praktinė šios TRIPS sutarties nuostatos svarba neabejotina. Pavyzdžiui, įtvirtinus šią nuostatą sukurta prielaida darbdaviams juridiniams asmenims įgyti išimtinės autorių teisės į kūrinius, sukuriamus darbuotojams atliekant darbo funkcijas. Šitaip

220 Goldstein, Hugenholtz, *supra note*, 64: 31.

221 Daniel J. Gervais, „Toward a New Berne Convention“, iš *Pluralism or Universalism in International Copyright Law*, Tatiana Eleni Synodinou (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2019), 341.

222 Suma Athreye, Lucia Piscitello ir Kenneth C. Shadlen, „Twenty-five years since TRIPS: Patent policy and international business“, *Journal of International Business Policy* 3 (2020): 315–316.

223 „Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“, *supra note*, 151.

224 Ginsburg, *supra note*, 216: 135.

išplečiamos disponavimo minėtomis teisėmis galimybės.²²⁵ Be abejo, atveriamos galimybės ir išimtinių autorių teisių perdavimo sandoriams tarp fizinių asmenų. Nors tokiomis aplinkybėmis išimtinės autorių teisės į kito asmens sukurtus kūrinius igiję subjektai nėra laikomi autoriais, jie tampa autorių teisių subjektais (autorių teisių perėmėjais).²²⁶ Taigi TRIPS sutarties 1 straipsnio 3 dalies pagrindu iš esmės pakloti pamatai atskirti autoriaus ir autorių teisių turėtojo kategorijas, kurios reikšmingos dėl šių teisių panaudojimo galimybių plėtros.

Antra, TRIPS sutartimi patikslinta išimtinių autorių teisių apsaugos taikymo apimtis. Berno konvencijos 2 straipsnyje pateikiamas pavyzdinis išimtinėmis autorių teisėmis saugomų meno ir literatūros kūrinių, „nepriklausomai nuo jų išraiškos formos“, sąrašas, o TRIPS sutarties 9 straipsnio 2 dalyje reglamentuota, kad autorių teisių apsauga teikiama ne idėjoms, procedūroms, veikimo būdams ar matematinėms koncepcijoms, o jų išraiškos formai.²²⁷ Nors TRIPS sutarties 9 straipsnio 2 dalies nuostata netikslina išimtinių autorių teisių apsaugos taikymo standartų, įtvirtintų Berno konvencijoje (kūrinių priklausymo literatūros ar meno dimensijai, originalumo ir atsiradimo intelektualinės veiklos pagrindu kriterijų), šia TRIPS sutarties nuostata tarptautiniu lygmeniu pripažįstama autorių teisių doktrinoje viena iš principinių išimtinių autorių teisių reguliavimo idėjų – idėjos ir ekspresijos dichotomija, suponuojanti, kad šių teisių apsauga taikoma tik kūrinių išraiškos formai, o ne kūriniuose įtrauktoms mintims, idėjoms ar koncepcijomis. Šiuo aspektu TRIPS sutartis tarptautiniu mastu suformavo fundamentaliąją išimtinių autorių teisių taikymo paradigmą, nustatančią šių teisių reguliavimo objektų praktinį apibrėžtumą tik objektyviai suvokiamais autorių teisių objektais (kūriniais) ir šiuolaikinėse autorių teisių sistemose pripažįstamą kone universaliuoju lygmeniu.²²⁸

Trečias tarptautiniam išimtinių autorių teisių reguliavimui svarbus dokumentas – PINO sutartis. Ši sutartis tapatintina su TRIPS sutartimi kaip įtraukianti Berno konvencijos nuostatas, reglamentuojančias išimtinių autorių teisių apsaugos taikymo

225 Suteikiant galimybę išimtinėmis autorių teisėmis į kūrinius disponuoti ne tik atitinkamų kūrinių autoriams, bet ir kitiems subjektams, sukuriamos prielaidos platesniam kūrybinio proceso ekonominio potencialo panaudojimo spektrui. Pavyzdžiui, tokios galimybės pagrindu sukuriama darbdavių ir darbuotojų susitarimai dėl išimtinių autorių teisių į kūrinių, sukuriama darbuotojui atliekant darbinę funkciją, perėjimo darbdaviui sudaro galimybę autoriui (darbuotojui) gauti stabilią ekonominę naudą iš kūrinio, nereikalaujant įsitraukti į šio kūrinio pateikimo rinkai veiklą. Darbuotojas gali susitarti dėl atlyginimo už perduodamas išimtinės autorių teisės, drauge iš darbdavio gaudamas reikiamas priemones kūrybos procesui, išvengdamas šių kaštų dengimo problemos. Darbdaviui suteikiamos minėtos teisės ir ekonominio šių teisių eksploatavimo galimybės. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisėje įtvirtinta ne tik išimtinių autorių teisių perėjimo darbdaviui galimybė, bet ir tokio perėjimo prezumpcija, šią prezumpciją reglamentuojant ATGTĮ 9 straipsnio 2 dalimi. Daugiau žr. „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

226 Birštonas, Liauksminaitė, *supra note*, 62: 43.

227 „Sutartis dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“, *supra note*, 151.

228 Anuttama Ghose, Aamir Ali, „The Principle of Idea-Expression Dichotomy in Copyright Laws: Legal Scenario in India Compared to the Laws of U. S. A and United Kingdom“, *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)* 7, 7 (2020): 595–596.

ypatumus, ir laikytina savotiška Berno konvencijos plėtote. Tačiau PINO sutartis papildė išimtinių autorių teisių katalogą. Pirmą, reikšmingą laikytina PINO sutarties 8 straipsnio nuostata, kuria vienareikšmiškai tarptautiniu lygmeniu kūrinių viešo paskelbimo teisė papildyta teise į kūrinių padarymą viešai prieinamo – įtvirtinta, kad literatūros ir meno kūrinių autoriai turi išimtinę teisę leisti bet koku būdu viešai paskelbti savo kūrinius, paskelbdami juos laidais ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant tų kūrinių padarymą viešai prieinamą tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir laiku.²²⁹ Antra, PINO sutarties 6 straipsnyje įtvirtinta išimtinė autorių teisė į kūrinių platinimą.²³⁰ Taigi būtent PINO sutartis laikytina pirmąją, tarptautiniu lygmeniu pripažinusia šiandieninėje Europos Sąjungos autorių teisėje įtvirtintas išimtinės autorių teises – teisę į kūrinių viešą paskelbimą (kūrinių padarymą viešai prieinamo), teisę į kūrinių platinimą ir teisę į kūrinių atgaminimą.

PINO sutartis svarbi ir novatoriškų autorių teisių objektų reglamentavimui. Įvertinus informacijos komunikacijos technologijų augimą ir didėjančią reikšmę visuomenėje, PINO sutartimi autorių teisių objektais pripažintos kompiuterių programos ir duomenų bazės ir taip istoriškai tarptautiniu lygmeniu pademonstruota išimtinių autorių teisių instituto plėtra, atliepiant skaitmeninių technologijų sąlygojamų naujų galimybių įgyvendinti objektyviai suvokiamą kūrybinę ekspresiją atsiradimą.²³¹

PINO sutartis įgijo papildomą preventinę reikšmę skaitmeninių technologijų plėtotės kontekste.²³² Tai aiškintina, pirma, tuo, kad išplėstų autorių teisių objektų ir išimtinių autorių teisių į kūrinių padarymą viešai prieinamo, kūrinių platinimą ir kūrinių atgaminimą reglamentavimu yra formuojama bendra techninė kūrinių kontrolės apimtis, kuri sudaro prielaidas kontroliuoti kūrinius ir pažangių technologijų, tokių kaip interneto tinklas, kontekste. Antra, PINO sutarties svarba gali būti aiškinama ir istoriškai. Kaip teigia P. K. Yu, PINO sutarties svarba išimtinių autorių teisių instituto raidai išryškėja vertinant jos pažangumą, palyginti su TRIPS sutartimi. TRIPS sutartimi neišspręsti kūrinių kontrolės skaitmeninėje erdvėje klausimai, randantis šią erdvę formuojančioms technologijoms, tokie kaip kūrinių padarymo viešai prieinamo teisės reglamentavimas, taip pat ir autorių teisių objektų ekspansija, leido besiformuojančiai skaitmeninei kūrybinei industrijai pabrėžti šių klausimų sprendimo poreikį ir jį patenkinti šia PINO sutartimi.²³³

Apžvelgiant šiame disertacinio darbo skyriuje atliktą tarptautinių sutarčių analizę,

229 „Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis“, *supra note*, 121.

230 *Ibid.*

231 Goldstein, Hugenholtz, *supra note*, 64: 41.

232 International Bureau of WIPO, „The Advantages Of Adherence To The Wipo Copyright Treaty (WCT) And The WIPO Performances And Phonograms Treaty (WPPT)“, World Intellectual Property Organization, žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d., https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/wct/trt_wct_001en.pdf.

233 Peter K. Yu, „TRIPS and Its Contents“, *The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property* 60, 1 (2020): 165–167.

galima daryti apibendrinamą išvadą, kad Berno konvencija, TRIPS sutartis ir PINO sutartis – sutartys, sudarančios tarptautinio išimtinių autorių teisių reguliavimo branduolį, įkūnijančios šio teisės instituto formavimosi raidą ir jį konceptualizuojančios tiek šių teisių turinio, tiek teisių objekto aspektais. Autorių teisės doktrinoje pritariama požiūriui, kad šios tarptautinės sutartys, ypač Berno konvencija, istoriškai atliko kertinį vaidmenį suformuojant išimtinių autorių teisių turinio ir jo taikymo taisyklių (subjektyviuoju ir objektyviuoju aspektu) standartą ir taip padėjo nustatyti išimtinių autorių teisių reglamentavimo standartą, vėliau įgyvendintą daugelyje pasaulio, taip pat ir Europos Sąjungos valstybių narių įstatymuose.²³⁴

Tačiau apžvelgtų tarptautinių sutarčių reikšmė išimtinių autorių teisių institutui neturėtų būti laikoma baigtine. Nors pritariama minčiai, kad teisinio reglamentavimo prasme Europos Sąjungos ir jos valstybių narių reguliavimas daugiausia „perėmė“ minėtų sutarčių teisinį reglamentavimą, jos Europos Sąjungos lygmeniu išlieka aktualios ir teisinio interpretavimo bei praktinio įgyvendinimo prasme. Pavyzdžiui, tiek Berno konvencijos, tiek TRIPS ir PINO sutarčių reglamentuotos kartinės išimtinių autorių teisių reguliavimo kategorijos, tokios kaip kūrinys, lieka reikšmingas teisės šaltinis jų turinį atskleidžiant ESTT jurisprudencijoje.²³⁵

1.6. Išimtinių autorių teisių reguliavimas Europos Sąjungos direktyvose

Kaip nurodoma Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos (toliau – SESV) 167 straipsnio 2 dalyje, Europos Sąjunga veikia siekdama skatinti valstybes nares bendradarbiauti, o prirėmus – papildyti ir paremti jų veiklą meninės ir literatūrinės kūrybos srityje, įskaitant ir audiovizualinę sritį.²³⁶ Šiems bendruomeniniams Europos Sąjungos funkcionalumo tikslams įgyvendinti pamatiniu laikomas kūrybines industrijas formuojančių visuomeninių santykių teisinio reguliavimo, *inter alia*, išimtinių autorių teisių reguliavimo suderinimas.²³⁷

Europos Sąjungos teisinėje sistemoje išimtinių autorių teisių reguliavimo suderinimą, atsižvelgiant į SESV sutartyje išdėstytus tikslus, įgyvendina Europos Sąjungos direktyvos. Jomis atliekamas minimalusis suderinimas (angl. *minimum-harmonization*), kai reglamentuojamos bendrosios išimtinių autorių teisių sistemą formuojančios gairės, suteikiant išlygą valstybėms narėms, nenukrypstant nuo šių gairių, savo nuožiūra jas įgyvendinti nacionaliniuose įstatymuose.²³⁸ Atitinkamai Europos Sąjungos *acquis*

234 Clark Asay, „Rethinking Copyright Harmonization“, *Indiana Law Journal* 96, 4 (2021): 1012–1013.

235 P. Bernt Hugenholtz, Joao Pedro Quintais, „Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (2021): 1193–1194.

236 „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>.

237 Ana Ramalho, „The Competence and Rationale of EU Copyright Harmonization“, iš *The Routledge Handbook of EU Copyright Law*, Eleonora Rosati (New York: Routledge, 2021), 4–6.

238 *Ibid.*

communautaire pamatai išimtinųjų autorių teisių reguliavimo srityje formuojami būtent Europos Sąjungos direktyvų pagrindu.

Pagrindinė direktyva, reglamentuojanti išimtinės autorių teises ir su šių teisių įgyvendinimu susijusius ypatumus Europos Sąjungos lygmeniu, yra Direktyva 2001/29/EC.²³⁹ Principinė Direktyvos 2001/29/EC idėja siejama su Europos Sąjungos kūrybinės industrijos formavimo tikslo įgyvendinimu, kuriant horizontaliai suderintą reguliacinę terpę, kuria būtų užtikrinama kokybiška konkurencinė aplinka autoriams, suteikiant paskatas investuoti į kūrybinę veiklą ir taip plėtoti kūrybines industrijas Europos Sąjungoje.²⁴⁰ Šiuo tikslu nuspręsta Europos Sąjungos lygmeniu reglamentuoti fundamentaliąsias išimtinės turtines autorių teises. Direktyvoje 2001/29/EC reglamentuojamos šios toliau disertaciniame darbe apžvelgiamos išimtinės turtinės autorių teisės: išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą, išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą ir išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą.

1.6.1. Išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą

Direktyvos 2001/29/EC 2 straipsnio a punktas reglamentuoja, kad valstybės narės nustato išimtinę teisę autoriams leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma atgaminti savo kūrinį visą arba iš dalies.²⁴¹ Komentuodami šią nuostatą B. J. Jütte ir J. P. Quintais pabrėžia, kad nors paties „atgaminimo“ veiksmo apibrėžimas Direktyvoje 2001/29/EC nėra pateikiamas, jos 2 straipsnio a punkte esama formuluotė „tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma“ iš esmės byloja apie absoliutaus pobūdžio autorių kontrolę jiems priklausančių kūrinių atgaminimo veiksmy atžvilgiu ir suteikia išimtinę autorių teisei į kūrinių atgaminimą itin plačią taikymo apimtį.²⁴² Atsižvelgiant į atgaminimo teisės turiniui priskirtinus „bet kuriuo būdu ir bet kuria forma“ atliekamus kūrinio atgaminimo veiksmus, šios teisės turinys aiškintinas kaip tiek analoginis, tiek skaitmeninis kūrinio replikavimas, atitinkamai pagaminant ir analoginės, ir skaitmeninės formos kūrinio kopiją. Kūrinio atgaminimas nėra apribojamas tik viso kūrinio atgaminimo aktais: net ir kūrinio fragmento atkūrimas kvalifikuojamas kaip kūrinio atgaminimas.²⁴³

239 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>.

240 Eleonora Rosati, *Copyright in the Digital Single Market: Article-by-Article Commentary to the Provisions of Directive 2019/790* (Oxford: Oxford University Press, 2021), 4.

241 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *op. cit.*

242 Bernd Justin Jütte, Joao Pedro Quintais, „The Pelham Chronicles: sampling, copyright and fundamental rights“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 214–217.

243 James Parish, „Sampling and Copyright: Did CJEU Make the Right Noises?“, *The Cambridge Law Journal* 79, 1 (2020): 32.

Direktyvos 2001/29/EC 2 straipsnio a punkte esama formuluotė „tiesiogiai ar netiesiogiai“ įtraukia kūrinio atgaminimo veiksmus, kai kūrinys atgaminamas pasitelkiant tiesioginę kūrinio ekspoziciją ir kai kūrinio kopijai parengti būtinas tarpinis kūrinio perkėlimas į laikmeną, pavyzdžiui, transliuojamo audiovizualinio kūrinio įrašymas. Šiame punkte formuluotė „laikiniai arba nuolat“ reiškia, kad Direktyvos 2001/29/EC 2 straipsnio a punkte įtvirtintos išimtinės autorių teisės į kūrinių atgaminimą veiksmingumas egzistuoja neatsižvelgiant į tokio akto pasekmę ir išliekamąjį rezultatą ar tokio rezultato pastovumą. Šis aspektas įgyja reikšmingumą skaitmeninių technologijų taikymo kontekste. Pavyzdžiui, jeigu įkuriama srautinės medijos (angl. *streaming*) paslaugų platforma, kurioje kūriniai vartotojams gali būti pasiekiami tiek pagal užklausą, tiek laikinai (per fiksuotą jų transliacijos laikotarpį platformoje), net ir toks laikinos prieigos prie kūrinių vartotojams suteikimas kvalifikuotinas kaip kūrinių atgaminimo veiksmas.²⁴⁴

Taigi darytina išvada, kad Direktyvos 2001/29/EC 2 straipsnio a punkte įvardijama išimtinė kūrinio atgaminimo teisė autoriams yra suformuluota itin plastiškai. Šios teisės „plastiškumas“ pasireiškia suformuluotu lanksčiu veiksmų, kaip kūrinio atgaminimo, kvalifikavimu, nepriklausomai nuo technologinės kūrinio atgaminimo proceso eigos, kūrinio atgaminimo rezultatų tęstinumo ar kūrinio atgaminimo apimties. Kitaip tariant, Direktyvos 2001/29/EC 2 straipsnio a punkte reglamentuojamai išimtinė autorių teisei į kūrinio atgaminimą suteikiamos „technologišškai neutralios“ normatyvinės interpretacijos sąlygos.²⁴⁵

1.6.2. Išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą

Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar belaidėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamą tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.²⁴⁶ ESTT praktikoje pabrėžiama, kad kūrinio viešo paskelbimą aktą formuoja du kumuliaciniai elementai: kūrinio „paskelbimo“ veiksmas ir kūrinio paskelbimas „viešai“.²⁴⁷ C. Geiger pažymi, kad „paskelbimo“ aktas įtraukia visas kūrinio perdavimo (transmisijos) operacijas, kai asmuo ar daugetas asmenų,

244 Liang, *supra note*, 155: 802.

245 Rossana Ducato, Alain Strowel, „Ensuring Text and Data Mining: Remaining Issues With the EU Copyright Exceptions and Possible Ways Out“, *CRIDES Working Paper Series 1* (2021): 25, https://www.robertocaso.it/wp-content/uploads/2021/04/Ducato_Strowel_CRIDES_WP_1_2021.pdf.

246 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239.

247 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje SBS Belgium NV v Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM) (Nr. C325/14)“, Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=171788&pageIndex=0&doclang=L T&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2974656>.

kuriems kūrinys perduodamas, negali pasiekti šio kūrinio pradinėje perdavimo vietoje.²⁴⁸

Kūrinio viešo paskelbimo teisės norminė interpretacija plėtojama ir ESTT praktikoje, kuri laikoma neatskiriamu šios teisės turinio elementu.²⁴⁹ ESTT kūrinio „paskelbimo“ elementą charakterizuoja kūrinio auditorijos negalėjimu pasiekti kūrinį pasirinktoje vietoje ir pasirinktu metu. Praktiniu požiūriu, tai gali būti filmo, muzikinio kūrinio transliacija. Tokiam kūrinio paviešinimui priskiriamas ir kūrinų, įraukų ir antžeminės televizijos transliaciją, retransliavimas, kurį atlieka kita, nei pradinis transliuotojas, organizacija interneto srautu.²⁵⁰ Anot ESTT, kūrinio „viešumo“ elementą sudaro kūrinio padarymas prieinamo bet kuriuo tinkamu būdu „asmenims apskritai“, t. y. neapsiribojant atskirais privačiai grupei priklausančiais asmenimis.²⁵¹ Atvejai, kai kūrinys viešai paskelbiamas tam tikrai privačiai grupei asmenų (šeimai, draugų ratui ir kt.), nėra įtraukiami į Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalies reguliavimo sudėtį. Taigi bendraisiais bruožais kūrinys laikomas viešai paskelbtas, kai kūrinio informacija perduodama viešai asmenų grupei, šiai negalint savo nuožiūra pasirinkti prieigos prie kūrinio vietos ir laiko parametrų.

Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą laikytina sudėtine. Toks šios teisės pobūdis aiškintinas tuo, kad įtraukiama ne tik teisė kontroliuoti čia apžvelgtus viešo paskelbimo veiksmus, bet ir turtinė autorių teisė padaryti kūrinį viešai prieinamą – kūrinio viešo paskelbimo būdą, kai sudaroma galimybė kūrinį pasiekti nelinijiniu būdu, t. y. asmens pasirinktoje vietoje ir laiku.²⁵² Kūrinio „padarymo prieinamo“ elementą sudaro kūrinio paskelbimas interaktyvioje ar pagal užklausą (angl. on demand) veikiančioje platformoje.²⁵³ Puikus to pavyzdys pateikiamas ESTT jurisprudencijoje – turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformose skelbiamas turinys.²⁵⁴ Technologiniu požiūriu, kūrinio

248 Christophe Geiger ir kt., „The Information Society Directive“, iš *EU Copyright Law A Commentary*, Irini Stamatoudi, Paul Torremans (Cheltenham Edward Elgar Publishing, 2021), 296.

249 Eleonora Rosati, „Happy 20th birthday, InfoSoc Directive!“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 192.

250 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. kovo 7 d. sprendimas byloje ITV Broadcasting Limited ir kt. prieš TV Catch (Nr. C-607/11)“, Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136207&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=14392254>.

251 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. kovo 15 d. sprendimas byloje Società Consortile Fonografici (SCF) prieš Marco Del Corso (Nr. C135/10), Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=120443&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2974727>.

252 Geiger ir kt., *op. cit.*, 300.

253 Joao Pedro Quintais, „Untangling the hyperlinking web: In search of the online right of communication to the public“, *The Journal of World Intellectual Property* 21, 5 (2018): 388.

254 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. vasario 13 d. sprendimas byloje Nils Svensson and Others prieš Retriever Sverige AB (Nr. C466/12)“, Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=147847&doclang=LT>.

„padarymo prieinamo“ nuostata neutrali, t. y. kūrinio padarymo viešai prieinamo aktui konstatuoti nesvarbu, kokiais techniniais būdais sudaroma galimybė pasiekti kūrinių pasirinktoje vietoje ir laiku. Kūrinio padarymo prieinamo „viešai“ elemento atžvilgiu taikomas bendrasis ESTT kūrinio perdavimo „asmenims apskritai“ kriterijus, kuris papildomai detalizuojamas „pakankamai didelio asmenų skaičiaus“, reiškiančio *de minimis* auditoriją. ESTT pažymi, kad kūrinys turi būti padaromas prieinamas „naujai auditorijai“.²⁵⁵ Vertinant šios aplinkybės egzistavimą, turi būti nustatoma, ar buvo sudaryta galimybė kūrinių pasiekti ir asmenims, į kuriuos kūrinio padarymas viešai prieinamo nebuvo orientuotas.²⁵⁶ Taigi kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės turinys sietinas su kūrinio informacijos viešos bei tęstinės (tačiau neapibrėžtos laike) ekspozicijos sukūrimu, leidžiančiu šio kūrinio informaciją pasiekti tam tikram kolektyviniam asmenų skaičiui, nepriklausomai nuo intencijos kūrinio informaciją nukreipti šiems ar kitiems kūrinio informaciją pasiekusiems asmenims.

Taigi Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta išimtinė autorių teisė į kūrinio viešą paskelbimą pasižymi kompleksiskumu. Šia teise autoriams suteikiamas dualus kūrinių informacijos ekspozicijos ir prieigos kontrolės mechanizmas, sudarantis prielaidas riboti tiek kūrinio viešo paskelbimo būdus, nesudarančius galimybių asmenims individualizuoti prieigos prie kūrinio sąlygų, tiek kūrinio viešo paskelbimo „padarant kūrinių viešai prieinamą“ būdus, suponuojančius asmenų galimybę savo nuožiūra individualizuoti kūrinio prieigos (vartojimo) laiko ir vietos parametrus.

1.6.3. Išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą

Išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą reglamentuota Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnio 1 dalyje, nurodančioje, kad Europos Sąjungos valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį viešą jų kūrinių originalo ar kopijų platinimą parduodant ar kitais būdais.²⁵⁷ Šios teisės reglamentavimo turinį sudaro du kumuliaciniai elementai: „kūrinių originalai ar jų kopijos“ ir „šių objektų platinimas

255 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Reha Training Gesellschaft für Sport und Unfallrehabilitation mbH prieš esellschaft für musikalische Aufführungs und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA) (Nr. C117/15)“; Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=179101&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2971643>.

256 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje Nederlands Uitgeversverbond, Groep Algemene Uitgevers prieš Tom Kabinet Internet BV, Tom Kabinet Holding BV, Tom Kabinet Uitgeverij BV (Nr. C263/18)“; Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221807&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1>; „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. vasario 13 d. sprendimas byloje Nils Svensson and Others prieš Retriever Sverige AB (Nr. C466/12)“; *op. cit.*; „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) prieš Rafael Hoteles SA (Nr. C-306/05)“; Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d., <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-306/05>.

257 Margaret Dowie-Whybrow, *Core Statutes on Intellectual Property 2021-22* (London: Bloomsbury Publishing, 2021), 239–240.

parduodant ar kitais būdais“. Komentuodamas sąvoką „kūrinių originalų ar jų kopijas“, C. Geiger pažymi, kad ši kategorija yra technologiškai neutrali, t. y. reiškianti tiek materialioje, tiek skaitmeninėje laikmenoje užfiksuotų kūrinių originalų ar jų kopijų platinimą. O „platinimo parduodant ar kitais būdais“ elementas reiškia kūrinio originalo ar kopijos perdavimo sandorio, kuriuo perduodama kūrinio originalo ar kopijos nuosavybė, egzistavimo fakto būtinybę kūrinio platinimo aktui konstatuoti.²⁵⁸

ESTT praktikoje kūrinio platinimo aktas aiškinamas kaip apimantis veiksmus bent jau nuo pardavimo sutarties sudarymo iki jos įvykdymo pristatant prekes vienam iš visuomenės narių.²⁵⁹ Tačiau į kūrinio platinimo aktą įtrauktini ir kūrinio ar kūrinio kopijų pasiūlos veiksmai ar kūriniams platinti skirti instrumentai vartotojams, tokie kai vartotojams sukuriama kūrinių ar kūrinių kopijų užsakymo ir apmokėjimo sistema, sandėliavimo veiksmai.²⁶⁰ ESTT praktika leidžia konstatuoti, kad Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnio 1 dalyje aprašomi platinimo veiksmai neapribojami nuosavybės teisės į kūrinio originalą ar kopiją perdavimo veiksmais, o veikiau laikytini veiksmy sistema, kuri įgyvendinama kūrinio platinimo tikslais. Šia teise autoriui sukuriama sąlygos kontroliuoti visą prekiavimo kūrinio kopijomis veiksmy grandį, nuo kūrinio pasiūlos ir pateikimo viešoje erdvėje vartotojui iki nuosavybės teisių į kūrinių ar kūrinio kopiją perdavimo sandorio įvykdymo, pavyzdžiui, prekės pristatymo vartotojui.

Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnio 1 dalyje reglamentuota išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą pasižymi išnaudojimo (angl. *exhaustion*) savybe. Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad kūrinio originalo ar kopijų platinimo teisė nėra laikoma išnaudota Bendrijoje, išskyrus tuos atvejus, kai teisių turėtojas Bendrijoje pirmą kartą tą objektą parduoda ar kitaip perleidžia jo nuosavybę arba tai daroma jo sutikimu.²⁶¹ Ši nuostata reiškia, kad Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta išimtinė autorių teisė į kūrinių platinimą, aukščiau nurodytą kūrinių ar jų kopijų platinimo veiksmy sistemos kontrolę suteikia tik iki pirmojo nuosavybės teisių į kūrinio kopiją perleidimo sandorio. Toliau einantys šios kopijos perleidimo veiksmai nebėra kontroliuojami kūrinio platinimo teisės. Doktrinoje kūrinio platinimo teisės išnaudojimo savybė grindžiama ekonominiu aspektu, pabrėžiant tokios taisyklės svarbą išsaugant antrinę kūrinių rinką.²⁶² Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnio 2 dalies reguliavimas aiškintinas ir SESV 34–36 straipsnių nuostatomis, reikalaujančiomis užtikrinti laisvą prekių judėjimą tarp Europos Sąjungos valstybių narių teritorijų ir

258 Geiger ir kt., *supra note*, 248: 316.

259 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. birželio 21 d. sprendimas byloje Titus Alexander Jochen Donner (Nr. C-5/11)“, Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124189&pageIndex=0&doclang=L T&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=14548444>.

260 *Ibid.*

261 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239.

262 Christina Angelopoulos, „The Digital Exhaustion of Copyright“, *The Cambridge Law Journal* 79, 2 (2020): 227-230.

nesuformuoti diskriminacinių rinkos situacijų, kai tam tikros prekės nėra pasiekiamos valstybei narėi.²⁶³

Nors apžvelgtos Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose įtvirtintos išimtinės autorių teisės suponuoja gana ryškius šių teisių sudėties ir taikymo apimties tarpusavio skirtumus, visos Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose įtvirtintos išimtinės autorių teisės pasižymi bendryste, pasireiškiančia paskirtimi kontroliuojant prieigą prie kūrinio informacijos. Anot J. Gilchrist ir B. Fitzgerald, tokiu poveikumu pasireiškia išimtinių autorių teisių esmingumas, formuojant barjerą prieigai prie kūrinio informacijos ir šios informacijos sklaidos, nesant autorių teisių į kūrinį turėtojo sutikimo dėl šių veiksmų atlikimo.²⁶⁴

Prie bendrųjų šių teisių reguliavimo aspektų būtinas paminėti ir neabsoliutus šių teisių taikymo pobūdis. Pavyzdžiui, Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 1 dalis nustato, kad Direktyvos 2001/29/EC 2 straipsnyje reglamentuojama išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą netaikoma laikiniams atgaminimo veiksams, kurie ekonominiu atžvilgiu nesvarbūs, kurie yra trumpalaikiai arba atsitiktiniai ir kartu būtina bei svarbi technologinio proceso dalis, kurių vienintelis tikslas yra sudaryti sąlygas tarpininkui perduoti kūrinį tinkle tretiesiems asmenims arba teisėtai naudoti kūrinį.²⁶⁵ Ši nuostata veikia kaip išimtis, reikšminga dėl galimybių teisėtai disponuoti kūriniumi asmeninėms reikmėms išsaugojimo. Atsižvelgiant į visuomeninius poreikius pasiekti kūriniais akademiniais ir kultūriniais motyvais, Direktyvos/29/EC 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinamas baigtinis sąrašas 20 Direktyvos/29/EC 2–4 straipsniuose nustatytų išimtinių autorių teisių taikymo išimčių, kurių įtvirtinimą nacionalinėse jurisdikcijose valstybės narės gali įgyvendinti savo nuožiūra. ESTT generalinio advokato M. Szpunar manymu, šiomis išimtimis atliekama išimtinių autorių teisių ir žmonių pamatinių teisių ir laisvių derinimo funkcija, todėl jos laikytinos privalomąja Direktyvoje 2001/29/EC įtvirtintų išimtinių autorių teisių reguliavimo dalimi.²⁶⁶ Taigi šio baigtinio sąrašo reikšmė neabejotina formuojant Europos Sąjungos išimtinių autorių teisių reguliavimo veiksmingumą ne tik autorių, bet ir visuomenės interesų kontekste. Nors doktrinoje laikomasi minties, kad Direktyvos/29/EC 5 straipsnio reguliavimas stokoja lankstumo ir taikymo perspektyvos²⁶⁷, šis straipsnis išlieka reguliaciniu svirtu kalbant apie visuomenės ir

263 „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“, *supra note*, 236.

264 John Gilchrist, Brian Fitzgerald, *Copyright, Property and the Social Contract: The Reconceptualization of Copyright* (Cham: Springer International Publishing AG, 2018), 30.

265 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239.

266 „Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, pateikta 2018 m. spalio 25 d., Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Funke Medien NRW GmbH prieš Bundesrepublik Deutschland (Nr. C469/17)“, Curia, žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=exclusive%2Bcopyrights&docid=207024&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=14658837>.

267 Kritikuojamas Direktyvos/29/EC 5 straipsnio 2 dalyje reglamentuojamo Direktyvos/29/EC 2–4 straipsniuose įtvirtintų išimtinių autorių teisių taikymo išimčių pasirenkamasis pobūdis ir šių išimčių sąrašo formavimas *numerus clausus* principu. Suteikiama diskrecija valstybėms narėms savo nuožiūra spręsti

kūrybinės industrijos atstovų interesų pusiausvyros išlaikymą išimtinių autorių teisių reguliavimu Europos Sąjungoje.

Taigi Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių pagrindu formuojamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas suvoktinas kaip reguliacinė sistema, formuojanti principinę idėją apie kūrinio atgaminimo, viešo paskelbimo ir platinimo veiksmų kontrolės prerogatyvos suteikimą kūrinių autoriams. Šios prerogatyvos reguliacinis „kategoriskumas“ apriojamas visuomenės informacinių interesų saugojimu visu minėtų teisių galiojimo laikotarpiu, nustatant visuomenei reikšmingas šių teisių taikymo išimtis. Apžvelgtas teisinis reglamentavimas sudaro ekonominių išimtinių autorių teisių „paketą“, kuris veikia kaip šių teisių reguliavimo suderinimo priemonė tarp Europos Sąjungos valstybių narių.²⁶⁸ Negana to, iš Direktyvos 2001/29/EC preambulės (6–7 punktų) kildinamas lūkestis joje reglamentuojamą išimtinių autorių teisių reguliavimo logiką pratęsti Europos Sąjungos valstybių narių įstatymuose, todėl, siekiant įvertinti Direktyvoje 2001/29/EC reglamentuojamų išimtinių autorių teisių įgyvendinimo būklę Europos Sąjungoje, būtina šių teisių reguliavimo apžvalga jos valstybių narių įstatymuose.

1.7. Išimtinių autorių teisių reguliavimo ypatumai Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinėse jurisdikcijose

Nors Direktyva 2001/29/EC, kaip apžvelgta praeitame disertacinio darbo skyriuje, reglamentuoja išimtinių turtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turinį, aktualu atskleisti, kaip šios teisės reglamentuotos Europos Sąjungos valstybių narių įstatymuose. Toks ištyrimas ne tik apžvelgia, kaip minėtos teisės yra perkeltos iš Direktyvos 2001/29/EC į nacionalinius įstatymus, bet ir leidžia apibrėžti Europos Sąjungos valstybių narių konsensumą dėl to, kas laikytina pripažintomis išimtinėmis turtinėmis autorių teisėmis, o dėl kokių teisių apsaugos reglamentavimo įžvelgiama deviacijų. Atitinkamai tai leidžia atskleisti ir tų valstybių narių lūkesčius dėl to, kokių veiksmų apsauga išimtinėmis autorių teisėmis turėtų būti užtikrinama skaitmeninėse kūrybinėse industrijose.

ESTT generalinio advokato M. Szpunar teigimu, Direktyva 2001/29/EC siekiama suderinti iki šio teisės akto priėmimo dienos nusistovėjusias Europos Sąjungos valstybių narių autorių teisių reguliavimo tradicijas. Europos Sąjungoms valstybėms narėms

dėl šių išimčių įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu kelia grėsmę nenuosekliam išimtinių autorių teisių reguliavimui tarp Europos Sąjungos valstybių narių. Direktyvos/29/EC 5 straipsnio 2 dalyje reglamentuojamo Direktyvos/29/EC 2–4 straipsniuose įtvirtintų išimtinių autorių teisių taikymo išimčių sąrašo baigtinumas kelia iššūkį šiuo reguliavimu efektyviai reaguoti į technologinių procesų raidą, derinant autorių ir visuomenės interesus. Žr. Asta Tūbaitė-Stalaušienė, „EU Copyright Law: Developing Exceptions and Limitations Systematically – An Analysis of Recent Legislative Proposals“, *Baltic Journal of Law & Politics* 11, 2 (2018): 161, https://www.researchgate.net/publication/331708492_EU_Copyright_Law_Developing_Exceptions_and_Limitations_Systematically_-_An_Analysis_of_Recent_Legislative_Proposals.

268 Peter Mezei, „A comprehensive guide to the InfoSoc Directive“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 1 (2020): 71.

nacionaliniais įstatymais įgyvendinant Direktyvos 2001/29/EC reguliavimą, faktiškai įgyvendinama ir plėtojama Europos Sąjungos išimtinių autorių teisė.²⁶⁹ Taigi Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinėse jurisdikcijose atliekamas išimtinių autorių teisių reglamentavimas laikytinas šių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje tąsa. Šiuo aspektu išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungos valstybėse narėse analizė įgauna svarbą disertacinio tyrimo kontekste kaip sudaranti galimybę aiškiau suvokti sudėtinę išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje instituto struktūrą, t. y. ne tik kaip šios teisės reglamentuojamos Bendrijos lygmeniu, bet ir kaip jos atstovaujamos ir įgyvendinamos Bendrijos atstovų – valstybių narių ir jų piliečių atžvilgiu.

1.7.1. Išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą

Lietuvos Respublikoje kūrinio atgaminimo veiksmai apibrėžiami ATGTĮ 2 straipsnio 1 dalyje, nurodant, kad atgaminimu laikomas kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto (viso arba dalies) tiesioginis ar netiesioginis, nuolatinis ar laikinas kopijų (kopijos) padarymas bet kuriuo būdu ir bet kuria forma, įskaitant elektroninę formą.²⁷⁰ Išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą traktuojama kaip individuali išimtinė turtinė autorių teisė, t. y. pabrėžiamas savarankiškas šios teisės turinys.²⁷¹ Ši teisė analogiškai reglamentuojama Ispanijos²⁷², Vokietijos²⁷³, Estijos²⁷⁴, Čekijos²⁷⁵,

269 „Generalinio advokato Maciej Szwed išvada, pateikta 2018 m. spalio 25 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Funke Medien NRW GmbH prieš Bundesrepublik Deutschland (Nr. C469/17)“, *supra note*, 266.

270 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

271 *Ibid.*

272 „Ispanijos Karalystės intelektinės nuosavybės įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/es/es177en.pdf>.

273 „Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 115.

274 „Estijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 116.

275 „Čekijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cz/cz043en.pdf>.

Slovėnijos²⁷⁶, Airijos²⁷⁷, Vengrijos²⁷⁸, Kroatijos²⁷⁹, Latvijos²⁸⁰, Suomijos²⁸¹, Slovakijos²⁸², Italijos²⁸³ autorių teisių įstatymuose. Bendrieji šiuose įstatymuose esantys kūrinio atgaminimo teisės reguliavimo požymiai tapatūs anksčiau nurodytose ATGTĮ nuostatose įtvirtintam reguliavimui: 1) apibrėžiama, kokie veiksmai laikytini kūrinio atgaminimu (pateikiant nebaigtinę kūrinio atgaminimo veiksmų sampratą²⁸⁴); 2) deklaruojama atsikira autoriaus teisė išimtinai atlikti ar leisti atlikti kūrinio atgaminimo veiksmus. Šių valstybių grupės reguliavimas formuoja pirmąjį išimtinės autorių teisės į kūrinio atgaminimo reguliavimo būdą, šią teisę išreiškiant kaip individualią turtinę autorių teisę.

Unikaliu laikytinas išimtinės autorių teisės į kūrinio atgaminimą reguliavimas Prancūzijoje. Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L-122-1 straipsnis nurodo, kad kūrinio atgaminimo teisė yra sudėtinė kūrinio eksploatavimo teisės dalis kartu su kūrinio atlikimo teise, į kurią įtraukiami bet kokie kūrinio viešo paskelbimo ar padarymo viešai prieinamo veiksmai.²⁸⁵ Taigi Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso reglamentavimu 1) į kūrinio atgaminimo sampratą įtraukiami kūrinio viešo paskelbimo veiksmai, nors Direktyvoje 2001/29/EC tarp teisių į šiuos veiksmus brėžiama

276 „Slovėnijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, Urad Republike Slovenije Za Intelektualno Lastnino, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/ZASP_EN_2007.pdf.

277 „Airijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ie/ie098en.pdf>.

278 „Vengrijos autorių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/hu/hu035en.pdf>.

279 „Kroatijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://wipolex.wipo.int/en/text/537702>.

280 „Latvijos Respublikos autorių teisių įstatymas“, Rūigi Teataja, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://likumi.lv/ta/en/en/id/5138>.

281 „Suomijos Respublikos autorių teisių įstatymas“, Finlex, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1961/en19610404_20150608.pdf.

282 Nors Slovakijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 18 straipsnyje savarankiškai reglamentuojama išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą, o šio įstatymo 5 straipsnio 17 dalyje pateikiamas savarankiškas kūrinio atgaminimo veiksmų apibrėžimas, šio įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje kūrinio atgaminimo teisė priskiriama bendrajai kūrinio panaudos teisei. Šiuo aspektu Slovakijos kūrinio atgaminimo teisės reglamentavimas gali būti priskiriamas ir Europos Sąjungos šalims, reglamentuojančioms šią teisę kaip kompleksinę bendrosios ekonominės autorių teisės dalį. Žr. „Slovakijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, Urad Republike Slovenije Za Intelektualno Lastnino, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/legislation/pravo_03618.pdf.

283 „Italijos įstatymas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/it/it211en.pdf>.

284 Tarp apžvelgtų Europos Sąjungos valstybių narių autorių teisių įstatymų šio bruožo nereprezentuoja tik Kroatijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. Šio įstatymo 19 straipsnis pateikia *numerus clausus* sąrašą techninių būdų, kurių pasitelkimas replikuojant kūrinį leidžia kvalifikuoti tokius veiksmus kaip kūrinio atgaminimo aktas. Žr. „Kroatijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *op. cit.*

285 „Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/fr/fr467en.pdf>.

takoskyra, bylojanti apie šių veiksmų savarankiškumą²⁸⁶; 2) atmetama individuali kūrinio atgaminimo teisės prigimtis. Ši teisė suvokiama nebe kaip savarankiško, o kaip išvestinio pobūdžio ekonominė autorių teisė, kurios egzistavimui pagrįsti reglamentuojama bendrojo pobūdžio neapibrėžta ekonominė išimtinė autorių teisė. Disertacinio darbo autoriaus manymu, toks reguliavimas dėl abstraktumo gali sukurti interpretacinius šios teisės turinio nuokrypius ar šios teisės turinio stoką. To pavyzdžiai – Belgijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, į kūrinių atgaminimo teisę įtraukiantis kūrinio modifikavimo, vertimo, panaudos suteikimo ir nuomos veiksmus²⁸⁷, bei Liuksemburgo²⁸⁸ ir Lenkijos²⁸⁹ autorių teisių įstatymai, į bendrosios ekonominės autorių teisės turinį neįtraukiantys kūrinio atgaminimo teisės.

Reguliavimas, kai kūrinio atgaminimo teisė įtraukiama į bendrąją ekonominę autorių teisę, įtvirtintas ir Nyderlandų karalystės²⁹⁰, Graikijos²⁹¹, Maltos²⁹², Portugalijos²⁹³,

286 Gerald Spindler, „Digital Content Directive And Copyright-related Aspects“, *JIPITEC* 12, 2 (2021): 113.

287 „Belgijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/be/be064en.pdf>.

288 „Liuksemburgo autorių teisių, gretutinių teisių ir duomenų bazių įstatymas“, WIPOLEX, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://wipolex.wipo.int/en/text/128652>.

289 „Lenkijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pl/pl010en.pdf>.

290 „Nyderlandų Karalystės autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 117.

291 „Graikijos Respublikos autorių teisių, gretutinių teisių ir kultūrinių klausimų įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/gr/gr001en.pdf>.

292 „Maltos Respublikos autorių teisių įstatymas“, Legizlazzjoni Malta, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://legislation.mt/eli/cap/415/eng/pdf>.

293 „Portugalijos autorių teisių ir gretutinių teisių kodeksas“, WIPOLEX, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://wipolex.wipo.int/en/text/451732>.

Švedijos²⁹⁴, Kipro²⁹⁵, Rumunijos²⁹⁶, Danijos²⁹⁷, Austrijos²⁹⁸, Bulgarijos²⁹⁹ autorių teisių įstatymuose. Tarp šių valstybių identifikuotinas antrasis išimtinės autorių teisės į kūrinių atgaminimą reguliavimo Europos Sąjungos valstybėse narėse būdas, šią teisę traktuojant kaip nesavarankišką išvestinę bendrosios ekonominės autorių teisės sudėties dalį.

1.7.2. Išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą

Kaip ir išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą, išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą Lietuvos Respublikoje reglamentuojama kaip individuali turtinė autorių teisė. Kitaip nei išimtinės autorių teisės į kūrinio atgaminimą atveju, kai įstatymas atskirai apibrėžia kūrinio atgaminimo veiksmų sampratą, ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 5 punktu kūrinio platinimo teisė reglamentuojama kartu su į šią teisę įtraukiamais kūrinio platinimo veiksmais: „Autorius turi išimtinės teises platinti kūrinio originalą ar jo kopijas parduodant, įskaitant viešą siūlymą juos pirkti ar tikslinę kūrinio originalo ar jo kopijų reklamą, skatinančią vartotojus juos įsigyti, taip pat nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti kūrinio originalą ar jo kopijas nuosavybėn arba valdyti, importuoti ar eksportuoti.“³⁰⁰

Šis reguliavimas laikytinas atstovaujančiu ESTT teismo pozicijai. Kūrinio platinimo veiksmus šis teismas suvokia kaip nuoseklią veiksmų sistemą, kuria įgyvendinama kūrinių kopijų ar dublikatų cirkuliacija (realizavimas perduodant nuosavybės teisę į šiuos objektus) rinkoje.³⁰¹ Šia analogiška apimtimi kūrinio platinimo teisė

294 „Švedijos autorių teisių dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se124en.pdf>.

295 „Kipro autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cy/cy001en.pdf>.

296 Rumunijoje įtvirtintas išimtinės autorių teisės į kūrinio atgaminimą reguliavimas gali būti priskiriamas ir šalims, pripažįstančioms šią teisę kaip bendrosios ekonominės autorių teisės kompleksinę dalį: Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 12 straipsnis pripažįsta tokios teisės egzistavimą, tačiau šio įstatymo 13 straipsniu ši teisė pripažįstama ir individualia ekonomine autorių teise. Žr. „Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ro/ro007en.pdf>.

297 Pavyzdžiui, Danijos Karalystės konsoliduotas autorių teisių įstatymas 2 straipsnio 1 dalimi įtvirtina, kad išimtinė autorių teisė į kūrinio atgaminimą reglamentuojama net ne kaip bendrosios ekonominės autorių teisės, bet autorių teisių apsaugos dalis. Žr. „Danijos Karalystės konsoliduotas autorių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://wipolex.wipo.int/en/text/546839>.

298 „Austrijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPOLEX, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://wipolex.wipo.int/en/text/124735>.

299 „Bulgarijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, WIPO, žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d., <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/bg/bg027en.pdf>.

300 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

301 Žr. disertacinio darbo 1.6 skyrių.

reglamentuojama Vokietijos³⁰², Vengrijos³⁰³, Kroatijos³⁰⁴, Slovėnijos³⁰⁵, Airijos³⁰⁶, Latvijos³⁰⁷, Italijos³⁰⁸, Slovakijos³⁰⁹, Bulgarijos³¹⁰, Rumunijos³¹¹ ir Austrijos³¹² autorių teisių įstatymuose. O Ispanijos Karalystės intelektinės nuosavybės įstatymo 19 straipsnio 1 dalis kūrinio platinimo teisę reglamentuoja siauriau nei čia išvardytų valstybių autorių teisių įstatymai, t. y. į kūrinio platinimo sampratą neįtraukiami reklamos bei importo ar eksporto veiksmai.³¹³ Tokiu reguliavimu, sąlygiškai susiaurinančiu kūrinio platinimo teisės plotį, pasižymi ir Čekijos³¹⁴, Belgijos³¹⁵, Estijos³¹⁶ autorių teisių įstatymai. Liuksemburgo autorių teisių, gretutinių teisių ir duomenų bazių įstatyme kūrinio platinimo teisė įžvelgiama apskritai tik per atskirų šiuo įstatymu reglamentuojamų kūrinių rūšių panaudojimo teisių, pavyzdžiui, išimtinės kompiuterių programų autorių platinimo teisės reguliavimą.³¹⁷

Kaip ir išimtinės autorių teisės į kūrinio atgaminimą reguliavimo atžvilgiu, dalyje Europos Sąjungos valstybių narių matyti tendencija šią teisę kvalifikuoti kaip sudėtinę

302 „Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 115.

303 „Vengrijos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 278.

304 „Kroatijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 279.

305 „Slovėnijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 276.

306 „Airijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 277.

307 „Latvijos Respublikos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 280.

308 „Italijos įstatymas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos“, *supra note*, 283.

309 Nors Slovakijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 18 straipsnyje savarankiškai reglamentuojama išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą, o šio įstatymo 5 straipsnio 10 dalyje pateikiamas savarankiškas kūrinio atgaminimo veikslių apibrėžimas, šio įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje kūrinio atgaminimo teisė priskiriama bendrajai kūrinio panaudos teisei. Šiuo aspektu Slovakijos kūrinio atgaminimo teisės reglamentavimas gali būti priskiriamas ir Europos Sąjungos šalims, reglamentuojančioms šią teisę kaip kompleksinę bendrosios ekonominės autorių teisės dalį. Žr. „Slovakijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 282.

310 „Bulgarijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 299.

311 Rumunijoje įtvirtintas išimtinės autorių teisės į kūrinio platinimą reguliavimas gali būti priskiriamas ir šalims, pripažįstančioms šią teisę kaip bendrosios ekonominės autorių teisės kompleksinę dalį: Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 12 straipsnis pripažįsta tokios teisės egzistavimą, tačiau šio įstatymo 13 straipsniu ši teisė pripažįstama ir individualia ekonomine autorių teise. Žr. „Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 296.

312 Panašiai kaip ir Slovakijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu, Austrijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 16 straipsnyje išimtinė autorių teisė į kūrinio platinimą traktuojama kaip savarankiška išimtinė autorių teisė. Tačiau ši teisė apibrėžiama ir kaip viena iš turtinių autorių teisių, formuojančių bendrąją ekonominę autorių teisę, t. y. priskiriama bendrosios ekonominės autorių teisės sudėčiai. Žr. „Austrijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 298.

313 „Ispanijos Karalystės intelektinės nuosavybės įstatymas“, *supra note*, 272.

314 „Čekijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 275.

315 „Belgijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 287.

316 „Estijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 116.

317 „Liuksemburgo autorių teisių, gretutinių teisių ir duomenų bazių įstatymas“, *supra note*, 288.

bendrosios autorių kūrinio panaudojimo teisės dalį. Pavyzdžiui, Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 13 straipsnio b punktas individualiai reglamentuoja kūrinio sklaidos teisę, kuri detalizuojama kaip „kūrinio originalo ar kopijų platinimo veiksmai skolinimo, nuomos ar kitais būdais, siūlant kūrinį įsigyti už nustatytą kainą arba nemokamai“. Tačiau ši teisė taip pat priskiriama bendrajai ekonominei autorių teisei.³¹⁸ Kūrinio platinimo teisės reguliavimo bruožai, kai ši teisė integruojama į bendrąją ekonominę autorių teisę, įtvirtinti Portugalijos³¹⁹, Graikijos³²⁰, Maltos³²¹, Kipro³²² autorių teisių įstatymuose.

Savitumu pasižymi Lenkijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo reguliavimas. Čia kūrinio platinimo teisė reguliuojama kaip šio įstatymo 50 straipsnio 2 punkte reglamentuojamos kūrinio originalo ar kūrinio kopijų prekybos teisės dalis: išimtinė autorių teisė atlikti kūrinių pasiūlos, pardavimo, nuomos ir skolinimo veiksmus.³²³ Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L-122-1 straipsnis reglamentuoja bendrąją ekonominę autorių teisę, kurią sudaro teisės kontroliuoti kūrinio atgaminimo ir viešo paskelbimo veiksmus.³²⁴ Nei kaip sudėtinė šios teisės dalis, nei savarankiškai kūrinių platinimo teisė Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse apskritai nėra reglamentuojama. Kūrinio platinimo teisės egzistavimas gali būti išvedamas iš Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L-122-5 straipsnio. Šiame straipsnyje visuomenės informavimo galimybių apsaugos tikslais nustatyti ribojimai drausti autoriui kontroliuoti konkrečius kūrinio panaudojimo veiksmus, taip pat ir kūrinio sklaidos kontrolę. Dedukciniu požiūriu žvelgiant, kūrinio sklaidos kontrolės draudimas visuomenės informavimo tikslais byloja apie šios teisės buvimą bendrojoje ekonominėje autorių teisėje.

Nyderlandų Karalystės autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu (12 straipsnio 2 dalis) kūrinių sklaidos teisė pripažįstama kūrinio viešo paskelbimo teisės dalimi.³²⁵ Šis reguliavimas leidžia identifikuoti unikalų doktrinoje pastebimą Direktyvos 2001/29/EC 4 straipsnyje reglamentuojamos kūrinio platinimo teisės reguliavimo būdą, kai ši teisė „suliejama“ su Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnyje reglamentuojama kūrinio viešo paskelbimo teise, t. y. kūrinio platinimo veiksmai interpretuojami kaip vienas iš kūrinio viešinimo būdų.³²⁶ Tačiau šis kūrinio platinimo teisės reguliavimo būdas nėra

318 Ši teisė kartu išskiriama ir kaip individuali ekonominė autorių teisė. Žr. „Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 296.

319 „Portugalijos autorių teisių ir gretutinių teisių kodeksas“, *supra note*, 293.

320 „Graikijos Respublikos autorių teisių, gretutinių teisių ir kultūrinių klausimų įstatymas“, *supra note*, 291.

321 „Maltos Respublikos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 292.

322 „Kipro autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 295.

323 „Lenkijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 289.

324 Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas“, *supra note*, 285.

325 „Nyderlandų Karalystės autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 117.

326 Roderick Chalmers Hoyne van Papendrecht, „Spreading a work under Dutch copyright law: the gift that should not have been given“, *International Law Office* (2019): 1, <https://lrgakdwebsites.blob.core>.

unikalus – tokia šios teisės reguliavimo struktūra yra Švedijos³²⁷, Suomijos³²⁸ ir Danijos³²⁹ autorių teisių įstatymuose.

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, šis minėtų teisių „suliejimas“ laikytinas prieštaraujančiu ESTT jurisprudencijai kūrinių platinimo teisės turinio atžvilgiu. ESTT požiūriu, kūrinių reprodukcijų perdavimas tretiesiems asmenims jas viešai paskelbti be autorių teisių turėtojo sutikimo dėl šių reprodukcijų naudojimo nesudaro kūrinių reprodukcijų platinimo sudėties, mat jai būtinas nuosavybės teisių į šias reprodukcijas perdavimas.³³⁰ Todėl vadovaujantis loginiu požiūriu, kūrinių platinimo veiksmai, kuriems keliamas nuosavybės perdavimo į autorių teisių objektą kriterijus, negali būti laikoma sudėtine kūrinių viešo paskelbimo teisės dalimi, kuriai minėtas kriterijus nėra taikomas. Šiuo aspektu Nyderlandų Karalystės, Švedijos, Suomijos ir Danijos autorių teisių įstatymai rodo loginį nenuoseklumą Direktyvos 2001/29/EC 3 ir 4 straipsniuose reglamentuojamų turtinių išimtinių autorių teisių turinio atžvilgiu.

1.7.3. Išimtinė autorių teisė į kūrinių viešą paskelbimą

Lyginant su kūrinių atgaminimo ir platinimo teisių reglamentavimu, Lietuvos Respublikoje išimtinės autorių teisės į kūrinių viešą paskelbimą reguliavimas pasižymi tam tikru kompleksiskumu. Kaip ir teisės į kūrinių atgaminimą ir platinimą, kūrinių viešo paskelbimo teisė reglamentuojama kaip savarankiška ekonominė autorių teisė. Išimtinės autorių teisės į kūrinių viešą paskelbimą turinį sudarantys veiksmai reglamentuojami atskirai, ATGTĮ 2 straipsnio 45 dalyje: „Viešas paskelbimas – kūrinių viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamo tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku. Gretutinių teisių objekto viešas paskelbimas – bet koks gretutinių teisių objekto viešas perdavimas, įskaitant fonogramoje įrašytų garsų arba garsų išraiškos padarymą viešai girdimų, išskyrus transliaciją.“³³¹

Tačiau pagal ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalies 6 ir 8 punktus, kūrinių viešo paskelbimo teisės reguliavimas formuojamas „išskaidytos“ struktūros pagrindu, sudaromu iš išimtinių autorių teisių į šiuos veiksmus: 1) kūrinių originalo ar kopijų viešo rody-mo; 2) kūrinių viešo paskelbimo kabeliniais ar kitais tinklais; 3) kūrinių padarymo viešai prieinamo kompiuterių tinklais (internete). PINO požiūriu, tokia kūrinių viešo

windows.net/akdfiles/1646/Spreading_a_work_under_Dutch_copyright_law_the_gift_that_should_not_have_been_given.pdf.

327 „Švedijos autorių teisių dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos įstatymas“, *supra note*, 294.

328 „Suomijos Respublikos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 281.

329 „Danijos Karalystės konsoliduotas autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 297.

330 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje Peek & Cloppenburg KG prieš Cassina SpA (Nr. C456/06)“, Curia, žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71605&pageIndex=0&doclang=L T&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3802515>.

331 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

paskelbimo teisės konstrukcija pripažįstama daugumoje valstybių tarptautiniu lygmeniu ir laikoma įprasta šios teisės reguliavimo praktika.³³² Ji aptinkama ir daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių: Latvijos³³³, Slovakijos³³⁴, Kipro³³⁵, Vokietijos³³⁶, Estijos³³⁷, Čekijos³³⁸, Bulgarijos³³⁹, Slovėnijos³⁴⁰, Rumunijos³⁴¹, Ispanijos³⁴², Vengrijos³⁴³, Kroatijos³⁴⁴, Italijos³⁴⁵ autorių teisių įstatymuose.

Belgijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas kūrinių viešo paskelbimo teisę apibrėžia kaip „teisę viešai paskelbti tokį kūrinį visuomenei bet koku būdu ir pasitelkus bet kokias technines priemones“³⁴⁶. Toks reguliavimas pasižymi abstraktumu: pirma, nėra detalizuojami veiksmai, kurie laikytini kūrinio viešu paskelbimu. Antra, nėra atskleidžiamas kūrinio padarymo viešai prieinamo veiksmų turinys. Toks kūrinio viešo paskelbimo teisės reguliavimo abstraktumas sietinas su doktrinoje pastebimu Belgijos įstatymų leidėjo liberaliu požiūriu nustatant plačias norminio interpretavimo ribas ne tik išimtinėms autorių teisėms, bet ir šių teisių išimtims, įgyvendinant Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnyje reglamentuojamas minėtų teisių išimtis.³⁴⁷ Šis požiūris akivaizdus ir Lenkijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme, kuriame kūrinio viešo paskelbimo teisės dalis identifikuojama tik kaip sudėtinis bendrosios ekonominės autorių teisės komponentas.³⁴⁸ Tendencija kūrinio viešo paskelbimo teisę suvokti kaip bendrosios ekonominės autorių teisės dalį, matoma ir Liuksemburgo³⁴⁹,

332 World Intellectual Property Organization, *supra note*, 4: 12.

333 Latvijos Respublikos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 280.

334 „Slovakijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 282.

335 „Kipro autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 295.

336 „Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 115.

337 „Estijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 116.

338 „Čekijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 275.

339 „Bulgarijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 299.

340 „Slovėnijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 276.

341 Rumunijoje įtvirtintas išimtinės autorių teisės į kūrinio viešą paskelbimą reguliavimas gali būti priskiriamas ir šalims, pripažįstančioms šią teisę kaip bendrosios ekonominės autorių teisės kompleksinę dalį: Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 12 straipsnis pripažįsta tokios teisės egzistavimą, tačiau šio įstatymo 13 straipsniu ši teisė pripažįstama ir individualia ekonomine autorių teise. Žr. „Rumunijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 296.

342 „Ispanijos Karalystės intelektinės nuosavybės įstatymas“, *supra note*, 272.

343 „Vengrijos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 278.

344 „Kroatijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 279.

345 „Italijos įstatymas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos“, *supra note*, 283.

346 „Belgijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 287.

347 Eleonora Rosati, „Non-Commercial Quotation and Freedom of Panorama. Useful and Lawful?“, *JIPITEC* 8, 4 (2017): 313.

348 Milan Popovic, Michal Blaszczyk ir Daniel Biczysko, „Copyrights on the Internet on the Example of Poland“, *Przedsiębiorczość Zarządzanie* 5, 1 (2018): 40.

349 „Liuksemburgo autorių teisių, gretutinių teisių ir duomenų bazių įstatymas“, *supra note*, 288.

Nyderlandų³⁵⁰, Graikijos³⁵¹, Maltos³⁵², Portugalijos³⁵³, Austrijos³⁵⁴, Suomijos³⁵⁵, Švedijos³⁵⁶, Danijos ir Prancūzijos³⁵⁷ autorių teisių įstatymuose.

Išimtinių autorių teisių reglamentavimas bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės. Apibendrinamas atliktą išimtinių autorių teisių reglamentavimo Europos Sąjungos valstybėse narėse analizę, disertacinio darbo autorius pažymi, kad minėtų teisių reguliavimo bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės, apžvalga nėra tikslinga šiam disertaciniam tyrimui. Tą suponuoja kelios priežastys. Pirma, kadangi tokios šalys nepriklauso Europos Sąjungos politinei bendrijai, jos nėra saistomos Europos Sąjungos teisės sistemos. Atitinkamai šių valstybių reguliavimas nesukuria jokių implikacijų, kaip išimtinių autorių teisių turinys apibrėžiamas Europos Sąjungos politinėje bendrijoje ir koks lūkestis formuojamas dėl šių teisių apsaugos apimties. Antra, kitaip nei Europos Sąjungos valstybėse narėse, šios narystės neturinčiose bendrosios teisės tradicijos valstybėse išimtinių autorių teisių turinys daugiausia formuojamas ne teisiniu reguliavimu, o teismų precedentais. Dėl šios priežasties, kaip pažymi J. C. Ginsburg, pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktuose reglamentuotų išimtinių turtinių autorių teisių (pavyzdžiui, kūrinio viešo paskelbimo teisės) tikrasis turinys išlieka abstraktus ir didele dalimi nesureglamentuotas įstatymo, o veikiau plėtojamas teismų praktikoje, todėl išimtinių autorių teisių reglamentavimo bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės, analizė nesudarytų galimybės išsamiai atskleisti šių teisių turinio ir palyginti jo su išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu sukuriama šių teisių turiniu.³⁵⁸ Trečia, tai, kad netikslinga lyginti išimtinių autorių teisių reguliavimą Europos Sąjungos ir bendrosios teisės tradicijos valstybėse narėse patvirtina ir aplinkybė, jog dauguma šių valstybių (pavyzdžiui, Jungtinės Amerikos Valstijos, Jungtinė Karalystė) bendrai prisijungusios prie tokių tarptautinių sutarčių kaip Berno konvencija, reglamentuojančių tarptautinius

350 Kaip jau minėta, Nyderlandų karalystės autorių teisių įstatymo reglamentavimu į kūrinio viešo paskelbimo teisės turinį nepagrįstai integruojama ir kūrinio platinimo teisė. Žr. disertacinio darbo 1.7.2. skyrių.

351 „Graikijos Respublikos autorių teisių, gretutinių teisių ir kultūrinių klausimų įstatymas“, *supra note*, 291.

352 „Maltos Respublikos autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 292.

353 „Portugalijos autorių teisių ir gretutinių teisių kodeksas“, *supra note*, 293.

354 „Austrijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 298.

355 Kaip jau minėta, Suomijos Respublikos autorių teisių įstatymo reglamentavimu į kūrinio viešo paskelbimo teisės turinį nepagrįstai integruojama ir kūrinio platinimo teisė. Žr. disertacinio darbo 1.7.2. skyrių.

356 Kaip jau minėta, Švedijos autorių teisių dėl literatūros ir meno kūriniių apsaugos įstatymo reglamentavimu į kūrinio viešo paskelbimo teisės turinį nepagrįstai integruojama ir kūriniių platinimo teisė. Žr. disertacinio darbo 1.7.2. skyrių.

357 Kaip jau minėta, Danijos Karalystės konsoliduoto autorių teisių įstatymo reglamentavimu į kūrinio viešo paskelbimo teisės turinį nepagrįstai integruojama ir kūriniių platinimo teisė. Žr. disertacinio darbo 1.7.2. skyrių. „Prancūzijos intelektualinės nuosavybės kodeksas“, *supra note*, 285.

358 Ginsburg, *supra note*, 66: 282-283.

išimtinių autorių teisių teikiamos apsaugos standartus.

Disertacinio darbo 1.7 skyriaus apibendrinimas. Šiame skyriuje atlikta Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamų išimtinių turtinių autorių teisių įgyvendinimo Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniuose įstatymuose analizė leidžia teikti dvilypę išvadą. Viena vertus, pritartina doktrininėms įžvalgoms, kad Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamų išimtinių turtinių autorių teisių *acquis communautaire* derinimas yra pakankamai išplėtotas. Tai reiškia, kad visų apžvelgtų Europos Sąjungos valstybių narių statutinėje teisėje minėtų teisių turinys, nepriklausomai nuo atitikties šių teisių turiniui Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose, yra atskleidžiamas.³⁵⁹ Vis dėlto minėtų teisių derinimas nacionaliniu lygmeniu Europos Sąjungoje pasižymi tam tikrais reglamentavimo nenuoseklumais. Jie sietini su Europos Sąjungos valstybių narių skirtingu pasirinkimu pripažinti išimtinių turtinių autorių teisių savarankiškumą. Išskiriamos dvi esminės tokio savarankiškumo koncepcijos: 1) Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose įtvirtintų teisių reglamentavimas kaip atskiro turinio individualių turtinių autorių teisių; 2) šių teisių integracija į bendrosios ekonominės autorių teisės turinį.

1.8. Išimtinių autorių teisių reguliavimo reikšmė Europos Sąjungos kūrybinei industrijai

Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo funkcinė paskirtis neabejotinai siejama su šių teisių reguliavimo ekonominiu poveikiu visuomeniniams santykiams.³⁶⁰ Išimtinių autorių teisių reguliavimas reprezentuoja galimybę įgyti intelektinę nuosavybę į kūrinius ir ją komerciškai išnaudoti, todėl yra reikšmingas formuojant ekonominių kūrinių mainų sąryšius, t. y. kūrinių ir kūrybos ekonomiką. Bendro kūrinių ir kūrybos ekonomikos apibrėžimo pasigendama – doktrinoje įvardijama, kad šiai ekonomikai priskiriami medijos, audiovizualinis, menų, pramogų, muzikos, architektūros, radijo, taikomųjų menų, reklamos, laisvalaikio paslaugų sektoriai, t. y. bet kokia rinkos sfera, kūrinių transformuojanti į prekę ar paslaugą.³⁶¹ Šiuo atžvilgiu kūrinių ir kūrybos ekonomika apibrėžtina kaip ekonominių mainų sistema, įtraukianti su išimtinių autorių teisių objektų disponavimu siejamas prekes ir paslaugas.

Europos Sąjungos kontekste kūrinių ir kūrybos ekonomika dažnai įvardijama kaip kūrybos pramonė (angl. *creative industry*) ir pripažįstama kaip vis didesnę strateginę

359 Agnès Lucas-Schloetter, „Is There A Concept Of European Copyright Law? History, Evolution, Policies And Politics And The Acquis Communautaire“, iš *EU Copyright Law. A Commentary*, Irini Stamatoudi, Paul Torremans (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021), 15–16.

360 Reto M. Hilty, „Licensing Agreements – Time to Intensify Legal Research“, *GRUR International* 70, 5 (2021): 419.

361 Robert Hassink, Chun Yang, „Editorial: Creative industries at the intersection between local agglomeration, national regulation, and global networks“, *Journal of Economic and Human Geography* 112, 3 (2021): 217.

reikšmę įgyjantis Europos Sąjungos ekonomikos sektorius.³⁶² Europos Sąjungos bendra kūrybos pramonė suvoktina kaip prekių ir paslaugų pavidalu siūlomų kūrinių platinimo ir vartojimo grandžių sistema, vis intensyviau integruojama į skaitmeninę terpę.³⁶³ Europos Komisijos vertinimu, šios sistemos plėtrai užtikrinti būtinas nuoseklus ir kūrybos pramonės dalyvių interesų darną užtikrinantis autorių teisės reguliavimas.³⁶⁴ Taigi Europos Komisija gana vienareikšmiškai Europos Sąjungos kūrybos pramonės plėtros lūkestį susieja su išimtinių autorių teisių reguliavimo turiniu – gebėjimu užtikrinti šios industrijos dalyvių interesus (šių interesų apsaugą).

Pritartina Europos Komisijos požiūriui dėl egzistuojančio kokybinio ryšio tarp išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo pozityvaus atoveikio kūrėjų interesams ir Europos Sąjungos kūrybos pramonės plėtros įgyvendinimo. Šis sąryšis aiškintinas doktrinoje aptinkamu iš dalies utilitariniu minėtų teisių reguliavimo aiškinimu, bylojančiu, jog šių teisių reglamentavimas turi socialinę galią formuoti ekonominius kūrėjų ir vartotojų bei kitų rinkos dalyvių ryšius. Kaip jau minėta, išimtinių autorių teisių pripažinimas visuomenėje sąlygoja spektrą objektų ir veikų, kurių panaudojimo ar įgyvendinimo kontrolė perduodama išimtiniam asmenų (autorių teisių turėtojų) ratui. Šis aspektas lemia paskatas inicijuoti atitinkamų objektų ar su jų kūryba ar komerciniu realizavimu susijusias veikas.³⁶⁵ PINO duomenimis, būtent išimtinių autorių teisių apsaugos ištakos charakterizuoja didžiąją daugumą ne tik Europos Sąjungoje, bet ir pasauliniu lygmeniu pripažįstamų kūrybos pramonių.³⁶⁶

Kitaip tariant, norint kūrinių paversti preke ar paslauga ir sėkmingai integruoti į rinką, turi egzistuoti autoriui palankias sąlygas teikiančios kūrinio pateikimo rinkoje (autorizacijos) ir vartojimo taisyklės. Kaip tik šių taisyklių vaidmuo Europos Sąjungoje

362 Monika Klein, Laima Gerlitz ir Monika Spychalska-Wojtkiewicz, „Cultural and creative industries as boost for innovation and sustainable development of companies in cross innovation process“, *Procedia Computer Science* 192 (2021): 4218.

363 Ivanna Dronyuk, Iryna Moiseienkob ir Jan Greguš, „Analysis of Creative Industries Activities in European Union Countries“, *Procedia Computer Science* 160 (2019): 484.

364 „2010 m. kovo 3 d. Europos Komisijos komunikatas „Europa 2020: strategija išmaniam, tvariam ir įtraukiančiam augimui“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d., <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>. Pažymėtina, kad net ir praėjus dešimtmečiui, Europos Komisijos pozicija dėl reguliacinės aplinkos svarbos išlieka nuosekli ir pabrėžia, kad Europos Sąjungos lygmeniu, *inter alia*, Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių įstatymų pagrindu privalo būti vystomas proporcingas ir suderintas teisinis reguliavimas, reaktyvus Europos Sąjungos kūrybinės industrijos subjektų ir verslo modelių veikimo principams ir plėtros galimybėms. Žr. „2020 m. vasario 19 d. Europos Komisijos Komunikatas „Formuojant Europos skaitmeninę ateitį“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d., https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.

365 Nikos Koutras, Marinos Papadopoulos, „Copyright Through the Prism of the Law and Economics Movement: A Scientific Approach“, *Publishing Research Quarterly*, 37 (2021): 612–615.

366 Rafael Boix-Domenech, Pau Rausell-Köster, „The Economic Impact of the Creative Industry in the European Union“, iš *Drones and the Creative Industry. Innovative Strategies for European SMEs*, Virginia Santamarina-Campos, Marival Segarra-Oña (Cham: Springer Nature, 2018), 23–25.

įgyvendinamas Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamomis išimtinėmis turtinėmis autorių teisėmis, kurios, anot B. J. Jütte, formuoja įvairių kūrinių autorizacijos modelius.³⁶⁷ Puikus tokio autorizacijos modelio veikimo pavyzdys – literatūros kūrinio (knygos) išleidimas. Tarkime, asmuo sukuria originalų ir naują literatūros kūrinį ir siekia išleisti, įgyti pelno. Be abejo, dažniausiai jam teks dalytis pelnu su leidybos subjektu, tačiau įsivaizduokime situaciją, kai asmeniui nepriklauso (nereglamentuojamos) išimtinės autorių teisės į literatūros kūrinį. Kūrėjui kyla grėsmė savo iniciatyva leisti kūrinį, kurį viešai paskelbus didesnių leidybos išteklių turintys subjektai imtų tiražuoti kūrinį ir pasisavinti didžiąją iš jo kopijų pardavimo tenkančią pelno dalį arba kreiptis į leidėją pačiam, tačiau leidėjas taip pat galėtų iš esmės perimti kūrinio leidybos procesą. Kūrėjas netenka autorizacijos galimybės, o drauge išnykstant ir komercinės vertės perspektyvai, tampa neįmanoma įsivaizduoti su kūriniais siejamų prekių ar paslaugų konkurencinės įvairovės atsiradimo ir plėtros.

Taigi fundamentaliaji išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugos reguliavimo reikšmė Europos Sąjungos kūrybos pramonei gali būti atskleidžiama kaip formuojanti šią industriją, suteikiant joje esamų prekių ar paslaugų rentabilumo sąlygas remiantis teisiniu reguliavimu. Tačiau šis požiūris neturėtų būti suvokiamas kategoriškai, o išlygas šiam požiūriui taikyti stiprina eksponentinė Europos Sąjungos kūrybos pramonės integracija į skaitmeninę erdvę. Tolimesnė disertacinio darbo analizė leidžia pagrįstai teigti, kad, Europos Sąjungos kūrybos pramonei tampant vis labiau skaitmenizuotai, joje plėtojami nuo išimtinių autorių teisių apsaugos veiksmingumo nepriklausomi kūrinų autorizacijos modeliai geba ne tik nekompromituoja Europos Sąjungos kūrybos pramonės plėtros, bet ir tiesiogiai sąlygoja jos plėtrą, teikdami komercinę išvestinę naudą kūrėjams.

1.9. Išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje efektyvumo skaitmeninėje erdvėje ir informacinėje visuomenėje problematika

Neabejotina, kad veiksmingam išimtinių autorių teisių reguliavimo integravimui į skaitmeninę erdvę Europos Sąjungoje skiriamas didelis dėmesys. Tokį dėmesį suponuoja platus šio išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje aspektų reglamentavimas.³⁶⁸ Dėmesys šiai integracijai netgi gali būti suvokiamas kaip atsakingas už

367 Bernd Justin Jütte, *Reconstructing European copyright law for digital single market: between old paradigms and digital challenges* (Baden Baden: Nomos, 2017), 56.

368 Išimtinių autorių teisių reguliavimo adaptacijai informacinėje visuomenėje ir skaitmeninėje erdvėje skiriamas dėmesys Europos Sąjungos teisės aktuose, pavyzdžiui: „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239; „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, *supra note*, 26; „2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komer-

išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo unifikavimo iniciatyvą.³⁶⁹ Nors išimtinųjų autorių teisių reguliavimo instituto raida buvo plėtojama praktiškai visu Europos Sąjungos egzistavimo laikotarpiu, XX–XXI a. sandūroje įvykęs skaitmeninių technologijų proveržis lėmė tokius visuomeninių santykių pokyčius, kurie neišvengiamai paveikė ir minėtų teisių reguliavimo Europos Sąjungoje veiksmingumą juo saugomų subjektų interesų atžvilgiu.³⁷⁰ Analizės, atsakančios į klausimą, ar esamu išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu užtikrinama juo globojamų interesų pusiausvyra skaitmeninėje erdvėje, poreikį yra išsakiusi ir Europos Komisija.³⁷¹ Kaip teigia S. Bechtold, doktrinos ir Europos Sąjungos institucijų deklaruojamas išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo poreikis aiškintinas augančia takoskyra tarp šių teisių reguliavimu formuojamos kūrinių autorizacijos poreikio ir jos praktinio įgyvendinimo (apsaugos) galimybių.³⁷² Kitaip tariant, kvestionuojamas išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo teikiamų autorizacijos galimybių efektyvumas. Aktualu nustatyti, ar egzistuoja tokio efektyvumo sumažėjimą sąlygojantys veiksniai, ir šiuos veiksmus identifikuoti. Toliau aptariami doktrinoje išgryninami skaitmeninių technologijų sąlygojami Europos Sąjungos kūrybos pramonės subjektų turtinių interesų apsaugos trūkumai, vertinant išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo apsaugos efektyvumą šių teisių neteisėtą eksploatavimą lengvinančių technologijų kontekste.

1.9.1. Informacinės visuomenės samprata ir įtaka išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemiškumui

Prieš pradėdant tirti išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo problemiškumą, būtina suvokti skaitmeninių technologijų įtraukimo į Europos Sąjungos kūrybos pramonę reikšmę šios pramonės veikimui. Verta paminėti, kad autorių teisė istoriniu požiūriu neatsiejama nuo technologinių laimėjimų. Kaip teigia M. Kiškis, technologijos sudarė galimybę intelektualinę nuosavybę, taip pat ir autorių

cijos Direktyva)⁶, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. gruodžio 8 d., <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0031>.

369 Toks požiūris apipavidalinamas Europos Komisijos 1998 m. sausio 21 d. Europos Tarybai pateiktu pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, užtikrinančios bendrą išimtinųjų autorių teisių ir šių teisių apsaugos reguliavimą Europos Sąjungos lygmeniu, formuojantį motyvacinę reguliacinę terpę kūrybiniam sektoriui informacinėje visuomenėje, priėmimo. Žr. „1997 m. gruodžio 10 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl autorių teisių ir gretutinių teisių tam tikrų aspektų informacinėje visuomenėje suderinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. gruodžio 8 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A51997PC0628>.

370 Gerald Spindler, „Copyright Law and Internet Intermediaries Liability“, iš *EU Internet Law in the Digital Era*, Tatiana Eleni Synodinou (Cham: Springer Nature, 2020), 3–5.

371 „2008 m. liepos 16 d. Europos Komisijos žalioji knyga „Autorių teisės žinių ekonomikoje“, Publications Office of the European Union, žiūrėta 2020 m. gruodžio 9 d., <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47dec4c0-34ca-421d-b1c3-e01f96669340>.

372 Bechtold, *supra note*, 73: 64.

teisių objektus, paversti preke ir tokiu būdu kūrybą transformavo į ekonominę intereso turintį procesą.³⁷³ Interneto tinklo, kaip vienos iš esminių skaitmeninių technologijų, iškilimas šiame kontekste vertinamas paradoksaliai: viena vertus, formuodamas globalią informacijos perdavimo infrastruktūrą, interneto tinklas sąlygojo ir drastišką kintamąjį poveikį kūrybos pramonės vyksmui.³⁷⁴ Doktrinoje įvardijami du fundamentalieji veiksniai, kuriais pasireiškia skaitmeninių technologijų, taip pat ir interneto poveikis kūrybos pramonės veikimui: autorių teisių objektų (kūrinių) formos ir sklaidos grandies reformacija.

Kūrinių formos pokyčiai sietini su šių objektų integracijos į skaitmeninę erdvę atvejais susiformavusiu bendroju išraiškos formos suvienodinimu ir atitinkamai išaugusiu kūrinių informacijos išmanumu. Suvienodinimo aspektas aiškintinas panaikinta fizine takoskyra tarp įvairaus pobūdžio kūrinių, šiuos transformavus į skaitmeninę prekę ar paslaugą. Pavyzdžiui, iki to laikmečio, kai įvairių kūrinių pasiūla tapo galima integruoti į interneto tinklą, knygos, filmų, muzikos įrašai, nuotraukos buvo išreiškiami skirtingais duomenimis, kuriems apdoroti (vartoti ar redaguoti) buvo reikalingi skirtingi technologiniai prietaisai, o bet kokie tokio kūrinių turinio redagavimo sprendimai buvo technologiškai komplikuoti. Interneto tinklas iš esmės eliminavo tokią technologinę kūrinių raiškos įvairovę, mat kūrinių skaitmeninimas, nepriklausomai nuo jo ypatybių, raiškos prasme kūrinių suvienodina su visais kitais suskaitmenintais kūrinių. Tai ne tik lemia kūrinių sutelkimą bendrame technologiniame prietaise (pavyzdžiui, kompiuteryje), bet ir palengvina jų redagavimą: iš esmės vienu prietaisu tampa galima redaguoti, persiųsti, platinti, atsiųsti įvairius kūrinius, šiems nereikalaujant nei fizinės vietos, nei skirtingų techninių vartojimo instrumentų.³⁷⁵ Šis aspektas byloja apie suskaitmenintų kūrinių formos išmanumą, t. y. jos nepriklausomybę nuo fizinės raiškos ir jos sąlygojamo kūrinių informacijos redagavimo galimybių ribotumo.

Kūrinių informacijos išmanumas veikė kaip dingstis eksponentiniam suskaitmenintų kūrinių informacijos pasiekiamumui ir leidžia paaiškinti skaitmeninių technologijų plėtros sutaptį su kūrinių informacijos vartosenos augimu. Net ir paprasčiausias kūrinių pasiūlos, perdavimo trečiajam asmeniui veiksmas tapo nepriklausomas nuo fizinių parametrų ir neišvengiamo erdvinio pasiskirstymo. Kitaip tariant, iš esmės transformavosi kūrinių kaip prekės ar paslaugos pateikimo rinkoje technologinis modelis: vietoj skirtingo kūrinių ar jų kopijų fizinių prekyviečių (platinimo subjektų) išdėstymo fiziniame erdvėje skirtingos kūrinių pasiūlos būdai technologiškai sulieti į bendrą skaitmeninę mediją (pavyzdžiui, tiek filmų nuomos, tiek srautinės medijos ar literatūros kūrinių skaitmeninių kopijų prekyvietės tapo konvertuotos į vientisą informacinę infrastruktūrą).³⁷⁶

Apžvelgti kūrinių informacijos prieinamumo aspektai lėmė ir kūrinių vartosenos

373 Pavyzdžiui, garso įrašų technologijos raida leido susiformuoti fonogramų (muzikos kūrinių įrašų) mafaktūros ir prekybos rinkai. Žr. Kiškis, *supra note*, 18: 251.

374 Jütte, *supra note*, 69: 405.

375 Gervais, *supra note*, 53: 158–159.

376 *Ibid.*

augimą.³⁷⁷ Kaip ir kūrinių pateikimas rinkoje, kūrinių vartojimas iki jų suskaitmeninimo sąlygojo tam tikrą fizinę takoskyrą ir vartojimo spartos ribotumą. Skirtingos išraiškos formos ir pobūdžio kūrinių vartojimas reikalavo specifiško jų pasiekiamumo (pavyzdžiui, filmo žiūrėjimas per televizorių) arba tam tikros fizinės talpos reikalavimų (pavyzdžiui, literatūros kūrinių rinkimas). O kūrinių suskaitmeninimas ir pateikimas interneto tinkle eliminavo šias kūrinių vartojimo ribas ir iš esmės sukūrė centralizuotą kūrinių informacijos sklaidos terpę.³⁷⁸ Taigi skirtingi skaitmeninę kūrybos pramonę sujungiantys kūrinių prekių ar paslaugų sektoriai patyrė technologinės konvergencijos efektą.

Ši technologinė konvergencija leido iš socialinės perspektyvos naujai įvertinti skaitmeninės kūrybos pramonės veikimo parametrus. Ją vienijantys skirtingo turiningumo kūrybiniai sektoriai tapo technologškai bendros šių sektorių produkciją siūlančios platformos (interneto tinklo) dalimi. Kūrinių prekės ir paslaugos technologškai suvienodintos į skaitmeninės informacijos formatą, kuris doktrinoje dažniausiai įvardijamas kaip turinys (angl. *Content*).³⁷⁹ O vartotojų sąveika su turiniu ir jo vartojimas tapo išraiškus standartizuotomis skaitmeninėmis operacijomis, pasitelkiant turimą kompiuterinę technologiją ir interneto tinklą. Taigi skaitmeninė kūrybos pramonė transformavosi į naują technologinį socialinį fenomeną, kai kūrybos rezultatų raiška ir vartoseną tapo, viena vertus, išlaisvinta nuo bet kokių fizinių barjerų, kita vertus, priklausoma nuo visuomenės integracijos į skaitmeninį tinklą. Šis fenomenas dar įvardijamas kaip informacinė visuomenė (angl. *information society*).³⁸⁰

Informacinės visuomenės fenomeno reikšmingumas pripažįstamas ir Europos Sąjungos lygmeniu. Informacinės visuomenės Europos Sąjungoje formacija Europos Sąjungos institucijų identifiukuota dar XX a. pabaigoje ir įvardyta ne tik kaip socialinis, bet ir kaip novatoriškas ekonominis konstruktas.³⁸¹ Ekonominį informacinės visuomenės Europos Sąjungoje reikšmingumą sustiprina statistiniai duomenys – tai, kad per praeitą dešimtmetį Europos Sąjungoje buvo išvelgiama tendencija skaitmeninei kūrybos pramonei generuoti bene penkis procentus Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto.³⁸² Informacinės visuomenės reiškinio ekonomiškumas aiškintinas ir poveikiu precedento neturinčia apimtimi išplėtus kūrybos proceso komerciškumo galimybes. Doktrinoje aptinkamas požiūris, kad kūrinių eksponavimo ir prieigos

377 Peter Mezei, Istvan Harkai, „End-User Flexibilities in Digital Copyright Law – An Empirical Analysis of End-user License Agreements“, *Interactive Entertainment and Law Review* 5, 1 (2022): 3–5.

378 Yngvar Kjus, „The Use of Copyright in Digital Times: A Study of How Artists Exercise Their Rights in Norway“, *Popular Music and Society* 44, 3 (2021): 245–247.

379 *Ibid.*

380 Ilya Levin, Dan Mamluk, „Culture and Society in the Digital Age“, *Information* 12, 68 (2021): 11, <https://doi.org/10.3390/>.

381 European Commission Directorate-General for Employment, Industrial Relations and Social Affairs, *Building the European information society for us all* (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997), 14–17.

382 Boix-Domenech, Rausell-Köster, *supra note*, 366: 29–30.

kontrolė, Europos Sąjungoje reglamentuojama Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta kūrinių viešo paskelbimo teise, yra vienas iš kertinių kūrinių ekonominės vertės generavimo instrumentų, kurio išnaudojimo galimybes neabejotinai papildo skaitmeninių technologijų sudaromos sąlygos sparčiau ir lengviau integruoti interneto vartotojus į kūrinių informacijos vartojimą.³⁸³ Taigi informacinė visuomenė savaime byloja apie technologinį kūrinių komercinio eksploatavimo patrauklumą autoriams.

Kita vertus, skaitmeninių technologijų įsiveržimas į kūrybos pramonę sudarė keblumų užtikrinant Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamų išimtinių autorių teisių įgyvendinimą.³⁸⁴ Šių keblumų dingstis – jau apžvelgtasis suskaitmenintos kūrinių informacijos išmanumas. Suskaitmeninta kūrinių informacija ne tik tapo lengvai prieinama kiekvienam buitiniam vartotojui, bet ir šios informacijos „plastiškumas“ lėmė patogias neteisėto jos redagavimo, atkūrimo, viešo paskelbimo ar platinimo interneto tinkle galimybes. Kaip teigia I. Atasanova, tarp šių veiksmų, sudarančių Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamų išimtinių autorių teisių turinį, ligi tol egzistavusi fizinė takoskyra skaitmeninių technologijų buvo panaikinta.³⁸⁵ N. Searle teigimu, šie aspektai paaiškina, kodėl skaitmeninių technologijų įžengimas į kūrybos pramonę doktrinoje dažnu atveju tapatinamas su perversminiu (angl. *disruptive*) poveikiu ligi tol egzistavusioms kūrinių komercinio eksploatavimo strategijoms.³⁸⁶

Fizinėje kūrybos pramonėje Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamų išimtinių autorių teisių reguliavimas pasireiškė savaiminiu prevenciniu poveikiu. Šis poveikis praktikoje paaiškinamas kūrinių daiktiškumu. Iki atsirandant skaitmeninėms technologijoms, kūrinių sklaidos grandinė, t. y. atgaminimo ir pateikimo rinkoje sistema, buvo priklausoma nuo neišvengiamo kūrinių kopijos daiktiškumo ir išraiškos formos savitumo. Pavyzdžiui, asmuo, nuosavybės teise turėdamas audiovizualinio kūrinių įrašą ir siekdamas inicijuoti neteisėtą tokio kūrinių sklaidos grandinę, privalėjo atsižvelgti į: 1) būtinybę kūrinių atgaminti tokiose fiziniuose laikmenose, kurios nuskaitomos analoginių grotuvų, pavyzdžiui DVD, CD, VHS formatu; 2) šių laikmenų sklaidos spartumo ribojimus, t. y. kad šios laikmenos gali būti perduodamos tik fiziniu būdu iš esmės neteisėtai veikiančioje prekyvietėje. Šie aspektai byloja, kad pažeidėjo kuriama neteisėta sklaidos grandinė bus riboto našumo ir didelės rizikos būti identifikuota. Kartu su civilinės ar kito pobūdžio atsakomybės taikymo pažeidėjui galimybe Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose nustatytoms išimtinių autorių teisėms pakakdavo būti pareikštos, ir tai sukurdavo bendrą prevencinį šių teisių pažeidimų poveikį.

Interneto tinkle siūloma centralizuota kūrinių informacijos sklaida eliminuoja tiek riboto neteisėtos kūrinių sklaidos spartumo, tiek ir identifikacijos problemas. Kartu su

383 Guibault, Quintais, *supra note*, 71: 13.

384 Ginsburg, *supra note*, 66: 23.

385 Atasanova, *supra note*, 72: 18.

386 Searle, *supra note*, 13: 9–11.

buitiniam vartotojui pasiekiamos kompiuterinės technikos išmanumu inicijuoti kūri- nių atgaminimo, platinimo ar viešo paskelbimo skaitmeninėje erdvėje veiksmus, taip pat ir komplikuotumu identifikuoti už šiuos pažeidimus atsakingus asmenis skaitme- ninėje erdvėje susiklosto technologinė minėtųjų teisių pažeidimo terpė, kurioje vyk- tantiems šių teisių pažeidimams užkardyti deklaratyvus 2001/29/EC 2–4 straipsniuose įtvirtintų išimtinių autorių teisių poveikis tampa nepakankamas. Kitaip tariant, už šių teisių reglamentavimo efektyvumo sumažėjimą iš esmės tampa atsakingas kūri- nių materializacijos praradimas ir dėl to veiksmingos kūri- nių sklaidos skaitmeninėje erdvėje plėtotė.³⁸⁷

Apžvelgti skaitmeninių technologijų poveikio kūri- nių formai ir sklaidai aspektai laikytini esančiais paradoksalaus pobūdžio, kuris pasireiškia atveriamomis eksponen- tinėmis galimybėmis tiek teisėtam, tiek neteisėtam komerciniam kūri- nių naudojimui. Paradoksaliai vertintinas ir informacinės visuomenės Europos Sąjungoje fenomenas. Informacinė visuomenė apibrėžtina pasitelkiant tam tikrą dualizmą laipsnį: viena vertus, skaitmeninių technologijų ir interneto tinklo draugovė su kūri- nių informa- cijos perdavimo ir viešos prezentacijos galimybėmis neabejotinai sukūrė naują socia- linę kultūrinę tikrovę, kuri suvoktina kaip modernioji (t. y. grindžiama skaitmeninių technologijų veikimu) Europos Sąjungos kūrybos pramonė. Kita vertus, technologi- niai šios pramonės veikimo principai, sąlygojantys jos informacinį našumą, laikytini mažinančiais išimtinių autorių teisių apsaugos veiksmingumą ir komercinių autorių pozicijų kūrybos pramonėje tvarumą.³⁸⁸

1.9.2. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų ir išimtinių autorių teisių turėtojų interesų apsaugos užtikrinimo Europos Sąjungoje reguliacinė asimetrija

Informacinės visuomenės Europos Sąjungoje fenomenas sietinas ne tik su techno- loginės disponavimo kūri- nių informacija (turinio) struktūros pasikeitimu, bet ir naujų šių struktūrą formuojančių subjektų atsiradimu. Europos Sąjungos audiovizualiniame sektoriuje išskiriami turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai, kurių sąveika su iš- imtinių autorių teisių turėtojais apibūdinama kaip viena iš Europos Sąjungos skaitme- ninės vidaus rinkos politikos gairių.³⁸⁹ Šis Europos Sąjungos teisėkūros institucijų dė-

387 Oleh Hubanov ir kt., „International legal regulation of copyright and related rights protection in the di- gital environment“, *Special Issue: Impact of Current Trends in Social Commerce, Economics, and Business Analytics* 39, 7 (2021): 3, <https://doi.org/10.25115/eea.v39i7.5014>.

388 Kevin T. O’Sullivan, „Copyright and Internet Service Provider “Liability”: The Emerging Realpolitik of Intermediary Obligations“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 50 (2019): 530.

389 „2010 m. gegužės 19 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0245&from=en>.

mesingumas aiškintinas Europos Sąjungos audiovizualinį sektorių kaustančia teisinio netikrumo padėtimi išimtinių autorių teisių srityje, siejama su internetinio turinio viešo paskelbimo kontrolės interneto turinio paslaugų teikėjų platformose užtikrinimo problemišku.³⁹⁰

Taigi turinio viešo paskelbimo interneto erdvėje aspektai Europos Komisijos pripažįstami sąlygojančiais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo veiksmingumo problema. Toks Europos Komisijos požiūris suponuoja, kad, siekiant išanalizuoti disertacinio darbo 1.8 skyriuje aptartą informacinės visuomenės suponuojamą neigiamą poveikį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo veiksmingumui, būtina ištirti šių teisių reguliavimo veiksmingumo ypatumus internetinio turinio paslaugų teikimo rinkos ir principų kontekste.

Europos Parlamento požiūriu, interneto turinio paslaugų teikėjų platformos Europos Sąjungos informacinėje visuomenėje įgauna vis didesnį vaidmenį, lemiantį kultūrinius ir prekybinius santykius.³⁹¹ Bendrąja prasme, internetinio turinio paslaugų teikėjai laikomi informacinės visuomenės paslaugų teikėjais. Elektroninės komercinės direktyvos 2 straipsnio b punktas informacinės visuomenės paslaugos teikėją apibrėžia kaip fizinį ar juridinį asmenį, teikiantį bet kurią informacinės visuomenės paslaugą, t. y. paprastai per atstumą atlygintinai elektroninėmis priemonėmis ir asmenišku paslaugos gavėjo prašymu suteikiamą paslaugą.³⁹² Taigi informacinės visuomenės paslauga kvalifikuojama pagal tai, ar gali būti suteikta vartotojui per atstumą elektroninio ryšio priemonėmis pagal vartotojo prašymą.³⁹³ Šiuo atžvilgiu nekyla abejonių, kad bet kokia paslauga, susijusi su skaitmeninio turinio, taip pat ir skaitmeninių kūrinių, pateikimu ar perdavimu interneto tinkle laikytina informacinės visuomenės paslauga, o šią

390 „2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas poveikio vertinimo santrauka dėl ES teisės aktų dėl autorių teisių modernizavimo SWD(2016) 302 final“, *supra note*, 25; 2016 m. gegužės 25 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Interneto platformos ir bendroji skaitmeninė rinka Europos galimybės ir uždaviniai COM(2016) 288 final“, *supra note*, 88.

391 „Europos Parlamento vertinimas dėl platformų ir kovos su neteisėtu turiniu – platformų skaidrumas verslo santykiuose 2018“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d., <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-connected-digital-single-market/file-jd-online-platforms-fairness-in-platform-to-business-relations>.

392 „2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/31/EB „dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva)“, *supra note*, 368.

393 Informacinės visuomenės paslaugos kaip paslaugos, teikiamos per atstumą elektroninėmis priemonėmis esant paslaugos gavėjo prašymui, aspektas aiškintinas, jog „paslauga teikiama šalims nesant kartu vienoje vietoje, perduodant duomenis asmenišku prašymu, o paslauga elektronine įranga pasiunčiama ir priimama duomenims apdoroti (įskaitant skaitmeninį tankinimą) ir saugoti, o galutinai perduodama ir priimama laidais, radijo, optinėmis, kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis“. Žr. „2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka (kodifikuota redakcija)“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32015L1535>.

paslaugą teikiantys internetinio turinio platformą administruojantys subjektai – informacinės visuomenės paslaugų teikėjais.

Interneto turinio paslaugų teikėjų platformų veikimo principas grindžiamas nuotoline sąveika su prisiregistravusiais vartotojais, suteikiant prieigą prie skaitmeninio turinio.³⁹⁴ Platformoje paskyrą susikūręs vartotojas igyja techninę galimybę skelbti platformoje audiovizualinį kūrinių, kuris padaromas viešai prieinamas ir platformoje neprisiregistravusiems tretiesiems asmenims, t. y. *erga omnes* asmenų, galinčių pasiekti šį kūrinių interneto tinkle, atžvilgiu.³⁹⁵ Tai atskleidžia pagrindinius interneto turinio platformų veikimo principus: 1) šiose platformose teikiama paslauga siejama su internetu; 2) platformose skelbiamas ir saugomas audiovizualinis turinys; 3) šis turinys padaromas viešai prieinamas trečiosioms šalims.³⁹⁶ Šie skaitmeninių technologijų pasitelkimo sąlygojami turinio dalijimosi internetu platformų veikimo principai sudaro sąlygas centralizuotam išimtinėmis autorių teisėmis saugomo turinio padarymui viešai prieinamo, turiniu dalijantis šiose platformose registruotiems vartotojams.³⁹⁷ Taigi turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai (platformos) funkcinė prasme suvoktini kaip šiose platformose padaromo viešai prieinamo turinio centralizuotos sklaidos infrastruktūra, galinti užtikrinti kūrinių informacijos perdavimą praktiškai neribotam skaičiui interneto vartotojų vienu metu.

Dėl vartotojui suteikiamų turinio padarymo viešai prieinamo ir prieigos prie tokio turinio platformoje techninio patogumo ir didelio turinio asortimento sutelkimo vienoje platformoje galimybių turinio dalijimosi internetu platformose Europos Sąjungoje pastebimas eksponentinis šiose platformose viešai paskelbiamą audiovizualinį turinį saugančių išimtinių autorių teisių pažeidimų augimas.³⁹⁸ Šis augimas gali būti paaiškinamas dviem aspektais. Pirmasis aspektas – Europos Sąjungos informacinės visuomenės paslaugų teikimo tvarkos teisinis reguliavimas. Doktrinoje šis aspektas konkretizuojamas Europos Sąjungos informacinės visuomenės paslaugų teisinio reguliavimo sprendiniu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams nenumatyti prievolės jų platformose atlikti minėtų teisių pažeidimų stebėseną.³⁹⁹ Elektroninės komercijos direktyvos 15 straipsnis nustato, kad informacinės visuomenės paslaugos teikėjai neturi bendrosios prievolės stebėti informaciją, kuri jiems paslaugos gavėjo

394 Amanda Reid, „Readability, Accessibility, And Clarity: An Analysis Of Dmca Repeat Infringer Policies“, *Jurimetrics* 61, 4 (2021): 3, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3921231.

395 Pamela Samuelson, „Pushing Back on Stricter Copyright ISP Liability Rules“, *Michigan Technology Law Review* 27, 4 (2021): 301.

396 Angelopoulos, *supra note*, 38: 11.

397 Kalbant apie internetinio turinio padarymo viešai prieinamo platformas, populiarumo tarp vartotojų pagrindu išskirtinos „Youtube“, „Vimeo“, „Dailymotion“, „Facebook Watch“ ir kt. Žr. Gilles Fontaine, Christian Grece ir Marta Jimenez Pumares, *Online video sharing: Offerings, audiences, economic aspects* (Strasbourg: European Audiovisual Observatory (European Commission), 2018), 20–21.

398 Alba, *supra note*, 74: 102.

399 Giancarlo F. Frosio, „Reforming Intermediary Liability In The Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy“, *Northwestern University Law Review* 112 (2017): 21.

perduodama kaip teikiamos informacinės visuomenės paslaugos dalis.⁴⁰⁰ Elektroninės komercijos direktyva Europos Sąjungoje formuoja reguliavimą, pagal kurį turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformos egzistuoja kaip savotiška autonominė skaitmeninė terpė, kurioje išimtinių autorių teisių pažeidimų identifikavimas paliekamas pažeidžiamų išimtinių autorių teisių turėtojų iniciatyvai. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas nėra įpareigojamas ištraukti iš tokių pažeidimų užkardymą (nėra laikomas atsakingu už juos) tol, kol paslaugų teikėjas objektyviai nežino apie tokių išimtinių autorių teisių pažeidimų egzistavimą.⁴⁰¹

Antrasis aspektas – išimtinių autorių teisių, įtvirtintų Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose, reguliavimo techninis neapdairumas – neatsižvelgiama, jog kūriniių gamybos, perdavimo, viešo paskelbimo technologija nebeleidžia susiformuoti savaiminiam šių teisių apsaugos efektui. Kaip teigia F. Ferri, Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimas praktiniu požiūriu nebėra pritaikomas skaitmeninei terpei kaip nepateikiantis praktinį apsauginį poveikį sukuriančių sprendinių.⁴⁰² Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimo veikimas tiesiogiai saistomas reguliavimo objekto, t. y. kūriniių ir disponavimo kūriniais veiksnių daiktiškumo ir tokio daiktiškumo sąlygojamo šių veiksnių atlikimo komplikuotumo.⁴⁰³ Be to, Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimas nėra apdairus ir skaitmeninių kūriniių sklaidos aspektu. Kūriniių išraiškos formos daiktiškumas neišvengiamai sąlygoja kūriniių ar jų kopijų sklaidos įgyvendinimą nuosavybiniu (angl. *proprietary*) modeliu, kai kūriniai ar jų kopijos platinami pagal fizinių parametraių teikiamas galimybes: pasitelkiant kūriniių atgaminimo manufaktūrą ir pasiūlą fiziniėse prekyvietėse, įtraukiant profesionalius platintojus.

Turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos siūlo atvirosios arba vartotojų inicijuojamos sklaidos modelio (angl. *open distribution*) įgyvendinimą.⁴⁰⁴ Šis modelis yra nepriklausomas nuo visų aspektų, ribojančių kūriniių sklaidos našumą ir sukeliančių išimtinių autorių teisių reguliavimo savaiminį veikimą fiziniėje plotmėje, t. y. būtinybės neišvengiamai investuoti daug išteklių į neteisėto atgaminimo technologinį procesą ir šio proceso vykdymo išraiškos prieš trečiuosius asmenis. Kitaip nei fiziniė prekyvietė,

400 „2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva)“, *supra note*, 368.

401 Wilman, *supra note*, 36: 318.

402 Ferri, *supra note*, 48: 3–4.

403 Išimtinių autorių teisių, įtvirtintų Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose, neveiksmingumą P. Bernt Hugenholtz ir M. Kretschmer aiškina technologiniu aspektu, t. y. kad prevencinis šių teisių poveikis pažeidėjui remiasi reguliuojamų veiksnių atlikimo fiziniu kompleksiskumu, sąlygojančiu didelį šių teisių reguliavimo abstraktumą. Skaitmeninių technologijų raidos kontekste tęstinė disponavimo kūriniais techninių būdų įvairovės plėtra ėmė laipsniškai lemti tai, kad minėtų teisių reguliavimas neteko veiksmingumo. Žr. Hugenholtz, Kretschmer, *supra note*, 77: 2.

404 The European Copyright Society, „Comment of the European Copyright Society. Addressing Selected Aspects of the Implementation of Articles 18 to 22 of the Directive (EU) 2019/790 on Copyright in the Digital Single Market“, *JIPITEC* 2, 1 (2020): 138.

paskyra turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje yra anonimiška, gali būti nesunkiai sukuriama iš naujo, o tai, kad ši paskyra administruojama technologiškai labai lengvai, leidžia į tokią veiklą įsitraukti ir neprofesionaliam išteklių ir specifinių žinių neturinčiam subjektui. Šiuo atžvilgiu turinio dalijimosi internetu paslauga ir ja plėtojama atviroji turinio sklaida techniškai „atsiriboja“ nuo visų praktinių aspektų, formuojančių savaiminį Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimo veikimą. Dėl šios priežasties nuostabos nekelia ir tai, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius Europos Sąjungoje demonstruoja technologinį atsparumą minėtam reguliavimui ir iš esmės eliminuoja šio reguliavimo diktatą informacinėje visuomenėje.

Minėtasis atsparumas sudarė idealias sąlygas neteisėtam kūriniių viešam skelbimui – doktrinoje dėl šios priežasties turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius tiek Jungtinėse Amerikos Valstijose, tiek Europos Sąjungoje įvardijamas kaip saugi zona (angl. *safe harbour*) tokio pobūdžio neteisėtoms veikloms.⁴⁰⁵ Šios veiklos nėra tik savi-tikslės – ilgainiui minėtų paslaugų sektoriuje radosi ekonominių dingsčių viešai skelbti turinį be išimtinių autorių teisių į šį turinį turėtojo sutikimo dėl turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų siūlomų galimybių generuoti pelną iš tokių veiksmų. Doktrinoje išvelgiami du tokio pelnymsi modeliai: 1) apmokestinant prieigą prie platformoje skelbiamo turinio; 2) viešai skelbiant turinį su neribota prieiga, tačiau integruojant reklamos įkėlimo paslaugą turinio skaitmeninėje prezentacijoje (pavyzdžiui, paties turinio transliavimo, rodymo metu ar įkeliant šalia turinio ar jo grotuvo lango platformoje).⁴⁰⁶

Turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose išvelgiama tendencija naudotis antruoju pelnymsi modeliu. Pavyzdžiui, *Youtube* platforma suteikia prisiregistravusiam vartotojui audiovizualinio turinio apmokestinimo galimybę bendradarbiaujant su *Google AdSense* sistema.⁴⁰⁷ Šiomis sąlygomis prisiregistravęs audiovizualinį turinį viešai paskelbiantis platformoje „proaktyvusis“ vartotojas sutinka su reklaminiu blokų inkorporavimu šalia turinio grotuvo platformoje ar kūrinio transliavimo metu. *Google AdSense* sistema skaičiuoja ir grafiškai įvertina konkretaus audiovizualinio turinio įrašo generuojamas vartotojų peržiūras ir pateikia turinio lankomumo platformoje koeficientą, pagal kurį vėliau *Youtube* platforma turinį paskelbusiam vartotojui skiria premijas už reklamos sklaidą. Šios išmokos *Youtube* skiriamos iš atskirų susitarimų su reklamos skelbimo platformoje paslaugų užsakovais pagrindu generuojamų pajamų.⁴⁰⁸ Šio komercinio modelio tvarumas tiesiogiai priklauso nuo platformos priklausymo socialinei medijai – patrauklumo pritraukti kuo daugiau vartotojų, suteikiant jiems

405 Samuelson, *supra note*, 395: 304–307.

406 Guofang Nan ir kt., „User-Generated Content Regulation for Mixed Two-Sided Platforms“, *SSRN* (2021): 1–2, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3882469.

407 Eddy Soeryanto Soegoto, R. B. Semesta, „Use of google AdSense for income generating activity“, *IOP Conference Series Materials Science and Engineering* 407, 1 (2018): 1–5. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/407/1/012065/pdf>.

408 Eric Rosenberg, „How Youtube Ad Revenue Works“, *Investopedia*, žiūrėta 2020 m. gruodžio 16 d., <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/032615/how-youtube-ad-revenue-works.asp>.

galimybę ne tik stebėti (vartoti) turinį, bet ir aktyviai sąveikauti platformoje, taip sukuriant saitus ne tik su pačiu turiniu, bet ir su jo auditorija, kartu auginant į turinį integruotos reklamos ekspoziciją ir rinkodaros poveikį.⁴⁰⁹

Vertinant šią situaciją praktiniu požiūriu, išryškėja Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamos autorių teisės į kūrinio viešo paskelbimo (pardarymo viešai prieinamo) veiksmus išimtinumo paradoksas: be šios teisės turėtojo sutikimo, iš jos turinį sudarančių veiksmų komercinio potencialo Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje pelnosi tiek šios paslaugos teikėjai, tiek neteisėtai šį turinį naudojantys subjektai, ne tik tokios teisės savininkai. Doktrinoje ši padėtis apibūdinama kaip „vertės spraga“ (angl. *value gap*), pabrėžianti takoskyrą tarp kūrinių viešo paskelbimo teisės generuojamos vertės, nutekančios šia teise neteisėtai disponuojantiems subjektams ir (ne)tenkančios šios teisės savininkams.⁴¹⁰ Tai gi „visa socialus“ (angl. *omni-social*) turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų pobūdis⁴¹¹ išimtinės kūrinio viešo paskelbimo teisės turėtojams šios teisės kontrolės pagrindu priklausytiną komercinę naudą paskirsto reklamos skelbimo paslaugų užsakovams ir jų reklamos integraciją priimantiems vartotojams bei pačioms minėtųjų paslaugų platformoms.

Verta paminėti, kad egzistuoja turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų Europos Sąjungoje savarankiškos iniciatyvos užtikrinti išimtinių autorių teisių efektyvumą šių paslaugų teikimo terpėje. Pavyzdžiui, *Youtube* platformos administratorius globaliai taiko *Content ID* programą. Šios programos pagrindu išimtinių autorių teisių į audiovizualinius kūrinius turėtojai gali kūrinio informaciją registruoti *Youtube* duomenų bazėje, pagal kurios duomenis vėliau tikrinama suformuotos kūrinio nuorodos atitiktis viso šioje platformoje skelbiamo turinio atžvilgiu ir informuojama apie galimus išimtinių autorių teisių pažeidimus.⁴¹² Neabejotina, kad tai prisideda prie realios išimtinių autorių teisių apsaugos užtikrinimo galimybės, tačiau pabrėžtina, kad dažnu atveju ši praktika lieka neveiksminga: *Content ID* pagrindu saugomas turinys, lygiagrečiai siūlomas ir apmokamas prieigos prie turinio paslaugą teikiančiose platformose, nutekinamas ir redaguota forma iš naujo skelbiamas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformose. Net ir tais atvejais, kai vėliau toks turinys identifikuojamas ir pašalinamas iš platformos, pirminis vartotojų srautas jau būna pasiekęs turinį ir išimtinių autorių teisių turėtojai netenka substancinės dalies šio turinio ekonominio

409 FangFang Li, Jorma Larimo ir Leonidas C. Leonidou, „Social media marketing strategy: definition, conceptualization, taxonomy, validation, and future agenda“, *Journal of the Academy of Marketing Science* 49 (2020): 51–53.

410 Annemarie Bridy, „The Price of Closing the “Value Gap”: How the Music Industry Hacked EU Copyright Reform“, *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law* 22 (2020): 326.

411 Gil Appel ir kt., „The future of social media in marketing“, *Journal of the Academy of Marketing Science* 48 (2020): 82.

412 Emily Tate, „YouTube’s ContentID Copyright Infringement Flagging System Using its corporate-assuaging origins in *Viacom v. YouTube* as a jumping-off point for the way it’s been used and altered over the years“, *Boston College Intellectual Property & Technology Forum* 2 (2017): 1–3, <http://bcipctf.org/wp-content/uploads/2017/02/Formal-YouTube-ContentID-Tate.pdf>.

potencialo iš partnerystės su reklamos skelbimo paslaugų užsakovais.

Taigi darytina apibendrinamoji išvada, kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo esmingumas, pasireiškiantis kategoriška šių teisių turėtojų turtinių interesų ir kūrybinių disponavimo kontrolės apsauga, prarandamas informacinėje visuomenėje ir didelę šio fenomeno dalį apimančių turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų vyksmo kontekste. Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo saitai su saugomų objektų daiktiškumu informacinės visuomenės ir ją struktūrizuojančių skaitmeninių technologijų taikymo kontekste atsiskleidžia kaip šio reguliavimo silpnybė, žalojanti išimtinių autorių teisių turėtojų turtinių interesų apsaugos įgyvendinimo galimybę. Būtent ši išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo savybė laikytina pirmuoju šio reguliavimo efektyvumo sumažėjimo informacinėje visuomenėje kriterijumi. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformų sudaromos sąlygos daugybiniam neteisėtam audiovizualinio turinio padarymo viešai prieinamo veiksmų atlikimui ir šios informacijos eksponentiniam vartojimui. Šis aspektas kartu su Elektroninės komercijos direktyvos pagrindu formuojama išimtinių autorių teisių atžvilgiu neutralia reguliacine terpe formuoja situaciją, kai išimtinių autorių teisių veiksmingumas tampa diskretinio pobūdžio, t. y. tiesiogiai priklausomas nuo turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformų ir pačių teisių turėtojų iniciatyvos užtikrinti šių teisių teikiamos apsaugos kontrolę. Atitinkamai konstatuotina išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo teikiamos apsaugos transformacija iš diktuojamosios į pasirenkamąją (pagal tai, kiek rūpinamasi, kad šios teisės būtų užtikrintos).

Pirmosios disertacinio darbo dalies apibendrinimas. Bendrąja prasme, išimtinės autorių teisės įtvirtina ir saugo kūrybinio proceso manifestaciją, kuri pasireiškia autoriaus santykiu su sukuriama kūrybiniu ir tolimesniu kūrybinio likimu. Dingstys tokiam kūrybinio proceso įvėrciui ir kūrybinių rezultatų teisinės kontrolės suteikimui tarptautinėje autorių teisės doktrinoje aiškinamos skirtingais vertybiniais pagrindais, suponuojančiais atitinkamus išimtinių autorių teisių reguliavimo būdus. Nors konkuruojančios prigimtinės teisės, utilitarizmo ir informacijos sklaidos teorijos⁴¹³ skirtingais aspektais bei apimtimi aiškina išimtinių autorių teisių instituto priedermę ir funkcionalumą, visos jos pripažįsta, kad išimtinių autorių teisių institutas yra vienas iš fundamentaliųjų valstybės visuomeninių santykių raidą vystančių dėmenų. Šios

413 Disertacinio darbo autoriaus nuomone, nulėmusia būtent šių išimtinių autorių teisių reguliavimo teorijų tyrimą pirmojoje disertacinio darbo dalyje, sutiktina, kad egzistuoja išimtinių autorių teisių reguliavimą aiškinantys doktrininiai požiūriai, išeinantys už disertaciniame darbe apžvelgtųjų išimtinių autorių teisių reguliavimo teorijų spektro ribų (pavyzdžiui, kritinė išimtinių autorių teisių teorija, akcentuojanti išskirtinai ekonominių kolektyvinių šių teisių reguliavimo egzistavimo interesus). Tačiau, kaip pabrėžia Samuel E. Trosow, nepriklausomai nuo pasirenkamo filosofinio intelektualinės nuosavybės pagrindimo, toks požiūris įprastai bus dedukuojamas iš utilitarinių bei moralinių (kūrybos skatinimo ir apdovanojimo už kūrybines pastangas) argumentų, kurie iš esmės yra reprezentuojami disertaciniame darbe apžvelgtose išimtinių autorių teisių teorijose. Žr. Samuel E. Trosow, „The Illusive Search for Justificatory Theories: Copyright, Commodification and Capital“, *Canadian Journal of Law and Jurisprudence* 16, 2 (2005): 240–241.

teorinės socialinės reikšmės pripažinimas išimtinių autorių teisių institutui atskleidžiamas ir apžvelgus šių teisių reguliavimą Europos Sąjungos valstybių narių įstatymuose: nors pastebimas bendras šių valstybių įstatymų nesutarimas dėl šių teisių, įtvirtintų Direktyvoje 2001/29/EC (2–4 straipsniuose), savarankiškumo, jos panašia apimtimi reglamentuojamos iš esmės visose Europos Sąjungos teisę įgyvendinančiose Europos Sąjungos valstybių narių teisinėse sistemose.

Su augančiu skaitmeninių technologijų pritaikomumu kūrybiniame sektoriuje susiję socialiniai technologiniai kūrinių informacijos sklaidos ir vartojimo pokyčiai neigiamu aspektu atskleidė išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo subordinaciją virtualių kūrinių disponavimą formuojančioms technologijoms ir informacinės visuomenės paslaugų subjektams. Akivaizdu, jog išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje efektyvumo problema pasižymi paradoksalumu: Europos Sąjungos informacinės visuomenės sanklodoje išpopuliarėjusi turinio dalijimosi internetu paslauga kartu su Europos Sąjungos informacinės visuomenės paslaugų teisiniu reglamentavimu sukūrė ligi šiol bene geriausias turtinio kūrinių eksploatavimo sąlygas (ypač Europos Sąjungos audiovizualiniame sektoriuje). Tačiau šių sąlygų kontekste išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas pasireiškia bejėgiškumu užtikrinant šių teisių turėtojų turtinius interesus ir galimybę išimtinai kontroliuoti turtinę vertę turinčius kūrinių panaudojimo būdus. Taigi konstatuotinas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo apsaugos kūrėjų turtiniams interesams neveiksmingumas.

Aptarti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo vertybiniai ir probleminiai aspektai sufleruoja tolimesnę šių teisių reguliavimo modernizavimo kryptį siekiant modernizuoti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje institutą. Identifikuota informacinės visuomenės paslaugų teikimo reikšmė šių teisių reguliavimo veiksmingumui suponuoja neišvengiamą išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo integraciją į turinio dalijimosi internetu paslaugų teikimo taisykles, kurią Europos Sąjungoje formuojantys ir potencialiai galintys formuoti teisės dokumentai, jų kokybė ir praktinė reikšmė kūrėjų turtiniams interesams aptariama II disertacinio darbo dalyje.

2. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ REGULIAVIMO EUROPOS SAJUNGOJE MODERNIZAVIMAS: TEISĖKŪROS KRYPTYS IR PROBLEMATIKA

Disertacinio tyrimo problematika siejama su esamo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo (šių teisių apsaugos kūrėjų turtiniams interesams) efektyvumo stoka informacinės visuomenės paslaugų srityje ir šio reguliavimo modernizavimo potencialiai neigiamu atoveikiu Europos Sąjungos išimtinių autorių teisių reguliavimo politikai ir jos tikslams. Atitinkamai kokybiškas šio problemiško atskleidimas reikalauja analizės, ištiriančios Europos Sąjungos išimtinių autorių teisių instituto modernizavimo turinį ir praktinį poveikį turinio dalijimosi internetu paslaugos sektoriui ir jame veikiantiems kūrėjams. Dėl šios priežasties antrojoje disertacinio darbo dalyje tiriami Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliaciniai aspektai ir įtaka tolimesniam Europos Sąjungos informacinės visuomenės veikimui. Šių teisės aktų reguliavimo praktinis vertinimas leidžia objektyviai įvertinti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo naujinimo būklę kūrėjų turtinių interesų apsaugos atžvilgiu: šių interesų atžvilgiu nustatytus probleminius aspektus, kuriams minėtų teisinių dokumentų pagrindu, sukuriama teorinė prielaida išgryninti efektyvaus išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo kriterijus.

2.1. Skaitmeninės vidaus rinkos koncepcija

Šiuolaikinės išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo veiksmingumo krizė, išreiškiamą „vertės spragos“ (angl. *value gap*) efektu, netruko būti pastebėta Europos Sąjungos politiniame kontekste ir paskatino teisėkūros poslinkius šių teisių reguliavimo srityje.⁴¹⁴ Prie tokių poslinkių iniciatyvos neabejotinai prisidėjo Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje prieita išvada, kad Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimas, subendrinus su Elektroninės komercijos direktyvos reguliavimu, nenustatančiu turinio dalijimosi paslaugų teikėjų atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus, nebeatitinka Europos Sąjungos informacinę visuomenę formuojančių technologinių realiųjų ir reikalauja drastiškų pokyčių Europos Sąjungos teisėkūros išimtinių autorių teisių reguliavimo srityje.⁴¹⁵

Tokių pokyčių reikalingumas grindžiamas nusistovėjusia „kritine“ išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo praktinio veiksmingumo būkle: konstatuojamas Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimo neadekvatumas šiuolaikinėms kūrėjų turtinių interesų apsaugos problemoms Europos Sąjungos informacinėje

414 Bridy, *supra note*, 410: 325.

415 Valentina Moscon, „Free Circulation of Information and Online Intermediaries – Replacing One “Value Gap” with Another“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51 (2020): 978.

visuomenėje.⁴¹⁶ Šio reguliavimo kontekste bendrasis Europos Sąjungos požiūris į išimtinių autorių teisių instituto vaidmenį užtikrinant ekonominius kūrėjų interesus tampa utopinis ir nebeatitinkantis tikrovės.⁴¹⁷ Taigi Europos Sąjungos autorių teisių doktrina Europos Sąjungos teisėkūros institucijoms sufleruoja teisinio reglamentavimo padėtį, kurioje Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsnių reguliavimas kartu su Elektroninės komercijos direktyvos reguliavimu formuoja sisteminę problemą, pasireiškiančią: 1) minėtų teisių kūrėjų turtinių interesų apsaugos idėjos neveikimu; 2) Europos Sąjungos teisėkūros politikos diskreditavimu. Taigi minėtas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemiškas reprezentuoja regioninio lygmens šių teisių srities teisėkūros ydą ir poreikį naujai suderinti šių teisių reguliavimą.

Reaguodama į Europos Sąjungos autorių teisių doktrinoje išreiškiamus nuogąstavimus dėl susiklosčiusios išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo informacinėje visuomenėje krizės, Europos Komisija 2015 m. pristatė Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos koncepciją. Plačiąja prasme, skaitmeninė vidaus rinka suvoktina kaip kompleksinė Europos Sąjungos ekonominė ir teisinė strategija, kurios sėkmingas įgyvendinimas turi suformuoti „rinką, kurioje užtikrintas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas ir kurioje fiziniai asmenys ir įmonės gali nevaržomi vykdyti internetu vykdomas komercines veiklas sąžiningos konkurencijos sąlygomis, užtikrinant aukštą vartotojų ir asmenų duomenų apsaugos lygį, nepriklausomai nuo jų pilietybės ar gyvenamosios vietos“⁴¹⁸.

Taigi skaitmeninė vidaus rinka suvoktina kaip Europos Sąjungoje vykdomų komercinių operacijų erdvė, kurioje ypatingą reikšmę užima kūrybos pramonė. Europos Parlamento teigimu, beveik 39 proc. Europos Sąjungos ekonominės veiklos vertės sukurama su intelektine nuosavybe siejamų prekių bei paslaugų sektoriuose, kuriems augti reikšminga interneto technologijų praktinio pritaikymo plėtra.⁴¹⁹ Ši augimą ribojančiu veiksniu laikytinas būtent teisinis reguliavimas, formuojantis sankirtą tarp „tradicinių“ (siekiančių išlaikyti kontrolę prie kūrinių informacijos) kūrėjų ir į turinio dalijimosi internetu paslaugą komercinę veiklą integravusių kūrėjų turtinių interesų palaikymo.⁴²⁰ Šis teisinis reguliavimas, Europos Parlamento požiūriu, neužtikrina sąlygų nuosekliai prižiūrėti visų kūrybos pramonės dalyvių (ypač „tradicinių“ kūrėjų) turtinių interesų ir neskatina integruoti komercinių veiklų vystymo į informacinę

416 Simone Schroff, „The purpose of copyright – moving beyond the theory“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 11 (2021): 1264.

417 Hugenholtz, Kretschmer, *supra note*, 77: 24.

418 „2015 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, Europos Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija COM(2015) 192 final“, *supra note*, 88.

419 „2015 m. liepos 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo įgyvendinimo (2014/2256(INI))“, *supra note*, 89.

420 „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI) (2018/C 011/06)“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., *supra note*, 89.

visuomenę.⁴²¹

Europos Parlamento ir Europos Komisijos pateiktos pozicijos leidžia skaitmeninę vidaus rinką pirmiausia suvokti kaip tikslą sukurti Europos Sąjungos kūrybinį sektorių, užtikrinantį skirtingų šiame sektoriuje veiklą vystančių ir jame teikiamomis paslaugomis besinaudojančių komercinių subjektų interesų bendrą įgyvendinimą. Skaitmeninių su kūriniiais siejamų verslo modelių įvairovė turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose identifikuojama dualiai: tiek kaip kūrybos pramonės dalyvių interesų pusiausvyros užtikrinimo problemos, tiek kaip galimos kūrybos pramonės plėtros šaltinis. Dėl šios priežasties skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojančiais kriterijais laikytini: 1) sąlygų turinio dalijimosi internetu paslaugų plėtrai sudarymas⁴²²; 2) kūrybos pramonės dalyvių, t. y. tiek vartotojų, tiek „tradicinių“ kūrėjų, tiek į turinio dalijimosi internetu paslaugą komercinę veiklą integravusių kūrėjų, bendras komercinių interesų užtikrinimas. Šie aspektai suvoktini kaip vertybiniai Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos tikslai, sutelkiantys skaitmeninių technologijų teikiamas galimybes Europos Sąjungos kūrybos pramonės ekonominės vertės generavimui.

Europos Sąjungos teisėkūros institucijos, pristatydamos skaitmeninės vidaus rinkos koncepciją, į ją įtraukia ir reguliacinės politikos gaires. Kaip teigia Europos Komisija, vertybiniam investicijų į Europos Sąjungos kūrybinį sektorių pritraukimo ir šio sektoriaus plėtros skatinimo vektoriui išlaikyti Europos Sąjungai reikalinga „moderni ir labiau Europai tinkama autorių teisių sistema“. Aiškindama tokios sistemos sampratą, Europos Komisija turi mintyje poreikį užtikrinti reguliavimą, sudarantį sąlygas veiksmingai ginti išimtines autorių teises. Taip pat siūloma persvarstyti turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų (interneto platformų) atsakomybės teisinio reguliavimo režimą.⁴²³ Pritariamoji pozicija išreiškiama ir Europos Parlamente, pabrėžiant, jog vienas iš pagrindinių reguliacinių uždavinių Europos Sąjungoje formuojant skaitmeninę vidaus rinką – „vertės spragos“ (angl. *value gap*) reiškinio pašalinimas, suponuojantis poreikį revizuoti informacinės visuomenės paslaugų teikimo taisykles.⁴²⁴ Šie požūriai atskleidžia, kad Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinką, jos

421 „2017 m. birželio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl interneto platformų ir Bendrosios skaitmeninės rinkos (2016/2276(INI))“; Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_LT.html, *supra note*, 89.

422 Toks skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojančio vertybinio kriterijaus pasirinkimas grindžiamas ir Europos Parlamento įžvalga, kad Europos Sąjungos kūrybinio sektoriaus politika turi išlikti palanki interneto platformų inovacijoms dėl interneto platformų sudaromų palankių techninių galimybių komerciniams subjektams ir vartotojams įsitraukti į skaitmeninę rinką. Žr.: „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI)) (2018/C 011/06)“; Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016IP0009&from=EN>, *supra note*, 89.

423 „2015 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, Europos Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija COM(2015) 192 final“, *supra note*, 88.

424 „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI)) (2018/C 011/06)“; Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., *supra note*, 89.

užtikrinimo požiūriu, konceptualizuoja ir išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo naujinimo uždavinys: palaikyti įvairius kūrėjų komercinės veiklos modelius turinio dalijimosi internetu paslaugų sferoje. Nuo šio reguliacinio uždavinio įgyvendinimo kokybės priklauso Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos politikos įgyvendinimo kokybė.

Apžvelgti vertybiniai ir strateginiai Europos Komisijos ir Europos Parlamento iškelti skaitmeninės vidaus rinkos kriterijai leidžia Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką suvokti kaip išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo naujinimui reikiamą uždavinių seką ir joje keliamus atitinkamus tikslus: 1) skaitmeninių su kūrinių produkcija siejamų verslo modelių įvairovės turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose plėtra; 2) kūrėjų ekonominių interesų užtikrinimas, nepriklausomai nuo kūrėjo pasirinkto kūrinių komercinio naudojimo modelio; 3) proporcingas šių uždavinių atlikimas reguliacinėmis priemonėmis, neribojant turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtros. Šie uždaviniai traktuotini kaip „atskaitos taškas“ Europos Sąjungoje įgyvendinamo išimtinų autorių teisių reguliavimo modernizavimo procesui: Europos Sąjungos ir valstybių narių nacionalinių teisės aktų reguliavimas turi įgyvendinti šiuos uždavinius ir tokiu būdu prisidėti prie minėtų teisių reguliavimo suderinimo ir skaitmeninės vidaus rinkos Europos Sąjungoje plėtotos, kuri laipsniškai apima vis platesnį Europos Sąjungos ekonomikos spektrą.⁴²⁵

2.2. Direktyva 2019/790: 17 straipsnio reguliavimas ir problemiškas

Apžvelgtos Europos Parlamento ir Europos Komisijos pozicijos dėl išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo poreikio atspindi bendrąją šiuolaikinės Europos Sąjungos teisėkūros politikos ambiciją išimtinų autorių teisių reguliavimo tobulinimo srityje.⁴²⁶ Dėl šios priežasties nenuostabu, kad Europos Sąjungos teisėkūros srityje pastarąjį penkmetį skiriamas ypatingas dėmesys būtent išimtinų autorių teisių apsaugos stiprinimui turinio dalijimosi internetu paslaugų teikimo srityje. 2019 m. priimta Direktyva 2019/790 įtraukia uždavinį iš esmės reformuoti Direktyvos 2001/29/EC išimtinų autorių teisių apsaugos reguliavimą ir jį pritaikyti efektyviam veikimui turinio dalijimosi internetu paslaugų teikimo terpėje.⁴²⁷

Direktyvos 2019/790 reguliavimas radikaliai transformuoja išimtinų autorių teisių apsaugos režimą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose ir dėl šių priežasčių

425 Andrea Renda, „Making the digital economy“ fit for Europe“, *European Law Journal. Review of European Law in Context* 26, 5-6 (2021): 350.

426 „2017 m. birželio 23 d. Europos Tarybos generalinio sekretoriato nota Europos Sąjungos delegacijoms dėl 2017 m. birželio 22-23 d. vykusio Europos Tarybos posėdžio apibendrinimo EUCO 8/17“, Europos Taryba, žiūrėta 2021 m. vasario 24 d., <https://www.consilium.europa.eu/media/21477/22-23-euco-final-conclusions.pdf>.

427 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, *supra note*, 26.

Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje vertinamas prieštaringai.⁴²⁸ Tokios kontroversijos šaknimis laikoma teisinio reguliavimo logika išimtinių autorių teisių apsaugą įgyvendinti pertvarkant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybę už šios paslaugos platformose daromus minėtųjų teisių pažeidimus.⁴²⁹ Dvejonės dėl šios išimtinių autorių teisių apsaugos strategijos papildė Europos Parlamento požiūris, kad Elektroninės komercijos direktyvoje įtvirtintos interneto platformų teisinės atsakomybės ribos už autorių teisių pažeidimus išlieka svarbus kūrybos pramonės bei turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtros motyvas.⁴³⁰ Šiame kontekste už išimtinių autorių teisių apsaugos stiprinimą atsakingo Direktyvos 2019/790 teisinio reguliavimo analizė įgyja praktinę reikšmę: 1) atsakyti, ar Direktyvos 2019/790 teisinis reguliavimas įgyvendina Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojančius uždavinius (*inter alia*, turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriaus dalyvių interesų pusiausvyrą); 2) atskleisti, ar Direktyvos 2019/790 teisinis reguliavimas atstovauja Europos Sąjungos teisėkūros institucijų požiūriui į Europos Sąjungos kūrybos pramonės dalyvių interesų tarpusavio darną.

2.2.1. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybė už neteisėtus kūrinių viešo paskelbimo veiksmus turinio dalijimosi internetu platformose

Direktyvos 2019/790 reguliavimas skiria ypatingą dėmesį turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų įsitraukimui į išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugos formavimą ir šių teisių priežiūrą. Tikslingumas formuoti šią priežiūrą charakterizuoja Direktyvos 2019/790 reguliavimo prevencinį pobūdį, pasireiškiantį teisinėmis prievolėmis formuojant novatorišką, aktyvų turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų vaidmenį apsaugant išimtinės autorių teises.⁴³¹ Direktyvos 2019/790 lydimojuose dokumentuose akcentuojamas tikslas išimtinių autorių teisių turėtojams sugrąžinti faktinę technologinę kūrinių panaudos kontrolę ir atgauti galimybę valdyti komercinį kūrinių panaudojimo potencialą.⁴³²

Būtent šiam tikslui pasiekti ir skiriamas Direktyvos 2019/790 17 straipsnis. Šio straipsnio reguliavimo kompleksiskumas pasižymi ne tik išplėstine struktūra, bet ir turinio dalijimosi internetu platformom nustatomomis naujomis išimtinių autorių

428 Priora, *supra note*, 80: 330–331.

429 Inga Zapala, „Territorial scope of the authorization requirement and liability regime under Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the digital single market“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 8 (2021): 828–829.

430 „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI) (2018/C 011/06)“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., *supra note*, 89.

431 Clement Perarnaud, „A step back to look ahead: mapping coalitions on data flows and platform regulation in the Council of the EU (2016–2019)“, *Internet Policy Review. Journal on internet regulation* 10, 2 (2021): 7–8, <https://doi.org/10.14763/2021.2.1566>.

432 „Commission Staff Working Document. Impact Assessment on the Modernisation of EU Copyright Rules“, *supra note*, 25.

teisių pažeidimų prevencijos prievolėmis ir atsakomybės už šiuos pažeidimus taikymo taisyklėmis. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalies reguliavimas reprezentuoja koncepciją, kuri Direktyvos 2019/790 66 konstatuojamoje dalyje įvardijama kaip specialusis atsakomybės mechanizmas, orientuotas į leidimų (licencijų) naudoti turinį generavimo sistemą: Europos Sąjungos valstybėms narėms nustatoma pareiga nacionaliniuose įstatymuose reglamentuoti nuostatą, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas, suteikdamas visuomenei prieigą prie autorių teisių saugomų kūrinių ar kitų saugomų objektų, kuriuos įkėlė jų naudotojai (vartotojai), laikomas atliekančiu šių kūrinių ar kitų saugomų objektų viešo paskelbimo arba padarymo viešai prieinamų veiksmus. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas, norėdamas viešai paskelbti arba padaryti viešai prieinamą kūrinių ar kitą objektą, turi gauti Direktyvos 2001/29/EB 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytą teisių turėtojų leidimą, pavyzdžiui, sudarydamas licencinę sutartį.⁴³³

Tuo atveju, jei toks leidimas nesuteikiamas ar nėra įmanomas gauti (neturimas), Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalis reglamentuoja, jog turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai atsako už neteisėtus autorių teisėmis saugomų kūrinių ir kitų objektų viešo paskelbimo veiksmus, įskaitant šių objektų padarymą viešai prieinamų, nebent šių paslaugų teikėjai įrodo, kad jie: a) dėjo visas pastangas leidimui gauti, b) vadovaudamiesi aukštais pramonės profesinio atidumo standartais, stengėsi užtikrinti konkrečių kūrinių ir kitų objektų, dėl kurių teisių turėtojai paslaugų teikėjams suteikė aktualios ir reikalingos informacijos, neprieinamumą ir bet kuriuo atveju, c) gavę pakankamai pagrįstą teisių turėtojų pranešimą, operatyviai veikė, kad savo interneto svetainėse panaikintų prieigą prie kūrinių ar kitų objektų, apie kuriuos pranešta, arba pašalintų juos iš savo interneto svetainių, ir stengėsi užkirsti kelią jų įkėlimui ateityje pagal b punktą.

Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 3 dalis reglamentuoja, kad tais atvejais, kai turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas atlieka viešo paskelbimo arba padarymo viešai prieinamo veiksmus Direktyvos 2019/790 17 straipsnyje nustatytais sąlygomis, negalioja Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnio 1 dalyje nustatyta išimtis netaikyti atsakomybės informacinės visuomenės paslaugų teikėjams (taip pat ir turinio dalijimosi internetu paslaugos teikėjams) už informacijos, kuriai priegloba suteikiama šių paslaugų platformose, teisėtumą. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 5 dalis numato, kad nustatant, ar paslaugų teikėjas laikosi savo įsipareigojimų pagal šio straipsnio 4 dalį ir atsižvelgiant į proporcingumo principą, be kitų dalykų, turėtų būti atsižvelgiama į šiuos elementus: a) paslaugos tipą, auditoriją ir apimtį, taip pat į kūrinių ar kitų objektų, kuriuos įkėlė paslaugų naudotojai, tipą ir b) tinkamų ir efektyvių priemonių prieinamumą paslaugų teikėjams ir tų priemonių sąnaudas.⁴³⁴

Taigi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1–5 dalių reglamentavimu fundamentaliai

433 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, *supra note*, 26.

434 *Ibid.*

reorganizuojama turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės taikymo tvarka už neteisėtus išimtinėmis autorių teisėmis saugomų kūrinių ir kitų objektų viešo paskelbimo, įskaitant padarymą viešai prieinamo, veiksmus minėtųjų paslaugų platformose.⁴³⁵ Pirma, ligi šiol turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnio 1 dalies pagrindu turėjo „imunitetą“ atsakomybės taikymui už išimtinių autorių teisių pažeidimus, daromus šių paslaugų teikimo platformose padaroma viešai prieinama informacija. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 ir 3 dalių bendru reglamentavimu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų nelicencijuoti veiksmai suteikiant prieglobą informacijai (t. y. šių paslaugų vartotojų dedamą turinį padarant viešai prieinamą interneto platformoje) kvalifikuojami kaip šios informacijos viešas paskelbimas. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas transformuojamas į subjektą, tiesiogiai atsakingą už bet kokius išimtinių autorių teisių pažeidimus, daromus kūrinių padarymu viešai prieinamų šio subjekto administruojamoje platformoje.⁴³⁶ Teisinės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus požiūriu, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjo „neutralaus tarpininko“ vaidmuo keičiamas į potencialaus minėtų teisių pažeidėjo statusą.

Antrasis aspektas – tiesioginės atsakomybės turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams taikymo išimčių sąlygos. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies reglamentavimas nustato kumuliatyvias sąlygas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui norint įgyti taikymo išimtį dėl Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatomos tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas privalo įrodyti dėjęs visas pastangas, kad gautų leidimą (licenciją), ir (gavęs aktualią informaciją ar pagrįstą išimtinių autorių teisių turėtojų pranešimą) veikti pagal aukščiausius profesionalius šių paslaugų rinkos standartus užkardant išimtines autorių teises pažeidžiančio turinio viešą sklaidą bei prieinamumą vartotojams savo interneto platformose, tačiau ir formuojant tokių pažeidimų prevenciją. Šių sąlygų turinys atskleidžia, jog Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimu nustatoma tiesioginė atsakomybė už išimtinių autorių teisių pažeidimus, o šios atsakomybės taikymo išimtys (šių išimčių kompleksiskumas) formuoja turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjo aktyvų vaidmenį organizuojant licencijų agregavimo sistemą turimose platformose.

Panašus Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimo vertinimas pateikiamas doktrinoje, pabrėžiant, jog tokia reguliuojama atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo tvarka skatina į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformas jas administruojančius šių paslaugų teikėjus integruoti turinio licencijų

435 Christophe Geiger, Bernd Justin Jütte, „Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match“, *GRUR International* 70, 6 (2021): 535–537.

436 Christophe Geiger, Bernd Justin Jütte, „The EU Commission’s Guidance on Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive – A Guide to Virtue in Content Moderation by Digital Platforms?“, *SSRN* (2021): 5-6, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3876608>.

agregavimo mechanizmus.⁴³⁷ Skatinamasis tokio reguliavimo poveikis aiškinamas teisinės atsakomybės pagrindu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams formuojamu naudingumu didinti surenkamų licencijų skaičių ir sumažinti turinį, dėl kurio įstatymas gali pritaikyti tiesioginę teisinę atsakomybę už išimtinių autorių teisių pažeidimus.⁴³⁸ Funkciniu požiūriu, ši išimtinių autorių teisių apsaugos reguliacinė sistema sukuria perkrovą turinio dalijimosi internetu paslaugos teikimui: doktrinoje įžvelgiama, jog esama apimtimi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo turinys formuoja itin aktyvios turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų elgsenos reikalavimus vykdant išimtinių autorių teisių priežiūrą, kuri nesudaro turinio dalijimosi internetu platformos prieglobos (angl. *hosting*) paslaugos turinio ir išeina už jos ribų.⁴³⁹ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimas į turinio dalijimosi internetu paslaugos teikimo taisykles integruoja atskirą su šios paslaugos teikimo teisine rizika susietų išimtinių autorių teisių apsaugos priemonių „paketą“, formuojantį nuolatinę šių teisių priežiūrą ir kooperaciją su šių teisių turėtojais.

Apžvelgti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo aspektai byloja, kad šiuo straipsniu Europos Sąjungos įstatymų leidėjas siekia sukurti naują turinio dalijimosi internetu paslaugos teikimo ir išimtinių autorių teisių apsaugos įgyvendinimo santykį: atsakomybės už šių teisių pažeidimus prasme panaikinus turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų „saugią zoną“ (angl. *safe harbour*), šių paslaugų teikėjai tampa išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencija suinteresuotaisiais subjektais.⁴⁴⁰ Šia prasme Direktyvos 2019/790 17 straipsnis laikytinas nukreiptu į doktrinoje dažnu kritikos objektu laikomą Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnio 1 dalies reguliavimu sukurtą interneto platformų „abejingumą“ išimtinių autorių teisių pažeidimams.⁴⁴¹ Galima teigti, jog Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimu atsižvelgta į Europos Parlamento poziciją dėl išimtinių autorių teisių apsaugos integravimo į turinio

437 Pažymėtina, kad ši Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimo intencija gali būti kildinama ir iš Direktyvos 2019/790 preambulės (61 konstatuojamosios dalies), kurioje akcentuojama, jog vienas iš Direktyvos 2019/790 reglamentavimo tikslų – skatinti licencijavimo rinką tarp išimtinių autorių teisių turėtojų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų. Žr. Joao Pedro Quintais ir kt., „Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive: Recommendations from European Academics“, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 278–280.

438 Jan Berdn Nordemann, *The functioning of the Internal Market for Digital Services: responsibilities and duties of care of providers of Digital Services. Challenges and opportunities. Study requested by the IMCO committee* (Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. European Parliament, 2020), 17.

439 Miriam Buiten, Alexandre De Streele ir Martin Peitz, „Rethinking Liability Rules for Online Hosting Platforms. Discussion Paper No. 074 Project B 05“, *Discussion Paper Series – CRC TR 224* (2019): 6, <http://www.crid.be/pdf/public/8379.pdf>.

440 Sevrá Guler Guzel, „Article 17 of the CDSM Directive and the Fundamental Rights: Shaping the Future of the Internet“, *European Journal of Law and Technology* 12, 1 (2021): 8–9.

441 Augustin Chapuis-Doppler, Vincent Delhomme, „Regulating Composite Platform Economy Services: The State-of-play After Airbnb Ireland“, *European Papers A Journal of Law and Integration* 8 (2020): 415–417.

dalijimosi internetu paslaugų teikimo tvarką.⁴⁴² Tačiau turint omenyje, kad šis integravimas Direktyvos 2019/790 17 straipsniu reprezentuoja išimtinių autorių teisių apsaugos formavimą sukuriant reguliacinę našą (įgyvendinti šios apsaugos vykdymo reikalavimus komercinėje veikloje) turinio dalijimosi internetu paslaugos teikėjams, privalu iširti, ar tokio reguliavimo reikalavimų laikymosi išlaidos (angl. *substantive compliance costs*) nebūtų neproporcingos ir ribojančios turinio dalijimosi internetu paslaugos vykdymo bei plėtros galimybes, o reguliavimas neribotų ir pačių kūrėjų ekonominių interesų.⁴⁴³

Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus reglamentavimas bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės. Ieškant Direktyvos 2019/790 17 straipsniui tapataus reguliavimo bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės, paminėtinas Jungtinių Amerikos Valstijų autorių teisių įstatymo pakeitimų projektas (toliau – **Projektas**). Projektu įstatymas papildomas 514 straipsniu, kuriame: a) apibrėžiamas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas (subjektas, leidžiantis skelbti ir saugoti kūrinius sistemoje ar tinkle); b) reglamentuojama, jog privalomos taikyti protingos pastangos taikyti „technines priemones“, kuriomis būtų užtikrinama išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencija turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje; c) reglamentuojama galimybė paslaugų teikėjui taikyti civilinę atsakomybę, jeigu protingos pastangos taikyti čia nurodytas technines priemones nėra įgyvendinamos.⁴⁴⁴ Taigi, kaip ir Direktyvos 2019/790 17 straipsnis, Projektas reglamentuoja turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybę už išimtinių autorių teisių pažeidimus. Tačiau kitaip nei Direktyvos 2019/790 17 straipsnyje, nėra numatoma atsakomybė už kiekvieną padaromą viešai prieinamą kūrinių, tad Projekto reguliavimas atsakomybės prasme laikytinas gerokai nuosaikesniu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atžvilgiu.

Kitose bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės prasme reguliavimas išlieka dar nuosaikesnis ir reprezentuojantis Elektroninės komercijos direktyvoje įtvirtintą atsakomybės taikymo išimtį. Jungtinės Karalystės autorių teisių, dizaino ir patentų įstatymo 97A straipsnis numato, kad paslaugų teikėjas atsakingas už išimtinių autorių teisių pažeidimus, atliktus naudojantis jo teikiama paslauga, tik jei paslaugų teikėjui buvo žinoma, kad paslaugomis vartotojas naudojosi minėtų teisių pažeidimo

442 „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI) (2018/C 011/06)“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., *supra note*, 89.

443 Peter Bex ir kt., *Responsible Business Conduct and Better Regulation. An exploratory study of the regulatory burden of due diligence in line with the OECD Guidance on Responsible Business Conduct (RBC) and the Dutch Child Labour (Duty of Care) Act* (Bilthoven: Sira Consulting B. V., 2021), 7.

444 „A Bill To amend title 17, United States Code, to define and provide for accommodation and designation of technical measures to identify, protect, or manage copyrighted works, and for other purposes“, GovInfo, žiūrėta 2023 m. sausio 30 d., <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-117hr9541ih/pdf/BILLS-117hr9541ih.pdf>.

tikslais.⁴⁴⁵ Analogiškos atsakomybės taikymo sąlygos numatytos Kanados autorių teisių įstatyme (31.1 straipsnyje, 4 punkte).⁴⁴⁶ Australijos autorių teisių įstatyme (39B straipsnyje) paslaugų, kuriomis naudojantis kūrinys padaromas viešai prieinamas, teikėjai (tad ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai) apskritai yra atribojami nuo atsakomybės už naudojantis šiomis paslaugomis daromus išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo.⁴⁴⁷

2.2.2. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo problematika

2.2.2.1. Licencijų agregavimo dilema

Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimas vertinamas skeptiškai dėl galimų šio straipsnio reguliavimo kontradikcijų ir trūkstančių šio reguliavimo praktinio įgyvendinimo gairių.⁴⁴⁸ Šios aplinkybės lėmė gan komplikotą ir užsitęsusį Direktyvos 2019/790 17 straipsnio perkėlimo į Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinius įstatymus procesą. Kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, Vokietija, diskutavo, kaip šis reglamentavimas nacionaliniais įstatymais gali būti patobulinamas praktiniam pritaikymui.⁴⁴⁹ Kai kurios valstybės narės išreiškė pasipriešinimą – pavyzdžiui, 2019 m. Lenkijos Respublika pareiškė ieškinį Europos Parlamentui prieš ESTT, reikalaujama anuliuoti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies reglamentavimą.⁴⁵⁰ Taigi Europos Sąjungoje tiek akademinėje, tiek valstybių narių teisėkūros plotmėje Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimas vertinamas kontroversiškai, kaip galimai netinkamas praktiniam įgyvendinimui.

Doktrinoje tokio vertinimo ištakos aiškinamos dviem esminiais aspektais: 1) Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimo įsakmiu reguliavimu, nesukuriančiu valstybėms narėms pakankamai erdvės įgyvendinti šiuo straipsniu keliamus tikslus⁴⁵¹; 2) Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimo neatsižvelgimu į sukuriamus

445 „Jungtinės Karalystės autorių teisių, dizaino ir patentų įstatymas“, *supra note*, 114.

446 „Kanados autorių teisių įstatymas“, Government of Canada Justice Laws Website, žiūrėta 2023 m. sausio 30 d., <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-42/page-9.html#h-103770>.

447 „Australijos autorių teisių įstatymas“, Australian Government Federal Register of Legislation, žiūrėta 2023 m. sausio 30 d., <https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00042>.

448 Kuczerawy, *supra note*, 46: 3; Spindler, *supra note*, 47: 344; Quintais, *supra note*, 28: 17–20.

449 Rosati, *supra note*, 87: 874.

450 „2019 m. gegužės 24 d. pareikštas ieškinys byloje *Lenkijos Respublika / Europos Parlamentas, Europos Sąjungos Taryba*, Byla C-401/19“, InfoCuria, žiūrėta 2021 m. kovo 2 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216823&pageIndex=0&doclang=L T&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8371710>.

451 Rosati, *op. cit.*

praktinius padarinius turinio dalijimosi internetu paslaugų sferos dalyvių interesams⁴⁵².

Anot F. Wilman, praktinės Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimo atitikties problemos sietinos su šiuo straipsniu įteisinamu atsakomybės taikymu žinojimo pagrindu (angl. *knowledge-based liability*).⁴⁵³ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 3 ir 4 dalimis formuojamas reguliavimas, kurio pagrindu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai laikomi tiesiogiai atsakingais už *ex ante* jų platformose viešai paskelbiamo turinio sukeltus išimtinių autorių teisių pažeidimus (t. y. laikomi subjektais, viešai paskelbusiais tokį turinį). Teisinės atsakomybės taikymo rizikos požiūriu, tokios rizikos šaltiniu tampa kiekvienas turinio vieneto padarymo viešai prieinamo platformoje aktas. Be abejonės, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai įžvelgia natūralų verslo interesą sumažinti tokios rizikos atsiradimo atvejus. Taigi būdai, kurie leidžia turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams išvengti ar sumažinti šios atsakomybės taikymo riziką, sufleruoja Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reikalavimų praktinio įgyvendinimo scenarijus.

J. P. Quintais teigimu, vienas iš tokių variantų yra licencijų agregavimo mechanizmo diegimas, įtvirtintas Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalyje.⁴⁵⁴ Kokiais praktiniais būdais galėtų veikti toks licencijavimo mechanizmas, nedetalizuojama – neatskleidžiama, ar licencijų agregavimas turi būti atliekamas vartotojų, ar turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos administratoriaus iniciatyva.⁴⁵⁵ Licencijų agregavimas vartotojų iniciatyva praktiškai neįgyvendinamas. Pirma, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalies reguliavimas nesukuria skatinamojo poveikio vartotojams savo iniciatyva prisidėti prie licencijų portfelio pildymo. Antra, ilgalaikę veiklą bei milžiniškas viešai paskelbto audiovizualinio kito pobūdžio turinio kartotekas turinčios platformos bet koku atveju būtų priverstos savo iniciatyva kreiptis į turinį administruojančių paskyrų turėtojus, kad įgyvendintų greitą atitiktį Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalies reikalavimams. Taigi atsakymas tampa aiškus: licencijas rinkti bet koku atveju turėtų turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos administratoriaus.

Praktine prasme, licencijų rinkimo sistemos organizavimas smukdytų turinio dalijimosi internetu paslaugos našumą. Pirma, šios paslaugos teikimo tempas sulėtėtų dėl būtinybės išspręsti turinio viešo paskelbimo licencijos klausimus, kylančius šios paslaugos teikėjui ir išimtinių autorių teisių turėtojui. Antra, sumažėtų paslaugos rentabilumas – licencijavimo procesai neabejotinai reikalautų papildomų žmogiškųjų išteklių, t. y. išaugtų pavienio turinio dalijimosi internetu paslaugos teikimo sandorio kaštai (angl. *transaction costs*)⁴⁵⁶. Tai ypač išryškėja tada, kai platforma kasdien pritraukia tūkstančius ar net milijonus turinį skelbiančių vartotojų, tokių kaip *Youtube*,

452 Katharina de la Durantaye, „Back to Basics – European Copyright Law after the DSM Directive“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* (2021): 3, <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01112-3>.

453 Wilman, *supra note*, 36: 322.

454 Quintais, *supra note*, 28: 18.

455 Spindler, *supra note*, 47: 343–348.

456 Frosio, *supra note*, 86: 720.

Vimeo ir kt. Dėl šios priežasties Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalies reikalavimai dėl licencijų rinkimo mechanizmo sukūrimo laikytini itin neproporcingais turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atžvilgiu.

Antrasis teisinės atsakomybės taikymo rizikos pašalinimo ar sumažinimo variantas – Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų elgsenos kriterijų laikymasis.⁴⁵⁷ Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams netaikoma tiesioginė atsakomybė už neteisėtą kūrinių viešą paskelbimą platformoje, jeigu įvykdomos šios trys sąlygos: 1) turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas dėjo visas pastangas, kad įgytų turinio viešo paskelbimo licenciją; 2) veikė vadovaudamasis aukštais profesinio atidumo standartais, kad būtų užtikrintas konkrečių kūrinių ir kitų objektų, dėl kurių teisių turėtojai paslaugų teikėjams suteikė aktualios ir reikalingos informacijos, neprieinamumas platformoje; 3) veikė nedelsdamas gavęs pakankamai informuotą autorių teisių turėtojų pranešimą į turinį dėl tokio turinio pašalinimo iš platformos ir tolimesnio nepasiekiamumo platformoje.⁴⁵⁸ Taigi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies reglamentavimas galimas įgyvendinti dviem bendrais veiksmy etapais. Pirmasis etapas – maksimalios pastangos įgyti norimo viešai paskelbti turinio licenciją – nurodo jau aukščiau apžvelgtą problemišumą savo iniciatyva rinkti licencijas iš vartotojų. Antrasis etapas – įgyvendinti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b ir c papunkčių reikalavimus, užtikrinant išimtinės autorių teises pažeidžiančio turinio viešo paskelbimo prevenciją ir pašalinimo operatyvumą.

Čia svarbu atkreipti dėmesį į technoginius Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b ir c papunkčių reikalavimų niuansus. Kadangi iš turinio dalijimosi internetu paslaugos teikėjų vienu metu reikalaujama ne tik išimtinės autorių teises pažeidžiančio turinio operatyvaus pašalinimo (reagavimo), bet ir šio turinio sulaikymo nuo viešo paskelbimo ateityje (prevencijos), doktrinoje laikomasi bendro požiūrio, kad tiesioginės atsakomybės taikymo suvaldymas tampa įmanomas nebent pasitelkiant algoritminio turinio moderavimo priemones.⁴⁵⁹ Algoritminis turinio moderavimas yra išimtinių autorių teisių pažeidimų šalinimo ir prevencijos automatinė skaitmeninė sąranga, kai pasitelkiamas algoritmas, nustatantis skelbiamo turinio sąveiką (tapatumo patikrą) su duomenų bazėje saugomu turiniu ir pagal šios sąveikos buvimą lemiantis galimybę turinį padaryti viešai prieinamą platformoje. Algoritminį turinio moderavimą įprastai sudaro keli veiksmy etapai: saugomo turinio registracija, algoritminis sutapties su turiniu nustatymas, automatizuoti veiksmai ir ginčo procedūra.⁴⁶⁰

Turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose turinio moderavimas, paremtas čia išdėstytais etapais, jau yra įgyvendinamas. Turinio atpažinimo įrankiais (angl. *content recognition tools*), tokiais kaip *Youtube Content ID*, *Facebook Rights Manager*,

457 Quintais, *supra note*, 28: 18.

458 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, *supra note*, 26.

459 Quintais, Husovec, *supra note*, 85: 13.

460 Husovec, *supra note*, 85: 261.

sukuriamos sąlygos vartotojams registruoti turinio vienetą apsaugai ir ilgalaikiam moderavimui ir teikti pranešimus dėl galimų išimtinių autorių teisių pažeidimo.⁴⁶¹ Šios sistemos prisiregistravusiam vartotojui siūlo opcijas pateikti turinio pavyzdį saugoti ir, nustačius saugomo turinio vieneto sutaptį, automatiškai taikyti išimtinių autorių teisių pažeidimo pranešimo ir veiksmų (angl. *notice-and-action*) ir pranešimo ir turinio šalinimo (angl. *notice-and-takedown*) veiksmus. Drauge šios sistemos veikia kaip nuolatinė saugomo turinio vieneto atpažintis: joje pateikiamas saugoti skaitmeninis turinys ir informacija apie teisėtą išimtinių autorių teisių į šį turinį savininką (teisėtą šių teisių turėtoją) įgauna žymą – atspaudą (angl. *fingerprint*).

Kai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje bandoma padaryti viešai prieinamą tapatų ar iš dalies tapatų skaitmeninį turinį, aktyvuojami turinio atpažinimo įrankiai, kurie automatiškai fiksuoja turinio sutaptį (atpažįsta atspaudą) ir informuoja teisėtą išimtinių autorių teisių turėtoją apie galimus pažeidimus ir veikia arba pagal tolesnius šių teisių turėtojo pasirinkimus, arba iš anksto nurodytas komandas (t. y. pašalinti turinio vienetą, sulaikyti turinio vienetą nuo viešo paskelbimo ateityje).⁴⁶² Prieigos prie turinio vieneto apribojimo atveju, tiek *Content ID*, tiek *Rights Manager* suteikia procedūrinę galimybę ginčyti platformos priimtą sprendimą dėl prieigos prie turinio vieneto apribojimo išimtinių autorių teisių pažeidimo pagrindu.⁴⁶³

E. Rosati teigimu, dėl automatizuoto pobūdžio sąlygojamos turinio vienetų analizės spartos ir aprėpties algoritminis turinio moderavimas sudaro teorines prielaidas laikytis minėtų reikalavimų su „efektyvus“ bei „operatyvus“ veikimo išlygomis.⁴⁶⁴ Būtent algoritminio turinio moderavimo diegimo poreikis išvelgiamas vertinant Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje reglamentuojamus technologinius išimtinių autorių teisių apsaugos lūkesčius. Pirma, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b ir c papunkčiuose reikalaujama, kad kūrinių, apie kuriuos teisių turėtojai suteikė aktualios, reikalingos ir pagrįstos informacijos, neprieinamumą ir sulaikymą nuo viešo paskelbimo platformoje turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas įgyvendintų pagal „aukštus pramonės profesinio atidumo standartus“.

Antra, Direktyvos 2019/790 66 konstatuojamoje dalyje rekomenduojama nenustatyti bendro turinio monitoringo (bendrosios stebėsenos pareigos) ir pabrėžiamas poreikis išimtinių autorių teisių apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose vykdyti proporcingomis priemonėmis. Tačiau kartu reikalaujama taikyti priemones, kurių veiksmingumas atitinka geriausią šių paslaugų sektoriaus praktiką.⁴⁶⁵ Kitaip tariant, reikalaujama išimtinių autorių teisių priežiūrą vykdyti tokiomis

461 „What is a Content ID Claim?“, Youtube Creator Academy, žiūrėta 2021 m. kovo 2 d., https://creatoracademy.youtube.com/page/lesson/respond-to-content-id-claims_what-is-a-content-id-claim_list.

462 Quintais, Husovec, *supra note*, 85: 12–14.

463 Quintais ir kt., *supra note*, 31: 272.

464 Rosati, *supra note*, 87: 6–7.

465 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, *supra note*, 26.

technologinėmis priemonėmis, kurios suteiktų maksimalų išimtinių autorių teisių pažeidimų sumažinimo efektą kokybiniu, kiekybiniu ir operatyvumo aspektais. Doktrinoje bendrai pritariama požiūriui, kad lūkestis šiuos reikalavimus įgyvendinti ne automatizuotomis turinio priežiūros priemonėmis yra nerealistiškas.⁴⁶⁶ Turinio priežiūra, pavyzdžiui, formuojant žmogiškųjų išteklių padalinį, reprezentuoja problemas, analogiškas licencijų agregavimo vykdymui tokiu būdu: a) milžiniškas tokių išteklių apimtis; b) šios sistemos operatyvumo stoką.

Algoritminio turinio moderavimo sistemų taikymo poreikis išvelgiamas dar ir dėl Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies a papunkčio reikalavimų dėti visas pastangas įgyti turinio viešo paskelbimo licenciją, o šis reikalavimas yra kumuliatyvus Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies b ir c papunkčių reikalavimams, reikalaujantiems efektyvaus neteisėto turinio nustatymo, pašalinimo ir padarymo viešai prieinamo prevencijos.⁴⁶⁷ Čia būtina paminėti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 5 dalies reguliavimą, kuriuo įtvirtinama, jog Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies reikalavimų tenkinimas vertinamas atsižvelgiant į „paslaugos tipą, auditoriją ir apimtį, taip pat į kūrinių ar kitų objektų, kuriuos įkėlė paslaugų naudotojai, tipą ir tinkamų ir efektyvių priemonių prieinamumą paslaugų teikėjams ir tų priemonių sąnaudas.“⁴⁶⁸ Šie kriterijai gali būti interpretuojami įvairiai: pavyzdžiui, atsižvelgimas į paslaugos tipą, moderuojamo turinio apimtį bei priemonių sąnaudas gali būti vertinamas kaip kriterijai, kurie pabrėžia bendro automatizuoto turinio monitoringo taikymo optimalumą, įgyvendinant Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1–4 dalimis keliamus licencijų rinkimo tikslus.

Bendras Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies reikalavimų „krūvis“ iš turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų reikalauja ieškoti technologinių sprendinių, leidžiančių vienu metu į turinio dalijimosi internetu paslaugą integruoti operatyviausius licencijų rinkimo ir jas pažeidžiančio jau viešai paskelbto turinio pašalinimo iš platformos (ir sulaikymo ateityje) mechanizmus.⁴⁶⁹ Tol, kol turinio dalijimosi internetu pas-

466 Frosio, *supra note*, 86: 722; Metzger ir kt., *supra note*, 52: 7; Guzel, *supra note*, 440: 17–20.

467 Direktyvos dėl autorių teisių skaitmeninėje vidaus rinkoje 66 konstatuojamoje dalyje įvardijama, kad šio teisės akto 17 straipsnio 4 dalyje nustatytas specialusis turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės „imuniteto“ mechanizmas yra sukurtas kaip tik tiems atvejams, kai leidimas viešai paskelbti turinį nesuteiktas. Šitai implikuojama, jog esminis šiuo straipsniu formuojamos tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus minėtų paslaugų teikėjams struktūros tikslas išlika licencijų agregavimo sistemos skatinimas. Disertacinio darbo autoriaus manymu, šios aplinkybės verčia turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjus ieškoti technologinio sprendimo, kuris: a) leistų operatyviai agreguoti licencijas; b) kartu sukurtų duomenų bazę, leidžiančią vykdyti automatizuotą platformoje viešai paskelbto turinio atitiktų turimoms licencijoms.

468 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, *supra note*, 26.

469 Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies reglamentavimas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams nustato trigubą turinio licencijavimo, pašalinimo ir neteisėto viešo paskelbimo prevencijos prievolę, lemiančią tiesioginės atsakomybės taikymą už išimtinių autorių teisių pažeidimus. Žr. Quintais, Husovec, *supra note*, 85: 13.

laugų teikėjai neatras šių technologinių sprendinių ir neįgyvendins turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, tol minėtųjų paslaugų teikėjams bus kildinama rizika būti patrauktiems atsakomybėn už bet kokius išimtinių autorių teisių pažeidimus, daromus jų administruojamose platformose padaromu viešai prieinamu turiniu.

2.2.2.2. Tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams

Specialiąją jurisdikciją išimtinių autorių teisių pažeidimams nulemia Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Pagal šio Reglamento 7 straipsnio 2 dalį, bylos dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto teisingos įvykio arba žalą galėjusio sukelti įvykio vietos teismams.⁴⁷⁰ Iš nesutartinių prievolių, atsirandančių dėl bendro pobūdžio bendrijos intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo (pavyzdžiui, Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuojamų išimtinių autorių teisių pažeidimo), kylantiems atvejams taikytina teisė nustatoma pagal šalį, kurioje buvo įvykdyti teisės pažeidžiantys veiksmai (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) 8 straipsnio 2 dalis (toliau – Roma II reglamentas)).⁴⁷¹ Kai šios teisės pažeidžiamos informacinės visuomenės paslaugos pagrindu (t. y. kūrinių duomenų, esančių interneto svetainėje, padarymas viešai prieinamų ir atvaizdavimas interneto svetainės vartotojų kompiuteriuose ar mobiliuosiuose įrenginiuose šių vartotojų prašymu⁴⁷²), šios paslaugos teikėjų atsakomybė, nustatant minėtų teisių pažeidimų vietą, vertinama taikant ESTT jurisprudencijoje suformuluotą nukreipimo (angl. *targeting*) doktriną.⁴⁷³

Nukreipimo doktrina byloja, kad, teikiant informacinės visuomenės paslaugą atlikus išimtinių autorių teisių pažeidimus, šių pažeidimų atlikimo vieta ir atsakomybė užtraukianti taikytina teisė nustatoma pagal tai, ar šia paslauga siekiama tam tikroje teritorijoje pritraukti tikslią geografinę auditoriją. Šio tikslo egzistavimas gali būti nustatomas pagal tai, ar šios paslaugos teikimo veikla yra „susieta su valstybe nare“⁴⁷⁴.

470 „2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215>.

471 „2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II)“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32007R0864>.

472 „2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka“, *supra note*, 393.

473 Marketa Trimble, „Targeting Factors and Conflict of Laws on the Internet“, *The Review of Litigation* 40 (2020): 13.

474 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Peter Pammer prieš Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG, Hotel Alpenhof GesmbH prieš Oliver Heller (C585/08 ir C144/09)“, Curia, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d.,

Susietumas nustatomas, pavyzdžiui, interneto svetainės informacijos pateikimu tam tikros valstybės narės valstybine kalba.⁴⁷⁵ Šiam susietumui pavaldžios tampa tokios platformos kaip *Youtube*, veikiančios demografiniu principu, t. y. interneto svetainė vartotojams pateikiant svetainės informaciją pagal jų prisijungimo vietos valstybinę kalbą.⁴⁷⁶ Nukreipimo doktrinos galiojimą lemia ir tokių turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų kaip *Youtube* teikiamų paslaugų sutarčių sąlygos, įrodančios sutarties sąlygų taikymą tikslinei geografinėi vartotojų grupei.⁴⁷⁷

Pavyzdžiui, Europos ekonominėje erdvėje ir Šveicarijoje *Youtube* platformos paslaugą teikiantis „Google Ireland Limited“ standartizuotoje šios paslaugos teikimo sutartyje nurodo, jog šiai sutarčiai taikomi Europos ekonominėje erdvėje veikiantys vartotojų įstatymai suteikia teisinę garantiją, apimančią skaitmeninį turinį ar paslaugas, kurios teikiamos pagal sutartį tik tuo atveju, jeigu sutartį sudaręs vartotojas yra įsikūręs Europos ekonominėje erdvėje.⁴⁷⁸ Taigi Europos ekonominėje erdvėje veikiantys turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų administratoriai, tokie kaip *Youtube*, tampa tiesioginės atsakomybės taikymo subjektais prieš šioje erdvėje įsikūrusius šių paslaugų vartotojus, kurių išimtinės autorių teisės pažeidžiamos minėtose platformose. Atsakomybę nustatanti taikytina teisė ir jurisdikcija kvalifikuojama pagal platformos vartotojų įsikūrimo vietą. Be to, pažeistos išimtinės autorių teisės turėtoju suteikiama teisė ir pasirinkti, kurioje Europos Sąjungos valstybėje narėje reikalaujama šios teisės apsaugos (Roma II reglamento 8 straipsnio 1 dalis).⁴⁷⁹ Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui, administruojančiam šių paslaugų platformą Europos ekonominėje erdvėje, kyla rizika užsitraukti atsakomybę dėl neteisėtai suteiktos prieigos visuomenei prie turinio pagal kiekvieną iš šiai erdvei priklausančių valstybių jurisdikcijų.

Pavyzdžiui, išimtinės autorių teises siekiant ginti Lietuvos Respublikoje, turinio

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83437&pageIndex=0&doclang=L&T&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5579804>.

475 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 spalio 18 d. sprendimas byloje *Football Dataco Ltd and Others v Sportradar GmbH and Sportradar AG*“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62011CJ0173>.

476 2019 m. duomenimis, *Youtube* globaliai įsteigusi 88 nacionaliniu lygmeniu veikiančias platformas 76 skirtingomis valstybinėmis kalbomis. Žr. Rodney Duffett ir kt., „Effect of YouTube Advertising on Intention-To-Purchase and Purchase among Generation Y in a Developing African and European Country“, *Transformations in Business and Economics* 19, 1(49) (2020): 113.

477 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Peter Pammer prieš Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG, Hotel Alpenhof GesmbH prieš Oliver Heller* (C585/08 ir C144/09)“, *op. cit.*

478 „Paslaugų teikimo sąlygos“, *YoutubeLT*, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://www.youtube.com/t/terms>.

479 „2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II)“, *supra note*, 471. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje intelektinės nuosavybės teisių (taip pat ir išimtinių autorių teisių) gynimui taikytinos teisės nustatymo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.53 straipsnio 1 dalis: „intelektinės nuosavybės teisėms ir jų gynimui taikoma valstybės, kurioje prašoma apginti šias teises, teisė.“ Žr. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, TAR, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>.

dalijimosi internetu paslaugų teikėjams atsakomybė gali būti taikoma dvejopai. Pirmą, administracinės teisenos pagrindu, pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 122 straipsnio 1 dalį. Turinio dalijimosi internetu paslaugos administratorių, suteikusį visuomenei prieigą prie turinio kvalifikuojant kaip atlikusį neteisėtą šio turinio viešo paskelbimo aktą (Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalis), šiam užtraukiama bauda nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt iki šešių šimtų eurų.⁴⁸⁰ Antra, civilinės teisenos pagrindu. ATGTĮ 77 straipsnis reglamentuoja išplėstinį sąrašą būdų, kaip galima kreipiantis į teismą su reikalavimu ginti pažeistas išimtinės autorių teises, įskaitant reikalavimą „atlyginti turčinę žalą, negautas pajamas ir kitas turėtas išlaidas“, „sumokėti kompensaciją“, „išieškoti atlyginimą už neteisėtą naudojimąsi kūriniu“ ir kt.⁴⁸¹

2.2.2.3. Bendro algoritminio turinio monitoringo taikymo tikimybė: parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos įgyvendinimo problema

Iš to, kas apžvelgta, išryškėja praktiniai turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų sprendiniai, kuriuos „išprovokuoja“ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies a, b ir c papunkčių reikalavimai, siekiant išvengti tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo: šiems reikalavimams įgyvendinti, t. y. užtikrinti tiek „maksimalias pastangas“ gauti skelbiamo turinio licencijas, tiek užtikrinti efektyvų bei operatyvų veikimą, tiek nustatant išimtinės autorių teises pažeidžiantį turinį, tiek įgyvendinant jo pašalinimą iš platformos, tikėtina, reikalingas bendrasis algoritminis turinio monitoringas.

Bendrasis algoritminis turinio monitoringas neišvengiamai yra algoritminio turinio moderavimo sistema – į platformą integruotas turinio atpažinimo įrankis, veikiantis analogišku principu kaip *Content ID*. Esminis skirtumas tas, jog, kitaip nei *Content ID* atveju, „dalyvavimas“ šio turinio atpažinimo įrankio sistemoje vykdomas privalomai viso platformoje siekiamo padaryti viešai prieinamo turinio atžvilgiu. Vartotojas, siekdamas padaryti turinio vienetą viešai prieinamą platformoje, automatiškai privalėtų patvirtinti turinio autorystę, pateikti licenciją platformai dėl šio turinio padarymo viešai prieinamo, o turinio duomenų pavyzdys būtų saugomas sistemoje. Kitaip tariant, nebeliktų jokio turinio vieneto, kuris nebūtų privalomai administruojamas platformos turinio atpažinimo įrankių. Šiuo aspektu išryškėja Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo kontradikcija. Nors Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 8 dalis reglamentuoja, jog „šio straipsnio taikymas nelemia jokio bendro stebėjimo įpareigojimo“, praktiniu požiūriu keliami turinio priežiūros reikalavimai šio stebėjimo (turinio monitoringo) reikalauja. Pritartina J. Quintais išsakyti minčiai, jog tokių nuostatų

480 „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, TAR, žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b>.

481 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

įtvirtinimas laikytinas deklaratyviu, o bendroji turinio stebėsenos pareiga taptų neišvengiama.⁴⁸²

Prielaidas apie galimai neautomatizuotą bendrą turinio monitoringą atmeta turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose administruojamo turinio apimtis: H. Tankovska atlikto statistinio tyrimo duomenimis, 2019 m. gegužę *Youtube* platformoje per vieną valandą buvo įkeliama apie 30 000 valandų trukmės turinio.⁴⁸³ Ši statistika rodo, kokį turinio analizės, licencijavimo krūvį, suponuotų Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 4 ir 8 dalyse reglamentuojamų nuostatų įgyvendinimas be bendrai integruotos licencijų rinkimo ir turinio atpažinties įrankių sistemos. Turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtra būtų kompromituojama dviem aspektais: 1) žmogiškaisiais ištekliais palaikomo turinio licencijavimo ir pažeidimų prevencijos sistemų administravimo išlaidų našta eliminuotų esamą turinio dalijimosi internetu paslaugos vertės augimo modelį, kai kiekvienas aktyvus turinį platformoje viešai skelbiantis vartotojas dėl mažų šio vartotojo aptarnavimo išlaidų pildo platformos repertuarą ir didinavartotojų trauką (ir atitinkamai reklamos įkėlimo paslaugų vertę)⁴⁸⁴; 2) būtų gerokai sumažinama turinio dalijimosi internetu paslaugos aptarnavimo sparta⁴⁸⁵.

Technologiniu požiūriu, kaip teigia T. Spoerri, bendro turinio monitoringo diegimas sukeltų perteklinį turinio blokavimą (angl. *overblocking*)⁴⁸⁶. Šios grėsmės ištakas aiškina ESTT generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe. Jis pabrėžia, kad bendro turinio monitoringo taikymo kontekste nustatyti išimtinių autorių teisių objekto viešo paskelbimo teisėtumą komplikuoja ir išryškėja paslaugų teikėjų nekompetencija individualiais atvejais objektyviai įvertinti turinio teisėtumą.⁴⁸⁷ Tokio komplikuotumo

482 Quintais, *supra note*, 28: 18–19.

483 Hristina Tankovska, „Hours of video uploaded to YouTube every minute 2007–2019“, Statista, žiūrėta 2021 m. kovo 8 d., <https://www.statista.com/statistics/259477/hours-of-video-uploaded-to-youtube-every-minute/>.

484 Annabelle Gawer, Nick Srnicek, *Online platforms: Economic and societal effects* (Brussels, European Parliamentary Research Service, 2021), 12.

485 Atsižvelgiant į pavyzdžius, *Youtube* platformoje padaromo viešai prieinamo turinio apimtį, įgyvendinant turinio licencijavimo ir išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencijos sistemas žmogiškaisiais ištekliais, globaliai reikėtų apie 150 000 turinio moderatorių. Žr. Alexis Goin, „Content Recognition Tools On Digital Sharing Platforms: Proposals For The Implementation Of Article 17 Of The Eu Copyright Directive“ (Pranešimas Conseil supérieur de la propriété littéraire et artistique plenarinėje sesijoje, Paryžius, 2020 m. gruodžio 15 d.).

486 Thomas Spoerri, „On Upload-Filters and other Competitive Advantages for Big Tech Companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“, *JIPITEC* 10, 2 (2019): 176.

487 „Generalinio advokato Henrik Saugmandsgaard Øe išvada, pateikta 2020 m. liepos 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui sujungtose bylose Frank Peterson prieš Google LLC, Youtube LLC, Youtube Inc. (Nr. C682/18) ir Elsevier Inc. prieš Cyando AG (Nr. C683/18)“, Curia, žiūrėta 2021 m. kovo 8 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=228712&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1>; ESTT generalinis advokatas Henrik Saugmandsgaard Øe pabrėžia, jog „negalima reikalauti, kad jie (paslaugų teikėjai) atliktų „atskirą“ nagrinėjamos informacijos teisėtumo „vertinimą“. Paprastai šie tarpiniai paslaugų teikėjai neturi tam reikalingos patirties ir *nepriklausomumo*, kai *a fortiori* jiems kyla didelės atsakomybės rizika. Taigi jie negali būti pavers-

pavyzdys – parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių identifikavimas. Išvestiniais kūrinių laikomi kūriniai, kurių išraiškos forma tenkina originalumo meno ar mokslo srityje reikalavimus, tačiau įtraukia jau anksčiau sukurtų originalių kūrinių išraiškos formos fragmentus.⁴⁸⁸ ATGTĮ 4 straipsnio 3 dalies 1 punkte išvestiniai kūriniai įvardijami kaip kūriniai, sukurti pasinaudojus kitais literatūros, mokslo ir meno kūrinių (vertimai, inscenizacijos, adaptacijos, anotacijos, referatai, apžvalgos, muzikinės aranžuotės, statinės ir interaktyvios interneto svetainės ir kiti išvestiniai kūriniai).⁴⁸⁹ *De minimis* riba, kai išvestinis kūrinys gali būti laikomas atitinkančiu savarankiškam kūriniui keliamus originalumo reikalavimus, yra vienas iš teorinių išvestinių kūrinių teisės doktrinos probleminių aspektų.⁴⁹⁰ Tačiau viešo paskelbimo teisėtumo požiūriu, esminę reikšmę įgyja išvestinio kūrinio žanro kvalifikavimas.⁴⁹¹

Pavyzdžiui, Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktas reglamentuoja, kad išimtinėms autorių teisėms į kūrinio viešą paskelbimą ir atgaminimą gali būti taikomi apribojimai, kai kūrinys naudojamas karikatūrai, parodijai ar pastišui.⁴⁹² Šios išimtyje reprezentuoja sąžiningo naudojimo (angl. *fair dealing*) doktriną – pagal ją, įstatymas turi nustatyti išimtis, kada be kitų kūrinių teisių turėtojo sutikimo naudoti jų elementus specifiniuose kūriniuose, kurių žanrai lemia kito kūrinio minties naudojimą ir, pavyzdžiui, audiovizualinės išraiškos prasme suponuoja kelių skirtingų autorių minčių fragmentišką vaizdinį pateikimą bendrame išvestiniame kūrinyje su parodijos, humoro elementais.⁴⁹³ Šio pobūdžio audiovizualiniai kūriniai užima vis didesnę audiovizualinio turinio dalį tokiose platformose kaip *Youtube*, *Vimeo*, *Hulu*, *Twitch* ir kt. Pastebima tendencija, kai tokio pobūdžio kūriniai kuriami ne profesionalių šios srities atstovų, skiriančių dideles investicijas tokiai kūrybai, o buitiniomis sąlygomis turinio dalijimosi internetu paslaugų vartotojų. Doktrinoje ši kūrinių kategorija išskiriama kaip „naudotojų sukurtas turinys“ (angl. *user-generated-content*), į kurį patenka čia

ti teisėtumo internete arbitrais, atsakingais už sudėtingų teisinių klausimų sprendimą“. Žr. „Generalinio advokato Henrik Saugmandsgaard Øe išvada, pateikta 2021 m. liepos 15 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui byloje Lenkijos Respublika prieš Europos Parlamentą, Europos Sąjungos Tarybą (Nr. C401/19)“, Curia, žiūrėta 2023 m. kovo 15 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=244201&doclang=LT>.

488 David E. Shipley, „Derivative Works And Making Sense Of The Maxim That “Others Are Free To Copy The Original. They Are Not Free To Copy The Copy”, *University of Dayton Law Review* 44, 2 (2019): 235.

489 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102.

490 Shipley, *op. cit.*

491 Ann Harrison, Tony Rigg, *The Present and Future of Music Law* (New York: Bloomsbury Publishing Inc., 2021), 67.

492 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239. Nacionaliniu lygmeniu ši nuostata įgyvendinama ATGTĮ 58 straipsnio 1 dalies 12 punktu. Žr.: „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *op. cit.*

493 Shipley, *op. cit.*

išvardytų žanrų ir pobūdžio turinys.⁴⁹⁴

Naudotojų sugeneruoto turinio populiarumą sąlygoja ne tik tokio turinio gamybos proceso sąnaudų sumažinimas, bet ir naudotojų paklausa. Kaip rodo statistiniai tyrimai, tarp 19 skirtingų turinio kategorijų, skirstomų pagal turinio pobūdį ar žanrą, komediją, apžvalgą – žanrus, kurių išraiška reikalauja išvestinio kūrinio, turinio dalijimosi internetu ir turinio prieigos internete platformose renkasi 12 proc. naudotojų, lyginant su pirminių kūrinių žanrais, tokiais kaip drama, kuriuos renkasi tik 2 proc. vartotojų. Matyti tendencija, kad išvestinio turinio žanrai lėtai, bet stabiliai perima auditoriją iš populiariausių turinio žanrų, tokių kaip muzikos kūrinių klipai.⁴⁹⁵ Taigi akivaizdu, kad naudotojų sugeneruoto turinio patrauklumas visuomenei turi didelę reikšmę turinio dalijimosi internetu paslaugos patrauklumui ir pelningumui, norint pritraukiant naują šios paslaugos naudotojų auditoriją, o tai ir laikoma vienu iš skaitmeninio turinio pridėtinę vertę patvirtinančių kriterijų.⁴⁹⁶ Tačiau naudotojų sugeneruotas turinys, integruojantis parodijos, karikatūros motyvus ir parodijos objektą – išimtinėmis autorių teisėmis saugomą kūrinį ar jo fragmentą, taptų nepagrįsto blokavimo objektu dėl specifinių sąlygų, nustatančių turinio (išvestinio kūrinio) priklausymą parodijos ar karikatūros, pastišo žanrai.⁴⁹⁷

Algoritminis turinio moderavimas veikia kūrinio išraiškos formos konversijos į dvinarius duomenis pagrindu ir yra pajėgus identifikuoti licencijuoto saugomo turinio vieneto ir siekiamo paskelbti be išimtinių autorių teisių turėtojo sutikimo turinio vieneto duomenų atitiktį. Tačiau algoritminiu turinio moderavimu palyginant dvinaris duomenis nėra galimybės atlikti semantinės išvestinio kūrinio turinio analizės ir objektyviai įvertinti, ar tenkinami *de minimis* išvestinio kūrinio originalumo reikalavimai ir priklausymas Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies k punkte išvardytiems žanrams. Kitaip tariant, semantiniai išvestinio kūrinio elementai, lemiantys jo priklausymą parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestiniams kūriniams, tokie kaip pašaipos nukreipimas į parodijuojamą kūrinį, kūrinio pasitelkimas trečiajam parodijos subjektui, paprasčiausiai negalėtų būti nustatomi algoritminio turinio moderavimo priemonėmis. Nesant galimybių objektyviai įvertinti šių aspektų, negalima įvertinti ir išvestinio kūrinio originalumo (pavyzdžiui, parodijuojamų kūrinių atgaminimo proporcija išvestinio kūrinio kompozicijoje).⁴⁹⁸

Tačiau dvinarių duomenų palyginimo procese lengva nustatyti neišvengiamą struktūrinę parodijos ar karikatūros, pastišo išvestinio kūrinio dalį – atgaminamą

494 Yu, *supra note*, 79: 312–314.

495 Frank Bentley, Max Silverman ir Mellisa Bica, „Exploring Online Video Watching Behaviors“, *TVX* 2019 (2019): 113–115, <http://web.mit.edu/bentley/www/papers/desktopvideo.pdf>.

496 Raoul Kübler, Rouven Seifert ir Michael Kandziora, „Content valuation strategies for digital subscription platforms“, *Journal of Cultural Economics* 45 (2021): 302.

497 Joshua L. Weese ir kt., „Parody Detection: An Annotation, Feature Construction, and Classification Approach to the Web of Parody“, iš *Data Analytics in Digital Humanities*, Shalin Hai-Jew (Cham: Springer International Publishing AG, 2017), 71.

498 Joseph P. Fishman, „Originality's other Path“, *California Law Review* 109 (2021): 870.

išimtinėmis autorių teisėmis saugomą kūrinių ar jo dalį. Neturint duomenų apie šio kūrinio ar jo dalies atgaminimo tikslus (minėtų lyrinių žanrų sumetimais), būtų konstatuojamas neteisėtas kūrinio atgaminimo ir padarymo viešai prieinamo veiksmas ir šiuos veiksmus saugančių išimtinių autorių teisių pažeidimas. Susiklostytų reguliacinė asimetrija, kai turinio atpažinimo įrankiai visada galės nustatyti kūrinio atgaminimo aktą, bet ne kūrinio atgaminimo tikslus išvestiniame kūrinyje. Dėl šių priežasčių kyla didelė grėsmė nevaržomai išvestinių parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, taikant algoritminę šių kūrinių blokavimą.⁴⁹⁹ PINO požiūriu, teisėto išvestinio turinio blokavimo problema gali būti sprendžiama nebent pasitelkiant žmogiškuosius išteklius ir sudarant turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose procedūrinę galimybę vartotojams apskųsti priimamus turinio filtravimo sprendimus.⁵⁰⁰ Tai suponuoja, kad išvestinių kūrinių sklaidos išsaugojimas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose taptų tiesiogiai priklausomas nuo šios paslaugos teikėjų samdomų žmogiškųjų išteklių.

Išryškėja Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 4 dalies reglamentavimo problemiškas parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių autorių interesų atžvilgiu: Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 4 dalies reglamentavimas praktinio įgyvendinimo prasme verčia turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjus taikyti bendrą algoritminį turinio monitoringą, bet nepateikia jokių kriterijų, kaip šio monitoringo procese kokybiškai identifikuoti parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinius kūrinius ir taip nepagrįstai neužkardyti šių kūrinių sklaidos.

Algoritminio turinio monitoringo poveikis parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių ekonominei realizacijai. Jei taikant bendrą algoritminio turinio monitoringą būtų ribojama parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaida turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, taip būtų daroma tiesioginė žala ne tik šių kūrinių autorių saviraiškai, bet ir ekonominiams interesams. Kaip jau minėta, turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos infrastruktūra yra būtina tiems kūrinių komercinio realizavimo modeliams, kurie paremti reklamos skelbimo paslaugų integravimu į kūrinius ir pritraukiama vartotojų auditorija. Ribojant parodijos ar karikatūros, pastišo išvestinių kūrinių sklaidą, šie kūriniai nebegali būti patikimas ir stabilus traukos objektas įgyvendinant kūrinio komercinio realizavimo modelį turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, kai pasitelkiama reklamos skelbimo paslaugų integracija.

Parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestiniai kūriniai doktrinoje identifikuojami kaip objektai, kurie vis veiksmingesni įgyvendinant reklamos skelbimo paslaugų integravimu paremtą kūrėjų verslo strategiją. Kai kūrinys padaromas viešai prieinamas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje, jo komercinis potencialas siejamas su gebėjimu pritraukti auditoriją ir didinti reklaminės integracijos vertę. Nors ši

499 Mark J. Thronson, Gabrielle S. Roth ir Jon D. Grossman, *Intellectual Property Legal Opinions. Second Edition* (New York: Wolters Kluwer, 2021), 87–88.

500 World Intellectual Property Organization, *Alternative Dispute Resolution Mechanisms for Business-to-Business Digital Copyright – and Content – Related Disputes* (Geneva: WIPO, 2021), 55.

strategija įgyvendinama viešinant įvairiausio pobūdžio kūriniai tokiose didelėse platformose kaip *Youtube*, parodijos, karikatūros ar pastišo žanro kūriniai, įtraukdami parodijuojamus kūrinius, dažnu atveju yra pranašesni, kai siekiama pritraukti auditoriją: 1) parodijos objektu pasirinkdamas kitą populiarių kūrinių ar *Youtube* turinį skelbiantį kūrėją, jo veiklą, parodijos autorius formuoja ne tik savo auditoriją, bet ir neišvengiamai pritraukia parodijos objekto auditoriją; 2) parodijos žanras yra itin palankus pritaikyti naują parodijos objektą ir taip pritraukti tuo metu platformoje populiarių kūrinių auditoriją (pavyzdžiui, žymių asmenų atsiprašymų vaizdo įrašų parodijų tendencija). Parodijos principas reiškia multiplikuojamas auditorijas ir stipresnę savaiminę rinkodaros galią. Atitinkamai parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių gamybai dažnai skiriamas didelis biudžetas ir anksčiau aprašyto modelio pagrindu šie kūriniai tapo veiksmingu komercinės vertės išgavimo objektu, turinčiu savo atskirą rinką.⁵⁰¹ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 4 dalies pagrindu ėmus taikyti bendrą algoritminį turinio monitoringą, parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestiniai kūriniai dėl perteklinio blokavimo nebegalėtų būti veiksmingas komercinės veiklos objektas reklamos integracija paremtoje kūrinių komercinio naudojimo strategijoje. Šiuo aspektu Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 4 dalies reguliavimas realiai panaikina ekonominę funkciją išimtinėms autorių teisėms, kurios sukuriamos pasinaudojant Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies k punkte nustatytais išimtimis.

Šiuo atžvilgiu Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies įgyvendinimas nepaisytų ir doktrininių reikalavimų, keliamų autorių teisės veikimui informacinėje visuomenėje, t. y. palankumo informacijos sklaidai ir vartojimui skaitmeninėje erdvėje.⁵⁰² Būtų prisidedama prie reiškinių, kurį C. Geiger įvardija kaip privatųjį cenzūravimą (angl. *private censorship*), stiprinimo Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sferoje: kai išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimas (šiuo atveju Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 ir 4 dalies reguliavimas) riboja galimybę įgyvendinti išvestinę kūrybą (jos sklaidą), išimtinių autorių teisių apsauga tampa nesuderinama su šių teisių pirmine paskirtimi plėtoti informacijos sklaidą ir naudotojų sugeneruotą turinį. Dėl šios priežasties keltinos pagrįstos dvejonės dėl Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies atitikties tokiems pamatiniams Europos Sąjungos teisės principams kaip teisinis proporcingumas ir tikrumas.⁵⁰³

501 QingXiao Cui, „Meme genres and the art of the YouTube apology parody“, *Working papers in Applied Linguistics and Linguistics at York 2* (2022): 66, 77–78,

https://www.researchgate.net/publication/365114969_Meme_genres_and_the_art_of_the_YouTube_apology_parody; Lillian Boxman-Shabtai, „Reframing the popular: a new approach to parody“, *Poetics* 67 (2018): 10, <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2018.03.001>; Kristofer Erickson, Martin Kretschmer ir Dinusha Mendis, „Copyright and the Economic Effects of Parody: An Empirical Study of Music Videos on the YouTube Platform and an Assessment of the Regulatory Options“, *Intellectual Property Office Research Paper No. 2013/24* (2013): 12, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2602698.

502 Zhou Lin, „A copyrightist for art’s sake“, iš *Kritika: Essays on Intellectual Property*. Vol. 5, Gustavo Ghidini, Hanns Ullrich, Peter Drahos (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2021), 198–199.

503 Christophe Geiger, Bernd Justin Jütte, „The Challenge to Article 17 CDSM, an opportunity to establish a future fundamental rights-compliant liability regime for online platforms“, *Kluwer Copyright Blog*,

Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimas turi ir nemažai kontradikcijų. Pirmia, nors Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad šiuo straipsniu neturi būti įtvirtinama bendro turinio stebėjimo pareiga, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 3 ir 4 dalių reikalavimų praktinio įgyvendinimo vertinimas rodo, kad, siekiant sumažinti tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus atsiradimo riziką pagal praktines galimybes, bendras algoritminis turinio monitoringas yra itin tikėtinas, praktiškai įgyvendinamas licencijų agregavimo būdas.

Antra, kontradikcijos formuojamos ir saugant skirtingų kūrėjų ekonominius interesus. Viena vertus, akivaizdi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo intencija užtikrinti, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose nebūtų padaromi viešai prieinami jokie kūrybinio turinio vienetai, kurie nėra licencijuoti ir kurių atitikties kitiems kūrybinio turinio vienetais nėra iš anksto įvertinama algoritminių turinio atpažinimo įrankių. Siekiama apsaugoti „tradicinių“ kūrėjų ekonominius interesus, t. y. užtikrinti, kad bus pasitelkiamos efektyvios neteisėto kūrinio padarymo viešai prieinamo sulaikymo priemonės ir išvengiama šio kūrinio devalvacijos apmokestintos prieigos platformose. Kita vertus, į Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimą neintegruojant jokių papildomų kriterijų parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestiniams kūriniams nustatyti, pasidaro neveikianti ne tik Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto išimtis, bet ir ja besinaudojančių kūrėjų komercinės veiklos galimybės turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalis reglamentuoja pareigą užtikrinti, jog naudotojai galės pasikliauti naudojimo karikatūros, parodijos ar pastišo tikslais išimtimi, tačiau nėra reglamentuojamos jokios priemonės, kurios užtikrintų šių išimčių apsaugą prieš Direktyvos 2019/790 17 straipsniu keliamų licencijų rinkimo reikalavimų išpildymo priemones. Kitaip tariant, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalis suformuluota neįvertinus likusių šio straipsnio reikalavimų praktinio rezultato, todėl kūrėjams užtikrina tik teisminės gynybos teisę, bet ne sklandaus karikatūros, parodijos ar pastišo žanrų kūrinių viešo paskelbimo sąlygas. Šių kūrėjų ekonominiai interesai turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje yra diskriminuojami ir praktine prasme aukojami dėl čia nurodytų „tradicinių“ kūrėjų ekonominių interesų apsaugos.

Taigi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas negali būti laikomas tokiau, pagal kurį suderinama skirtingo pobūdžio kūrėjų ekonominių interesų apsauga, t. y. tiek suteikiamos efektyvios kūrinių sklaidos ribojimo priemonės, tiek leidžiama parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių nevaržoma sklaida ir iš to plaukiantis komercinis realizavimas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Direktyva 2019/790 negali būti laikoma informacinės visuomenės dalyvių interesus suderinančiu *lex ferenda* išimtinių autorių teisių apsaugos srityje ir reikalauja

žiūrėta 2022 m. sausio 24 d., <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/02/11/the-challenge-to-article-17-cdsm-an-opportunity-to-establish-a-future-fundamental-rights-compliant-liability-regime-for-online-platforms/>.

alternatyviųjų tokios apsaugos formavimo modelių.⁵⁰⁴ Išvestinių kūrinių sklaidos galimybių ribojimo kontekste Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas laikytinas palaikančiu paradigmu, kad „išreikšta idėja tampa vieno asmens nuosavybe, iš kurios negalima pasisemti įkvėpimo tolesnei kūrybai.“⁵⁰⁵

2.2.3. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo problematikos teorinės prielaidos ir sąveika su turinio sklaidos ir komercinio naudojimo modeliais

F. Ferri teigimu, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio įgyvendinimo problematika nukreipiama prieš šio teisės akto įgyvendinimo „naudos gavėjus“, t. y. kūrėjus ir jų galimybes disponuoti išimtinėmis autorių teisėmis naudojantis turinio dalijimosi internetu paslauga Europos Sąjungoje.⁵⁰⁶ Kaip pastebi S. Schwemer ir J. Schovsbo, net ir nuostatos, deklaratyviai siekiančios suderinti išimtinių autorių teisių apsaugos režimą su įvairaus skaitmeninio turinio sklaidos įgyvendinimo galimybėmis (Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalis), į šio teisės akto projektą buvo įtrauktos gana vėlai, galimai dėl Europos Sąjungos akademinės bendruomenės išreikštos kritikos dėl skaitmeninio turinio sklaidos suvaržymų.⁵⁰⁷ Taigi formalus Direktyvos 2019/790 17 straipsnio balansuotumas parodijos, karikatūros ar pastišo kūrėjų atžvilgiu gali būti aiškinamas politinio spaudimo argumentu, ypač turint omenyje tai, kad šio teisės akto rengimo procesas buvo lydintas tiek Europos Komisijos, tiek Europos Parlamento pozicijų stiprinti išimtinių autorių teisių kontrolę turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje.⁵⁰⁸

Tačiau teisinis reguliavimas gali atskleisti įstatymų leidėjo nuovokumą dėl egzistuojančių interesų ir intenciją šiuos interesus saugoti. Lygiai taip pat teisinis reguliavimas gali atskleisti šio nuovokumo ar intencijos stoką. A. Allott teigimu, teisinio reguliavimo turinys ir reguliavimo poveikis suponuoja „užkoduotą“ prevencinį ir organizacinį poveikį socialinėje plotmėje, t. y. tam tikros elgsenos apraiškų naikinimą ar skatinimą.⁵⁰⁹ Šiam požiūriui pritaria ir R. M. Dworkin, jis nurodo, kad reguliavimas reprezentuoja įstatymo leidėjo įtvirtinamą konkretaus siekiamo elgesio visuomenėje standartą.⁵¹⁰ Vadovaujantis šiuo požiūriu, disertacinio darbo autoriaus manymu, darytina prielaida, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo poveikio konkrečių kūrėjų interesų grupėms vertinimas ir šių interesų grupių (ne)įvardijimas leidžia

504 Martin Senfleben, „Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single Market“, *SSRN* (2019): 18, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3367219.

505 Frosio, *supra note*, 97: 22.

506 Ferri, *supra note*, 48: 16.

507 Sebastian Felix Schwemer, Jens Schovsbo, „What is Left of User Rights? – Algorithmic Copyright Enforcement and Free Speech in the Light of the Article 17 Regime“, iš *Intellectual Property Law and Human Rights, 4th edition*, Paul Torremans (The Hague: Kluwer Law International B.V, 2020), 577.

508 Žr. disertacinio darbo 2.1. skyrių.

509 Allott, *supra note*, 19: 234.

510 Ronald M. Dworkin, „The Model of Rules“, *Yale Law School Legal Scholarship Repository* 1, 1 (1967): 23.

suprasti Europos Sąjungos įstatymų leidėjo išmonę, koks yra šių kūrėjų interesų grupių santykis su turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtra.

Doktrinoje laikomasi požiūrio, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio rengimo procesas buvo orientuotas į kūrėjų turtinių interesų stiprinimą suteikiant stabilesnę išimtinių autorių teisių apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje ir jiems priklausančio turinio panaudojimo kontrolę.⁵¹¹ Turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius suvokiamas kaip probleminė išimtinių autorių teisių veiksmingumo (išimtinio panaudojimo) terpė, reikalaujanti papildomų šių teisių išimtinumą stiprinančių reguliacinių instrumentų.⁵¹² Tai leidžia įvertinti, kad Direktyvos 2019/790 reguliavimas „atliepia“ turinio dalijimosi internetu paslaugos ir išimtinių autorių teisių turėtojų turtinių interesų konfliktą. Šiame kontekste T. Meyer teigia, kad pastarojo dešimtmečio Europos Sąjungos teisėkūros politika formuojant skaitmeninę išimtinių autorių teisių apsaugą rodo tendenciją vadovautis nuostata, diktuojančia išankstinį maksimalų išimtinių autorių teisių apsaugos (kontrolės) užtikrinimo poreikį.⁵¹³ Direktyvos 2019/790 reguliavimo kontekste tai reikštų teisinį reguliavimą, kuriuo siekiama į turinio dalijimosi internetu paslaugos teikimo tvarką integruoti prievoles arba technologinius mechanizmus, leidžiančius išimtinių autorių teisių turėtojams valdyti (kontroliuoti) šiomis teisėmis saugomo turinio panaudojimą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.⁵¹⁴ Šiuo atveju nesunku išvelgti paralelę tarp įstatymo leidėjo požiūrio užtikrinti maksimalią išimtinių autorių teisių kontrolę ir siekio šią kontrolę įgyvendinti Direktyvos 2019/790 17 straipsnyje nustatytais prievolėmis turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams.⁵¹⁵

Siekis įstatymu išimtinių autorių teisių kūrėjams suteikti maksimalią šių teisių panaudojimo kontrolę dar įvardijamas kaip doktrininis arba klasikinis požiūris į išimtinių autorių teisių apsaugos reglamentavimą. S. van Gompel teigimu, šis požiūris ištakos – asmeninė ir utilitarinė išimtinių autorių teisių doktrinos, pabrėžiančios tiek savaiminę, tiek valstybės naudos modeliu pagrįstą išimtinę teisę kūrėjams kontroliuoti kūrybos vaisius.⁵¹⁶ Žvelgiant per kūrinio panaudos prizmę, nesudaromos prielaidos išvestinių kūrinių plėtotei – laikomasi požiūrio, kad išimtinėmis autorių teisėmis formuojamas kūrinio panaudojimo teisinis suvaržymas (angl. *legal encumbrance*) yra

511 Itziar Sobrino-Garcia, „Copyright in the Scientific Community. The Limitations and Exceptions in the European Union and Spanish Legal Frameworks“, *MDPI publications* 8, 27 (2020): 5, <https://doi.org/10.3390/publications8020027>.

512 World Intellectual Property Organization, *supra note*, 500: 13.

513 Meyer, *supra note*, 95: 14–15.

514 Tokio pobūdžio kontrolės lūkestis užfiksuojamas ir Direktyvos 2019/790 48 konstatuojamoje dalyje. Žr. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB, *supra note*, 26.

515 Žr. disertacinio darbo 2.2.2. skyrių.

516 van Gompel. *supra note*, 98: 305-306.

kūrybos paskata ir kūrinio vertės realizavimas.⁵¹⁷

Kūrinio vertės realizavimas įprastai grindžiamas išimtinių autorių teisių reguliavimo ir palankumo šių teisių turėtojui riboti prieigą prie jomis saugomo kūrinio sandrauga, taip sukuriant natūralią kūrinio paklausą ir galimybę kūrinį komerciškai eksploatuoti rinkoje. Pavyzdžiui, jau minėta, kad ilgą laikotarpį iki skaitmeninių technologijų plėtros ir kūrinų suskaitmeninimo kūrinų sklaida (platinimas) įgyvendinta per fizines prekyvietes, kuriose kūrinio kopija ar atitinkamai prieiga prie suskaitmeninto kūrinio suteikiama daugybinių kūrinio kopijos pirkimo ir pardavimo sandorių su vartotojais pagrindu.⁵¹⁸ Fizinis kūrinų išraiškos formos pobūdis lemia neteisėto šių kūrinų sklaidos (kopijavimo ir atgaminimo) įgyvendinimo kompleksiskumą. Išimtinių autorių teisių reglamentavimas sukuria ir grėsmę, kad įgyvendinus šiuos veiksmus bus taikoma atsakomybė, todėl vartotojui kūrinio neteisėto atgaminimo ir platinimo strategija tampa pernelyg nepalanki. Taigi išimtinių autorių teisių reglamentavimas ir kūrinų fizinė išraiškos forma formuoja ne tik bendrąjį kūrinio paklausumą rinkoje, bet ir diskretiškumą išimtinių autorių teisių turėtojui manipuluoti kūrinio kopijų pasiūla, ją ribojant ne tik tiražu, bet ir pateikimo sąlygomis, kurios įprastai naudingos išimtinių autorių teisių turėtojui.⁵¹⁹ Šiuo būdu rinkoje kūrinio vertės realizacija, pasitelkus išimtinių autorių teisių reguliavimą ir kūrinų fizinius parametrus, tampa priklausoma nuo to, kaip išnaudojama prieigos prie kūrinio ribojimo galimybė. Doktrinoje šis kūrinio vertės realizacijos modelis suprantamas kaip nuosavybinė kūrinio sklaida (angl. *proprietary distribution*).⁵²⁰

Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas siekia integruoti nuosavybinės skaitmeninio turinio sklaidos modelio veikimą į turinio dalijimosi internetu paslaugos teikimo tvarką. Ši integracija laikytina daline, mat Direktyvos 2019/790 17 straipsniu nėra siekiama modifikuoti turinio dalijimosi internetu paslaugos esmingumą (centralizuotą skaitmeninio turinio padarymą viešai prieinamo platformoje, užtikrinant neribotą prieigą vartotojams). Tačiau siekiama, kad skaitmeninis turinys, naudojant šią paslaugą, būtų viešai skelbiamas tik licencinių susitarimų pagrindu (Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalis). Kitaip tariant, nuosavybinės skaitmeninio turinio sklaidos modelio diegimo siekis užčiuopiamas licencijavimo prievolėmis atkuriant skaitmeninio turinio išleidimo į turinio dalijimosi internetu platformas diskretiškumą pagal išimtinių autorių teisių turėtojų valią.⁵²¹ Šiuo atveju tai vienintelis galimas tei-

517 Frosio, *supra note*, 97: 22.

518 Grant Emrich, „Cracking the Code: How to Prevent Copyright Termination From Upending the Proprietary and Open Source Software Markets“, *Fordham Law Review* 90, 3 (2021): 1248–1249.

519 Kūrinio kopijų pasiūla rinkoje įgyvendinama fizinėse prekyvietėse su išlyga kūrinio kopiją įgyti asmeninėms reikmėms nuosavybės teise pirkimo ir pardavimo sandoriu – sutartinio išskaidymo (angl. *contractual fragmentation*) principu. Žr. Gervais, *supra note*, 53: 200.

520 Neil Weinstock Netanel, *Copyright – What Everyone Needs to Know* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 145–146.

521 Teisėkūros subjekto intencija sukurti skaitmeninio turinio sklaidos „barjeriškumą“ pagal išimtinių autorių teisių turėtojų valią (t. y. nuosavybinės sklaidos modelio pagrindu) ir šį turinio sklaidos būdą reali-

sėkūros subjekto būdas formuoti nuosavybinės skaitmeninio turinio sklaidos modelio veikimą, nes skaitmeninio turinio išraiškos formos kompleksiskumas prie šio modelio formacijos neprisideda: skaitmeninio turinio „tamprumas“ sudaro perteklines technologines galimybes vidutiniam vartotojui itin sparčiai atgaminti, modifikuoti ir padaryti turinį viešai prieinamą.⁵²² Šiame kontekste teisėkūros subjekto intencija turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose realizuoti dalinį nuosavybinės skaitmeninio turinio sklaidos modelį yra suprantama dėl susidariusios asimetrijos užtikrinant išimtinių autorių teisių turėtojų ir turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtros interesus.⁵²³

Tačiau Direktyvos 2019/790 17 straipsnio problematika siejama ne su pačiu nuosavybinės skaitmeninio turinio sklaidos modelio diegimu, bet su šį modelį formuojančių teisinių prievolių poveikiu ribojant alternatyvių skaitmeninio turinio sklaidos modelių įgyvendinimą. Turinio dalijimosi internetu paslaugos atsiradimas susijęs su dviem novacijomis: 1) centralizuota skaitmeninio turinio sklaidos infrastruktūra, kai platformoje padaryta viešai prieinama skaitmeninio turinio kartoteka iš šios platformos pasiekiamą neribotam skaitmeninių vartotojų skaičiui; 2) galimybė į šią infrastruktūrą įtraukti naudotojų sugeneruotą skaitmeninį turinį. Šie aspektai sukūrė naują skaitmeninės kūrybos pramonės nišą, kurioje produktas (skaitmeninis turinys) yra pasiekiamas neribojamai, o produktą į rinką pateikia turinio dalijimosi internetu paslaugos vartotojai.⁵²⁴ Globalus naudotojų sugeneruoto skaitmeninio turinio diskurso augimas pradėjo lemti ne tik kultūrinę, bet ir ekonominę šio produkto reikšmę kūrybos pramonėje. Ši reikšmė grindžiama prekių ir paslaugų rinkos dalyvių sprendimu įgyvendinti reklamos kampanijas pagal skaitmeninio turinio vartojimo tendencijas, t. y. jas integruoti į turinio dalijimosi internetu platformas arba jose viešai skelbiamą naudotojų sugeneruotą turinį.⁵²⁵ Teigiama naudotojų sugeneruoto turinio reikšmė reklamos efektyvumui pasireiškia tuo, kad įvairių prekių ir paslaugų teikėjai kuria

zuoti teisine atsakomybe turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams Direktyvoje 2019/79 išreiškiamą eksplicitiškai – Direktyvos 2019/790 61 ir 66 konstatuojamoje dalyje reglamentuojant, kad „svarbu skatinti plėtoti teisių turėtojų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų licencijavimo rinką“ ir kad „šios direktyvos tikslais tikslinga numatyti specialų atsakomybės mechanizmą, taikomą tais atvejais, kai leidimas nesuteiktas“.

522 Jacqueline Lipton, „Mass digitization in the ebook market: copyright protections and exceptions“, iš *Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies*, Tanya Aplin (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020), 187.

523 Žr. disertacinio darbo 1.9.2. skyrių.

524 Henning Grosse Ruse-Khan, „Automated Copyright Enforcement Online: From Blocking to Monetization of User-Generated Content“, *Joint PIJIP/TLS Research Paper Series* 51 (2020): 3, <https://digital-commons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1053&context=research>.

525 Muhammad Naem, Sebastian Okafor, „User-Generated Content and Consumer Brand Engagement“, iš *Leveraging Computer-Mediated Marketing Environments*, Gordon Bowen, Wilson Ozueum (Hershey: IGI Global, 2019), 199–201.

betarpiškumo jausmą vartotojui.⁵²⁶ Bendradarbiavimas su turinio dalijimosi internetu paslauga ekonomiškai įgalina naudotojų sugeneruotą turinį: 1) kaip prekių ar paslaugų reklamos objektą; 2) kaip vartotojų auditorijai patrauklų turinį, prie kurio platformoje naudinga integruoti reklamą; 3) kaip paties kūrėjo veiklos, prekių ar paslaugų reklamos objektą. Kaip jau minėta, šiais aspektais itin paveikus parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinis turinys.⁵²⁷

Naudotojų sugeneruoto turinio komercinės vertės sukūrimas apžvelgtais aspektais doktrinoje siejamas su skaitmeninio turinio sklaidos modelio pokyčiais, kai skaitmeninis turinys skleidžiamas auditorijai be prieigos apribojimų šią galimybę teikiančiose platformose, pasinaudojant šių platformų teikiama centralizuota informacijos perdavimo infrastruktūra.⁵²⁸ Šis skaitmeninio turinio sklaidos ir komercinio realizavimo būdas apibrėžiamas kaip centralizuotos turinio sklaidos modelis (angl. *open-distribution*)⁵²⁹, kuris galimas įgyvendinti tiek vienoje, tiek lygiagrečiai keliose skirtingose skaitmeninėse platformose.⁵³⁰ Kitaip nei nuosavybinės turinio sklaidos modelio atveju, taikant centralizuotos turinio sklaidos modelio principą turinio ekonominė vertė priklauso ne ribojant išankstinę prieigą prie jo, o atvirkščiai – kuo efektyviau įgyvendinant sklaidą maksimaliam vartotojų skaičiui. Kitaip tariant, kūrėjų, kurie veikia pagal centralizuotos skaitmeninio turinio sklaidos principą, ekonominių interesų įgyvendinimo sąlygos tiesiogiai priklauso nuo turinio dalijimosi internetu paslaugos efektyvumo ir galimybės skelbti turinį šių paslaugų platformose. Šitai leidžia konstatuoti, kad šiuolaikinis išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimas turi garantuoti kompromisą: turi būti užtikrinami ne tik kūrėjų lūkesčiai efektyviai riboti skaitmeninio turinio pasiekiamumą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, bet ir neriboti šios paslaugos ir ją teikiančių platformų veiklos našumo ir galimybės skelbti turinį platformose.

Vertinant praktinį galimą Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo poveikį turinio dalijimosi internetu paslaugos našumui, peršasi išvada, kad Europos Sąjungos įstatymų leidėjas nevertina centralizuotos skaitmeninio turinio sklaidos modelio

526 Fotis Kitsios ir kt., „User-Generated Content behavior and digital tourism services: A SEM-neural network model for information trust in social networking sites“, *International Journal of Information Management Data Insights* 2 (2022): 6, <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2667096821000495?token=85DA47DADC0B7143DA66D2D4131CA28A0E60BE347B98C6D66F8CDCEBFC65046410E4672255FF22A6C7119434A17D30C8&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230116180235>.

527 Grosse Ruse-Khan, *supra note*, 524: 3–4; Erickson, Kretschmer ir Mendis, *supra note*, 501: 12.

528 Do-Hyung Park, Sungwook Lee, „UGC Sharing Motives and Their Effects on UGC Sharing Intention from Quantitative and Qualitative Perspectives: Focusing on Content Creators in South Korea“, *Sustainability* 13, 17 (2021): 5–6, <https://doi.org/10.3390/su13179644>.

529 Annemarie Bridy, „Is Online Copyright Enforcement Scalable?“, *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law* 13, 4 (2011): 705.

530 Clemens Koob, „Determinants of content marketing effectiveness: Conceptual framework and empirical findings from a managerial perspective“, *PLoS ONE* 16, 4 (2021): 4, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249457>.

reikšmės kūrėjų ekonominiams interesams. Kaip jau apžvelgta ankstesniame disertacinio darbo skyriuje, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu suponuojamos žmogiškuoju ištekliumi paremtos alternatyvios išimtinių autorių teisių priežiūros sistemos lemtų neišvengiamą turinio dalijimosi internetu paslaugos spartos kritimą bei finansinio naudingumo praradimus, o praktiškai įgyvendinama algoritminio turinio moderavimo sistema kelia grėsmę blokuoti išvestinius parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinius kūrinius, kurie laikomi vienais iš svarbiausių populiarumu tarp vartotojų auditorijos grindžiamo kūrinių komercinio naudojimo objektų. Turinio dalijimosi internetu paslauga netektų šio kūrinių segmento ir jo pritraukiamos vartotojų auditorijos bei sukuriamos reklamos skelbimo paslaugų paklausos.⁵³¹

Apžvelgtais aspektais atsiskleidžia Direktyvos 2019/790 teisinio reguliavimo problemiško kilmė. Europos Sąjungos įstatymų leidėjas, rengdamas Direktyvos 2019/790 17 straipsnio konstrukciją, neatsižvelgė, kaip šiuo straipsniu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams nustatomos išimtinių autorių teisių priežiūros prievolės gali apriboti išvestinių kūrinių sklaidą ir ja grindžiamą centralizuotos skaitmeninio turinio sklaidos modelio efektyvumą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Kitaip tariant, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio atmetinė apsauga parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių atžvilgiu stipriai riboja ir centralizuotos sklaidos kūrinių komercinį realizavimą. Išryškėja Europos Sąjungos įstatymų leidėjo intencija užtikrinti išimtinių autorių teisių ir turtinių interesų priežiūrą tik tiems autoriams, kurių komercinė veikla grindžiama priegosis prie saugomo turinio ribojimu. Alternatyviesiems kūrinių komercinio naudojimo modeliams, kurių veiksmingumas siejamas su turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtra, Direktyvos 2019/790 reguliavimas nesuteikia pakankamų saugiklių. Šią problemą iškelia T. Meyer, ji teigia, kad siekis įstatymu užtikrinti kuo aukštesnio lygmens išimtinių autorių teisių panaudojimo kontrolę skaitmeninėje erdvėje gali sukelti reguliuojamo sektoriaus subjektų komercinių interesų įgyvendinimo apribojimus.⁵³² Įgyvendinant Direktyvą 2019/790, šiuos apribojimus patirtų centralizuotos skaitmeninio turinio sklaidos modeliu turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose besinaudojantys parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių kūrėjai.

Nieko keisto, jog Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas dėl jo įgyvendinimo galimų neigiamų pasekmių sulaukė gausios kritikos iš Europos Sąjungos autorių teisės mokslininkų, su turinio dalijimosi internetu paslauga susijusio verslo atstovų ir Europos Sąjungos valstybių narių piliečių.⁵³³ Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas sulaukė net Jungtinių Tautų dėmesio. Šios organizacijos žmogaus teisių ekspertas D. Kaye įvardijo, kad šis projektas leis pašalinti iš skaitmeninės erdvės

531 Erickson, Kretschmer ir Mendis, *supra note*, 501: 12.

532 Meyer, *supra note*, 95: 14–15.

533 Sebastian Felix Schwemer, „Article 17 at the Intersection of EU Copyright Law and Platform Regulation“, *Nordic Intellectual Property Law Review* 3 (2020): 422.

informacinį pliuralizmą ir specialaus žanro (parodijos, karikatūros, pastišo) turinį.⁵³⁴ Praktiniu požiūriu, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas suvokiamas kaip keliantis grėsmę Europos Sąjungos išimtinių autorių teisių reguliavimo darninimui dėl Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo galimų skirtingų interpretacijų nacionaliniuose įstatymuose.⁵³⁵

2.3. Skaitmeninių paslaugų aktas: koncepcija ir įgyvendinimo perspektyva.

Skaitmeninių paslaugų akto ir Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo lyginamoji analizė

2.3.1. Skaitmeninių paslaugų aktas: materialioji taikymo sritis

Dvejones, kad Direktyva 2019/790 padės efektyviai sureguliuoti išimtines autorių teises Europos Sąjungoje ir užtikrins kūrėjų ir turinio dalijimosi internetu paslaugos sektoriaus interesus, dar labiau sustiprino 2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisijos iniciatyva Europos Parlamentui pateiktas Skaitmeninių paslaugų akto projektas, kurio galutinė redakcija bendru Europos Komisijos ir Europos Parlamento sutikimu priimta 2022 m. balandžio 22 d. Pats Skaitmeninių paslaugų aktas Europos Sąjungos oficialiame leidinyje paskelbtas 2022 m. spalio 27 d.⁵³⁶ To priežastis – Europos Komisijos deklaruojamų Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo uždavinių saitai su Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos įgyvendinimu – turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų veiklos reguliavimu, siekiant sukurti efektyvią neteisėto skaitmeninio turinio viešo paskelbimo prevenciją ir taip sustiprinti šių platformų vartotojų, taip pat ir išimtinių autorių teisių apsaugą.⁵³⁷ Kitaip tariant, Europos Sąjungos valstybėms narėms dar nespėjus įgyvendinti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo nacionalinėje teisėje, Europos Komisija pateikė siūlymą dėl naujo reguliacinio modelio, skirto išimtinių autorių teisių pozicijoms stiprinti turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje.

Skaitmeninių paslaugų aktas pristatomas kaip Elektroninės komercijos direktyvos

534 David Kaye, „EU must align copyright reform with international human rights standards, says expert“, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, žiūrėta 2022 m. sausio 31 d., <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24298&LangID=E>.

535 Eleonora Rosati, „Are directives good for the EU internal market? The case of the Copyright DSM Directive and its national transpositions“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 10 (2021): 1028.

536 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

537 „The Digital Services Act: ensuring a safe and accountable online environment“, European Commission, žiūrėta 2021 m. balandžio 18 d., https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europefit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_en#what-are-the-key-goals-of-the-digital-services-act.

reguliuojamą keičiantis Europos Sąjungos teisės aktas, kurio reguliavimas apima visų kategorijų turinį, produktus, paslaugas ir veiksmus, susijusius su tarpininkavimo paslaugomis. Kaip reglamentuojama Skaitmeninių paslaugų akto 1 straipsnio 1 dalyje, Skaitmeninių paslaugų aktu nustatomos suderintos taisyklės dėl tarpininkavimo paslaugų teikimo vidaus rinkoje. Nustatoma sąlyginio tarpininkavimo paslaugų teikėjų atleidimo nuo atsakomybės sistema, taisyklės dėl konkrečių išsamaus patikrinimo prievolių, taikomų tam tikrų konkrečių kategorijų tarpininkavimo paslaugų teikėjams ir Skaitmeninių paslaugų akto įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo taisyklės, susijusios su kompetentingų institucijų bendradarbiavimu ir veiklos koordinavimu.⁵³⁸

Turinio dalijimosi internetu paslaugos įtraukimas į Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo sritį aiškintinas Skaitmeninių paslaugų akto 3 straipsnio g punkte pateikiama viena iš tarpininkavimo paslaugų – prieglobos paslaugos samprata. Prieglobos paslauga suprantama kaip paslauga, kai paslaugos gavėjo pateikta informacija saugoma jo prašymu. Šiuo atžvilgiu prieglobos paslauga savo esmingumu įtraukia turinio dalijimosi internetu paslaugą, nes vienas iš pagrindinių turinio dalijimosi internetu paslaugos elementų yra šios paslaugos teikėjui pateikiamos informacijos saugojimas paslaugos naudotojų prašymu (taip pat ir prieigos prie šios informacijos suteikimas visuomenei).⁵³⁹

Galima kelti klausimą: koks yra Skaitmeninių paslaugų akto taikymo santykis, lyginant su Direktyvos 2019/790 17 straipsniu? Skaitmeninių paslaugų akto 2 straipsnio 4 dalies b papunkčiu gan lakoniškai reglamentuojama, kad šiuo teisės aktu nedaromas poveikis taisyklėms, nustatytoms „Sąjungos teisės aktuose dėl autorių teisių ir gretutinių teisių“⁵⁴⁰. Tačiau doktrinoje vyrauja priešingas požiūris. Nors Direktyvos 2019/790 17 straipsnis tikriausiai laikytinas *lex specialis* Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo atžvilgiu, tai nereiškia, jog Skaitmeninių paslaugų aktas yra neaktualus išimtinių autorių teisių apsaugos srityje. Pabrėžiama, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 9 dalis nustato skundų nagrinėjimo ir teisių gynimo mechanizmų diegimo prievolę, numatytą ir Skaitmeninių paslaugų akte.⁵⁴¹ E. Rosati teigimu, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio įgyvendinimas atsižvelgiant į Direktyvos 2019/790 70 konstatuojamosios dalies ir 17 straipsnio 7 dalies reikalavimus gali būti pakankamas kuriant skundų nagrinėjimo ir teisių gynimo mechanizmus, kurie leistų turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams pasinaudoti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje nustatyta atsakomybės taikymo išimtimi.⁵⁴² Kitaip tariant, Skaitmeninių paslaugų aktas išimtinių autorių teisių apsaugos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose klausimais gali būti aktualus dėl jame reglamentuojamų procedūrinių šių teisių apsaugos priemonių ir šiuo

538 „The Digital Services Act: ensuring and accountable online environment“, *supra note*, 537.

539 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

540 *Ibid.*

541 Quintais, Schwemer, *supra note*, 33: 31–32.

542 Rosati, *supra note*, 87: 6–7.

aspektu laikomas Direktyvos 2019/790 17 straipsnio prievolių tikslinamuoju teisės aktu. Tačiau, E. Rosati teigimu, Skaitmeninių paslaugų akto nuostatos, nustatančios išimtinių autorių teisių priežiūros reikalavimus, ir Direktyvos 2019/790 17 straipsnio taikymo prioritetiškumas šiandien lieka neaiškus ir turėtų būti tikslinamas teisėkūros procese.⁵⁴³

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, egzistuoja didelė tikimybė, kad būtent Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamos neteisėto turinio prevencijos ir atsakomybės interneto platformoms taikymo taisyklės bus laikomos *lex specialis* Europos Sąjungos teisės aktų sistemoje, sprendžiant išimtinių autorių teisių apsaugos klausimus. Pirma, įtraukus išimtinių autorių teisių apsaugą ir tuo grindžiant interneto platformų atsakomybės taikymo išimtis. Skaitmeninių paslaugų akto 12 konstatuojamoji dalis į „neteisėto turinio“ sąvoką įtraukia ir išimtinių autorių teisių pažeidimus („neteisėtas autorių teisėmis saugomos medžiagos naudojimas“).⁵⁴⁴ O Skaitmeninių paslaugų 6 straipsnis nustato atsakomybės taikymo išimčių taisykles prieglobos paslaugų teikėjams dėl neteisėto turinio išsaugojimo. Atsižvelgiant į tai, kad funkciškai į prieglobos paslaugą įtraukiama ir turinio dalijimosi internetu paslauga, o neteisėtą turinį potencialiai sudaro ir išimtinės autorių teises pažeidžiantis turinys, šios paslaugos teikėjų veikla valdant išimtinių autorių teisių pažeidimus galimai patenka į Skaitmeninių paslaugų akto materialiąją taikymo sritį.⁵⁴⁵

Antra, nors vienareikšmiško hierarchinio reglamento ir direktyvos pranašumo nėra pripažįstama, pabrėžiama, kad SESV 288 straipsniu nustatomas ne tik reglamento privalomumas visa savo apimtimi, bet ir tiesioginio šio teisės akto taikymo galimybė Europos Sąjungos valstybių narių teisėje. O direktyva apibrėžiama kaip privaloma ta apimtimi, „kiek turi būti pasiekiami joje išsikelti tikslai“⁵⁴⁶. Šie aspektai atskleidžia, kad Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas su tiesioginio taikymo Europos Sąjungos valstybėse narėse galia gali griežtai apibrėžti turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybę (šios atsakomybės taikymo išimčių taisykles) būtent už išimtinės autorių teises pažeidžiančio turinio prieglobą. Atitinkamai išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo naujinimo kontekste Skaitmeninių paslaugų akto

543 Rosati, *supra note*, 87: 6-7.

544 Alexandre De Streel ir kt., *Online Platforms' Moderation of Illegal Content Online. Law, Practices and Options for Reform. Study for the committee on Internal Market and Consumer Protection* (Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2020), 12.

545 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32; Joao Pedro Quintais, Giovanni De Gregorio ir Joao Magalhaes, „How platforms govern users' copyright-protected content: Exploring the power of private ordering and its implications“, *Computer Law and Security Review* 48 (2023): 11, <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0267364923000031?token=A524410DA81333912FB2E803753019DBF19136EC1C9DAE895540112148C81301508145718602C0F9E701F1D91AACB097&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230514160139>.

546 Robert Schutze, „Constitutionalism and the European Union“, iš *European Union Law*, Catheribe Barnard, Steve Peers (Oxford: Oxford University Press, 2020), 104.

nuostatų, nustatančių išimtinių autorių teisių apsaugos taisykles, analizė įgyja praktinę reikšmę ne tik dėl sukuriama galimo tiesioginio šių nuostatų taikymo poveikio, bet ir galimybės atskleisti, ar šios nuostatos išsprendžia kūrėjų ekonominių interesų tarpusavio derinimo probleminius aspektus, formuojamus Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu.

Be to, net jei ir būtų laikoma, kad išimtinių autorių teisių apsaugos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose klausimai nepatenka į Skaitmeninių paslaugų akto materialiojo taikymo sritį, atsižvelgiant į tai, kad Skaitmeninių paslaugų aktas reglamentuoja turinio kontrolės prievolės funkciškai turinio dalijimosi internetu paslaugai tapačioms paslaugoms, šių prievolių analizė gali būti itin pravarti formuluojant su turinio dalijimosi internetu paslaugos veikimu suderintą efektyvų kūrėjų ekonominius interesus saugantį reguliavimą.

2.3.2. Skaitmeninių paslaugų aktas: prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų teikėjų prievolės užtikrinant išimtinių autorių teisių priežiūrą

Kaip jau minėta, Skaitmeninių paslaugų aktu nustatoma atsakomybės taikymo tvarka turinio dalijimosi internetu (prieglobos) paslaugų teikėjams už neteisėtą, taip pat ir išimtines autorių teises pažeidžiantį turinį. Skaitmeninių paslaugų akto 6 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, kad tais atvejais, kai teikiama informacinės visuomenės paslauga, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos saugojimas, paslaugų teikėjas neatsako už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, jeigu paslaugų teikėjas: a) neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą ar neteisėtą turinį ir, kalbant apie reikalavimus atlyginti žalą, nežino faktų ar aplinkybių, iš kurių aišku, kad veikla ar turinys akivaizdžiai neteisėti, arba b) gavęs tokių žinių arba apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina neteisėtą turinį arba atima galimybę jį pasiekti.⁵⁴⁷

Nesunku įžvelgti Skaitmeninių paslaugų akto 6 straipsnio 1 dalies ir Elektroninės komercijos direktyvos 14 straipsnio 1 dalies reguliavimo paralelę: atmetami reikalavimai prieglobos paslaugų teikėjams imtis aktyvių veiksmų siekiant užtikrinti neteisėto turinio sklaidą. Šiam neturint faktinių žinių apie neteisėtą veiklą ar neteisėtą turinį arba faktų ir aplinkybių, rodančių neteisėtą veiklą ar turinį, atsakomybė už turinio padarymu viešai prieinamo daromus išimtinių autorių teisių pažeidimus nėra taikoma. Taigi Skaitmeninių paslaugų akto 6 straipsnio reguliavimu iš naujo įtvirtinta „saugaus uosto“ (angl. *safe harbour*) taisyklė, nustatanti prieglobos paslaugų teikėjų imunitetą nuo atsakomybės už minėtų teisių pažeidimus taikymo, jei šie veikia kaip neutralūs techniniai turinio viešo paskelbimo funkciją suteikiantys tarpininkai.⁵⁴⁸

„Saugaus uosto“ taisykle paremtą atsakomybės prieglobos paslaugų teikėjams taikymo tvarką Skaitmeninių paslaugų akte papildė 7 straipsnio reglamentavimas

547 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

548 Barata ir kt., *supra note*, 92: 12.

– tarpininkavimo (prieglobos – turinio dalijimosi internetu) paslaugų teikėjai nelai-komi neatitinkančiais atleidimo nuo atsakomybės sąlygų pagal Skaitmeninių paslaugų akto 4–6 straipsnius vien dėl to, kad atlieka savanoriškus tyrimus savo iniciatyva ar kitą veiklą, kuria siekiama rasti, nustatyti ir pašalinti neteisėtą turinį ar atimti prieigą prie jo, arba imasi būtinų priemonių, kad atitiktų Sąjungos teisės reikalavimus, taip pat nustatytus šiame akte.⁵⁴⁹ Doktrinoje ši nuostata įvardijama kaip „gerojo samariečio“ išlyga (angl. *Good Samaritan clause*), kad būtų išplėsta atsakomybės taikymo išimtis sužinanant apie išimtinės autorių teises pažeidžiančias veiklas ar turinį platformose, kad platformos būtų skatinamos nuodugniau įsitraukti į šių teisių pažeidimų užkardymo iniciatyvas.⁵⁵⁰

Tačiau pagrindiniai su išimtinių autorių teisių priežiūra susiję aspektai reglamentuojami Skaitmeninių paslaugų akto III skyriuje – prieglobos paslaugų teikėjų elgsenos taisyklės, nustatančios laipsnišką procedūrinę neteisėto turinio (išimtinių autorių teisių pažeidimų) prevencijos tvarką.⁵⁵¹

Pirma šios procedūrinės tvarkos pakopa – Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsniu įtvirtintas pranešimo ir veiksmų (angl. *notice-and-action*) mechanizmas prieglobos paslaugos teikėjų platformose. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalimi reglamentuojama prievolė prieglobos paslaugos teikėjams įdiegti mechanizmus, leidžiančius bet kokiam asmeniui ar subjektui pranešti platformai, kad joje yra tam tikrų viešai paskelbtų informacijos vienetų, kuriuos toks asmuo ar subjektas laiko neteisėtu turiniu.

Mechanizmai turi būti lengvai prieinami ir patogūs naudoti, o pranešimus per juos būtų galima teikti tik elektroniniu būdu.⁵⁵² Jais turi būti sudaromos palankesnės sąlygos teikti tikslus ir pakankamai pagrįstus pranešimus, be kita ko, įtraukiančius šiuos elementus: a) paaiškinimas, kodėl fizinis asmuo ar subjektas teigia, kad atitinkama informacija yra neteisėtas turinys; b) aiški nuoroda į konkrečią elektroninę tos informacijos vietą, pavyzdžiui, tikslus (-ūs) URL, ir prireikus papildoma informacija, pagal kurią galima nustatyti neteisėtą turinį ir kuri pritaikyta turinio rūšiai bei konkrečiai prieglobos paslaugos rūšiai; c) pranešimą pateikusio asmens ar subjekto vardas ir pavardė ar pavadinimas ir e. pašto adresas, išskyrus atvejus, kai informacija laikoma susijusia su viena iš Direktyvos 2011/93/ES 3–7 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų; d) pareiškimas, kuriuo patvirtinamas pranešimą pateikusio fizinio asmens ar

549 Barata ir kt., *supra note*, 92: 12.

550 Aleksandra Kuczerawy, 2021. „The Good Samaritan that wasn't: voluntary monitoring under the (draft) Digital Services Act“, *Verfassungsblog on Matters Constitutional*, žiūrėta 2021 m. balandžio 27 d., <https://verfassungsblog.de/good-samaritan-dsa/>.

551 Ilaria Buri, Joris van Hoboken, *The Digital Services Act (DSA) Proposal: a critical overview* (Amsterdam: Institute for Information Law Digital Services Act (DSA) Observatory, 2021), 18, https://dsa-observatory.eu/wp-content/uploads/2021/11/Buri-Van-Hoboken-DSA-discussion-paper-Version-28_10_21.pdf.

552 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

subjekto nuoširdus įsitikinimas (bona fide), kad pranešime pateikiama informacija ir įtarimai yra tikslūs ir išsamūs.⁵⁵³

Tuo atveju, jei prieglobos paslaugos teikėjas, išnagrinėjęs prieglobos paslaugos gavėjo (vartotojo) skundą dėl galimai neteisėto turinio konkrečiame prieglobos paslaugos teikėjo platformoje skelbtame informacijos vienetė, priima sprendimą pašalinti šią informaciją ar atimti prieigą prie jos, prieglobos paslaugos teikėjas privalėtų paslaugos gavėjui pateikti motyvuotą paaiškinimą dėl tokio sprendimo, kaip siūloma reglamentuoti Skaitmeninių paslaugų akto 17 straipsnio 1 ir 2 dalyse.⁵⁵⁴

Taigi Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 17 straipsnių reguliavimu formuotina pirmoji išimtinių autorių teisių priežiūros tvarkos pakopa reprezentuoja procedūrinį išimtinių autorių teisių apsaugos prieglobos paslaugų teikėjų platformose modelį. Šių paslaugų teikėjai įpareigoti bendradarbiauti su paslaugų gavėjais ir reaguoti į gaunamą informaciją apie galimai neteisėto, taip pat ir išimtines autorių teises pažeidžiančio turinio padarymą viešai prieinamo ir saugojimą platformoje.

Be to, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 3 dalis reglamentuoja, kad šio straipsnio 2 dalyje nurodomus turinio elementus atitinkantys pranešimai, jei jie leidžia stropiam prieglobos paslaugų teikėjui nustatyti atitinkamos veiklos ar informacijos neteisėtumą neatlikus išsamaus teisinio tyrimo, reikštų prieglobos paslaugos teikėjo faktines žinias apie galimai neteisėtą turinį platformoje. Šiuo aspektu išvelgtinos paralelės su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalies reguliavimu: aktyvuojant tiesiogines atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo grėsmę, prieglobos paslaugų teikėjas yra „spaudžiamas“ ne tik formaliai įsitraukti į procedūrinį bendradarbiavimą su skundą pateikusiu vartotoju, bet ir priimti analitinį sprendimą dėl skundžiamo turinio teisėtumo.⁵⁵⁵ Kitaip tariant, su vartotojais interaktyvi išimtinių autorių teisių priežiūra formuojama atsakomybės už žinojimą apie šių teisių pažeidimus taikymo principu.⁵⁵⁶

Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamos išimtinių autorių teisių priežiūros procedūrinės tvarkos antroji pakopa – prievolė prieglobos paslaugos teikėjams nustatyti procedūrinės bendradarbiavimo procedūras su paslaugų teikėjo sprendimu pašalintą ar apribotą prieigą turinį paskelbusiais paslaugos gavėjais. Skaitmeninių paslaugų akto 20 straipsnio 1 dalies reglamentavimu prieglobos paslaugos teikėjams privaloma bent šešių mėnesių laikotarpiui paslaugos gavėjams suteikti prieigą prie vidaus skundų nagrinėjimo sistemos, kurioje galima nemokamai elektroninėmis priemonėmis teikti skundus dėl toliau išvardytų interneto platformos sprendimų, priimtų tuo pagrindu, kad paslaugos gavėjų pateikta informacija yra neteisėtas turinys arba nesuderinama su platformos nuostatomis ir sąlygomis: a) sprendimai pašalinti informaciją ar atimti

553 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

554 *Ibid.*

555 Buri, van Hoboken, *supra note*, 551: 21.

556 Wilman, *supra note*, 36: 319.

prieigą prie jos; b) sprendimai sustabdyti ar nutraukti visos paslaugos ar jos dalies teikimą paslaugos gavėjams; c) sprendimai sustabdyti ar uždaryti paslaugos gavėjo pasyryą.⁵⁵⁷ Šia procedūrine prievole siekiama ne tik pusiausvyros išimtinės autorių teises pažeidžiančio turinio sklaidos prevencijoje, bet ir skaidrumo turinio tyrimo procese, įpareigojant prieglobos paslaugos teikėjus galėti pateikti argumentuotus motyvus dėl turinio padarymo viešai prieinamo suspendavimo.⁵⁵⁸

Taigi apžvelgtomis Skaitmeninių paslaugų akto nuostatomis formuojama dviejų pakopų procedūrinė išimtinės autorių teises pažeidžiančio algoritminio turinio moderavimo sistema prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų platformose.⁵⁵⁹ Šios sistemos efektyvumas grindžiamas minėtų paslaugų teikėjų atsakomybe reaguoti tiek į gaunamus pranešimus dėl galimai neteisėto turinio ar neteisėtos veiklos, vykdomos platformose, tiek į skundus dėl gautų pranešimų pagrindu priimtų sprendimų. Kitaip tariant, išimtinių autorių teisių priežiūros sistema „aktyvuojama“ prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų gavėjų (vartotojų) iniciatyva.

Apžvelgtasis reguliavimas gali būti charakterizuojamas dviem aspektais: 1) išimtinių autorių teisių priežiūros reguliavimas integruojamas į prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugos sutartį, t. y. šios paslaugos gavėjų galimybės inicijuoti minėtų teisių priežiūrą (turinio kontrolę) taptų neatsiejama su paslauga suteikiamų teisių dalimi ir sudarytų prieglobos paslaugos lygį (angl. *service level*)⁵⁶⁰; 2) neteisėto turinio kontrolė tampa visiškai sankcionuojama prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų teikėjų (t. y. ne tik neteisėto turinio prevencijos, bet ir prieigos ribojimo elementai)⁵⁶¹. Taigi Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsnių reglamentavimu siūlomas įtvirtinti išimtinių autorių teisių priežiūros reguliacinis modelis, savo esmingumu reprezentuojantis privačiojo reguliavimo (angl. *private regulating*) koncepciją.⁵⁶²

Panašus reguliavimas bendrosios teisės tradicijos valstybėse, kurios nėra Europos Sąjungos valstybės narės. Turinio priežiūros modelis, grindžiamas procedūrine

557 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

558 Sander Sagar, Thomas Hoffmann, „Intermediary Liability in the EU Digital Common Market – from the E-Commerce Directive to the Digital Services Act“, *Revista d'Internet, Dret i Política* 34 (2021): 7, <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8398827>.

559 Barata ir kt., *supra note*, 92: 35–37.

560 Gerald Spindler, *Digital services act: Adapting commercial and civil law rules for commercial entities operating online: Legal assessment. Research Paper* (Brussels: European Union, 2020), 202.

561 Stanislaw Tosza, „Internet service providers as law enforcers and adjudicators. A public role of private actors“, *Computer Law and Security Review* 43 (2021): 12.

562 Privačiojo reguliavimo (angl. *private regulating*) koncepcija aiškinama kaip teisinio reguliavimo metodika, kai sprendimus dėl tam tikrų prekių ar paslaugų teikimo apribojimo tam tikrame šių paslaugų sektoriuje įgalinami priimti ne viešieji vykdomosios ar teisminės valdžios subjektai, o būtent šiame sektoriuje veikiantys asmenys, įprastai – paslaugų teikėjai. Žr. Janina Grabs, Graeme Auld ir Benjamin Cashore, „Private regulation, public policy, and the perils of adverseontological selection“, *Regulation and Governance* 15 (2021): 1183.

pranešimų apie pažeidimus teikimo sistema platformose, numatytas ir Jungtinių Amerikos Valstijų Vaikų skaitmeninės apsaugos akto 4 straipsnio c papunktyje, reglamentuojant, kad platformų administratoriai privalo diegti lengvai pasiekiamas elektroninių pranešimų apie galimai neteisėtą turinį teikimo formas ir fiksuotą šių pranešimų išnagrinėjimo terminą.⁵⁶³ Analogiškos procedūros reglamentuotos ir Australijos skaitmeninio saugumo akto 3 dalyje, tokias procedūras numatančio skaitmeninio saugumo akto projektas šiuo metu svarstomas ir Jungtinės Karalystės Lordų rūmų komite-
te.⁵⁶⁴ Tačiau apžvelgti teisės aktai taikomi išimtinai kitokio pobūdžio neteisėto turinio (tokio kaip neapykantos kalba, pornografija ir pan.) atžvilgiu, į materialinę šių teisės aktų sritį neįtraukiant išimtinių autorių teisių pažeidimų. Taigi Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsnių reglamentavimu formuojama procedūrinė turinio priežiūros sistema išlieka novacija išimtinių autorių teisės srityje, lyginant su Europos Sąjungai nepriklausančių teisės tradicijos valstybių reguliavimu.

2.3.3. Skaitmeninių paslaugų aktas: papildomos sisteminės rizikos valdymo prievolės, taikomos labai didelėms interneto platformoms

Skaitmeninių paslaugų aktu pristatoma koncepcija nustatyti papildomus turinio priežiūros reikalavimus labai didelėms interneto platformoms.⁵⁶⁵ Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamos papildomos sisteminės rizikos valdymo prievolės, taikomos labai didelėms interneto platformoms, teikiančioms paslaugas Europos Sąjungoje vidutiniškai 45 mln. ar daugiau aktyvių paslaugos gavėjų per mėnesį (Skaitmeninių paslaugų akto 33 straipsnio 1 dalis). Skaitmeninių paslaugų aktu (34 straipsnio 1 dalis) labai didelės interneto platformos būtų įpareigojamos bent kartą per metus nustatyti, analizuoti ir vertinti bet kokią reikšmingą sistemine riziką, kylančią dėl jų paslaugų teikimo ir naudojimo Europos Sąjungoje. Toks rizikos vertinimas, konkrečiai siejamas su jų paslaugomis, apima šios rūšies sistemine riziką: neteisėto turinio sklaidą naudojantis jų paslaugomis.⁵⁶⁶

Pritartina J. Barata požiūriui, kad šis neteisėto turinio sklaidos sisteminės rizikos apibrėžimas yra lakoniškas ir stokoja papildomų kvalifikacinių kriterijų.⁵⁶⁷ Tačiau atsižvelgiant į Skaitmeninių paslaugų akto 12 konstatuojamojoje dalyje pateikiamą

563 „Kids Online Safety Act“, Congress.gov, žiūrėta 2023 m. vasario 1 d., <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/3663/text>.

564 „Online Safety Act 2021“, Federal Register of Legislation, žiūrėta 2023 m. vasario 1 d., <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021A00076>; „Online Safety Bill“, UK Parliament, žiūrėta 2023 m. vasario 1 d., <https://bills.parliament.uk/bills/3137>.

565 Jan-Hendrik Passoth, „Platforms, Infrastructure and Public Value“, iš *Building a European Digital Public Space. Strategies for taking back control from Big Tech platforms*, Alexander Baratsits (Berlin, iRights Media, 2021), 52.

566 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

567 Barata ir kt., *supra note*, 92: 55.

neteisėto turinio apibrėžimą (sąsajas su „neteisėtu autorių teisėmis apsaugotos medžiagos naudojimu“), disertacinio darbo autoriaus nuomone, sisteminės rizikos įtraukia išimtinių autorių teisių pažeidimus šias teises pažeidžiančio turinio padarymo viešai prieinamo atvejus prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų platformose. Atitinkamai Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamos sisteminių rizikų valdymo prievolės laikytinos sudėtinė išimtinių autorių teisių priežiūros reguliavimo dalimi.

Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio 1 dalimi reglamentuojama, jog labai didelės interneto platformos įgyvendina pagrįstas, proporcingas ir efektyvias rizikos mažinimo priemones, pritaikytas konkrečiai sistemei rizikai, tokias kaip jų algoritminių sistemų, įskaitant jų rekomendavimo sistemas, testavimas ir pritaikymas.⁵⁶⁸ Be to, Skaitmeninių paslaugų akto 37 straipsniu nustatyta prievolė atlikti metinę nepriklausomo audito prievolę – audito metu būtų tikrinama, kaip prieglobos paslaugų teikėjai laikosi visų Skaitmeninių paslaugų akto III skyriuje reglamentuotų prievolių, įskaitant ir papildomas pareigas valdyti sisteminės rizikas labai didelėms interneto platformoms.⁵⁶⁹

Anot J. Barata, kad būtų suvaldyta neteisėto turinio sisteminė rizika, labai didelės interneto platformos turi laikytis Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniuose reglamentuotos dviejų pakopų procedūrinės algoritminio turinio moderavimo sistemos.⁵⁷⁰ Tačiau vidaus procesų, veiklos priežiūros ir bendradarbiavimo su patikimais pranešėjais⁵⁷¹ gerinimo prievolių įtvirtinimas reikštų, kad labai didelėms interneto platformoms išimtinių autorių teisių priežiūra lemtų žmoniškųjų ir finansinių išteklių investicijų tęstinio augimo prievolę⁵⁷². Atsižvelgiant į reglamentuojamą patikimų pranešėjų statusą ir prioritetinę jų teikiamų skundų nagrinėjimo tvarką, praktikoje tikėtinas lygiagrečios turinio moderavimo sistemos, kurioje būtų analizuojami būtent patikimų pranešėjų statusą turinčių subjektų skundai, diegimas. Šiuo aspektu labai didelėms interneto platformoms taikomas neteisėto turinio sisteminės rizikos valdymo

568 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

569 *Ibid.*

570 Barata ir kt., *supra note*, 92: 37.

571 Skaitmeninių paslaugų akto 19 straipsniu reglamentuojama, kad interneto platformos privalo užtikrinti pirmenybę nagrinėjant patikimų pranešėjų skundus 14 straipsnyje nustatyta tvarka. Patikimo pranešėjo statusas valstybės narės gali būti suteikiamas asmeniui, jei šis gali įrodyti, kad a) turi konkrečių žinių ir kompetencijos, kad rastų ir nustatytų neteisėtą turinį ir apie jį praneštų; b) atstovauja kolektyviniams interesams ir nepriklauso nuo jokios interneto platformos; c) vykdo veiklą taip, kad pranešimai būtų teikiami laiku, kruopščiai ir objektyviai. Patikimo pranešėjo apibrėžimas tikslinamas Skaitmeninių paslaugų akto 46 konstatuojamojoje dalyje, pabrėžiant, jog intelektinės nuosavybės teisių apsaugos srityje juo gali tapti tik pramonės organizacijos ir teisių turėtojai. Žr. „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *op. cit.*

572 Caroline Cauffman, Catalina Goanta, „A New Order: The Digital Services Act and Consumer Protection“, *European Journal of Risk Regulation* 12, 4 (2021): 772–773.

prievolių paketas galimai reikštų specializuotą algoritminio turinio moderavimo po- grupį, kuriame veiktų į šią veiklą orientuoti profesionalūs subjektai, tokiu būdu į mi- nėtą modelį įtraukti dvi minėtųjų teisių išorinės priežiūros formas.⁵⁷³

2.3.4. Algoritminio turinio moderavimo ir sisteminės rizikos valdymo prievolių įgyvendinimo problemiškas

Kaip teigia J. P. Quintais ir S. F. Schwemer, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalies sąlygos (*inter alia*, operatyvaus veikimo panaikinant prieigą prie kūrinių ar kitų objektų, apie kuriuos pranešta gavus pakankamai pagrįstą teisių turėtojo pranešimą) tiesiogiai nereglamentuoja, tačiau savo esmingumu suponuoja bendro algoritminio turinio moderavimo prievolę turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoms. Šiuo atžvilgiu nors reglamentuojamos skirtingos atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo taisyklės, tiek Direktyvos 2019/790 17, tiek Skaitmeninių paslau- gų akto 16 ir 20 straipsniuose nustatytos išimtinių autorių teisių priežiūros prievolės įtraukia algoritminio turinio moderavimo taikymą.⁵⁷⁴ Atitinkamai, vertinant praktinę Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo įgyvendinimo perspektyvą, aktualu atsižvelgti, ar šiuo reguliavimu nėra kuriamos bendrojo algoritminio turinio moderavimo grės- mės, kurių kyla, taikant 2019/790 17 straipsnį.

Jau minėta, kad technologiniu požiūriu algoritminio turinio moderavimo sistemos nėra novatoriškas sprendinys turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje. *Notice-and-takedown* sąveika su viešai skelbiamu turiniu praktikoje jau taikoma ilgą laiką. Pa- vyzdžiui, *Youtube* turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje paslaugų teikimo sąlygos numato šių paslaugų vartotojams pranešimo apie galimai pažeistas išimtinės autorių teises teikimo galimybę. Vartotojams taip pat suteikiama apeliacijos teisė, jei platforma priima sprendimą pašalinti turinį, laikinai suspenduoti ar panaikinti turinį paskelbusio paslaugos gavėjo paskyrą nustačiusi išimtinių autorių teisių pažeidimus.⁵⁷⁵ „*Youtube* žinynas“ tokius pranešimus apibrėžia kaip *Content ID* paraiškas ir išsamiai reglamentuoja jų ginčijimo tvarką.⁵⁷⁶ Turinio tyrimas atliekamas naudojant *Content ID* turinio atpažinimo įrankį, tikrinant, ar skundžiamas turinys atitinka *Content ID* duo- menų bazėje saugomą turinį, pagal jam suteiktas saugomo turinio žymas. Lygiagrečiai *Content ID* veikia tęstinis turinio atpažinimo įrankis, vykdamas automatizuotą turinio moderavimą platformoje ir vertinantis viso joje padaromo viešai prieinamo turinio

573 Ethan Shattock, „Self-regulation 2.0? A critical reflection of the European fight against disinformation“, *Harvard Kennedy School Misinformation Review* 2, 3 (2021): 4, https://misinforeview.hks.harvard.edu/wp-content/uploads/2021/05/shattock_self_regulation_european_disinformation_20210531.pdf.

574 Quintais, Schwemer, *supra note*, 31: 24.

575 „Paslaugų teikimo sąlygos“, Youtube, žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d., <https://www.youtube.com/static?template=terms>.

576 „Ginčas dėl „Content ID“ paraiškos“, Youtube žinynas, žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d., <https://support.google.com/youtube/answer/2797454?hl=lt>.

atitiktį *Content ID* duomenų bazėje saugomam turiniui.⁵⁷⁷

Be to, kaip rodo *Youtube* praktika, į pranešimų apie galimai pažeistas išimtinės autorių teises teikimo tvarką integruojami ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 dalies reikalavimai pranešimų turiniui (paaiškinimas, kodėl asmuo turinį laiko neteisėtu, nuoroda į neteisėto turinio vietą, pareiškimas apie pranešimą teikiančio asmens įsitikinimą dėl turinio neteisėtumo ir pranešimą teikiančio asmens duomenys).⁵⁷⁸ Tačiau šiuos reikalavimus įgyvendina anaipol ne visos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos. Pavyzdžiui, *Soundcloud* platforma šiuo metu siūlo tik susirašinėjimo su autorių teisių apsaugos platformoje padaliniu⁵⁷⁹ galimybę. *Vimeo* platforma sudaro sąlygas vartotojams teikti skundus dėl potencialiai neteisėto turinio ir skųsti platformos atliktus veiksmus dėl turinio pašalinimo ar prieigos prie jo ribojimo, tačiau vartotojui nėra pateikiamas elektroninio pranešimo ar skundo šablonas.⁵⁸⁰

Taigi, žvelgiant į turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų taikomą savanorišką išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencijos praktiką, su šių teisių apsauga susijusių Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų įgyvendinimas neturėtų būti vertinamas kaip keliantis praktinį ar technologinį iššūkį minėtų paslaugų teikėjams. Apžvelgta praktika (priemonės) didele dalimi jau įtraukia Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniuose siūlomą įtvirtinti dvipakopę procedūrinę išimtinių autorių teisių priežiūros sąveikaujant su turinio dalijimosi internetu paslaugų vartotojais sistemą.

Vertinant ribojamojo poveikio grėsmes turinio dalijimosi internetu paslaugų teikimo plėtrai ir su ja susijusių kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimui, teigiamų ženklų teikia ir atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo tvarkos poslinkiai, reglamentuojami Skaitmeninių paslaugų akte. Kaip jau ne sykį minėta, esminė Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1, 3 ir 4 dalių reglamentavimo problema – tiesioginės atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo galimybė *erga omnes* platformoje padaromo viešai prieinamo turinio atžvilgiu. Toks atsakomybės mastas kartu su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje nustatytais atsakomybės taikymo išimčių sąlygomis sukelia bendrojo algoritminio turinio moderavimo grėsmę⁵⁸¹.

Skaitmeninių paslaugų akto 6 straipsnio 1 dalies reglamentavimu šios atsakomybės taikymo tvarkos atsisakoma. Šio straipsnio taikymo išlyga numatyta Skaitmeninių

577 „Kas yra „Continent ID“ paraiška?“, Youtube žinynas, žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d., https://support.google.com/youtube/answer/6013276?hl=lt&ref_topic=9282678; Andrea Katalin Toth, „Algorithmic Copyright Enforcement And Ai: Issues And Potential Solutions, Through The Lens Of Text And Data Mining“, *Masaryk University Journal of Law and Technology* 13, 2 (2019): 367.

578 „Pateikite vaizdo įrašo pašalinimo užklausą“, Youtube Studio, žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d., https://studio.youtube.com/channel/UCDjTRpkcln8uoe_LlrjdlHg/copyright/history.

579 „Reporting infringement of your tracks“, Soundcloud Help Center, žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d., <https://help.soundcloud.com/hc/en-us/articles/115003565548>.

580 „Vimeo Copyright Policy“, Vimeo, žiūrėta 2021 m. balandžio 25 d., <https://vimeo.com/dmca>.

581 Felix Reda, Joschka Selinger, „Article 17’s impact on freedom to conduct a business – Part 1“, Kluwer Copyright Blog, žiūrėta 2022 m. vasario 7 d., <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/01/18/article-17s-impact-on-freedom-to-conduct-a-business-part-1/>.

paslaugų akto 16 straipsnio 3 dalyje: šiame straipsnyje nustatyta tvarka pateiktuose pranešimuose apie galimus išimtinių autorių teisių pažeidimus suteikiamos faktinės žinios ar užtikrinamas žinojimas apie konkretų nagrinėjamą informacijos vienetą (jei jie leidžia stropiam prieglobos paslaugų teikėjui nustatyti atitinkamos veiklos ar informacijos neteisėtumą neatlikus išsamaus teisinio tyrimo).⁵⁸² Taigi esminis poslinkis taikant atsakomybę už išimtinių autorių teisių pažeidimus padarant viešai prieinamą skaitmeninį turinį, lyginant su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu, atliekamas atsakomybės taikymo apimties aspektu: Skaitmeninių paslaugų aktu gana ryškiai sumažinama šios atsakomybės taikymo apimtis, priklausomai nuo to, ar dėl konkretaus turinio vieneto pateikiamas vartotojo pranešimas (skundas). Kitaip tariant, nuo potencialios bendrojo algoritminio turinio moderavimo prievolės būtų pereinama prie pasirengimo taikyti individualaus turinio algoritminį moderavimą prievolės.

Tačiau neaiškumų kelia tam tikri technologiniai reikalavimai, keliami turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams įgyvendinant dvipakopę procedūrinę išimtinių autorių teisių priežiūros sistemą, reglamentuojamą Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniuose. Pirma, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 6 dalis nustato prievolę sprendimus dėl šio straipsnio tvarka pateikiamų pranešimų priimti „laiku, stropiai, nešališkai ir objektyviai“. Antra, Skaitmeninių paslaugų akto 20 straipsnio 6 dalimi įtvirtinamas draudimas čia nurodytų pranešimų apskundimo tvarką išnagrinėti tik automatizuotomis priemonėmis.⁵⁸³ Pagal tai, kaip turi būti formuluojami sprendimai ir kaip turi būti atliekamas apskųstų sprendimų tyrimas, tampa akivaizdu, jog Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojama dvipakopė procedūrinė išimtinių autorių teisių priežiūros sistema reikalautų sisteminio kompetentingų žmoniškųjų išteklių įsitraukimo.

Šis aspektas sukeltų itin reikšmingų praktinio įgyvendinimo keblumų. Verta paminėti, kad šiuo metu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai algoritminį turinio moderavimą įgyvendina automatizuotų sistemų pagrindu.⁵⁸⁴ Praktiniu požiūriu tai suprantama, mat atsižvelgiant į tokių platformų kaip *Youtube* generuojamą turinio srautą ir gautinų pranešimų apimtį, žmoniškųjų išteklių integravimas į pranešimų ir skundų nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo sistemas reikalautų integruoti itin daug moderatorių ir, tikėtina, ribotų pranešimų nagrinėjimo spartą bei paslaugos našumą.⁵⁸⁵

Šiame kontekste kvestionuotina ir apimtis subjektų, kuriems pagal Skaitmeninių paslaugų akta suteikiama teisė teikti pranešimus dėl galimų išimtinių autorių teisių pažeidimų. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad teise pasinaudoti diegiamais pranešimų ir veikimo mechanizmais turėtų galėti „bet koks

582 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

583 *Ibid.*

584 Maria Eriksson, Guillaume Heuguet, „Genealogies of online content identification - an introduction“, *Internet Histories* 5, 1 (2021): 2–4.

585 Savin, *supra note*, 49: 9.

asmuo ar subjektas⁵⁸⁶. Šitaip sukuriamos prielaidos piktnaudžiauti pranešant apie turinį, o Skaitmeninių paslaugų aktu nenustatant mechanizmo, užtikrinančio pranešimą pateiklusio asmens tikslią identifikaciją. Prie šios problemos prisideda tai, jog Skaitmeninių paslaugų aktu nėra nustatomas ir atsakomybės taikymo mechanizmas tokio piktnaudžiavimo atvejais.⁵⁸⁷ Piktnaudžiavimo prielaidos įvairios, įskaitant, bet neapsiribojant, nesąžiningą su platforma bendradarbiaujančių kūrėjų konkurenciją ir turinio vartotojų nepasitenkinimą. Anot J. Wimmers, Skaitmeninių paslaugų akto koncepcija išimtinių autorių teisių priežiūrą būtent vartotojų iniciatyvos pagrindu reprezentuoja šios koncepcijos silpnybę – išimtinių autorių teisių priežiūros formuojamo krūvio priklausomybę nuo vartotojų nesąžiningų paskatų ar net emocijų reakcijų skundžiamo skaitmeninio turinio atžvilgiu.⁵⁸⁸ Čia aptartas Skaitmeninių paslaugų akto 20 straipsnio 6 dalies reglamentavimo problemiškas potencialiai dar labiau sustiprinamas.

Praktinio įgyvendinimo keblumus suponuoja ir Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamos sisteminių rizikų valdymo prievolės, taikomos labai didelėms interneto platformoms. Keltinas klausimas dėl Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio 1 dalyje siūlomų sisteminių rizikų interneto platformose mažinimo priemonių taikymo koreliacijos su Skaitmeninių paslaugų akto 7 straipsnyje įtvirtinta „gerojo samariečio“ nuostata. Taikant Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio 1 dalyje nustatytas poveikio priemones, jų pobūdį neabejotinai nulemia pati sisteminė rizika. Pavyzdžiui, jeigu sisteminė rizika yra neteisėto, išimtines autorių teises pažeidžiančio turinio sklaida, tokios priemonės kaip „veiklos priežiūros stiprinimas“ skatina reikalavimus įgyvendinti skaitmeninio turinio patikras turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjo iniciatyva. Kitaip tariant, tokių priemonių įgyvendinimas suponuoja savaiminį tikslą įgyti žinių apie neteisėto turinio sklaidą.

Kaip jau minėta, Skaitmeninių paslaugų akto 7 straipsnyje įtvirtinta „gerojo samariečio“ nuostata nustato atsakomybės taikymo prieglobos paslaugų teikėjams išimti, kai žinios apie neteisėtą turinį įgyjamos paslaugų teikėjo iniciatyva, tačiau turint tikslą užkardyti šio turinio sklaidą, t. y. sumažinti šią sisteminę riziką.⁵⁸⁹ Tačiau Skaitmeninių paslaugų akto 18 konstatuojamojoje dalyje reglamentuojama, kad šiame akte nustatytas atleidimas nuo atsakomybės neturėtų būti taikomas, kai tarpininkavimo paslaugų teikėjas ne tik neutraliai teikia paslaugas tiesiog techniškai ir automatiškai apdorojamas paslaugos gavėjo pateiktą informaciją, bet taip pat atlieka aktyvų vaidmenį – yra susipažinęs su ta informacija arba ją kontroliuoja. Skaitmeninių paslaugų akto 22

586 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

587 Christoph Busch, Vanessa Mak, „Putting the Digital Services Act in Context: Bridging the Gap Between EU Consumer Law and Platform Regulation“, *Journal of European Consumer and Market Law* 10, 3 (2021): 109.

588 Wimmers, *supra note*, 94: 427.

589 Christoph Busch, „Rethinking Product Liability Rules for Online Marketplaces: A Comparative Perspective“, *European Legal Studies Institute Osnabrück Research Paper Series* 21, 1 (2021): 24.

konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad norėdamas būti atleistas nuo atsakomybės, faktiškai sužinojęs apie neteisėtą turinį paslaugų teikėjas turėtų skubiai imtis veiksmų, kad pašalintų tokį turinį arba atimtų prieigą prie jo. Sumaišties įneša Skaitmeninių paslaugų akto 26 konstatuojamoji dalis, kuria iš esmės reziumuojama, jog, viena vertus, aplinkybė, kad paslaugų teikėjai imasi sąžiningų veiksmų kovoti su neteisėtu turiniu, nereiškia, kad negali būti naudojamosi šiame reglamente numatytu atleidimu nuo atsakomybės, tačiau ir „nereiškia, kad paslaugų teikėjas būtinai turi galimybę pasinaudoti tokiu atleidimu“⁵⁹⁰.

Apžvelgtos Skaitmeninių paslaugų akto preambulės nuostatos suponuoja, kad iš tiesų „gerojo samariečio“ nuostatos veikimas, kai kyla klausimas dėl atsakomybės taikymo išimties, yra nulemiamas laiko aspekto, t. y. jog prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų teikėjas tiesioginės atsakomybės už išimtinės autorių teises pažeidžiančio turinio sklaidą taikymo išimtimi naudotis galėtų tik tais atvejais, kai priemonės taikomos nedelsiant nuo to momento, kai sužinota apie galimai neteisėtą turinį. Šiuo atžvilgiu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams keliami sunkiai praktikoje įsivaizduojamos spartos reikalavimai ištiriant turinio teisėtumą sąlygojančius aspektus turinio moderavimo procedūroje ir taikant savanoriškas neteisėto turinio sklaidos mažinimo priemones. Anot J. Wimmers, tikėtina, kad neteisėto turinio sklaidos sisteminės rizikos valdymas būtų įgyvendinamas algoritminio turinio moderavimo būdu, automatiškai blokuojant turinį užtikus išimtinėmis autorių teisėmis saugomus audiovizualinius elementus ir nevertinant tokio turinio teisėtumo pagal jo žanrą ar audiovizualinių elementų vaidmenį turinyje – tai ypač reikšminga parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių kontekste. Kitaip tariant, būtų vadovaujama jau Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo formuotina praktika blokuoti skaitmeninį turinį pasitelkiant algoritminius turinio atpažinimo įrankius.⁵⁹¹ D. Keller teigimu, šis reiškinys laikytinas vienu iš privačiojo reguliavimo interneto platformose modelio esminių neigiamų pasekmių, kai šios platformos įgyja neišvengiamą autonomiją kontroliuoti skaitmeninio turinio diskursą.⁵⁹² Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai neišvengiamai siektų apsidrausti nuo turinio moderavimo procedūrų krūvio pertekliaus, kai šių procedūrų aktyvavimas priklauso tiesiogiai nuo vartotojų iniciatyvos ir įvairių jos paskatų, kurių minėtų paslaugų teikėjai negali kontroliuoti.⁵⁹³

Parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių blokavimo rizika keliami ir vertinant Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų, reglamentuojančių turinio moderavimo procedūrą, praktinio įgyvendinimo galimybes. Kaip jau minėta, keliami

590 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

591 Wimmers, *supra note*, 94: 427.

592 Daphne Keller, „Who Do You Sue? State and platform hybrid power over online speech“, *Aegis Series Paper No. 1902* (2019): 27, https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/who-do-you-sue-state-and-platform-hybrid-power-over-online-speech_0.pdf.

593 Wimmers, *op. cit.*

pranešimų nagrinėjimo operatyvumo, stropumo, nešališkumo ir objektyvumo reikalavimai (Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 6 dalis) ir sprendimų dėl pateiktų skundų nagrinėjimas ne tik automatizuotomis priemonėmis (Skaitmeninių paslaugų akto 20 straipsnio 6 dalis). Kitaip tariant, sprendimai dėl skundų išnagrinėjimo, kurie ginčijami prieš platformą, reiškia privalomą žmogiškųjų išteklių išitraukimą jų nagrinėjimo procese. Vertinant kai kurių turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų platformų saugomo turinio apimtis, šis reikalavimas tampa praktiškai neįgyvendinamas.

Šiame kontekste neišsivaizduojama, kad žmogiškieji ištekliai galėtų būti investuojami ir į pirminių vartotojų pranešimų nagrinėjimo procesą. Tikėtina, kad pranešimų nagrinėjimo krūvio optimizavimas bus vykdomas taikant algoritminį turinio moderavimą, pasitelkiant platformoje įdiegtus turinio atpažinimo įrankius. Tokį apsidraudimo poreikį sustiprina aplinkybė, kad prieglobos paslaugų teikėjai yra struktūriškai nepalankioje padėtyje (angl. *in structural disadvantage*): jų prievolės dalyvauti moderuojant turinį apimtis vienašališkai priklauso nuo vartotojų iniciatyvos, todėl jie privalo užtikrinti maksimalią turinio moderavimo automatizaciją.⁵⁹⁴ Nors Skaitmeninių paslaugų aktu draudžiama bendra turinio stebėseną (Skaitmeninių paslaugų akto 8 straipsnis), neužtikrinant būdų nepiktnaudžiauti turinio moderavimo procedūromis interneto platformos gali būti priverstos ieškoti būdų kontroliuoti šių procedūrų spartą pasitelkdamas automatinį turinio blokavimą, kai gaunamas pranešimas dėl galimo turinio neteisėtumo.⁵⁹⁵

Kaip jau minėta, algoritminis turinio moderavimas, pasitelkiant turinio atpažinimo įrankius, sąlygotų išvestinių kūrinių perteklinį blokavimą dėl šiems kūriniams būdingo turinio intertekstualumo ir kitų kūrinių fragmentų įtraukimo, sąlygojančio dalinį šių kūrinių dvinarių duomenų tapatumą su saugomų išimtinių autorių teisių objektų pavyzdžių duomenimis.⁵⁹⁶ Vertinant tai, jog šio turinio sklaidos teisėtumą apribuoja lyrinis žanras⁵⁹⁷, kurio algoritminio turinio moderavimo sistema negeba identifikuoti (konvertuoti į dvinarę informaciją), siūlomomis sąlygomis Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pagrindu diegtinas algoritminis turinio moderavimas reikštų potencialų išvestinių parodijos, karikatūros, pastišo žanro kūrinių sklaidos užkardymą prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų sektoriuje.

Taigi apžvelgtos Skaitmeninių paslaugų akto nuostatos, kuriomis saugomos išimtinės autorių teisės turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, reprezentuoja tris dideles problemas stiprinant išimtinių autorių teisių veiksmingumą kūrėjų ekonominių interesų atstovavimo prasme. Pirmoji problema – parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaida. Skaitmeninių paslaugų akte nėra pateikiami jokie

594 Wimmers, *supra note*, 94: 427; Gerhard Wagner, „Haftung von Plattformen für Rechtsverletzungen (Teil 2)“, *GRUR* 5 (2020): 452.

595 Anna Mazgal, „Back to the Future? The Digital Services Act and regulating online platforms built on community-led moderation“, iš *Building a European Digital Public Space, Strategies for taking back control from Big Tech platforms*, Alexander Barasits (Berlin: iRights.Media, 2021), 265–267.

596 Žr. disertacinio darbo 2.2.2. skyrių.

597 Yu, *supra note*, 79: 312–313.

kriterijai, sudarantys sąlygas būtent paslaugų teikėjams optimaliu algoritminio turinio moderavimo būdu kūrinius kvalifikuoti kaip priklausančius minėtiems žanrams ir atitinkamai sudaromos sąlygos, ribojančios šių kūrinių sklaidą, taip pat ja įgyvendinamus kūrėjų ekonominius interesus.⁵⁹⁸

Antroji problema – sisteminės neteisėto turinio sklaidos rizikos valdymas. Vertinant turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose padaromo viešai prieinamo turinio apimtis, šio turinio teisėtumo analizė praktiškai neįsivaizduojama kitomis nei algoritminio turinio moderavimo procedūromis. Dalis turinio, kuri saugoma turinio atpažinimo įrankių duomenų bazėse, automatizuotai gali būti nuolatos saugoma (vertinama jos atitiktis kitam turiniui). Tačiau turinio, kuris nėra saugomas šiose duomenų bazėse, atžvilgiu algoritminis turinio moderavimas negali būti atliekamas. Laidant, kad sisteminės neteisėto turinio rizikos valdymas tinkamai įgyvendinamas tik galint patikrinti visą platformose padaromą viešai prieinamą turinį, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai būtų priversti taikyti bendrą algoritminį turinio moderavimą – viso turinio licencijavimo prieš padarant viešai prieinamą sistemą, tam, kad turinys būtų perduodamas administruoti turinio atpažinimo įrankių duomenų bazėse ir platformoje neliktų viešai paskelbto turinio, kurio atitiktis šiais įrankiais negalėtų būti algoritmiškai patikrinama. Kitaip tariant, būtų siekiama sukurti visišką turinio padarymo viešai prieinamo teisėtumo patikrą. Esant tokiam scenarijui, susiduriama su neįmanoma užduotimi surinkti jau padaryto viešai prieinamo turinio savininkų licencijas.⁵⁹⁹

Trečioji problema – vartotojų piktnaudžiavimas procedūrine išimtinių autorių teisių priežiūros teise, reglamentuota Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnyje. Sudarant galimybę pranešimus dėl galimų išimtinių autorių teisių pažeidimų teikti ne tik teisėtiems šių teisių savininkams, sukuriamos prielaidos susiformuoti nevaldomo piktnaudžiavimo praktikai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, kai konkurentai imtų teikti skundus dėl kūrinių neteisėtumo ir taip siektų pakenkti kūrinio savininkui ar net išprovokuoti turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjo reakciją pritaikyti išankstinę blokavimą dėl pernelyg didelio skundų, sulaukiamų dėl kūrinio, skaičiaus, tinkamai neįvertinę skundų pagrįstumo.

598 Giancarlo Frosio, Christophe Geiger, „Taking Fundamental Rights Seriously in the Digital Services Act’s Platform Liability Regime“, *European Law Journal* (2022): 3–4, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3747756&download=yes.

599 Jane C. Ginsburg, „A United States Perspective on Digital Single Market Directive Art. 17“, *EU Copyright Law A Commentary*, Irini Stamatoudi, Paul Torremans (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021), 796.

2.3.5. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reglamentavimas – pagrindas skirtingų kūrėjų ekonominius interesus derinančiam algoritminio turinio moderavimui?

Igyvendinant Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos strategiją, kaip jau minėta, išimtinių autorių teisių reguliavimui modernizuoti keliami trys kriterijai: 1) su kūrinių produkcija siejamų verslo modelių įvairovės interneto platformose plėtra; 2) ekonominių kūrėjų interesų užtikrinimas interneto platformose, nepriklausomai nuo kūrėjo pasirinkto su kūrinių produkcija siejamo verslo modelio; 3) proporcinga šių uždavinių atlikimo išraiška reguliacinėmis priemonėmis, neribojant interneto platformų plėtros ir jų teikiamos išvestinės naudos vartotojui bei informacinei visuomenei.⁶⁰⁰

Šioje disertacinio darbo dalyje atlikta Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo analizė atskleidė, kad praktinis šių teisės aktų reguliavimo, nukreipto į išimtinių autorių teisių priežiūrą, įgyvendinimas reikštų: 1) turinio dalijimosi internetu paslaugos kaip vienos iš informacinės visuomenės paslaugų plėtros stagnaciją siekiant įgyvendinti turinio licencijavimo mechanizmus ir tokiu būdu išvengti atsakomybės taikymo; 2) parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos ir su ja siejamų verslo modelių įgyvendinimo ribojimus, tokiu būdu iškraipant išimtinių autorių teisių turėtojų ir šių teisių išimtimis besinaudojančių kūrėjų ekonominių interesų pusiausvyrą ir potencialiai ribojant skaitmeninio turinio diskursą.⁶⁰¹ ESTT generalinio advokato Y. Bot teigimu, ribojant galimybę pasinaudoti Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuotų išimtinių autorių teisių išimtimis, iš esmės paneigiama ir šių teisių (struktūros) įgyvendinimo galimybė.⁶⁰² Taigi kol teisiškai nebus išspręstas parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos apsaugos klausimas ir nustatyta turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų veiklą nevaržantis atsakomybės už neteisėtą turinį taikymo reguliavimas, nebus galima teigti, jog pasiektas čia nurodytos skaitmeninės vidaus rinkos strategijos kriterijus tenkinantis teisinis reguliavimas, t. y. įvykdomi šiam reguliavimui keliami reikalavimai.

600 Žr. disertacinio darbo 2.1. skyrių.

601 Geiger, Jütte, *supra note*, 435: 18–20; Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 3 dalies k punkte įtvirtintos išimtinių autorių teisių į kūrinių atgaminimą ir viešą paskelbimą išimtyms parodijos, karikatūros ir pastišo žanrų kūrinių atžvilgiu ESTT pripažįstamos saugotiniomis. Šių išimčių veikimas svarbus užtikrinant Direktyvos 2001/29/EB 2–4 straipsniuose įtvirtintų išimtinių autorių teisių turėtojų ir šių teisių išimčių naudotojų interesų pusiausvyrą elektroninėje erdvėje. Žr. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje Pelham and Others (Nr. C-476/17)“, Curia, žiūrėta 2021 m. gegužės 3 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=E11B1C37B9847B245D9AC32B597B3936?text=&docid=216552&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&id=13743781>.

602 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato Yves Bot išvada, pateikta 2012 m. birželio 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Sky Österreich GmbH prieš Österreichischer Rundfunk (Nr. C-283/11), Curia, žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123723&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1929252>.

Nustatant atsakomybės už galimus išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo apimtį turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, apžvelgtasis Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas laikytinas labiau subalansuotu, lyginant su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu. Kaip jau minėta, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalimi turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams nustatoma atsakomybė už išimtinių autorių teisių pažeidimus *erga omnes* šių paslaugų platformose saugomo turinio atžvilgiu.⁶⁰³ Atsakomybės netaikymo sąlygų, nustatytų Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 4 dalyje, kompleksiškas kartu su išankstine atsakomybės už viso platformoje saugomo turinio atitiktį išimtinėms autorių teisėms nuostata lemia situaciją, kai kone visas platformoje saugomas turinys tampa potencialiu atsakomybės taikymo pagrindu. Atitinkamai vienintelis praktinis šios rizikos valdymo instrumentas – bendrasis viso platformoje saugomo turinio algoritminis moderavimas, reikalaujant licencijų prieš padarant turinį viešai prieinamą ir perduodant šį turinį administruoti algoritminiais turinio atpažinimo įrankiais.⁶⁰⁴ Tai sukuria padėtį, kai turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai, siekdami sumažinti neteisėto turinio rizikas, arba tampa priversti pašalinti iš platformų jose padarytą viešai prieinamą turinio atpažinimo įrankiais neadministruojamą turinį arba prisiimti milžiniškas potencialių šiuo turiniu daromų išimtinių autorių teisių pažeidimų rizikas. N net jeigu būtų pritaikytas bendras turinio monitoringas, tai reikštų vis didesnę turinio atitikties kontrolę ir atitinkamai vis didesnę parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių blokavimo riziką atsižvelgiant į tai, jog vis didesnis šiuose išvestiniuose kūriniuose parodijos tikslais naudojamų kūrinių ar jų fragmentų turinys būtų algoritmiškai moderuojamas, o nustačius turinio atitiktį – pritaikomi blokavimo veiksmai. Taigi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1–4 dalių reglamentavimas praktiškai lemia paradoksą, kad, nustatant maksimalios apimties atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo galimybę (t. y. už kiekvieną platformoje padaromo viešai prieinamo turinio vienetą), numatomas taikyti algoritminis turinio moderavimas maksimaliai susiaurintų parodijos, karikatūros, pastišo kūrinių komercinio naudojimo galimybes turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose ir smarkiai apribotų šiuos kūrinius saugančių išimtinių autorių teisių ekonominę funkciją.

Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsniu formuojama turinio moderavimo prievolė turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams lemia visiškai kitokią potencialios atsakomybės už šių paslaugų platformose saugomą turinį taikymo apimtį. Kitaip nei Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1 dalimi, Skaitmeninių paslaugų akto 5 straipsnio 1 dalimi nėra nustatoma išankstinė turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybė už visą šių paslaugų platformose saugomą turinį bei atitiktį išimtinėms autorių teisėms.⁶⁰⁵ Atsakomybė už skaitmeninį turinį, kuriuo galima pažeidžiamos išimtinės

603 Quintais, Schwemer, *supra note*, 33: 7-8.

604 Severine Dusollier, „The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some Progress, a Few Bad Choices, and an Overall Failed Ambition“, *Common Market Law Review* 57 (2020): 979–980.

605 Ashley Johnson, Daniel Castro, „How Other Countries Have Dealt With Intermediary Liability“, *Information Technology and Innovation Foundation* (2021): 5, <https://itif.org/sites/default/files/2021->

autorių teisės, „aktyvuojama“, žvelgiant į Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 ir 3 dalių sąveiką, gavus pranešimą apie galimai neteisėtą turinį. Kitaip tariant, reglamentuojamas poslinkis nuo *ex ante* link *ex post* skaitmeninio turinio algoritminio turinio moderavimo modelio. Šiuo aspektu išimtinių autorių teisių priežiūra įgyvendinant ne 2019/790 17 straipsnio, o Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pagrindu smarkiai sumažinama privalomo moderuoti turinio apimtis, t. y. ši apimtis aktualizuojama atvejais, kai dėl turinio yra pateikiami vartotojų pranešimai.

Išimtinių autorių teisių priežiūros formavimas Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pagrindu (įskaitant ir Skaitmeninių paslaugų akto 6 straipsnį bei atmetant Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamas sisteminės neteisėto turinio sklaidos rizikos mažinimo priemonės) potencialiai reikštų tiek nuosavybinės, tiek centralizuotos turinio sklaidos modelių bendrą įgyvendinimą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Nuosavybės turinio sklaidos modelio įgyvendinimas aiškintinas tuo, kiekvienas išimtinių autorių teisių turėtojas, suinteresuotas šių teisių kontrole ir jam priklausančio kūrinio „sulaikymu“ nuo nesankcionuoto viešo paskelbimo, gali kreiptis į turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėją Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnyje nustatyta tvarka ir tokiu būdu siekti prieigos prie šio kūrinio apribojimo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.⁶⁰⁶ O centralizuotos kūriniių sklaidos infrastruktūra išliktų nepakeista: nesant privalomo bendro turinio monitoringo ir licencijų surinkimo mechanizmo, turinio asortimentas galėtų augti eksponentiškai, sparčiai pildant šį asortimentą naudotojų sugeneruotu turiniu. Būtų išsaugomos visos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų charakteristikos, kurios sukuria galimybes komerciškai išnaudoti kūriniius bendradarbiaujant su šios paslaugos teikėjais, t. y. turinio sklaidos spartos, eksponentinio turinio asortimento augimo (dėl šios spartos) ir šio augimo pritraukiamos vartotojų auditorijos.⁶⁰⁷ Svarbu pabrėžti ir tai, jog, lyginant su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu, nustatoma atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo apimtimi tik dėl pranešto turinio, kiekibiškai sumažinama ir parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūriniių sklaidos blokavimo grėsmė.

Taigi į šią disertacinio darbo skyriuje iškeltą klausimą, ar Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reglamentavimas gali būti pagrindas skirtingų kūrėjų ekonominius interesus derinančiam algoritminio turinio moderavimui, reikėtų atsakyti šitaip: iš dalies. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reglamentavimas neabejotinai siūlo algoritminio turinio moderavimo struktūrą, kuri paremta šio turinio moderavimo „įterpimu“ į centralizuotą kūriniių sklaidą turinio dalijimosi internetu paslauga

section-230-report-4.pdf.

606 Ansgar Ohly, „The liability of intermediaries for trade mark infringement“, iš *Research Handbook on Trade Mark Law Reform*, Graeme B. Dinwoodie, Mark D. Janis (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021), 427.

607 Susanne Kopf, „Rewarding Good Creators“: Corporate Social Media Discourse on Monetization Schemes for Content Creators“, *Social Media and Society* 6, 4 (2020): 1–12.
<https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/2056305120969877>.

platformose. „Įterpimas“ reiškia, jog pareigą moderuoti turinį lemia tik vartotojų pranešimų apimtis, tačiau nelieka pareigos užtikrinti, jog visas platformose padaromas viešai prieinamo turinys yra licencijuotas. Šiuo atžvilgiu, lyginant su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1–4 dalių reguliavimu, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimas yra labiau subalansuotas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų veiklos palaikymo ir spartos prasme – gali išlaikyti palankias sąlygas centralizuotos turinio sklaidos kūrinių komercinio realizavimo modeliui. Tačiau kad šis bendras dviejų komercinių kūrinių realizavimo būdų veikimas pasitvirtintų ir būtų užtikrinama visavertė išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominė funkcija, lieka neišspręstos kelios esminės kliūtys.

Pirma, kūrėjų ekonominių interesų realizavimo įvairovės aspektu Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimas lieka probleminis. Pirmasis probleminis aspektas minėtas jau ne sykį – parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių kvalifikavimo dilema algoritminio turinio moderavimo priemonėmis⁶⁰⁸, kurių taikymas turinio dalijimosi internetu paslaugoje neišvengiamas⁶⁰⁹. Turinio dalijimosi internetu paslauga komerciniam kūrinių realizavimui turi būti prieinama visiems kūrėjams, nepriklausomai nuo kūrinio pobūdžio. Be to, naudojimasis šia paslauga turi dvejopą reikšmę – komercinę veiklą platformoje vykdančios kūrėjai yra ir turinio dalijimosi internetu paslaugos gavėjai.⁶¹⁰ Tad ribojant parodijos išvestinių kūrinių kūrėjų galimybes šiuos kūrinius komerciškai realizuoti platformoje, laikytina, kad teisiniu reguliavimu ribojamas ne tik jų ekonominių interesų, bet ir pačios turinio dalijimosi internetu paslaugos veikimas, mažinantis šios paslaugos ilgalaikį patrauklumą.⁶¹¹ Tai leidžia išgryninti pirmąjį Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo pritaikymo išimtinų autorių teisių turtinės naudos įvairovei užduotį – algoritminio turinio moderavimo taisyklių reglamentavimą, leidžiantį sėkmingai integruoti parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių sklaidą.

Antrasis probleminis aspektas – piktnaudžiavimas algoritminio turinio moderavimo procedūra. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimas, kai suteikiama teisė bet kokiam subjektui teikti pranešimus apie galimai išimtines autorių teises pažeidžiantį turinį, sukuria, kaip jau minėta, prielaidas piktnaudžiauti šia galimybe ir kūrėjų tarpusavio mobingui. Pavyzdžiui, tiriant turinio dalijimosi internetu *Youtube* platformoje paslaugos siūlomą turinio atpažinimo įrankio *Content ID* veikimo sąlygas, išryškėja tai, kad iš esmės šioje turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje su *Content ID* įrankiu bendradarbiaujantys kūrėjai patys diktuoja sąlygas, pagal kurias

608 Jorge Morais Carvalho, Francisco Arga E Lima ir Martim Farinha, „Introduction to the Digital Services Act, Content Moderation and Consumer Protection“, *Revista De Direito E Tecnologia* 3, 1 (2021): 92.

609 Angel Diaz, Laura Hecht-Fellela, „Double Standards in Social Media Content Moderation“, *Brennan Center for Justice at New York University School of Law* (2021): 11.

610 A. R. Lodder, Jorge Morais Carvalho, „Online Platforms: Towards an Information Tsunami with New Requirements on Moderation, Ranking and Traceability“, *European Business Law Review* 33, 4 (2022): 540.

611 Diaz, Hecht-Fellela, *op. cit.*

gali būti įgyvendinamas net ir fragmentiškas jiems priklausančio išimtinėmis autorių teisėmis saugomo turinio tapatumas kitame šioje platformoje viešai skelbiamame turinyje. Sudaromos sąlygos šio tapatumo laipsnį „individualizuoti“, t. y. nuspręsti, ar jis apskritai gali egzistuoti. Negana to, teikiama galimybė aptikus tokią atitiktą nurodyti *Content ID* sistemai išankstines komandas, kokie veiksmai turi būti atliekami tokio turinio atžvilgiu (pavyzdžiui, stebėjimas ir informacijos teikimas, blokavimas ir pan.).⁶¹² Šitokiu būdu atskleidžiama, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų iniciatyva taikomų turinio moderavimo sistemų veikimas negrindžiamas jokių *de minimis* standartu kvalifikuojant skaitmeninio turinio sutapties teisetumą ir egzistuoja sąlygos riboti išimtinių autorių teisių turinę naudą prieglobos paslaugų platformose, net jei šios teisės atsiranda iš teisėtų išimtinių autorių teisių išimčių (Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktas).⁶¹³

Kūrėjų nepakantumas išvestinio turinio atžvilgiu ir polinkis naudotis galimybe užkardyti išvestinio turinio kūrybą bei sklaidą turinio dalijimosi internetu platformose aiškintinas ir socialiniais argumentais. Kaip atskleidžia K. Erickson ir M. Kretschmer, išvestiniai kūriniai dažnai vertinami itin nepalankiai dėl psichologinio kūrėjų, kurių turinys, pavyzdžiui, parodijuojamas, nusistatymo paties parodijos žanro atžvilgiu. *YouTube* platformoje atliktų beveik dviejų tūkstančių išvestinio turinio blokavimo paraiškų tyrimai byloja, kad šių paraiškų teikimą inicijuoja iš esmės dvi vyraujančios kūrėjų nuostatos: 1) jog kūrinio parodija kenkia jo komerciniam potencialui; 2) jog kūrinio parodija kenkia kūrinio reputacijai.⁶¹⁴ Praktiniu požiūriu tai reikštų, kad Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte ir jį įgyvendinančiose Europos Sąjungos valstybių narių įstatymų nuostatose taikoma apsauga išvestinių kūrinių, priklausančių parodijos, karikatūros ar pastišo žanrui, atgaminimui ir viešam paskelbimui, turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose tampa tiesiogiai priklausoma nuo kūrėjų ar kitų asmenų elgsenos veiksnių.

Be apžvelgtų piktnaudžiavimo pranešimais apie turinį motyvų, šią problemą stiprina „pilkoji“ padaryto viešai prieinamo turinio dalis – kurio išimtinės autorių teisės nėra perduotos administruoti turinio atpažinties įrankiuose. Pranešimo apie tokį turinį atvejai ir „reaktyvi“⁶¹⁵ turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų prievolė priimti sprendimus dėl turinio gali paskatinti blokuoti turinį ar net priimti bendro turinio monitoringo sprendimus.

Atitinkamai išgrynintina antroji Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo pritaikymo kūrėjų ekonominės veiklos įvairovei užduotis – algoritminio turinio moderavimo taisyklių modifikavimas, kuriuo būtų užtikrinama, jog pranešimų teikimo tvarka

612 „[kėlimo ir atitikčių politika“, *Youtube Žinynas*, žiūrėta 2022 m. vasario 21 d., <https://support.google.com/youtube/answer/107129>.

613 Grosse Ruse-Khan, *supra note*, 524: 12–13.

614 Kristofer Erickson, Martin Kretschmer, „This Video is Unavailable“. Analyzing Copyright Takedown of User-Generated Content on YouTube“, *JIPITEC* 9, 1 (2018): 86–87.

615 Stefan Kulk, *Internet and Intermediaries and Copyright Law: Towards a Future-proof EU Legal Framework* (Alblasserdam: Ridderprint, 2018): 50–51.

negalėtų būti piktnaudžiaujama ribojant Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuotos išimties ekonominį įgyvendinimą prieglobos paslaugų platformose, o pranešimus dėl konkretaus turinio vieneto išimtinių autorių teisių pažeidimo teikti gali tik teisėtas šių teisių turėtojas. Šiuos elementus teisiškai sureguliuavus, būtų padidinama ne tik išimtinių autorių teisių ekonominės funkcijos įgyvendinimo įvairovė, bet ir šią funkciją įgyvendinančių objektų (kūrinių) spektras, taip pasiekiant maksimalų išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominį veiksmingumą.

Antra – sisteminių neteisėto turinio sklaidos rizikų mažinimo prievolės. Apžvelgta Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų analizė atskleidė, kad labai didelės interneto platformos galimai patenka į tokią padėtį, kai savo iniciatyva privalo vykdyti neteisėto turinio sklaidos prevenciją ir stengtis nustatyti šį turinį ir operatyviai pašalinti. Turinio atpažinties įrankiuose nesamo turinio atžvilgiu galimų išimtinių autorių teisių pažeidimų patikrinti algoritminiu būdu tampa neįmanoma. Atitinkamai prieglobos paslaugų teikėjai, siekdami išvengti atsakomybės, verčiami taikyti bendrojo algoritminio turinio moderavimo tvarką, kai turinys prieš padarant jį viešai prieinamą privalo būti perduodamas į platformos turinio atpažinties įrankį, o viso jau padaryto viešai prieinamo turinio atžvilgiu turi būti gaunamos licencijos. Tai gali reikšti ne tik šių paslaugų stagnaciją mėginant surinkti licencijas, bet ir turinio perteklinį blokavimą. Taigi išgrynintina trečioji Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo pritaikymo kūrėjų ekonominės veiklos įvairovei užduotis – teisiniu reguliavimu užtikrinti, jog kiekvienu atveju, kai apie turinį sužino platformos administratorius ir aktyvuojamos atsakomybės taikymo sąlygos, egzistuočių techninė galimybė algoritminiu būdu įvertinti tokio turinio teisėtumą.

Antrosios disertacinio darbo dalies apibendrinimas. Europos Sąjungos skaitmeninėje kūrybos pramonėje konstatuota išimtinių autorių teisių reglamentavimo veiksmingumo krizė davė pagrindą kompleksiskam teisėkūros procesui, turinčiam iš esmės reformuoti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo režimą ir užtikrinti šių teisių ekonominį efektyvumą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje. Vis dėlto negalima teigti, kad teisiniu reguliavimu sukurtos prielaidos šį efektyvumą įgyvendinti nuosekliai visų kūrėjų atžvilgiu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų veiklos neribojančiais būdais.

Skaitmeninės vidaus rinkos koncepcija reiškia kūrėjų ekonominės veiklos modelių įvairovės ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų interesų bendrą įgyvendinimą ir plėtrą. Atsižvelgiant į šiuos tikslus, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reglamentavimu ir jo įgyvendinimu Europos Sąjungos valstybių narių teisinės sistemos prie skaitmeninės vidaus rinkos formavimo nebūtų prisidedama. Priešingai, būtų formuojama perteklinio turinio monitoringo praktika, itin neproporcingai ribojanti parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidą ir šia sklaida grindžiamą kūrinių komercinį realizavimą. Taigi būtų prisidedama ne tik prie nenuoseklumo formuojant skirtingų kūrinių komercinio naudojimo modelių sąlygas, bet ir turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriaus stagnacijos. Atsakingu gali būti laikomas Europos Sąjungos įstatymų leidėjo požiūris, siejantis kūrėjo kontrolės dėl turinio prieigos

skaitmeninėje erdvėje laipsnį su kūrybinės ekonominės veiklos našumu ir neatsižvelgiantis į tai, jog kūrybinė ekonominė veikla gali būti vystoma visiškai atvirkštiniu principu, t. y. pasitelkiant prieigos prie turinio neribojančią turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų infrastruktūrą.

Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas, nukreiptas į išimtinių autorių teisių apsaugos užtikrinimą ir pažeidimų prevenciją turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, rodo gana drastišką nuokrypį nuo prievolių, reglamentuotų Direktyvos 2019/790 17 straipsnyje. Kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimo būdų įvairovės prasme, Skaitmeninių paslaugų akto teisinis reguliavimas laikytinas žingsniu priekin Direktyvos 2019/790 17 straipsnio atžvilgiu dviem aspektais. Pirmasis aspektas – išimtinių autorių teisių apsaugos aktualizavimas. Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniais siūloma formuoti dvipakopę išimtinių autorių teisių moderavimo procedūra grindžiama vartotojų iniciatyva, atsisakoma bendro turinio monitoringo prievolės. Antrasis aspektas – nuosavybinės ir centralizuotos turinio sklaidos modelių suderinimas. Sudarant prielaidas inicijuoti išimtinių autorių teisių pažeidimų tyrimus tik vartotojų iniciatyva, sukuriamas vidinis nuosavybinis kūrinių sklaidos modelis platformose, kai pranešimų dėl išimtinių autorių teisių pažeidimų apimtimi kuriami norimi prieigos prie turinio ribojimai. Tai reiškia, kad struktūriškai sudaromos sąlygos dvejopo pobūdžio kūrinių ekonominio realizavimo strategijoms: 1) prieigos prie kūrinių kontrolei; 2) neribojamai prieigai prie kūrinių, į kūrinius ar šalia jų platformoje integruojant reklamos skelbimo paslaugas – nesant pareigos įgyti kiekvieno vartotojo skelbiamo turinio licenciją, išlaikomos sąlygos sparčiam tokio turinio asortimento augimui, tad ir kūrinių komercinio naudojimo integruojant reklamos skelbimo paslaugas našumui. Tačiau tam, kad iš tiesų galėtų susiformuoti tokia išimtinių autorių teisių priežiūros struktūra, turi būti eliminuojami ją potencialiai griaunantys Skaitmeninių paslaugų akto teisinio reguliavimo aspektai, tokie kaip: 1) parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių neapibrėžtumas algoritminio turinio moderavimo procese; 2) galimybė piktnaudžiauti pranešimų dėl turinio teikimu; 3) techninis keblumas įvertinti turinio teisėtumą apie jį sužinojus platformos administratoriui.

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, būtent šių probleminių aspektų sprendimas teisinio reguliavimo pasiūlymais leistų užpildyti Skaitmeninių paslaugų akto spragas derinant skirtingų kūrėjų ekonominių interesų bendrą įgyvendinimą ir užtikrinant kūrinių komercinio naudojimo modelių įvairovę, taip pat nesukuriant neproporcingų šių tikslų įgyvendinimo prievolių turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams. Apžvelgtų Skaitmeninių paslaugų akto probleminių aspektų sprendinių radimas galėtų reikšti būdus, kaip šiuos sprendinius įgyvendinant teisinio reguliavimo būdu sėkmingai modernizuoti išimtinių autorių teisių reguliavimą pagal Skaitmeninės vidaus rinkos reikalavimus. Šiuo atžvilgiu trečioji disertacinio darbo dalis skiriama būtent šių probleminių aspektų analizei ir čia nurodytų teisinio reguliavimo sprendinių paieškai.

III. IŠIMTINIŲ AUTORIŲ TEISIŲ EUROPOS SĄJUNGOJE REGULIAVIMO MODERNIZAVIMAS ALGORITMINIO TURINIO MODERAVIMO TAISYKLIŲ PAGRINDU: PARODIJOS IDENTIFIKAVIMO IR PIKTNAUDŽIAVIMO ALGORITMINIO TURINIO MODERAVIMO PROCESU PROBLEMA

Kaip apžvelgta antroje disertacinio darbo dalyje, išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizacijos esmine problema neabejotinai laikytina skirtingų kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimo sąlygų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikimo sąlygų pusiausvyra. Išimtinių autorių teisių apsaugos reglamentavimo prasme, tai reprezentuoja specifinį lūkestį Europos Sąjungos įstatymų leidėjui įgalinti kiekvieną individualų kūrėją užkardyti komerciškai jam žalingus neteisėto skaitmeninio turinio padarymo viešai prieinamą atvejus ir kartu išvengti perteklinio šių prievolių įgyvendinimo krūvio turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, sumažinant šių paslaugų teikimo technines galimybes ar šia paslauga skleidžiamo turinio diskursą ar kitaip ribojant šios paslaugos charakteristikas, turinčias įtakos komerciniam kūrinių realizavimui pasitelkus šią paslaugą⁶¹⁶ Esminė problemine ašimi derinant šiuos interesus tampa parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos apsauga – neturint ją formuojančių reguliacinių kriterijų negalima kalbėti apie kūrėjų ekonominių interesų įvairovės užtikrinimą ir nedaromą ribojamąjį išimtinių autorių teisių apsaugos poveikį išimtinių autorių teisių į minėtų žanrų išvestinius kūrinius ekonominei funkcijai.

Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniuose reglamentuojama kompleksinė dvipakopė išimtinių autorių teisių priežiūros sistema nesprendžia šios problemos. Ankstesnėje disertacinio darbo dalyje atlikta analizė atskleidė, kad Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas *in corpore* atmeta tokius turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų veiklai ir nuo šios veiklos priklausomų kūrėjų ekonominiams interesams neigiamus sprendinius, kaip bendras algoritminis turinio moderavimas. Tačiau Skaitmeninių paslaugų aktas, ypač 16 ir 20 straipsnių reglamentavimas, kelia ir naujų probleminių aspektų, tokių kaip: a) algoritminio turinio moderavimo efektyvumo priklausomybė nuo piktnaudžiavimo šiuo procesu ir prielaidos dėl šio piktnaudžiavimo taikyti automatinį pranešto turinio blokavimą; b) sisteminės neteisėto turinio sklaidos prevencijos įgyvendinimo problemiškas ir jo kuriama rizika įgyvendinti perteklinio blokavimo veiksmus.⁶¹⁷ Šie aspektai buvo akcentuoti ir Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto, siūlius priimti Skaitmeninių paslaugų akto 25 konstatuojamosios dalies (dabar 26 konstatuojamosios dalies) pakeitimą, kad „tarpininkavimo paslaugų teikėjai turėtų dėti visas pastangas siekdami užtikrinti, kad

616 Quintais, Schwemer, *supra note*, 33: 2.

617 Alexander Peukert ir kt., „European Copyright Society – Comment on Copyright and the Digital Services Act Proposal“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 53, 3 (2022): 361–363.

tais atvejais, kai naudojamos automatizuotos turinio moderavimo priemonės, ta technologija būtų pakankamai patikima, kad būtų maksimaliai apribotos klaidos, dėl kurių informacija klaidingai laikoma neteisėtu turiniu⁶¹⁸.

Atsižvelgiant į šiuos probleminius Skaitmeninių paslaugų akto teisinio reguliavimo aspektus, taip pat suvokiant Skaitmeninių paslaugų aktą kaip naują tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktą išimtinių autorių teisių apsaugos srityje ir siekiant balansuoto, skaitmeninę vidaus rinką formuojantiems tikslams atstovaujancio išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo, išgrynintini klausimai, kurie turi būti sprendžiami teisinio reguliavimo sprendimais Skaitmeninių paslaugų akto kontekste: 1) parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių identifikavimas; 2) vartotojų galimų inicijuoti algoritminio turinio moderavimo procedūrų reguliavimas būdais, leidžiančiais išvengti situacijų, kai turinio atitiktis negali būti nustatoma algoritminiu būdu (negali būti atliktas kvalifikuotas turinio vertinimas), ir sukuriančiais naudojimosi šia procedūra piktnaudžiavimo prevenciją ribojant kūrėjų ekonominę veiklą.

3.1. Algoritminio turinio moderavimo procedūrų efektyvumas: procedūrą galinčių inicijuoti asmenų rato apibrėžimas ir turinio atpažinimo įrankių integravimas

3.1.1. Piktnaudžiavimo algoritminiu turinio moderavimu problema

Kaip jau apžvelgta, Skaitmeninių paslaugų akte turinio moderavimo procedūros „aktyvavimo“ teisė reglamentuojama 16 straipsnio 1 dalyje. Čia nustatyta: „Prieglobos paslaugų teikėjai įdiegia mechanizmus, kad bet koks asmuo ar subjektas galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra konkrečių informacijos elementų, kuriuos toks asmuo ar subjektas laiko neteisėtu turiniu.“⁶¹⁹ Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami tokių pranešimų formos ir turinio reikalavimai, t. y. jog „1 dalyje nurodyti mechanizmai turi būti tokie, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pateikti pakankamai tikslus ir tinkamai pagrįstus pranešimus. Tuo tikslu prieglobos paslaugų teikėjai imasi būtinų priemonių, kad užtikrintų galimybę ir sudarytų palankesnes sąlygas pateikti pranešimus, kuriuose yra visi šie elementai: a) pakankamai pagrįstas paaiškinimas, kodėl fizinis asmuo ar subjektas teigia, kad atitinkama informacija yra neteisėtas turinys; b) aiški nuoroda į konkrečią elektroninę tos informacijos vietą, visų pirma tikslus ar tikslūs URL, ir prireikus papildoma informacija, pagal kurią galima

618 „2021 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (COM(2020)0825 – C9-0418/2020 – 2020/0361(COD))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2022 m. kovo 22 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0356_LT.html.

619 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

nustatyti neteisėtą turinį; c) pranešimą pateikusio fizinio asmens ar subjekto vardas ir pavardė (pavadinimas) ir e. pašto adresas, išskyrus atvejus, kai informacija laikoma susijusia su viena iš nusikalstamų veikų, nurodytų Direktyvos 2011/93/ES 3–7 straipsniuose; d) pareiškimas, kuriuo patvirtinamas pranešimą pateikusio fizinio asmens ar subjekto nuoširdus įsitikinimas (bona fide), kad pranešime pateikiama informacija ir įtarimai yra tikslūs ir išsamūs⁶²⁰.

Vertinant Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1–2 dalių reikalavimus technologiniu aspektu, pranešimų dėl galimai neteisėto turinio teikimo procedūra, tikėtina, būtų įgyvendinama pagal jau išplėtotą tokių procedūrų įgyvendinimo praktiką prieglobos paslaugų platformose standartizuotu skaitmeniniu pranešimo apie turinį šablonu.⁶²¹ Patogumo vartotojui teikti pranešimą prasme ši praktika itin optimali: skaitmeninio pranešimo pateikimas vartotojui nereikia jokių finansinių išteklių, poreikio samdytis teisininką, patirti bylinėjimosi išlaidų riziką, investuoti laiką į aktyvų dalyvavimą skundo nagrinėjimo procese ir patirti kitų keblumų ar sąnaudų, kurių galima tikėtis teikiant tokio pobūdžio pranešimą kitais ginčų sprendimo būdais. Viena vertus, tokios skaitmeninių pranešimų dėl skaitmeninio turinio šablonų praktikos susiformavimas gali būti vertinamas teigiamai: sudaromos techninės sąlygos vartotojus efektyviai integruoti į skundų teikimo prieglobos paslaugų teikėjų procesą ir tikėtina, kad Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 dalyje keliami reikalavimai bus įgyvendinti.

Kita vertus, kyla piktnaudžiavimo pranešimo teikimo proceso sąlygomis rizika. Kaip teigia D. Holznagel, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 dalies reikalavimais į teisinį reguliavimą „implantuojamas“ vartotojo polinkis teikti pranešimus dėl skaitmeninio turinio.⁶²² Šį polinkį D. Holznagel grindžia Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimu formuojamomis nelygiavertėmis vartotojų ir prieglobos paslaugų teikėjų pozicijomis: šių paslaugų teikėjai privalo operatyviai išnagrinėti kiekvieną pateikiamą skundą, kai vartotojai nėra saistomi jokia teisine atsakomybe už pranešimo pagrįstumą.⁶²³ Tai suponuoja palankias sąlygas atvejams, kai skundas operatyviai ir paprastai gali būti teikiamas ne tik sąžiningai suinteresuoto asmens, bet ir piktnaudžiavimo dingstimi, nesąžiningos konkurencijos tarp kūrėjų motyvais.⁶²⁴ Tai sukurtų rizikingas situacijas, kai skundžiamai kūrėjai turėtų ne tik pagrįsti savo turinio padarymo viešai prieinamo teisėtumą, bet, susiformavus dideliame tokių pranešimų srautui, prieglobos

620 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

621 „Pateikite vaizdo įrašo pašalinimo užklausą“, *supra note*, 578.

622 Daniel Holznagel, „A Self-Regulatory Race to the Bottom through Art. 18 Digital Services Act. How the DSA will introduce competition for the Meta Oversight Board (and the German FSM) and why we should be worried about this“, *Verfassungsblog*, žiūrėta 2022 m. balandžio 28 d., <https://verfassungsblog.de/a-self-regulatory-race-to-the-bottom-through-art-18-digital-services-act/>.

623 *Ibid.*

624 Wimmers, *supra note*, 94: 427.

paslaugų teikėjai galimai taikytų automatinį turinio blokavimą. Modeliuoti tokią reakciją leidžia ekonominiai motyvai, jog prieglobos paslaugų teikėjai reaguos į skundus ir priimamą sprendimą dėl turinio pašalinimo tausodami laiką skundui nagrinėti ar net apsisprendžiama taikyti bendrą išankstinį bendrą turinio monitoringą.⁶²⁵

Apžvelgtais aspektais Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1–2 dalių reglamentavimas formuoja praktinę problemą, kai šių teisių apsauga gali būti manipuliuojama prieš prieglobos paslaugų teikėją ir taip siekiama suspenduoti konkuruojančio kūrėjo veiklą bei perimti jo kuriamą komercinę vertę. Tokias situacijas gali formuoti ir asmeniniai kūrėjų motyvai, neigiamos emocinės nuostatos išvestinių kūrinių atžvilgiu, pavyzdžiui, audiovizualinių parodijų, kuriose atvaizduojami parodijuojamų kūrinių fragmentai.⁶²⁶

3.1.2. Kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės išimtinumo užtikrinimo problematika

Atskleidus Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 ir 2 dalies reglamentavimu formuojamas piktnaudžiavimo algoritminiu turinio moderavimu rizikas išryškėja ir doktrininė, su turtinių autorių teisių Europos Sąjungoje nustatytu išimtinumu susijusi problematika – toks reguliavimas per praktinį poveikį iš esmės ši saugomų išimtinių autorių teisių išimtinumą paneigtų. Europos Sąjungos *acquis communautaire* išimtinių ekonominių autorių teisių turinį apibrėžia Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniai.⁶²⁷ Esminė šių teisių charakteristika yra jų išimtinė priklausomybė, t. y. priklausymas ir galimybė naudotis jų teikiama apsauga autoriui ar kitam teisėtam šių teisių turėtojui ir niekam kitam.⁶²⁸ Tokia šių teisių priklausomybė aptinkama pačioje Direktyvoje 2001/29/EC, pavyzdžiui, 3 straipsnio 1 dalyje reglamentuojant išimtinę kūrinio viešo paskelbimo ir padarymo viešai prieinamo teisę: „Valstybės narės nustato autoriams **išimtinę** teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamą tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“⁶²⁹

Šiuo atžvilgiu Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalimi suteikiama teisė bet kokiam subjektui pranešti apie galimai neteisėtą (*inter alia*, išimtinės autorių teisės pažeidžiantį) skaitmeninį turinį tiesiogiai diskredituoja išimtinių autorių teisių, reglamentuotų Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose, išimtinės priklausomybės pobūdį, suponuojantį galimybę šias teises „aktyvuoti“ tik teisėtam jų turėtojui.

625 Wimmers, *supra note*, 94: 427.

626 Erickson, Kretschmer, *supra note*, 614: 85.

627 Mireille van Eechoud ir kt., *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking* (Alphen aan den Rijn: Kluwer International, 2009), 73–83.

628 Hugenholtz, Quintais, *supra note*, 235: 1195; Parc, Messerlin, *supra note*, 5: 608.

629 „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239.

Polemizuojant galima teigti, kad Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalimi nėra reglamentuojama tiesioginė išimtinės autorių teisės į kūrinio padarymą viešai prieinamo „aktyvacija“, t. y. jog Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalimi bet kokiam subjektui tėra suteikiama informavimo apie galimus minėtos teisės pažeidimus teisė. Tačiau toks argumentas atremtiną pabrėžiant Skaitmeninių paslaugų akto reglamentuojamas šios informavimo teisės išnaudojimo teises pasekmes turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui. Teisė subjektui informuoti apie galimus išimtinę autorių teisių pažeidimus lemia ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų prievolę reaguoti į šiuos pranešimus, priimant sprendimą dėl skundžiamo turinio (Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 6 dalis).⁶³⁰ Nėgana to, turimo priimti sprendimo pasirinkimai (kūrinių iš platformos pašalinti, sustabdyti prieigą prie jo) iš esmės sudaro Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamos kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės turinį (Skaitmeninių paslaugų akto 20 straipsnio 1 dalis).⁶³¹ Poveikio prasme prievolė turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui nustačius išimtinę autorių teisių pažeidimą reaguoti turinio užkardymo veiksmais prilygintina teismo sprendimo galiai.⁶³²

Taigi nors subjektas, pasinaudodamas Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalies teikiama galimybe pranešti apie galimai išimtinę autorių teises pažeidžiantį turinį, formaliai atlieka tik informavimo veiksmus, jie sukuria teisinį poveikį, prilygstantį kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės naudojimui, ir kartu paneigia Europos Sąjungos lygmeniu reglamentuotą šios teisės panaudojimo išimtinę pobūdį. Paneigiama normatyvinė išimtinės turtinės kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės charakteristika, t. y. išimtinis galimumas atlikti ar užkardyti šia teise reglamentuotus veiksmus su kūriniu. Eliminuojamas nuosavybinis šios teisės pobūdis, aptinkamas, pavyzdžiui, utilitarinėje išimtinę autorių teisių paradigmoje.⁶³³ Paneigiant praktinį kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės panaudojimo išimtinumą, sumenkinama ir kūrinio viešo paskelbimo teisės kaip strateginės svarbos intelektinės nuosavybės⁶³⁴ reikšmė: kūrėjai nebegalėtų pasikliauti šių teisių reguliavimu kaip suteikiančiu išimtinę teisę stabiliai kurti pilną turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Kitaip tariant, išimtinė kūrinio padarymo viešai prieinamo teisė jos savininkui nebegalėtų laiduoti vienos iš esminių intelektinei nuosavybei priskiriamų ekonominių savybių – teisinio

630 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

631 *Ibid.*

632 Ruth Janal, „Eyes Wide Open. Adapting the Digital Services Act to the Realities of Intermediary Service Provision“, *Verfassungsblog*, žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d., <https://verfassungsblog.de/power-dsma-15/>.

633 Sganga, *supra note*, 200: 19.

634 Helen Yu, „Developing policies that leverage research and innovation to retain socio-economic benefits – the strategic use of intellectual property“, iš *The Object and Purpose of Intellectual Property*, Susy Frankel (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019), 256.

tikrumo, jog šios teisės apsauga bus nukreipiama jos savininkui naudinga ekonomine linkme.⁶³⁵ Priešingai, būtų sukurtos prielaidos išimtinę kūrinių viešo paskelbimo teisę interpretuoti kaip nepatikimą kūrinių teisinės apsaugos instrumentą, kuris gali būti aktyvuojamas be teisėto šios teisinės apsaugos savininko valios.

Apžvelgtais aspektais Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalies reglamentavimas, tiksliau, siūloma teisė teikti pranešimus dėl galimai neteisėto turinio „bet kokiam subjektui“, iš esmės prieštarauja pačios kūrinių padarymo viešai prieinamo teisės naudojimo išimtinumui.⁶³⁶ „Pilietiškos“ turinio dalijimosi internetu paslaugų vartotojų bendruomenės vizija, įgalinant teikti pranešimus dėl šiems vartotojams nepriklausančių išimtinių turtinių autorių teisių pažeidimų, sukurtų paradoksaliais sąlygas šių teisių gynybą nukreipti prieš šių teisių turėtojų valią ir interesus. Esminis praktinis lūkestis, kildinamas iš šios teisės turėtojo kūrinių padarymo viešai prieinamo teisei, yra išimtinė šios teisės ir galimybės ja pasinaudoti priklausomybė (neatsižvelgiant į Europos Sąjungos *acquis communautaire* ir valstybių narių lygmeniu reglamentuotas šios teisės išimtis).

3.1.3. Algoritminio turinio moderavimo procedūros inicijavimo teisė kaip išimtinė galimai pažeidžiamų turtinių autorių teisių turėtojo, besinaudojančio turinio atpažinimo įrankiais, prerogatyva

Pažymėtina, jog Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komitetas pristatė tokius Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalies pakeitimų siūlymus: „Tikralaikį pokalbių paslaugos naudojamos kitais nei privačiosios ar nekomercinės paskirties tikslais ir prieglobos paslaugų teikėjai, įskaitant interneto platformas, įdiegia mechanizmus, kad bet koks asmuo ar subjektas galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra tam tikrų informacijos vienetų, kuriuos toks asmuo ar subjektas laiko neteisėtu turiniu ar turiniu, kuriuo pažeidžiamos jų sąlygos ir nuostatos. Tie mechanizmai turi būti lengvai prieinami, patogūs naudoti, aiškiai matomi prieglobos paslaugų sąsajoje, patogūs naudoti ir išdėstyti šalia atitinkamo turinio, kad pranešimus būtų galima pateikti tik elektroninėmis priemonėmis pranešimą teikiančio asmens arba subjekto kalba.“⁶³⁷

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, pateikti pasiūlymai visiškai nesprendžia šia Skaitmeninių paslaugų akto nuostata sukeltos kūrinių padarymo viešai prieinamo teisės naudojimo išimtinumo problemos. Sąlygas piktnaudžiauti kūrinių padarymo

635 Fredrik Erixon ir kt., „The Benefits of Intellectual Property Rights in EU Free Trade Agreements“, *ECI-PE Occasional Paper 1* (2022): 18.

636 Meyer, *supra note*, 95: 57.

637 „2021 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (COM(2020)0825 – C9-0418/2020 – 2020/0361(COD))“, *supra note*, 618.

viešai prieinamo teisės įgyvendinimu teikiant nepagrįstus pranešimus gali pašalinti subjektų, galinčių teikti pranešimus turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui, rato susiaurinimas, į jį įtraukiant tik teisėtus šios teisės turėtojus. Pirma, toks pokytis leistų išlaikyti nuoseklumą Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnio 1 dalies reglamentavimo atžvilgiu (tai, kad autoriams ar kitiems teisėtiems šios teisės turėtojams nustatoma išimtinė teisė uždrausti bet kokią savo kūrinių padarymą viešai prieinamų turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose). Antra, tai leistų užtikrinti kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės įgyvendinimo nuspėjamumą (tai, kad šios teisės tariamu pažeidimu nebus anonimiškai manipuluojama konkurentams teikiant pranešimus dėl galimai skaitmeniniu turiniu pažeidžiamų išimtinių autorių teisių).

Šiam pasiūlymui galima pateikti ir kontrargumentų. Retorinis argumentas, verčiantis abejoti išimtine autorių ir kitų teisėtų kūrinio viešo paskelbimo teisės savininkų teise teikti skundus dėl šios teisės pažeidimų turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, būtų prezumpcija, kad įtvirtinus šį pokytį bus pasiektas tik formalus rezultatas: kaip užtikrinti, jog skundus teikiantys asmenys iš tiesų yra autoriai ar kiti teisėti galimai pažeidžiamų išimtinių autorių teisių turėtojai? Disertacinio darbo autoriaus nuomone, tai spręstina koreguojant pranešimų ir veiksmų mechanizmą, reglamentuotų Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnyje, kokybinius reikalavimus, į juos integruojant turinio atpažinimo įrankių privalomąjį taikymą.

Pažymėtina, kad šiuo metu dauguma turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų kūrėjams siūlo integruoti jų viešai skelbiamą turinį ir licencijas į turinio atpažinimo įrankių (angl. *Content recognition tools*⁶³⁸) sistemas, tokias kaip jau apžvelgtoji *Content ID*, veikianči *Youtube* platformoje⁶³⁹, sutapties tarp joje žymėto ir naujo platformoje viešai skelbiamo turinio dvinarių duomenų analizės principu: kūrėjas, prisiregistravęs šioje sistemoje, į platformą dėdamas saugotino turinio vieneto nuorodos failą (angl. *reference file*) jam suteikia platformos algoritmu veikiančiam automatiniam turinio moderatoriui atpažįstamą kriptografinę žymą. Kartu ši sistema taiko pažymėto turinio atpažinties algoritmą ir, nustachiusi sutampantį platformoje padarytą viešai prieinamą skaitmeninį turinį, konstatuoja šį turinį saugančios kūrinio viešo paskelbimo teisės pažeidimą, leidžiant šios teisės turėtojui (turinį sistemoje pateikusiam asmeniui) atlikti šiuos pasirinktus veiksmus: apmokestinti užfiksuotą turinį, turinį blokuoti, blokuoti turinio garso takelį ar sekti tolesnius tapataus turinio viešo paskelbimo veiksmus platformoje.

Taigi turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai turinio atpažinimo įrankiais pasiūlo išimtinių autorių teisių turėtojams ilgalaikės automatinės šių teisių priežiūros sistemą, į kurią perdavus administruoti saugotiną turinį išimtinių autorių teisių turėtojams praktiškai nebelieka poreikio aktyviai stebėti turinio dalijimosi internetu

638 European Union Intellectual Property Office, *Impact of Technology Deep Dive Report I. Study on the Impact of Artificial Intelligence on the Infringement and Enforcement of Copyright and Designs* (Alicante: European Intellectual Property Office, 2022), 108.

639 Franklin Graves, Michael Lee, „The Law of YouTubers: The Next Generation of Creators and the Legal Issues They Face“, *Landslide magazine* 9, 5 (2017): 3.

paslaugų platformos ir savo iniciatyva ieškoti jiems priklausančių minėtų teisių pažeidimų. Tai įgyvendinama algoritminio turinio moderavimo būdu kiekvieno platformoje padaromo viešai prieinamo turinio vieneto atžvilgiu. Šis algoritminio turinio moderavimo sprendinys itin palankus ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, nes praktiškai nereikia jokių išlaidų. Doktrinoje pastebima, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje kūrėjų įsitraukimas į bendradarbiavimą itin gajus – *Youtube* duomenimis, net 98 proc. visų išimtinių autorių teisių pažeidimų tyrimo procedūrų įgyvendinama pasitelkiant turinio atpažinimo įrankius ir tik pavieniai atvejai tiriami kitais būdais.⁶⁴⁰ Esama ir atvejų, kai kūrėjai (ypač stambesnių išimtinių autorių teisių katalogų savininkai) sudaro paslaugų sutartis su specialiais skaitmeninės išimtinių autorių teisių vadybos tarpininkais, kurie savo ruožtu nuolat administruoja kūrėjams priklausančius kūrinius turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose per jau minėtas vadybos sistemas.⁶⁴¹

Šiuo metu Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 dalimi nustatomi šie kokybiniai pranešimų dėl galimai neteisėto turinio reikalavimai (elementai): „a) pakankamai pagrįstas paaiškinimas, kodėl fizinis asmuo ar subjektas teigia, kad atitinkama informacija yra neteisėtas turinys; b) aiški nuoroda į konkrečią elektroninę tos informacijos vietą, visų pirma tikslus ar tikslūs URL, ir prireikus papildoma informacija, pagal kurią galima nustatyti neteisėtą turinį; c) pranešimą pateikusio fizinio asmens ar subjekto vardas ir pavardė (pavadinimas) ir e. pašto adresas, išskyrus atvejus, kai informacija laikoma susijusia su viena iš nusikalstamų veikų, nurodytų Direktyvos 2011/93/ES 3–7 straipsniuose; d) pareiškimas, kuriuo patvirtinamas pranešimą pateikusio fizinio asmens ar subjekto nuoširdus įsitikinimas (*bona fide*), kad pranešime pateikiama informacija ir įtarimai yra tikslūs ir išsamūs.“⁶⁴²

Technologine prasme šie pranešimų dėl galimai neteisėto turinio reikalavimai visiškai reprezentuoja kai kuriose turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, tokiose kaip *Youtube*, formuojamą ir čia apžvelgtą išimtinių autorių teisių priežiūros struktūrą, kai skaitmeninis pranešimas suteikia žymą moderuotinam (įtariamam) turiniui, o žyma apibrėžia turinio vieneta, kurio atitiktis turinio atpažinimo įrankių duomenų bazėse saugomam turiniui tikrintina algoritminiu būdu, ieškant dalinės ar absoliučios įtariamo ir saugomo turinio sutapties.⁶⁴³ Taigi tikėtina, jog šie Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 2 dalies reikalavimai reikštų turinio atpažinimo įrankių realizavimą.

640 D. Bondy Valdovinos Kaye, Joanne E. Gray, „Copyright Gossip: Exploring Copyright Opinions, Theories, and Strategies on YouTube“, *Social Media and Society* (2021): 2, <https://doi.org/10.1177/205630512111036940>.

641 Joanne E. Gray, Nicolas Suzor, „Playing with machines: Using machine learning to understand automated copyright enforcement at scale“, *Big Data and Society* 7, 1 (2020): 3.

642 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

643 Kaye, Gray, *op. cit.*

Problemiškumą, ėmus taikyti Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1–2 dalių reguliavimą, kelia atvejai, patenkantys į „pilkąsias“ algoritminio turinio moderavimo zonas, t. y. kai pranešimas teikiamas dėl galimos atitikties turiniui, kurio pavyzdinis vienetas nėra saugomas turinio atpažinimo įrankiuose. Tokiais atvejais praktiškai nėra galimybių nustatyti pranešamo turinio vieneto padarymo viešai prieinamo teisėtumą. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalies reguliavimas šią problemą tik sustiprina reglamentuojant galimybę pranešimus dėl galimų išimtinių autorių teisių pažeidimų, daromų turinio padarymu viešai prieinamo, teikti bet kokiam asmeniui ir nustatant tik formalius identifikacijos reikalavimus. Išimtinių autorių teisių įgyvendinimo prasme, toks reguliavimas smarkiai nukryptų nuo šių teisių turiningumo veikti išimtinai jų turėtojui naudinga ekonomine linkme: pasinaudojant šiuo reguliavimu būtų galima skųsti konkuruojantį turinį fiktyvių išimtinių autorių teisių pažeidimų pagrindu, o turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai, siekdami suvaldyti teikiamų pranešimų apkrovą, turėtų taikyti automatinį turinio, pranešus apie jį, blokavimą ar svarstyti, kaip jau minėta, apie bendro turinio monitoringą. Taigi kad Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1–2 dalių reguliavimas galėtų veikti kūrėjams naudinga linkme ir užtikrinti efektyvią kūrėjams priklausančių išimtinių autorių teisių panaudojimo kontrolę, šis reguliavimas turi būti papildomas kriterijais, sukuriančiais sąlygas: 1) kiekvieno pranešimo dėl turinio pateikimo atveju algoritminiu būdu, pasinaudojant turinio atpažinimo įrankiais, įvertinti turinio padarymo viešai prieinamumo teisėtumą; 2) įsitikinti, jog pranešimą dėl turinio ir atitinkamai veiksmus, galinčius lemti šio turinio pašalinimą iš platformos, teikia tik šių veiksmų turinį įtraukiančią išimtinę kūrinio viešo paskelbimo teisę turintis asmuo.

Atsižvelgiant į reikiamą kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės pažeidimų manipuliavimo prevenciją ir technologinį poreikį garantuoti šios teisės turėjo identifikaciją integruojant šios teisės turėjo turinį į turinio atpažinties įrankius, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio 1 dalis koreguotina ją reglamentuojant šitaip: „1. Prieglobos paslaugų teikėjai įdiegia mechanizmus, kad bet koks fizinis asmuo ar subjektas autorius ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra konkrečių informacijos elementų, kuriuos tas fizinis asmuo ar subjektas laiko jam priklausančias išimtines turtines autorių teises pažeidžiančiu neteisėtu turiniu ir kad bet koks subjektas galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra tam tikrų informacijos vienetų, kuriuos toks subjektas laiko kitokio pobūdžio neteisėtu turiniu. Tie mechanizmai turi būti lengvai prieinami bei naudotojui patogūs naudoti ir juose turi būti sudaryta galimybė pranešimus teikti tik elektroniniu būdu.“

Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnis papildytinas 7 dalimi, ją reglamentuojant šitaip: „7. Autorius ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas šio straipsnio 1 dalyje reglamentuotais mechanizmais gali pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu turinys, dėl kuriuo galimai daromo išimtinių autorių teisių pažeidimo teikiamas pranešimas pagal šio straipsnio 2 dalies reikalavimus, yra registruotas (pažymėtas) prieglobos paslaugų teikėjo administruojamoje algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje. Prieglobos paslaugų teikėjai šių paslaugų

platformose įdiegia ir įgyvendina algoritminio turinio atpažinimo įrankių sistemas, kuriose kaupiama ši informacija: a) autorius ar kitas teisės į išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojo ar atstovas); b) saugomo turinio vieneto nuorodos failas.“

Įgyvendinus šiuos Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pakeitimus būtų stiprinamas išimtinių autorių teisių reguliavimo efektyvumas: šių teisių ekonominio naudingumo veikimas išimtinai jų turėtojų interesais bei prerogatyva įgyvendinti jų panaudojimo kontrolę. Pirma, būtų užtikrinama, jog pranešimų ir veikimo mechanizmais, reglamentuotais Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnyje, naudojasi tik teisėti išimtinių turtinių autorių teisių turėtojai, t. y. būtų aktualizuotas šių teisių įgyvendinimo mechanizmas subjektyviaja prasme. Šiuo atžvilgiu teisiniu reguliavimu lygiagrečiai būtų sukuriama stabili piktnaudžiavimo šių teisių įgyvendinimu prevencijos sistema.

Antra, apžvelgtais Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pakeitimais būtų gerinamas dvipakopės procedūrinės išimtinių autorių teisių apsaugos tvarkos, reglamentuotos Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniuose, efektyvumas. Šis praktinis rezultatas būtų pasiekiamas stabilizuojant vieną iš esminių minėtos išimtinių autorių teisių apsaugos sistemos kaip privačiojo reguliavimo (angl. *private ordering*) charakteristikų – išimtinių autorių teisių apsaugą vykdyti būtent pagal išreiškiamus teisėtų šių teisių turėtojų veiksmus, taip sukuriant tikslią šios apsaugos praktinio taikymo apimtį. Doktrinoje laikomasi požiūrio, kad privačiojo reguliavimo modelis gali teisinį reguliavimą pritaikyti maksimaliai aktualiai – pagal realius šio reguliavimo teisinių santykių dalyvių (šiuo atveju išimtinių autorių teisių turėtojų) lūkesčius.⁶⁴⁴ Nurodyti Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pakeitimai leistų prisidėti prie poveikio įtvirtinant proporcingą išimtinių autorių teisių procedūrinę apsaugą ir užkardant per tekinio šios apsaugos taikymo atvejus. Išimtinių autorių teisių procedūrinę apsaugą būtų įgyvendinama pagal šių teisių turėtojų diskretiškumą pasirinkti dėl jų apsaugos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Šiuo aspektu Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio papildymai garantuotų šių teisių turėtojams lankstumą ir iš turinio dalijimosi internetu paslaugos vartotojo perspektyvos ir taip stiprintų pačios turinio dalijimosi internetu paslaugos patrauklumą komerciniam kūrinų naudojimui ir jo įvairovei.⁶⁴⁵

Trečia, būtų prisidedama prie bendro licencijų rinkimo mechanizmo įgyvendinimo turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje. Disertacinio darbo autorius pritaria R. Griffin išsakytai minčiai, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio prievolės turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams reprezentuoja įstatymų leidėjo siekį įgyvendinti „sterilios“ turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos (angl. *sanitised platform*) viziją.⁶⁴⁶ Siūlomi Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio papildymai neabejotinai prisidėtų prie licencijų surinkimo, tačiau išimtinių autorių teisių turėtojų

644 Karni A. Chagal-Feferkorn, Niva Elkin-Koren, „Lex AI: Revisiting Private Ordering By Design“, *Berkeley Technology Law Journal* 36 (2021): 113–115.

645 Mezei, Harkai, *supra note*, 377: 3.

646 Rachel Griffin, „The Sanitised Platform“, *JIPITEC* 13, 1 (2022): 37–45.

diskretiškumą sprendžiant dėl šių teisių apsaugos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose išsaugančiu būdu, t. y. šių teisių turėtojams leidžiant iš anksto įvertinti ir nuspręsti, ar jiems reikalinga išankstinė šių teisių apsauga platformose ir atitinkama galimybė įgyvendinti šių teisių priežiūrą Skaitmeninių paslaugų akto 16 ir 20 straipsniuose nustatyta tvarka. Kitaip tariant, šiuo teisiniu reguliavimu turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje būtų pradėtas formuoti individualiais išimtinių autorių teisių turėtojų interesais paremtas licencijų rinkimas viešai skelbiant skaitmeninį turinį. Būtų sudarytos sąlygos formuoti turinio atpažinties įrankiuose priežiūrimo skaitmeninio turinio „bibliotekas“, šitaip apibrėžiant moderuojamo turinio ribas.⁶⁴⁷

Galiausiai siūlomi Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pakeitimai leistų išvengti „patikimų pranešėjų“ (angl. *trusted flaggers*) instituto, reglamentuoto Skaitmeninių paslaugų akto 22 straipsnyje, taikymo poreikio išimtinių autorių teisių apsaugos kontekste ir taip sumažinti bendrą šių teisių apsaugos įgyvendinimo apkrovą.⁶⁴⁸ Šiuo metu Skaitmeninių paslaugų akto 22 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamas skundų nagrinėjimas pirmumo tvarka, kai skundus teikia patikimo pranešėjo statusą turintis subjektas, tenkinantis Skaitmeninių paslaugų akto 22 straipsnio 2 dalyje keliamus kvalifikacinius reikalavimus: (a) turi konkrečių žinių ir kompetencijos, kad rastų ir nustatytų neteisėtą turinį ir apie jį praneštų; b) atstovauja kolektyviniams interesams ir nepriklauso nuo jokios interneto platformos; c) vykdo veiklą taip, kad pranešimai būtų teikiami laiku, kruopščiai ir objektyviai).⁶⁴⁹ Patikimų pranešėjų praktika jau yra įgyvendinama: pavyzdžiui, *Youtube* patikimus pranešėjus apibrėžia kaip „fizinis asmenis, vyriausybės ir nevyriausybės organizacijas, turi konkrečių žinių ir kompetencijos, kad rastų ir nustatytų neteisėtą turinį ir apie jį praneštų, nuolatos teikia skundus aukštu tikslumo lygmeniu ir gali tiesiogiai komunikuoti su paslaugų teikėju“, akcentuoja aktyvų jų vaidmenį šalia algoritminio turinio moderavimo.⁶⁵⁰ Reglamentavus galimybę pranešimus dėl turinio teikti tik teisėtiems galimai pažeidžiamų ir platformos turinio atpažinimo įrankiais administruojamų išimtinių turtinių autorių teisių turėtojams, patikimų pranešėjų poreikis praktiškai išnyktų, nes šių įrankių algoritmas savaime galėtų identifikuoti saugomo turinio sutaptį su kitu platformoje viešai paskelbtu turiniu ir įvertinti galimus šio turinio viešo paskelbimo teisių pažeidimus. Tai gi siūlomi Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio papildymai stabilizuotų išimtinių turtinių teisių apsaugą dar ir ta prasme, jog ji taptų nepriklausoma nuo papildomų šių teisių priežiūros strategijų, tokių kaip žmogiškaisiais ištekliais grindžiama patikimų

647 Martin Senftleben ir kt., „Ensuring the Visibility and Accessibility of European Creative Content on the World Market. The Need for Copyright Data Improvement in the Light of New Technologies and the Opportunity Arising from Article 17 of the CDSM Directive“, *JIPITEC* 13, 1 (2022): 67–70.

648 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

649 *Ibid.*

650 Federica Casarosa, „When the Algorithm is not fully reliable. The Collaboration between Technology and Humans in the Fight against Hate Speech“, iš *Constitutional Challenges in Algorithmic Society*, Hans-W. Micklitz ir kt. (Cambridge: Cambridge University Press, 2022), 305.

pranešėjų tvarka. Tai neabejotinai sumenkintų išimtinių autorių teisių apsaugos prievolių krūvį ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams.⁶⁵¹

Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsniu pranešimų ir veikimo mechanizmais įgalinus naudotis tik teisėtus galimai pažeidžiamų išimtinių autorių teisių turėtojus ir tik turinio atpažinties įrankiuose administruojamo turinio atžvilgiu, būtų išpildomi trys praktiniai išimtinių autorių teisių ekonominio efektyvumo lūkesčiai prieglobos (turinio dalijimosi internetu) paslaugų platformose: 1) teisiniu reguliavimu sukoncentruojama išimtinių autorių teisių apsauga (jos įgyvendinimas) išimtinai teisėtų šių teisių turėtojų dispozicijoje; 2) teisiniu reguliavimu nustatomi ilgalaikį poveikį turinčios išimtinių autorių teisių apsaugos įgyvendinimo technologiniai parametrai (pranešimų dėl skaitmeninio turinio teikimo galimybę susaistant su šio turinio privalomu įtraukimu į algoritminio turinio atpažinimo įrankių sistemas); 3) užkardomos galimybės išimtinių autorių teisių apsauga naudotis šių teisių neturintiems asmenims ir taip įgyvendinti piktnaudžiavimo veiksmus.

Apžvelgtais aspektais disertacinio darbo autoriaus siūlomi Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimo papildymai smarkiai prisidėtų prie išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui taikomo teisinio tikrumo principo įgyvendinimo, ne tik apribojant šių teisių įgyvendinimą kalbant apie teisėtus jų turėtojus, bet ir integruojant šių teisių priežiūrą į tęstinę apsaugą galinčius užtikrinti algoritminio turinio atpažinimo įrankius. Šiuo atžvilgiu Europos Sąjungos *acquis* išimtinių autorių teisių srityje būtų papildomas šių teisių apsaugos reguliavimo lankstumo (turint galimybę apsispręsti dėl šių teisių apsaugos įgyvendinimo) ir teisinio tikrumo (šių teisių apsaugos įgyvendinimo efektyvumu) pusiausvyra.⁶⁵²

3.2. Parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimo algoritminiu turinio moderavimu problema

3.2.1. Grėsmė algoritminio turinio moderavimo taikymu sukurti nevisavertį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje institutą

Kaip jau apžvelgta ankstesnėje disertacinio darbo dalyje, tiek Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1–4 dalių, tiek Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimas suponuoja algoritminio turinio moderavimo taikymą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose ir atitinkamai formuoja išvestinių kūrinių padarymo viešai prieinamų neteisėto blokavimo grėsmę. Tai aiškintina dviem aspektais: 1) išvestinių kūrinių,

651 Matthias Leistner, „The Commission’s vision for Europe’s digital future: proposals for the Data Governance Act, the Digital Markets Act and the Digital Services Act—a critical primer“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 8 (2021): 780.

652 Tito Rendas, 2021 m. balandžio 26 d. „Exceptions in EU Copyright Law: In Search of a Balance Between Flexibility and Legal Certainty – Part I“, Kluwer Copyright Blog, žiūrėta 2022 m. gegužės 6 d., <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/04/26/exceptions-in-eu-copyright-law-in-search-of-a-balance-between-flexibility-and-legal-certainty-part-i/>.

įtraukiančių išimtinėmis autorių teisėmis saugomo skaitmeninio turinio elementus, viešo paskelbimo be šių teisių į turinį turėtojo sutikimo, teisėtumo priklausymą nuo lyrinio išvestinio kūrinio žanro, tokio kaip karikatūra, parodija ar pastišas (Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k papunktis); 2) minėtų Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų reguliavimu formuojamu praktiniu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų poreikiu taikyti automatizuotas turinio moderavimo priemones dėl pernelyg didelės šių priemonių taikymo apimties jas įgyvendinant žmogiškųjų išteklių pagrindu.⁶⁵³

ESTT įvardijo, kad savaime algoritminis turinio moderavimas nėra laikytinas neteisėta išimtinių autorių teisių apsaugos praktika, „jeigu ji nėra įgyvendinama ar interpretuojama būdu, ribojančiu pamatines teises ir bendruosius Europos Sąjungos teisės principus, tokius kaip proporcingumas“⁶⁵⁴. Taigi ESTT sukūrė itin lakoniškas algoritminio turinio moderavimo taisyklių teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje išlygas. Tačiau aiškindamas Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies išlygos, atsakingos už išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje išimčių, tokių kaip kūrinių sklaida parodijos, karikatūros, pastišo žanro tikslais, apsaugos svarbą, ESTT pažymėjo, jog Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalis yra rezultato pasiekimo prievolė (angl. *obligation of result*), t. y. algoritminis turinio moderavimas gali būti taikomas tokiais būdais ir apimtimi, kiek tai nevaržo šios išlygos įgyvendinimo ir veiksmingumo.⁶⁵⁵

Taigi tiek Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies reglamentavimas, tiek ESTT jurisprudencija rodo naują išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo paradigimą: išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reglamentavimas, įskaitant ir algoritminio turinio moderavimo taisykles, turi atsižvelgti į parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos apsaugą ir ją įtraukiančią išimtinių autorių teisių išimtį. Būtent turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje ši išimtis nebeturėtų būti suvokiama kaip autonominė Europos Sąjungos teisės kategorija – pasirinktinai Europos Sąjungos valstybėse narėse įgyvendinama išimtinių autorių teisių išimtis, reglamentuota Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalyje.⁶⁵⁶

Ar esamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas atspindi šią paradigimą? Disertacinio darbo autoriaus nuomone, atsakyti reikėtų neigiamai. Tiek Direktyvos 2019/790 17 straipsnio, tiek Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio

653 Žr. disertacinio darbo 2.3.3. skyrių.

654 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje Republic of Poland v. European Parliament and Council of the European Union (Nr. C401/19)“, *supra note*, 29.

655 Joao Pedro Quintais, „Between Filters and Fundamental Rights. How the Court of Justice saved Article 17 in C-401/19 – Poland v. Parliament and Council“, *Verfassungsblog*, žiūrėta 2022 m. birželio 6 d., <https://verfassungsblog.de/filters-poland/?s=09>.

656 Christophe Geiger, „Fair Use“ through Fundamental Rights in Europe: When Freedom of Artistic Expression allows Creative Appropriations and Opens up Statutory Copyright Limitations“, *Joint PIJIP/TLS Research Paper Series* 63 (2020): 24, <https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1065&context=research>; Tito Rendas, „Are EU Member States required to have a sense of humor?“, *CGSL Working Papers no. 2/2022* (2022): 1–5, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4236866.

reguliuojamas neišvengiamai susidurtų su parodijos, karikatūros, pastišo žanro kvalifikavimu vertinant išvestinius kūrinius. Prielaidos, verčiančios konstatuoti algoritminio turinio moderavimo keblumus kvalifikuojant šių žanrų išvestinius kūrinius, disertaciniame darbe jau yra minėtos ir aiškintinos kognityvinėmis komplikacijomis: parodija bendrąja prasme turi turėti humoro komponentų, t. y. būti humoristinio pobūdžio, siekti pasiūsti vartotojui humoro žinutę apie tam tikrus kūrinyje aptariamus subjektus, temas. Šiuo aspektu parodija tampa savaime subjektyvi ir kai kuriais atvejais sunkiai identifikuojama ir žmonių.⁶⁵⁷ Prie šių žanrų išvestinių kūrinių kvalifikacijos problemos (kriterijų abstraktumo) prisideda ir santykinai ribota šios išimtinių autorių teisių išimties plėtotė Europos Sąjungos teisėje ir tai, jog iki reglamentuojant Direktyvą 2019/790 ši išimtis tarp Europos Sąjungos valstybių narių apskritai plėtotą selektyviai.⁶⁵⁸ Todėl euristiniu laikytinas požiūris, kad technologine prasme humoro elementas savaime gali būti identifikuojamas algoritminiu būdu analizuojant dvinarius duomenis, nesu- teikiant pagalbinių parodijos nustatymo kriterijų.

Nesant šių kriterijų, parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių kvalifikavimo prasme tiek Direktyvos 2019/790 17 straipsnio, tiek Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimas reprezentuoja identišką šių kūrinių identifikacijos problemą, skirtumams pasireiškiant tik šios problemos apimtimi. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 1–4 dalių reguliavimas sukuria didelę riziką dėl bendro išankstinio turinio moderavimo ir licencijų rinkimo mechanizmo taikymo. Šios praktikos taikymo reikalavimas išvelgiamas pagal tai, kokia apimtimi turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams potencialiai taikoma atsakomybė už išimtinių autorių teisių pažeidimus (t. y. viso platformose padaromo viešai prieinamu turinio pagrindu) ir kaip technologiškai šių paslaugų teikėjai galimai sieks šios atsakomybės taikymo rizikas sumažinti.⁶⁵⁹ Kitaip tariant, atsakomybės taikymo apimtis nesukuria tikslo taikyti turinio moderavimą konkretizuotais atvejais.⁶⁶⁰ Atitinkamai Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas algoritminio parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių nustatymo ir perteklinio blokavimo problemą formuotų viso potencialiai padaromo viešai prieinamo šių žanrų turinio apimtimi.

Apimtis, kuria galimai būtų sukuriama nepagrįstas parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių blokavimas, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimu susiaurinama tik to turinio, dėl kurio yra teikiamas pranešimas ir kuris

657 Daniël Jongsma, „Parody after *Deckmyn*. A comparative overview of the approach to parody under copyright law in Belgium, France, Germany and the Netherlands“, *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 48 (2017): 655.

658 Ana-Maria Barbu, „Parody in European copyright law and the two sides of the coin“, *Stockholm Intellectual Property Law Review* 1, 2 (2018): 36; Alice Lee, Brendan Clift, „From Fair Dealing to User-Generated Content: Legal La La Landi n Hong Kong“, iš *The Cambridge Handbook of Copyright Limitations and Exceptions*, Shyamkrishna Balganes, Ng-Loy Wee Loon ir Haochen Sun (Cambridge: Cambridge University Press, 2021), 369.

659 Kuczera, *supra note*, 46: 2–3.

660 Samuli Melart, „The Finnish transposition of Article 17 of Directive 2019/790: progress or regress?“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 17, 5 (2022): 440.

savonoriškai vartotojo nusprendžiamas saugoti turinio atpažinimo įrankiais, atžvilgiu. Šiuo aspektu atsiskleidžia Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo pranašumas, išskiriant juo siūlomą įgyvendinti būtent konkretizuotą turinio moderavimą.⁶⁶¹ Tačiau, kaip minėta, algoritminio turinio moderavimo ir parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių kvalifikavimo problema išlieka. Ji būtina spręsti ir disertacinio darbo autoriaus pateiktų Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio papildymų kontekste (reglamentuojant privalomąjį turinio atpažinties įrankių taikymą), taip pat Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio įgyvendinimo prasme (*inter alia*, įgyvendinant neteisėto turinio sklaidos sisteminės rizikos mažinimo priemones).⁶⁶²

Taigi apibendrinti reikėtų šitaip: lyginant su Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimas pranašesnis konkretizuojant algoritminio turinio moderavimo taikymo atvejus ir šitaip susiaurinant perteklinio turinio blokavimo riziką. Disertacinio darbo 3.1.3 skyriuje pateikiami Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio papildymo siūlymai leistų išspręsti piktnaudžiavimo algoritminio turinio moderavimo procedūra problema, teisę inicijuoti šį procesą susiejant su išimtinių autorių teisių turėjimu ir galimybe visados patikrinti jų pažeidimus turinio atpažinimo įrankiais. Tačiau ta apimtimi, kuria turinys išimtinių autorių teisių turėtojų būtų perduodamas administruoti turinio atpažinimo įrankiais, vis tiek būtų potencialiai ribojamas šį turinį parodijuojančių išvestinių kūrinių diskursas, atsižvelgiant į šių įrankių taikomo algoritminio turinio moderavimo keblumus nustatyti parodijos žanrą. Atitinkamai tai patvirtina čia iškeltą Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimo problemą – kriterijų kvalifikuoti parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinius kūrinius stoka.

Nesant šių kriterijų, Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo taikymas reikštų, jog parodijos žanro išvestinių kūrinių sklaidos, pasinaudojant Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte nurodyta išimtimi, apsauga nėra užtikrinama, o 2019/790 17 straipsnio 7 dalies paradigma neįgyvendinama. Tai reikštų neigiamas implikacijas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje įgyvendinimui tiek doktrinine, tiek praktine prasme. Pirma, būtų suduotas reikšmingas smūgis išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje instituto veikimui *in corpore*, sumažinant reguliavimo, įtvirtinto Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte, veikimo apimtį. Teisė viešai skelbti išvestinius kūrinius sudaro ne tik kultūrine prasme reikšmingą Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnyje reglamentuotos kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės išimtį, bet ir šiems kūriniams taikomą atskirą tų pačių išimtinių turtinių autorių teisių, reglamentuotą Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose, apsaugą. Tai reikštų faktinį šios išimtinių autorių teisių apsaugos, doktrinoje dar apibrėžiamos kaip transformuojančio

661 Christophe Geiger, Bernd Justin Jütte, „Constitutional Safeguards in the “Freedom of Expression Triangle” – Online Content Moderation and User Rights after the CJEU’s Judgement on Article 17 Copyright DSM Directive“, Kluwer Copyright Blog, žiūrėta 2022 m. birželio 7 d., http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/06/06/constitutional-safeguards-in-the-freedom-of-expression-triangle-online-content-moderation-and-user-rights-after-the-cjeu-judgement-on-article-17-copyright-dsm-directive/?fbclid=IwAR11HNHPuddDQc46pdTCfGCN2yuNTJXw9XW-HINgmlLYtQFdu3_4jeCQeb4.

662 Žr. disertacinio darbo 3.1.3. skyrių.

naudojimo (angl. *transformative use*), neveikimą Europos Sąjungoje.⁶⁶³ Teisiniu reguliavimu nebūtų garantuojamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomų teisinių santykių įgyvendinamas, kai šie santykiai kildinami iš pasinaudojimo 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte nustatyta minėtų teisių išimtimi.⁶⁶⁴

Antra, tai smarkiai ribotų Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnyje reglamentuotos kūrinio padarymo viešai prieinamo teisės ekonominę funkciją. Kaip teigia H. Grosse Ruse-Khan, transformuojančiu naudojimu grindžiamos šios teisės išimtis ir jų įgyvendinimas ekonomiškai naudingais būdais turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje taip pat turėtų būti saugomi, todėl algoritminio turinio moderavimo reguliavimui tenka sudėtinga užduotis išsaugant išvestinių kūrinių monetizavimo galimybę (priešingu atveju nebūtų įvykdomi Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies reikalavimai).⁶⁶⁵ Kitaip tariant, jeigu algoritminio turinio moderavimo praktiką įtvirtinančiu Skaitmeninių paslaugų akto teisiniu reguliavimu nebus užtikrinama išvestinių parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaida (ir užtikrinami ja grindžiami šių kūrinių komercinio eksploatavimo modeliai), nebus galima teigti, jog esamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugą formuojantis teisinis reguliavimas visavertiškai atstovauja šių teisių (būtent kūrinio viešo paskelbimo teisės) ekonominei funkcijai, t. y. gebėjimui suteikti ekonominę naudą jų turėtojui. Ekonominis išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje veikimas nebus atstovaujamas reikšmingos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto nustatomos šių teisių išimties atžvilgiu.⁶⁶⁶

3.2.2. Algoritminio parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių nustatymo kriterijai

3.2.2.1. Funkciniai ir struktūriniai parodijos išvestinių kūrinių bruožai

Išvestinis kūrinys struktūriškai apibrėžiamas išskiriant du esminius tokio kūrinio elementus: kūrinį ir išvestinį pobūdį. Pirma, akivaizdus turinio vieneto kaip kūrinio kvalifikavimo reikalavimas, t. y. išvestinis kūrinys visų pirma turi būti kūrinys *in corpore*. Be akivaizdžių kūriniui taikomų reikalavimų, tokių kaip objektyviai suprantama išraiškos forma ir atsiradimas intelektualinės veiklos pagrindu, būtina nustatyti

663 Maria Lilla Montagnani, „Virtues And Perils Of Algorithmic Enforcement And Content Regulation In The Eu – A Toolkit For A Balanced Algorithmic Copyright Enforcement“, *Journal of Law, Technology and the Internet* 11, 1 (2020): 37–38.

664 Clark D. Asay, Arielle Sloan ir Dean Sobczak, „Is Transformative Use Eating the World?“, *Boston College Law Review* 61, 3 (2020): 957. Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje minėta išimtis apibrėžiama kaip viena iš išimtinių turtinių teisių naudojimo išimčių, patenkančių į sąžiningo naudojimo (angl. *fair dealing*) doktrinos taikymo apimtį. Žr. Ginsburg, *supra note*, 66: 266.

665 Grosse Ruse-Khan, *supra note*, 524: 17.

666 Schroff, *supra note*, 416: 1268.

informacijos kompozicijos (išraiškos) originalumo faktą.⁶⁶⁷ Antra, būtina nustatyti kūrinio išvestinį pobūdį. Išvestinis pobūdis, anot J. P. Fishman ir D. Gervais, gali būti siejamas su kūrinio originalumo laipsniu arba proporcija, kokią kūrinio dalį kiekybine prasme sudaro kito atgaminamo išimtinėmis autorių teisėmis saugomo originalaus kūrinio informacija. Tikslios ribos negali būti brėžiamos, tačiau, anot J. P. Fishman, išvestinio kūrinio autoriaus papildymai turi būti „didesni negu mechaniniai informaciniai papildymai ar intarpai“ ir „turi sukurti savaiminio originalumo įspūdį vartotojui“⁶⁶⁸. Kitaip tariant, turi būti „pakankamas“ kiekybinis (ir kokybinis) išvestinio kūrinio autoriaus kūrybinis indėlis į kūrinį, kad jis galėtų būti laikomas savaiminio originalumo reikalavimus tenkinančiu išvestiniu kūriniu, o ne naujo kūrinio nesukuriančia daline atgaminamo kūrinio kopija.

Tačiau sukurti išvestinį kūrinį tam, kad galėtum įgyvendinti jo skleidimą be jame atgaminamo kūrinio išimtinių autorių teisių turėtojo sutikimo, savaime neužtenka. Išvestinis kūrinys turi reprezentuoti parodijos, karikatūros, pastišo žanrus ir kūrinių viešo paskelbimo teisėtumą lemia būtent šių žanrų specifiskumas.⁶⁶⁹ Problema analizuojant šių žanrų turinį ta, kad iki 2014 m. jis buvo visiškai neatskleistas nei ESTT jurisprudencijoje, nei Europos Sąjungos teisės aktuose, o kai kurių Europos Sąjungos valstybių narių įstatymuose tai buvo daroma tik fragmentiškai.⁶⁷⁰

Siekiant atsikratyti šių žanrų tarpusavio skirtumų sumaišties, pabrėžtina ESTT generalinio advokato C. Villalon 2014 m. pateikta išvada byloje *Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others*, kad parodija, karikatūra ir pastišas yra tarpusavyje nekonkuruojantys žanrai ir jie reprezentuoja vieną bendrą parodijos tikslą – įgyvendinti pašiepiančią kūrinio imitaciją, todėl priskirtini bendram parodijos žanrui. Parodijos funkcija – pajuoka, pasišaipymas ir tai laikytina parodijos poveikiu, t. y. funkcinė kūrinio charakteristika, kuri leidžia racionaliai jį priskirti parodijos žanrui. O funkcinis ir struktūrinis parodijos funkciją apipavidalinantis elementas yra parodijos objektas – atgaminamas kūrinys ar jo dalis. Anot C. Villalon, parodijos objektas prie parodijos poveikio gali prisidėti dviem būdais: parodijos poveikį (pašaiपा) nukreipiant

667 Shipley, *supra note*, 488: 235.

668 Fishman, *supra note*, 498: 898-899; Daniel Gervais, „AI Derivatives: The Application to the Derivative Work Right to Literary and Artistic Productions of AI Machines“, *Seton Hall Law Review* 52 (2022): 1117.

669 Philippe Laurent, „The concept of parody and the legitimate interests of parodists and copyright holders“, Kluwer Copyright Blog, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2014/09/08/the-concept-of-parody-and-the-legitimate-interests-of-parodists-and-copyright-holders/>; „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, *supra note*, 239.

670 Pavyzdžiui, Nyderlandų Karalystės autorių teisių įstatyme kūrinio naudojimas parodijos tikslais turi būti „pagal sąžiningas visuotinai priimtas socialines tradicijas“. Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekse reglamentuojama, kad parodija turi „tenkinti žanro taisykles“, o Vokietijos, Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymai parodijos, karikatūros, pastišo sąvokas reglamentuoja, bet jų neatskleidžia. Žr.: „Nyderlandų Karalystės autorių teisių įstatymas“, *supra note*, 117; „Vokietijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 107; „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102; „Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas“, *supra note*, 285.

į patį atgaminamą kūrinį ar jo dalį arba pasinaudojant šiais elementais ir parodijos poveikį (pašaipą) nukreipiant į trečiąjį subjektą.⁶⁷¹ Parodijos objektas neturi būti sutapatinamas su pačiu išvestiniu kūriniumi, o išvestinio kūrinio autorius turi suaktyvinti parodijos objektą, t. y. atskleisti, kad išvestiniame kūrinyje atgaminamas kūrinys ar jo dalis atlieka parodijos funkciją.⁶⁷² Ši ESTT pozicija, kad išvestinis kūrinys priskiriamas parodijos žanrui, iškelia du esminius kriterijus: atgaminamas kūrinys turi būti aiškiai pateikiamas kaip parodijos objektas ir parodijuoti save arba trečiąjį subjektą.⁶⁷³

Taigi kad išvestinis kūrinys galėtų būti kvalifikuojamas kaip veikiantis parodijos tikslais ir priklausantis parodijos žanrui, jame turi atsiskleisti parodijos objekto ir jos funkcijos ryšys, t. y. atgaminamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas kūrinys ar jo dalis turi atlikti pašiepimo, satyros funkciją savo arba kokio kito išvestiniame kūrinyje aptariamo subjekto atžvilgiu. Parodijos funkcijos (humoro, pašaipos) savaiminis subjektyvumas lemia, kad jos identifikavimo objektyviųjų kriterijų formuluotė gali būti sunkiai įsivaizduojama.⁶⁷⁴ Parodijos funkcijos identifikavimas reikalauja kūrinio konteksto suvokimo, todėl doktrinoje reiškiami stiprių dvejonų, ar parodijos funkcijos identifikavimas apskritai gali būti transformuojamas į reglamentuojamus algoritminio turinio moderavimo kriterijus.⁶⁷⁵ Šią abejonę pabrėžia M. Dellwing. Jis teigia, kad kūrinio informacijos kvalifikavimo trūkumai turėtų būti suvokiami ne kaip priimtinos algoritminio turinio moderavimo paklaidos, o kaip esminė šios praktikos taikymo charakteristika bei trūkumas.⁶⁷⁶ Kitaip tariant, pagal apžvelgtus ESTT suformuluotus parodijos funkcijos nustatymo išvestiniuose kūrinuose bruožus, darytina prielaida, kad algoritminė turinio atpažintis neišvengiamai atliks parodijos objekto ir jo atliekamos funkcijos fragmentaciją – identifikuos turinio sutaptį nustatant parodijos objektą,

671 „Generalinio advokato Cruz Villalon išvada, pateikta 2014 m. gegužės 22 d., Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others (Nr. C-201/13)“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CC0201>.

672 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Johan Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others (Nr. C201/13)“, Curia, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157281&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4352390>. Pažymėtina, kad panašius parodijos apibrėžimo kriterijus galima rasti ir oficialiuose šio termino apibrėžimuose. Pavyzdžiui, skaitmeniniame lietuvių kalbos žodyne parodija apibrėžiama kaip „komiškas ar satyriškas sekimas kuriuo nors kūrinio; kūrinys, satyrinėmis ar komiškais priemonėmis imituojantis kitą kūrinį“. Žr. „Lietuvių kalbos žodynas“, žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., <https://www.lietuviuzodynas.lt/zodynas/Parodija>.

673 Amy Lai, *The Right To Parody– Comparative Analysis of Copyright and Free Speech* (Cambridge: Cambridge University Press, 2019), 145; Tyler T. Ochoa, „Dr. Seuss, The Juice And Fair Use Revisited: Two Decades Of Parody And Satire In Copyright Law“, *The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property* 59, 1 (2018): 240–242.

674 *Ibid.*

675 Robert Gorwa, Reuben Binns ir Christian Katzenbach, „Algorithmic content moderation: Technical and political challenges in the automation of platform governance“, *Big Data and Society* 7, 1 (2020): 8.

676 Michael Dellwing, „The Continuities of Twitter Strategies and Algorithmic Terror“, *Wiley Online Library* (2022): 483, <https://doi.org/10.1002/symb.585>.

tačiau patirs keblumų konstatuoti, ar parodijos objektu (kūrinio atgaminimo veiksmais) prisidedama prie parodijos funkcijos.

Tačiau doktrinoje, analizuojančioje algoritmines galimybes nustatyti išvestinių kūrinių parodijos žanrą, nurodoma, jog egzistuoja bandymai įgyvendinti algoritminę parodijos funkcijos nustatymą ir atlikta tam tikra pažanga išvestiniuose kūriniuose algoritminiu būdu taikomais kriterijais nustatant parodijos funkciją pagal išvestiniuose kūriniuose naudojamas menines raiškos priemones. Parodijai identifikuoti analizuojama kūriniuose vartojama skyryba, terminai ar specialūs autorių pasitelkiami kalbos stiliai.⁶⁷⁷ Taip pat parodijos ar kitos minties emocinė reikšmė transformuojama į supaprastintus šių reikšmių vienetus, pavyzdžiui, tam tikras menines raiškos priemones ar kūrinio rekvizitus: kūrinio pavadinimą, paiešką sarkastiškų frazių, kurių įprastai nebūtų ne karikatūros ar parodijos žanrų kūriniuose, epitetus, garsines intonacijas, keiksmažodžių skaičių. Ši algoritminio parodijos turinio nustatymo strategija išplečiama ir už paties informacijos vieneto ribų, vertinant socialinį šio vieneto poveikį, pavyzdžiui, pagal vartotojų reakciją į kūrinį, pavyzdžiui, analizuojant vartotojų komentarus (pavyzdžiui, ar komentaruose yra informacija, kūrinį vertinanti kaip parodiją ar ironiją), t. y. nustatant kūrinio priklausymą parodijos žanrui pasitelkti kriterijus, analizuojančius ne tik kalbinius kūrinio informacijos elementus, bet ir kūrinio vartotojų reakciją į šią informaciją.⁶⁷⁸ Viena vertus, šios algoritminių parodijos funkcijos nustatymo kriterijų formulavimo pastangos yra sveikintinos ir savaime neturėtų būti diskredituojamos. Kaip pabrėžia M. Senftleben, parodijos funkciją suponuojančių turinio elementų transformavimas į algoritminio turinio moderavimo kriterijus reprezentuoja teisinio reguliavimo kryptį, kuri: 1) nukreipta į parodijos išimtimi besinaudojančių kūrėjų interesų apsaugą; 2) siekia atsverti technologinį algoritminio turinio moderavimo ribotumą automatiškai identifikuojant atgaminamą kūrinį ar jo dalį ir konstatuojant tokio veiksmo neteisėtą pobūdį.⁶⁷⁹ Tačiau susiduriama su akivaizdžia dilema: parodijos meninės raiškos priemonių kriterijų sąrašas turi būti baigtinis. Priešingu atveju, paliekant prieglobos paslaugų teikėjams autonomiją nustatyti šiuos kriterijus, įsitvirtintų algoritminio turinio moderavimo juodosios dėžės (angl. *black-box*) fenomenas, kai parodijai nustatyti būtų pasitelkiami skirtingi ir galimai slapti algoritmų kriterijai, todėl teisinis reguliavimas negalėtų užtikrinti jokio nuoseklumo nustatant parodijos išvestinių kūrinių kvalifikavimo kriterijus.⁶⁸⁰

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, ši parodijos ar karikatūros funkcijos nustatymo algoritminiu būdu reguliavimo strategija nesudaro prielaidų efektyviam

677 S. Mukherjee, P. K. Bala, „Sarcasm detection in microblogs using Naïve Bayes and fuzzy clustering“, *Technology in Society* 48 (2017): 26.

678 Weese ir kt., *supra note*, 493: 68–76.

679 Martin Senftleben, „Institutionalized Algorithmic Enforcement – The Pros and Cons of the EU Approach to UGC Platform Liability“, *FIU Law Review* 14, 2 (2020): 313.

680 Carey Shenkman, Dhanaraj Thakur, Emma Llanso, *Do you see what I see? Capabilities and Limits of Automated Multimedia Content Analysis* (Washington D. C.: The Center for Democracy and Technology (CDT), 2021), 33.

rezultatui pasiekti. Skeptiškai vertintinas čia išvardytų meninių raiškos priemonių patikimumas identifikuojant parodijos ar karikatūros žanrą išvestiniame kūrinyje. Nors tokios meninės raiškos priemonės kaip epitetai, frazeologizmai, citatos yra neabejotinai aptinkamos išvestiniuose parodijos ar karikatūros kūriniuose, tai nėra būtinieji turinio elementai norint pasiekti „humoro efektą“⁶⁸¹. Algoritminis parodijos funkcijos nustatymas pasitelkiant natūraliosios kalbos apdorojimą (angl. *natural language processing*) gali algoritminiu turinio moderavimu lemti šališkumą nustatant, koks turinio vienetas laikytinas parodija⁶⁸²: parodijos žanro išvestiniai kūriniai taptų formatuojami pagal tai, kokias įprastas šiam žanrui meninės raiškos priemonės autorius taiko kūrinyje parodijos funkcijai atskleisti. Tokiu būdu kiltų grėsmė ignoruoti parodijos funkcijos atlikimą tais atvejais, kai jis ne toks akivaizdus, pavyzdžiui, nepasitelkiant tam tikrų meninės raiškos priemonių, pašaipą sufleruojančių frazeologizmų ir pan.

Be to, algoritminio parodijos atpažinimo kriterijų formavimas parodijai būdingų meninės raiškos priemonių pagrindu formuoja ir teisinio reguliavimo nuoseklumo problemą: kur brėžtina riba ir formuluotinas baigtinis parodiją suponuojančių meninių raiškos priemonių sąrašas? Anot M. Lambrecht, algoritminio turinio moderavimo taisyklių, nukreiptų būtent į parodijos funkcijos atpažinimą konkretizuotomis meninės raiškos priemonėmis, taikymas reikštų ryškios linijos (angl. *bright – line*) principu pagrįstą algoritminės Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 k punkto apsaugos įgyvendinimą.⁶⁸³ Šiuo principu grindžiamas algoritminio turinio moderavimo taisyklių formavimas suponuoja prasminių (pavyzdžiui, parodijos funkcija grindžiamų) išimtinių autorių teisių taikymo išimčių apibrėžimą konkrečiais turinio požymiais.⁶⁸⁴ Arba turi būti sukuriamas neribotas skaičius meninės raiškos priemonių – kriterijų parodijai konstatuoti, arba šios idėjos atsisakoma ir, kaip jau minėta, formuojama visiška autonomija turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams įvesti skirtingus parodijos funkcijos kvalifikavimo požymius.⁶⁸⁵

Parodijos funkcijos nustatymo meninės raiškos priemonėmis efektyvumą verčia kvestionuoti ir tai, jog meninių raiškos priemonių prasmė taip pat negali būti laikoma nekintančiu reiškiniu: kaip teigia J. Cobbe, išplėstinis tam tikrų frazeologizmų, citatų ar žodžių vartojimas humoro kontekste socialinėje medijoje negrįžtamai pakeitė prasminį jų kontekstą ir tai savaime laikytina tęstiniu reiškiniu, priklausomai nuo tuo

681 Eleonora Rosati, „Just a matter of laugh? Why the CJEU decision in Deckmyn is broader than parody“, *Common Market Law Review* 52, 2 (2015): 515.

682 Thomas Margoni, Joao Pedro Quintais ir Sebastian Felix Schwemer, „Algorithmic propagation: do property rights in data increase bias in content moderation? Part I“, Kluwer Copyright Blog, žiūrėta 2022 m. birželio 8 d., http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/06/08/algorithmic-propagation-do-property-rights-in-data-increase-bias-in-content-moderation-part-i/?fbclid=IwAR2nGKcbP9e0IyUNei2Sdt_Pw8SYG5nA_zOPSA14px2kBpAZBqjrupIDiHk.

683 Lambrecht, *supra note*, 99: 76–77.

684 Hughes, *supra note*, 68: 17, 40–42.

685 Niva Elkin-Koren, Orit Fischman-Afori, „Rulifying Fair Use“, *Arizona Law Review* 59 (2017): 180.

metu socialinėje medijoje vyraujančio vartotojų diskurso.⁶⁸⁶ Atitinkamai algoritminio turinio moderavimo „prieaišumas“ būtent prie tam tikru laikotarpiu įvestų parodijos funkcijos nustatymo kriterijų formuotų riziką ilgainiui sukurti prasminę takoskyrą tarp parodijos turinio ir jį charakterizuojančių algoritminio nustatymo kriterijų.⁶⁸⁷ Tampa akivaizdu, kad parodijos funkcijos atpažinimas algoritminio turinio moderavimo taisyklėmis nesukurtų nuoseklios ir apibrėžtos parodijos kūrinų sklaidos apsaugos. Atitinkamai parodijos funkcija nėra laikytina parodijos išvestinių kūrinų elementu, kuris gali būti efektyviai transformuojamas į algoritminio turinio atpažinimo kriterijus. Ši išvada gali atrodyti paradoksali: kaip galima diskutuoti apie algoritminę parodijos atpažinimą atmetant parodijos funkcijos kriterijų, ypač kai parodijos, humoro perteikimas ESTT laikomas elementu, charakterizuojančiu parodijos išvestinius kūrinius?⁶⁸⁸

Tačiau reikėtų pabrėžti, kad parodijos funkcija, nors neabejotinai reikšminga, nėra laikytina vieninteliu parodiją charakterizuojančiu išvestinio kūrinio elementu. ESTT byloje *Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others* generalinis advokatas C. Villalon išsamiai aptarė ne tik funkcinis, bet ir struktūrinius parodijos išvestinių kūrinų bruožus. C. Villalon pabrėžė, jog struktūrine prasme tam, kad išvestinis kūrinys būtų kvalifikuojamas kaip parodija, jį turi sudaryti kūrinys ir atgaminamo (parodijuojamo) kūrinio kopija. Kūrinys yra paties parodijos autoriaus kūrybiniai komponentai, o atgaminamo kūrinio kopija – išimtinėmis autorių teisėmis saugomas kūrinys ar jo dalis, atliekantis parodijos funkciją ir esantis jos objektu. Šių elementų santykis formuoja parodiją tik tuo atveju, jeigu sudaro „originaliai savito“ kūrinio visumą ir nepainioja išvestinio kūrinio su atgaminamu kūrinio originalu.⁶⁸⁹ Kaip nurodo C. Villalon, parodijos autoriaus kūrybinio turinio ir atgaminamo kūrinio santykis suponuoja tam tikrą kiekybinę pusiausvyrą: parodijos autoriaus kūrybinis indėlis turi savotiškai atsverti atgaminamą kūrinį. Kitaip tariant, „skirtingumo“⁶⁹⁰ tarp parodijos išvestinio kūrinio ir atgaminamo kūrinio reikalavimas diktuoja parodijos autoriaus kūrybinių elementų „pakankamumo“ reikalavimą.

686 Jennifer Cobbe, „Algorithmic Censorship by Social Platforms: Power and Resistance“, *Philosophy and Technology* 34 (2021): 759.

687 Hughes, *supra note*, 68: 35–36; Algoritminės turinio moderavimo sistemos negali suprasti kūrinio atgaminimo „niuanso“, t. y. panaudojimo pašaipos ar humoro tikslais. Žr. Daphne Keller, Paddy Leersen, „Facts and Where to Find Them: Internet Platforms and Content Moderation“, iš *Social Media and Democracy – The State of the Field, Prospects for Reform*, Nathaniel Persily, Joshua A. Tucker (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 235.

688 Gabriele Spina Ali, „The (Missing) Parody Exception in Italy and its Inconsistency with EU Law“, *JIPITEC* 12, 5 (2021): 414–415.

689 „Generalinio advokato Cruz Villalon išvada, pateikta 2014 m. gegužės 22 d., Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje *Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others* (Nr. C-201/13)“, *supra note*, 671.

690 Alan Hui, Frederic Dohl, „Collateral Damage: Reuse in the Arts and the New Role of Quotation Provisions in Countries with Free Use Provisions After the ECJ’s *Pelham, Funke Medien and Spiegel Online Judgments*“, *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (2021): 860.

Tačiau ši pusiausvyra reikšminga ir kiekybine prasme kūrinio kopijos atžvilgiu: kad būtų prisidedama prie parodijos funkcijos, gali būti reikalingas ne tik minimalus originalaus kūrinio atgaminimas tokia apimtimi, kuri reikiama parodijai atlikti parodijos kūrybinių elementų kontekste.⁶⁹¹ Tiek parodijos autoriaus kūrybiniai elementai, tiek kūrinio kopija, naudojama parodijoje, gali būti lygiavertės reikšmingos struktūrinės išvestinio kūrinio dalys įrodant sąžiningą parodijos intenciją.⁶⁹² Šis aspektas itin reikšmingas atskleidžiant, jog vertinant kūrinio atgaminimo apimtį parodijos išvestiniame kūrinyje nebūtinai turi būti linkstama prie kuo mažesnės kūrinio atgaminimo apimties. Veikiau priešingai – doktrinoje laikomasi požiūrio, kad įprasta parodijos funkciją įgyvendinti atgaminant didelę kūrinio dalį ar net visą kūrinį.⁶⁹³ Šiam požiūriui pritariama ir bendrosios teisės tradicijos valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungai, praktikoje.⁶⁹⁴ ESTT, nors ir netiesiogiai, antrina šiam požiūriui: „Direktivos 2001/29 5 straipsnio 3 dalies k punktą aiškintinas taip, kad pagrindiniai parodijos požymiai yra, viena vertus, „rėmimasis egzistuojančiu kūrinium“, savaime neakcentuojant, ar egzistuoja kažkokios rėmimosi atgaminamu kūrinium ribos jo atgaminimo kiekio prasme“⁶⁹⁵. Taigi išryškėja, kad apibrėžiant pusiausvyrą, sukuriantis skirtumą tarp viso parodijos išvestinio kūrinio ir jame atgaminamo kūrinio originalo, kiekybine prasme atgaminamo kūrinio originalo dalis apskritai turėtų būti apibrėžiama konkrečiomis atgamtino kūrinio kiekio ribomis.

Kita vertus, neturėtų būti pamiršamas ir čia nurodytas parodijos autoriaus kūrybinio indėlio pakankamumo kriterijus. ESTT pabrėžia, kad, parodijos tikslais atgaminant kūrinį, turi būti „suvokiami skirtumai“ tarp atgaminamo kūrinio ir parodijos išvestinio kūrinio.⁶⁹⁶ Čia esama problemos, nes plačiau suvokiamų skirtumų turinio ESTT nedetalizavo, bet Europos Sąjungos valstybių narių teismuose po šio ESTT sprendimo parodijos apibrėžimo klausimais formuota praktika tik atkartoto lakonišką skirtingumo reikalavimą.⁶⁹⁷ Išsamiau tarpusavio kiekybinį parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir kūrinio atgaminimo santykį apibrėžė ESTT generalinis advokatas C. Villalon: „kalbant apie „struktūrinį“ aspektą, pabrėžtina, kad parodijai turi būti

691 Aaron Schwabach, „Bringing the News from Ghent to Axanar: Fan Works and Copyright after *Deckmyn* and Subsequent Developments“, *Texas Review of Entertainment and Sports Law* 22 (2021): 59.

692 Sabine Jacques, *The Parody Exception in Copyright Law* (Oxford: Oxford University Press, 2019), 120–130.

693 Ruth Flaherty, „Fair Dealing in a Fandemic: How Pastiche can be used to Clarify the Position of User-Generated Content“, *European Journal of Law and Technology* 13, 1 (2022): 8; *Ibid.*, 120–130.

694 „Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1984 m. Sausio 17 d. sprendimas byloje *Sony Corp. v. Universal City Studios* (Nr. 81-1687)“, JUSTIA US Supreme Court, žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d., <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/464/417/>; „Kanados Ontarijo Teisingumo Teismo 1997 m. lapkričio 3 d. sprendimas byloje *Allen v. Toronto Star Newspapers Ltd.* (Nr. 4363)“, H2O, žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d., <https://h2o.law.harvard.edu/collages/41470>.

695 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje *Johan Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen and Others* (Nr. C201/13)“, *supra note*, 672.

696 *Ibid.*

697 Jongsma, *supra note*, 657: 655–657.

būdinga tam tikra imitacinių ir originalių elementų pusiausvyra, remiantis principu, kad neoriginalių elementų įtraukimas turi būti skirtas tikslui, dėl kurio parodija kuriam, pasiekti.⁶⁹⁸ Šis C. Villalon argumentas iškelia du elementus: 1) parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir atgaminamo kūrinio proporciją nulemia bendras indėlis į parodijos funkciją, tačiau 2) parodijos funkcija neturi būti manipuliuojama sumenkinant parodijos autoriaus kūrybinių elementų turinį, t. y. parodijos funkcijai turi būti pasvertas kiekis šių elementų, lyginant su atgaminamo kūrinio kopijos dalimi parodijos išvestiniame kūrinyje. Kitaip tariant, kūrinio atgaminimas negali būti pateisinamas parodija neįvedant objektyviųjų parodijos autoriaus indėlio reikalavimų – rėmimasis atgaminamu kūriniu turi transformuotis į kitonišką išvestinį parodijos kūrinį, ir taip ESTT nubrėžia ribas atgaminamo kūrinio kiekybiniam dominavimui išvestiniame parodijos kūrinyje.⁶⁹⁹

Palyginimo dėlei, ši logika atskleidžiama ir bendrosios teisės tradicijos valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungai, teismų praktikoje. Pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas byloje *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* nurodė, kad vienu iš esminių parodijos transformuojančio naudojimo nustatymo kriterijų laikytinas „atgaminamo išimtinėmis autorių teisėmis saugomo kūrinio dalies proporcingumas viso šio kūrinio apimties atžvilgiu“, taip pat ir „pareiga įtraukti parodiją sudarantį turinį, komentarus, apžvalgą, o vien humoristinis atgaminamo kūrinio aranžavimas (iškarpymas) nesudaro parodijos turinio“.⁷⁰⁰ Pakankamas parodijos autoriaus indėlis transformuoja atgaminamo kūrinio reikšmę vartotojui ir pašalina įprastinę atgaminamo kūrinio vertę rinkoje.⁷⁰¹ Jungtinėje Karalystėje Anglijos ir Velso apeliacinis teismas išaiškino, jog atgaminamo kūrinio ir parodijos dalies proporcija neturi būti tokia, kai atgaminamas kūrinyje pradeda „diktuoti viso kūrinio patrauklumą“⁷⁰².

ESTT suformuluotą funkcijų ir struktūrinių parodijos išvestinių kūrinių bruožų ir jų tarpusavio sandaros analizė leidžia priėti tokias išvadas: parodijos funkciją, būtent humoro elementą rodantys bruožai nėra tikslingas pagrindas formuoti efektyvius algoritminio parodijos atpažinimo kriterijus. Nuoseklumo prasme, tikslingiau algoritminio parodijos atpažinimo kriterijus formuoti struktūrinių parodijos bruožų – parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir atgaminamo kūrinio kopijos – pagrindu.

698 „Generalinio advokato Cruz Villalon išvada, pateikta 2014 m. gegužės 22 d., Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others (Nr. C-201/13)“, *supra note*, 671.

699 Guido Westkamp, „Two Constitutional Cultures, Technological Enforcement and User Creativity: The Impending Collapse of the EU Copyright Regime?“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 53 (2022): 78.

700 „Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1994 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.* (Nr. 510 U.S. 569)“, JUSTIA US Supreme Court, žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d., <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/510/569/>.

701 *Ibid.*

702 „Jungtinės Karalystės Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 2001 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *shdown v Telegraph Group Ltd* (Nr. EWCA Civ 1142)“, BAILII, žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d., <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2001/1142.html>.

Tačiau atskleistas parodiją charakterizuojantis parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir atgaminamo kūrinio kopijos kiekybinis santykis rodo, kad susiduriama su abstraktumo problema šiuos elementus transformuojant į algoritminio parodijos atpažinimo kriterijus. Atgaminamo kūrinio kopijos apimtis savaime gali būti itin įvairi įgyvendinant parodijos funkciją ir šiuo atžvilgiu laikytina kintamuoju elementu. O parodijos autoriaus kūrybiniai elementai, pagal naudojamą atgaminamo kūrinio apimtį išvestiniame kūrinyje, turi kiekybiškai atsverti šią atgaminamo kūrinio apimtį, kad būtų objektyviai išlaikoma imitacinių ir originalių parodijos elementų pusiausvyra ir šiuo aspektu parodijos autoriaus kūrybiniai elementai kiekybine prasme laikytini statišku elementu.

3.2.2.2. *Struktūrinių parodijos kriterijų transformavimas į algoritminio parodijos atpažinimo taisyklės*

Kaip apžvelgta disertacinio darbo 3.2.2.1 skyriuje, parodiją formuojantys struktūriniai išvestinio kūrinio elementai pasižymi tokia sandara: atsižvelgiant, koks yra indėlis į parodijos funkciją, kūrinio originalas išvestiniame kūrinyje gali būti atgaminamas įvairia apimtimi, tačiau įprastai parodijos autoriaus kūrybiniai elementai turi formuoti pusiausvyrą atgaminamo kūrinio originalo atžvilgiu. Kadangi ši struktūrinių parodijos elementų – atgaminamo kūrinio ir parodijos autoriaus kūrybinio indėlio – visuma savo esme yra kintamojo pobūdžio, jos raiška algoritminio turinio moderavimo kriterijais atribotina nuo reglamentavimo ryškios linijos principu. Tikslinga šiuos kriterijus transformuoti į prielaidas, ar nustatomi minėti struktūriniai parodijos elementai išvestiniame kūrinyje sudaro tarpusavio kiekybinę proporciją, sukuriančią šių elementų tarpusavio pusiausvyrą ir kokybinius skirtumus, akcentuojamus ESTT praktikoje.⁷⁰³ Šitaip atsisakoma pasirinkimo į algoritminę parodijos atpažinimą įtraukti konkrečius parodijos požymius, tačiau sukuriamas lankstumas algoritminio turinio moderavimo būdu nustatyti įvairias struktūrinių parodijos elementų tarpusavio proporcijas ir tokiu būdu sukurti lankstesnę ir dinamiškesnę algoritminę parodijos apibrėžimą.⁷⁰⁴

2021 m. rugpjūčio 1 d. Vokietijos Respublikoje įsigaliojo turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių teisių įstatymas (*Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz – UrhDaG*).⁷⁰⁵ Šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalis reglamentuoja naudotojų sugeneruoto turinio teisėto naudojimo prezumpcijas. Turinys laikomas padarytas viešai prieinamas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose teisėtai, jeigu: 1) jame atgaminta ne daugiau kaip pusė vieno ar kelių saugomų kūrinių arba visa

703 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Johan Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others (Nr. C201/13)“, *supra note*, 671.

704 Cole Scott, John Murnan, „Defining Fair Use on YouTube: A Guide to Modern Copyright“, *Journal of Student Research* 10, 4 (2021): 6, <https://www.jsr.org/hs/index.php/path/article/view/2220/933>.

705 „Vokietijos Respublikos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių teisių įstatymas (*Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz – UrhDaG*)“, Bundesministerium der Justiz, žiūrėta 2022 m. gegužės 12 d., <https://www.gesetze-im-internet.de/urhdag/>.

fotografija; 2) šis trečiosioms šalims priklausantis turinys sujungiamas su kitu turiniu; 3) jame trečiosioms šalims priklausantis turinys naudojamas tik minimalia apimtimi arba vartotojo yra pažymėtas kaip teisėto naudojimo.⁷⁰⁶ Jeigu vartotojas pasirenka turinį pažymėti kaip teisėto naudojimo, o turinio atpažinimo įrankis nustato saugomo turinio sutaptį, vartotojo siekiamam padaryti viešai prieinamam turiniui suteikiama žyma, kuri leidžia padaryti turinį viešai prieinamą. Kartu saugomo turinio, kurio sutaptis identifikuojama, savininkas informuojamas apie šį faktą su galimybe automatiškai blokuoti turinio padarymą viešai prieinamo, vartotojui suteikiant galimybę dėl šio sprendimo inicijuoti skundo nagrinėjimo procedūrą.⁷⁰⁷ Ši procedūra veikia kaip standartinis nuorodos failais turinio atpažinties įrankiuose paremtas algoritminis turinio moderavimas, jau aptinkamas kai kuriose turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies (t. y. parodijos apsaugos paradigmos Europos Sąjungos teisiniu reguliavimu) užtikrinimo algoritminio turinio moderavimo taisyklėmis prasme, Vokietijos Respublikos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių teisių įstatymo pavyzdys reikšmingas dviem aspektais. Pirma, tai yra pirmasis pavyzdys tarp Europos Sąjungos valstybių narių, kai Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies įgyvendinimas atliekamas teisinio reglamentavimo technika, įžengiančia į algoritminio turinio moderavimo taisyklių formavimą ir atsiribojančia nuo pažodinio Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo perkėlimo į nacionalinę teisę. Pažodinio Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo perkėlimo į nacionalinę teisę strategija gali būti įvardijama kaip „tradicinė“ dėl absoliučios daugumos ją pasirinkusių Europos Sąjungos valstybių narių, įskaitant ir Lietuvos Respubliką.⁷⁰⁸ Deja, toks teisinio reglamentavimo būdas ne užtikrina Direktyvos 2019/790 17 straipsnio nuoseklų įgyvendinimą nacionaliniuose įstatymuose, o į nacionalinius įstatymus perkelia šio reguliavimo spragas ir grėsmes parodijos žanro išvestinių kūrinių sklaidos atžvilgiu.

Antra, šis įstatymas yra pirmas pavyzdys tarp Europos Sąjungos valstybių narių, kai Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies reikalavimai yra transformuojami į

706 Minimali naudojimo apimtimis apibrėžiama įstatymo 10 straipsnyje: „naudojimas, kuris nėra skirtas komercinėms reikmėms ar išimtinai skirtas reikšmingoms pajamoms generuoti ir sudaro ne daugiau kaip 15 sekundžių kinematografinio kūrinio, judančių kadru, garso įrašo, 160 teksto ženklų ir ne daugiau kaip 125 kilobaitus fotografijos kūrinio, fotografijos ar grafikos.“ Žr. *Ibid.*

707 Alexander Peukert, Jasmin Brieske, „Coming into force, not coming into effect? The Impact of the German Implementation of Art. 17 CDSM Directive on Selected Online Platforms“, *CREATe Working Paper* (2022): 3-4, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4016185.

708 Pavyzdžiui, neatsižvelgiant į nedidelius techninius patikslinimus ir papildymus, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas į Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 105–107 straipsnius buvo perkeltas pažodžiui. Žr. „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *supra note*, 102. Analogiškas teisinis reguliavimas aptinkamas Prancūzijos, Portugalijos, Estijos, Latvijos, Lenkijos ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių autorių teisių įstatymuose ar specializuotuose teisės aktuose. Žr. Matthias Leistner, „The implementation of Art. 17 DSM-Directive in Germany – a primer with some comparative re-marks“, *GRUR International* 71, 10 (2022): 909.

nacionalinius įstatymus tokia išraiška, kuria siekiama sukurti Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto išimčiai apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose priemonėmis (t. y. algoritminiu turinio moderavimu), kurių taikymas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose numatomas Direktyvos 2019/790 17 straipsnio keliamų reikalavimų kontekste.⁷⁰⁹

Toks Vokietijos Respublikos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių teisių įstatymo (*Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz* – UrhDaG) reguliavimas laikytinas optimaliu struktūrinių ESTT suformuluotų parodijos išvestinių kūrinių bruožų transformavimu į algoritminio parodijos nustatymo kriterijus dėl šių priežasčių: 1) atsiribojama nuo parodijos atpažinimo kriterijų formulavimo ryškios linijos principu, įvedant pavienius ir pernelyg konkrečius turinio pavyzdžius, suponuojančius parodijos funkciją, ir 2) algoritminio parodijos nustatymo kriterijus formuluoja būtent struktūrinių parodijos bruožų pagrindu, t. y. vertina atgaminamo originalaus kūrinio proporciją ir kiekybinį santykį su parodijos autoriaus kūrybiniais elementais, tokiu būdu nustatant reikalavimą algoritminiams turinio atpažinimo įrankiams turinį kvalifikuoti kaip parodiją struktūriškai, pagal jai būdingų skirtingų turinio elementų tarpusavio sandarą. Nustatomos algoritmo vertinimo prielaidos, kada turinys gali būti kvalifikuojamas kaip parodija pagal jį sudarančių struktūrinių elementų kiekį ir tarpusavio proporcingumą: atgaminamo originalaus kūrinio neturi būti daugiau negu 50 proc., o ši kūrinio dalis savaime turi sudaryti tik „minimalų naudojimą“ išvestiniame kūrinyje ir kaip tik šios proporcijos sukuria preziumuojamo teisėto saugomo turinio naudojimo „plotį“.⁷¹⁰ Doktrinoje šis algoritminio parodijos atpažinimo kriterijų reglamentavimo būdas apibrėžiamas kaip teisėto naudojimo prezumpcija (angl. *presumed legal use*).⁷¹¹ Taigi šio reguliavimo pavyzdys rodo praktinį vertingumą algoritminio parodijos atpažinimo taisykles formuluoti struktūrinių jos elementų pagrindu: parodijos autoriaus kūrybinių elementų išraiška kokybiškai tampa visiškai neribojama.

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, apžvelgtuoju Vokietijos Respublikos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių teisių įstatymo reguliavimu į algoritminio parodijos atpažinimo taisykles nėra tinkamai perkeliama ESTT išskirtų struktūrinių parodijos elementų pusiausvyra. Akivaizdu, kad šio įstatymo 9 straipsnio 2 dalimi siekiama nustatyti saugiklius, jog teisėtu naudojimu nebūtų manipuluojama ir nustatomi kiekybiniai ribojimai, kokia atgaminamo kūrinio originalo dalis gali būti panaudota parodijos išvestiniame kūrinyje ir kokią šio kūrinio dalį gali sudaryti. Pristatomas požiūris, kad didesnė atgaminamo kūrinio originalo dalis suponuoja nesąžiningą naudojimą išvestiniame kūrinyje.⁷¹² Tačiau verta

709 Leistner, *supra note*, 708.

710 Peukert, Brieske, *supra note*, 707: 6.

711 Finn J Hümmel, „The German transposition of Article 17 of the Copyright DSM Directive and its ‘presumed legal use’: incompatible with EU law or a model for balancing fundamental rights in the age of upload filters?“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 17, 1 (2022): 23–24.

712 Jacques, *supra note*, 692: 130.

prisiminti, kad ESTT, atskleidamas struktūrinę parodijos išvestinių kūrinių sandarą, vadovavosi paradigma, kad parodijos funkcijai atskleisti turi egzistuoti „suvokiami skirtumai“ tarp parodijos autoriaus elementų ir atgaminamo kūrinio originalo, nenubrėžiant griežtų ribų, kokia apimtimi kiekvienas iš šių elementų gali būti naudojamas parodijos išvestiniame kūrinyje.

„Suvokiami skirtumai“, kaip jau minėta, reiškia tam tikrą kiekybinę parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir atgaminamo kūrinio pusiausvyrą – parodijos autoriaus kūrybinis turinys turi būti pakankamas aiškiai suvokimo takoskyrai tarp parodijos išvestinio kūrinio ir parodijos objekto nubrėžti. Polemizuojant su Vokietijos Respublikos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių teisių įstatymo 9 straipsnio 2 dalies draudimu atgaminti daugiau nei pusę saugomo kūrinio, būtina pabrėžti, jog savaime daugiau nei pusės saugomo kūrinio atgaminimas ir panaudojimas išvestiniame kūrinyje anaipol nereiškia, kad parodijos išvestiniame kūrinyje bus besąlygiškai pažeidžiama „suvokiamų skirtumų“ tarp parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir atgaminamo kūrinio sąlyga. Taigi minėtas įstatymas šiuo aspektu pernelyg ribotai įgyvendina ESTT suformuluotą parodijos išvestinių kūrinių struktūrinių elementų tarpusavio santykį, iš dalies eliminuodamas lankstumą neriboti naudojamos atgaminamo kūrinio dalies kiekio.

„Suvokiamų skirtumų“ paradigmos įgyvendinimas algoritminio turinio moderavimo taisyklėmis turėtų būti formuojamas atsižvelgiant į statiškąjį parodijos išvestinio kūrinio elementą – parodijos autoriaus kūrybinius elementus (statiškumas siejamas su pareiga kiekybiškai atsverti atgaminamą saugomą kūrinių) ir būtent pagal šių elementų kiekybinį indėlį parodijos kūrinyje formuojant algoritmines teisėto naudojimo prezumpcijas. Tokiu reguliavimu parodijos autoriui paliekama autonomija parodijos funkciją įgyvendinti nepriklausomai nuo panaudojamos saugomo atgaminamo kūrinio dalies dydžio, pagal parodijos autoriaus kūrybinių elementų galimybę diferencijuoti parodijos išvestinį kūrinių nuo atgaminamo saugomo kūrinio ir taip sukurti struktūrinę šių elementų pusiausvyrą. Kitaip tariant, „suvokiamų skirtumų“ paradigma algoritminiu būdu galėtų būti pritaikoma platesne apimtimi, parodijos išvestiniais kūrinių ištraukiant ir daugiau nei pusę atgaminamo kūrinio parodijos funkcijai įgyvendinti.

Šios paradigmos transformacija į algoritmines teisėto turinio naudojimo prezumpcijas Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto gali būti įgyvendinama tokiu reguliavimu, t. y. traktuojant, jog išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys atgaminamas ir padaromas viešai prieinamas teisėtai, jeigu „atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro ne daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto.“

Šis algoritminių parodijos atpažinties taisyklių reglamentavimo būdas reprezentuoja teisinio reglamentavimo strategiją, kai teisėti išimtinių autorių teisių apribojimo atvejai algoritminio turinio moderavimo procese įgyvendinami nustatant abstraktesnes turinio sandaros taisykles, leidžiančias pagrįstai ir veiksmingai integruoti minėtų

teisių apsaugos išimtis.⁷¹³ Šis principas atsiskleidžia reglamentavimą pagal turinio sandaros taisykles lyginant su ryškios linijos principu grindžiamu algoritminių parodijos atpažinties taisyklių reguliavimu. Kai turinio moderavimas pagal pernelyg konkrečius paties turinio kriterijus (pavyzdžiui, meninės raiškos priemonės) potencialiai itin susiaurintų parodijos išvestinių kūrinių diskursą, algoritminis turinio moderavimas pagal struktūrinių parodijos išvestinių kūrinių elementų santykį suteikia parodijos autoriui visišką meninės raiškos autonomiją ir vertina tik struktūrinę kūrinio sandarą, anot ESTT, struktūriškai būdingą parodijos išvestiniam kūriniui.⁷¹⁴ Tai suponuoja saugumą parodijos išvestinių kūrinių turinio diskursui ir šių kūrinių teisėtumo vertinimo algoritminiu būdu apibrėžtumą kūrėjams. Išvengiama situacijos, kai teisinis reguliavimas palieka diskretiškumą patiems turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams formuoti parodijos nustatymo kriterijus, o tai lemia parodijos kvalifikavimo netolygumus. Išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimas, pasitelkdamas turinio atpažinties technologijų reguliavimą, sukuria sąlygas užtikrinti ne tik šių teisių, bet ir jų išimčių apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui rentabiliais būdais.

Skeptikai gali teigti, kad toks reguliavimas nenukrypsta nuo „ryškios linijos“ teisinio reglamentavimo principo ir ją taiko nustatant teisėto naudojimo prezumpciją, jog turinio dalijimosi internetu paslaugų turinio atpažinimo įrankių sistemoje saugomas originalus turinys privalo sudaryti ne daugiau kaip 50 proc. moderuojamo turinio vieneto. Toks požiūris būtų teisingas, jeigu būtų preiumuojama, kad turinio dalijimosi internetu paslaugų turinio atpažinimo įrankių sistemoje saugomas originalus turinys turi sudaryti būtent 50 proc. moderuojamo turinio vieneto, šitaip nustatant siaurą ir griežtą struktūrinį parodijos algoritminio nustatymo kriterijų. Tačiau atgaminamo kūrinio naudojimo teisėtumo prezumpcija kiekybiškai taikoma visa apimtimi iki 50 proc. moderuojamo turinio vieneto sandaros. Tokiu būdu sukuriama teisėto naudojimo prezumpcijos plotis ir lankstumas pasirenkant atgaminamo kūrinio dalies apimtį.⁷¹⁵

Tačiau sutiktina, kad neabejotinai esama atvejų, kai parodijos funkcija įgyvendinama ir peržengiant ekvilibriumo tarp parodijos autoriaus kūrybinių elementų ir atgaminamo saugomo kūrinio ribas, šiam kūriniui sudarant didžiąją dalį parodijos išvestinio kūrinio. Šių atvejų apsaugą algoritminio turinio moderavimo procese galima suteikti į algoritminį turinio moderavimą integruojant žmogiškuosius išteklius „žmogaus grandyje“ (angl. *human – in – the – loop*) principu.⁷¹⁶ Šiuo principu grįstas algoritminis turinio moderavimas įgyvendina žmogiškųjų išteklių ir automatizuotų turinio monitoringo priemonių bendrininkavimą. Naudojamas algoritmas, kuriame įdiegiamas specifinis su moderuojamu turiniu siejamas požymis (kriterijus).

713 Lambrecht, *supra note*, 99: 77.

714 Žr. disertacinio darbo 3.2.2.1. skyrių.

715 Peukert, Brieske, *supra note*, 707: 6.

716 Therese Enarsson, Lena Enqvist ir Markus Naarttjärvi, „Approaching the human in the loop – legal perspectives on hybrid human/algorithmic decision-making in three contexts“, *Information and Communications Technology Law* 31, 1 (2022): 145.

Identifikavus šį požymį, algoritmas užprogramuojamas nukreipti turinio vienetą žmogiškiesiems moderatoriams, kurių sprendimo pagrindu priimamas įvykdomas sprendimas dėl turinio padarymo viešai prieinamo arba blokavimo, vertinti.⁷¹⁷

Ši algoritminio turinio moderavimo strategija pritaikoma reglamentuojant, kad „tais atvejais, kai atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog dėl turinio vieneto padarymo viešai prieinamo teisėtumo, atsižvelgiant į Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktą, per protingą terminą priimamas sprendimas pasitelkiant ne vien automatizuotas priemones“.

Antras kritiškas argumentas – ėmus taikyti šiuos disertacinio darbo autoriaus siūlomus reguliacinius sprendinius algoritminio turinio moderavimo procese, parodijos išvestinis kūrinys būtų nepagrįstai „formatuojamas“, t. y. kūrėjai pradėtų parodijos funkciją įgyvendinti pagal čia išdėstytus kiekybinius parodijos išvestinio kūrinio vieneto reikalavimus.⁷¹⁸ Tačiau čia pateiktais reguliaciniais sprendiniais suteikiama galimybė tiek per algoritminio, tiek per žmogiškojo turinio moderavimo pakopas įrodyti bet kokią atgaminamo kūrinio dalies ir parodijos autoriaus kūrybinių elementų proporciją kaip atliekančią parodijos funkciją. Drauge pateikiamas technologinis sprendinys efektyviai ir sparčiai integruoti parodijos atpažintą į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformas ir sukuriamos prielaidos užtikrinti maksimalią algoritminio turinio moderavimo technologijos efektyvumą, turinio dalijimosi internetu paslaugos našumo ir parodijos autorių saviraiškos ir ekonominių interesų įgyvendinimo pušiausvyrą.⁷¹⁹

Be to, kūrėjų prisitaikymas prie algoritminio turinio moderavimo taikymo taisyklių kuriant parodijos žanro išvestinius kūrinius neturėtų būti siejamas išimtinai su disertacinio darbo autoriaus pateiktais reguliaciniais sprendiniais. Pažymėtina, kad ši tendencija turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose matoma jau dabar pagal turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų savarankiškai nustatytus teisėto saugomų kūrinių atgaminimo parametrus.⁷²⁰ Atitinkamai nuoseklių algoritminio turinio moderavimo nustatant parodijos žanro išvestinius kūrinius taisyklių reglamentavimas Europos Sąjungoje sukurtų teigiamą suderinimo procesą, kai šios taisyklės būtų ne tik tolygios visos Europos Sąjungos lygmeniu, bet ir informatyvos parodijos struktūros prasme, nubrėžiant aiškius struktūrinius parametrus, kuriuose turinys kvalifikuojamas kaip atliekantis parodijos funkciją nepriklausomai nuo lyrinių turinio charakteristikų ir ypatumų. Šiais aspektais minėtasis reguliavimas parodijos autorių interesus saugotų nuo turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų saviveiklos autonomiškai nustatant struktūrinius parodijos išvestinių kūrinių kriterijus, kurie gali neproporcingai

717 Neo Christopher Chung, „Human in the Loop for Machine Creativity“, *Cornell University* (2021): 2, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2110.03569>.

718 Dan L. Burk, „Algorithmic Fair Use“, *The University of Chicago Law Review* 86 (2019): 305.

719 Montagnani, *supra note*, 663: 29–33.

720 Bondy Valdovinos Kaye, Gray, *supra note*, 640.

susiaurinti šių kūrinių diskurso galimybes (pavyzdžiui, nustatant pernelyg ribotą saugomo kūrinio atgaminimo kiekį, kuris laikomas teisėtu).⁷²¹

Galiausiai galima teigti, jog pateikti reguliaciniai sprendiniai sukurtų palankias sąlygas piktnaudžiauti išimtinių autorių teisių pažeidimais, *inter alia*, neteisėtam kūrinių atgaminimui ir padarymui viešai prieinamų ne parodijos tikslais, turint omenyje, jog šiuo reguliavimu parodijos funkcija nustatoma vertinant būtent turinio vieneto struktūrą. Replikuojant į šį argumentą, atkreiptinas dėmesys į disertacinio darbo autoriaus pateiktų reguliacinių sprendinių sąrangą: kiekybine prasme tam, kad turinio vienetas nebūtų vertinamas žmogiškųjų moderatorių (ir išvengiama parodijos funkcijos stoka), atgaminamam saugomam kūriniai turi būti įtraukiamas lygiagretus kiekis asmens kūrybinių elementų. Tai reiškia, jog asmuo, siekdamas neteisėtai atgaminti kūrinį ar jo dalį, turi jį sujungti su tiek pat originalių sukurtų turinio elementų. Atitinkamai kuo mažiau norima įdėti autonominio kūrybinio indėlio ir tokiu būdu patogiau neteisėtai atgaminti bei padaryti kūrinį viešai prieinamą, tuo mažesnė tokio kūrinio atgaminimo galima apimtis ir jo patrauklumas rinkoje – galimybė būti lygiaverčiu kūrinio originalo dublikatu vartotojui. Šiuo aspektu parodijos išvestinių kūrinių struktūrinių kriterijų įtraukimas į algoritminio turinio moderavimo procesą reprezentuoja Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo požiūrį: rinkoje išimtinėmis autorių teisėmis saugomas kūrinys ir jo parodija struktūriškai atlieka skirtingas funkcijas, todėl neformuoja parodijos tikslais atgaminamų kūrinių patrauklumo rinkoje praradimų.⁷²²

3.2.2.3. Parodijos išvestinių kūrinių autorių ekonominių interesų apsauga teisiniu reguliavimu turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose

Praeitame disertacinio tyrimo skyriuje pateikti reguliaciniai sprendiniai apsaugotų parodijos išvestinių kūrinių autorių ekonominius interesus tik netiesiogiai, t. y. užtikrinant šių kūrinių sklaidos galimybes turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Šių kūrinių autorių ekonominių interesų įgyvendinimui problemišumą kelia turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų vidinių taisyklių reglamentavimas nustatant parodijos išvestinių kūrinių monetizavimo tvarką.⁷²³

Kaip pažymi H. Grosse Ruse-Khan, išvestinių kūrinių turinio sklaidos ir monetizavimo tvarkos nustatymo prasme, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai šiaandien turi autonomiją.⁷²⁴ Pavyzdžiui, jeigu autorius perduoda jam priklausančią audiovizualinį turinį administruoti turinio atpažinimo įrankiams (pavyzdžiui, *Content ID*), šiais įrankiais nustačius saugomo audiovizualinio turinio net ir dalinį atgaminimą, neatsižvelgiant, ar toks atgaminimo būdas teisėtas ir ar jam taikoma Direktyvos 2001/29/

721 Bondy Valdovinos Kaye, Gray, *supra note*, 640.

722 „Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1994 m. kovo 7 d. sprendimas byloje Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. (Nr. 510 U.S. 569)“, *supra note*, 700.

723 Anthony Zappin ir kt., „YouTube Monetization and Censorship by Proxy: A Machine Learning Prospective Learning Prospective“, *Procedia Computer Science* 198 (2022): 23.

724 Grosse Ruse-Khan, *supra note*, 524: 12.

EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto išlyga, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas (pavyzdžiui, *Youtube*) suteikia autonomiją atgaminamo turinio išimtinių autorių teisių turėtojui pasirinkti, ar: 1) monetizuoti išvestinį turinį savo naudai; 2) gauti informaciją apie generuojamų peržiūrų skaičių; 3) užblokuoti turinį (visose valstybėse, kuriose turinys padarytas viešai prieinamas naudojantis turinio dalijimosi internetu paslauga).⁷²⁵ Praktiniu požiūriu tai sudaro turinio dalijimosi internetu platformos vidaus taisykles, leidžiančias nustatyti parodijos išvestinių kūrinių turinio sklaidą ir generuoti iš jo pelną net ir tuo atveju, kai išimtinės turtinės autorių teisės į parodijos išvestinį kūrinį priklauso jų turėtojui. Šių kūrinių autorių atžvilgiu, išimtinės autorių teisės turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje neužtikrina, jog jomis nebus pasinaudojama kito asmens, neturinčio šių teisių, naudai.

Taigi, siekiant algoritminio turinio moderavimo taisyklių reglamentavimu užtikrinti ne tik išvestinių kūrinių sklaidos įgyvendinimą, bet ir jos pagrindu generuojamos ekonominės vertės „sutelkimą“ teisių į šiuos kūrinius turėtojams, privalu apriboti čia apžvelgtas savarankiškas turinio dalijimosi paslaugų teikėjų vidaus taisykles. Šitoks apribojimas galėtų būti reglamentuojamas taip: „Jeigu turinio vienetas padaromas viešai prieinamas prieglobos paslaugų teikėjo platformoje tenkinant šio straipsnio 1–2 dalyse nustatytus reikalavimus, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog turinio vieneto padarymas viešai prieinamo ar šį veiksmą atliekančio vartotojo paskyros veikimas negali būti apribotas be išimtinių autorių teisių į šį turinio vienetą teisėto turėtojo sutikimo ir iš šio turinio vieneto padarymo viešai prieinamo prieglobos paslaugų teikėjo platformoje pajamų ar kitokios ekonominės naudos negali generuoti joks kitas asmuo, išskyrus teisėtą išimtinių autorių teisių į šį turinio vienetą turėtoją (ar šių teisių perėmėją).“ Šitokiu būdu prieglobos paslaugų teikimo tvarka būtų papildoma nuostata, jog parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestiniai kūriniai prieglobos paslaugų platformose nėra parodijuojamo kūrinių autorių išimtinių autorių teisių objektas, sukuriantis teisę parodijuojamo kūrinių autoriams generuoti ekonominę naudą iš parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinio kūrinio. Tai dar gali būti vadinama parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinio kūrinio išimtinio monetizavimo šio kūrinio autoriui taisykle.

Galiausiai tiek ankstesniame disertacinio darbo skyriuje, tiek ir čia pateikti reguliaciniai sprendiniai galėtų būti konsoliduojami į vieną bendrą Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo papildymą, į Skaitmeninių paslaugų aktą įtraukiant 16¹ straipsnį ir jį išdėstant šitaip: „16¹ straipsnis. Parodijos, karikatūros, pastišo turinio nustatymo taisyklės. 1. Turinio vienetas (ir jo padarymas viešai prieinamo) laikomas teisėtu (Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto pagrindu), jeigu atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro ne daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto. 2. Tais atvejais, kai atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis

725 „What are policies?“, Youtube Help, žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d., <https://support.google.com/youtube/answer/107383>; Zappin ir kt., *op. cit.*

saugomas turinys sudaro daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog dėl turinio vieneto padarymo viešai prieinamo teisėtumo, atsižvelgiant į Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktą, per protingą terminą priimamas sprendimas pasitelkiant ne vien automatizuotas priemones. 3. Jeigu turinio vienetas padaromas viešai prieinamas prieglobos paslaugų teikėjo platformoje tenkinant šio straipsnio 1–2 dalyse nustatytus reikalavimus, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog turinio vieneto padarymas viešai prieinamo ar šį veiksma atliekančio vartotojo paskyros veikimas negali būti apribotas be išimtinių autorių teisių į šį turinio vieneta teisėto turėtojo sutikimo ir iš šio turinio vieneto padarymo viešai prieinamo prieglobos paslaugų teikėjo platformoje pajamų ar kitokios ekonominės naudos negali generuoti joks kitas asmuo, išskyrus teisėtą išimtinių autorių teisių į šį turinio vieneta turėtoją (ar šių teisių perėmėją).“

Šie reguliaciniai pasiūlymai reikštų galutinį algoritminių sprendimų įvadą į išimtinių autorių teisių apsaugos turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose reguliavimą Europos Sąjungoje, todėl turi būti konsoliduojamas praktinis tokios apsaugos automatizavimo teisiniu reguliavimu pagrįstumas. Pirma, esminis potencialiai šio teisinio reguliavimo teikiamas rezultatas – sulyginamos Direktyvos 2001/29/EC 3 straipsnyje reglamentuotos kūrinio viešo paskelbimo teisės ekonominio veiksmingumo sąlygos, kai išimtinėmis autorių teisėmis saugomo kūrinio atgaminimas turinio vienetu reiškia tiek: 1) šio išimtinių autorių teisių pažeidimą, tiek 2) teisėtą tokio kūrinio panaudojimą parodijos tikslais, sukuriant ir įgyvendinant autonomines išimtinių autorių teises į parodijos kūrybos rezultatus.

Toks diferencijavimas reikštų pozityvų indėlį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje instituto kokybei atstovaujant kūrėjų ekonominių interesų visetą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Suvienodinamos galimybės kūrėjams generuoti pelną tiek skleidžiant išvestinius parodijos žanro kūrinius su integruota reklama, tiek išsaugant kūrinių patrauklumą rinkoje, apribojant neteisėtos nemokamos prieigos prie tokių kūrinių padarymo platformose galimybes. Sukuriamas lygiagretus šių kūrinių komercinio naudojimo modelių veiksmingumas: 1) „tradicinių“ kūrėjų taikomos ribotos (apmokamos) prieigos prie kūrinių siūlymo skaitmeninėje erdvėje apsauga, formuojant šios prieigos pažeidimo galimybių prevenciją; 2) bendradarbiavimu su turinio dalijimosi internetu paslaugų platformomis grindžiamas parodijos išvestinių kūrinių komercinis naudojimas, sudarantis vis reikšmingesnį Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybos pramonės ekonominį indėlį.⁷²⁶ Šiais aspektais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas padidintų ekonominės paskatos (angl. *economic incentive*) vaidmenį kūrėjams turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje⁷²⁷, o išimtinių autorių teisių apsauga būtų pritaikoma turinio dalijimosi internetu paslaugos

726 Lillian Boxman-Shabtai, „The practice of parodying: YouTube as a hybrid field of cultural production“, *Media, Culture and Society* 41, 1 (2019): 6–7, <https://doi.org/10.1177/0163443718772180>.

727 David Tan, „Parody, Satire, Caricature and Pastiche: Fair Dealing Is No Laughing Matter“, iš *The Cambridge Handbook of Copyright Limitations and Exceptions*, Shyamkrishna Balganes, Ng-Loy Wee Loon, Haochen Sun (Cambridge: Cambridge University Press, 2021), 341.

vartotoju grindžiamos ekonomikos plėtrai.⁷²⁸ Šiais aspektais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominė funkcija būtų padidinta.

Pateikti reguliaciniai pasiūlymai reikšmingi ir turinio dalijimosi internetu paslaugos patrauklumui išsaugoti. Sąlygos algoritminiu būdu efektyviai įvertinti skirtingo pobūdžio turinio teisėtumą padaryti jį viešai prieinamą platformoje reiškia, jog turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjai nebeturėtų sutelkti neproporcingo dydžio žmogiškųjų išteklių šioms operacijoms atlikti arba taikyti alternatyvių, kūrybinio turinio sklaidą žalojančių priemonių (pavyzdžiui, automatinį turinio blokavimą gavę pranešimą dėl turinio). Taigi turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoms teisiniu reguliavimu sukuriama sąlyga sumažinti išimtinių autorių teisių priežiūros sąnaudas ir taip išlaikyti šios paslaugos rentabilumą, kartu palaikant šios paslaugos patrauklumą skirtingiems kūrinių komercinio naudojimo modeliams.

Pasiūlytu teisiniu reguliavimu taip pat būtų prisidedama ir prie Direktyvos 2019/790 17 straipsnio tikslų. Pirma, būtų skatinamas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose viešai skelbiamo turinio licencijų rinkimas. Siūlomu Skaitmeninių paslaugų akto papildymu 16¹ straipsniu reglamentuojant, jog išimtinių autorių teisių į turinį pažeidimų algoritmų patikrą vykdančiam tik tais atvejais, kai turinys administruojamas platformoje įdiegtuose turinio atpažinties įrankiuose, minėtų teisių apsauga suinteresuoti asmenys priverčiami įgalioti turinio dalijimosi internetu paslaugos teikėją šias teises administruoti. Šitai aktualizuojama ir apibrėžiama saugotinių išimtinių autorių teisių apimtis: suinteresuoti išimtinių autorių teisių turėtojai pareiškia šių teisių apsaugos iniciatyvą ir save identifikuodami kaip jų turėtojus sudaro sąlygas efektyviai taikyti turinio atpažinties įrankius.

Antra, sukuriama sąlyga algoritmų priemonėmis identifikuoti parodijos išvestinius kūrinius ir taip užtikrinti šių kūrinių sklaidą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, taip iš esmės įgyvendinant Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies reikalavimus. Tačiau parodijos išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose turi ne tik formalią reikšmę. Siūlomos reglamentuoti algoritminio parodijos turinio nustatymo taisyklės įveda nuoseklumą į parodijos kvalifikavimo kriterijus teisiniu reguliavimu. Disertacinio darbo autoriaus pateikiami algoritminio parodijos turinio nustatymo reikalavimai grindžiami būtent struktūriniais parodijos išvestinio turinio vieneto sandaros aspektais, o tai sudaro prielaidas išlaikyti skirtingų turinio vienetų vertinimo lygybę, kas dažnu atveju pažeidžiama ši vertinimą atliekant žmogiškųjų išteklių pagrindu.⁷²⁹ Taigi algoritminio į „parodijos išimties“ nustatymo įvedimas į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose teisinį reguliavimą prisideda prie parodijos apsaugos nuoseklumo. Nuspėjamas teisinis reguliavimas teigiamai atlieptų kūrėjų interesams, informuojant, kokiais parametrais turėtų būti formuojamas parodijos žanro turinys, taip pat ir pačios turinio dalijimosi internetu paslaugos patrauklumui, suteikiant aiškumo taikomai turinio teisėtumo

728 Yifei Wang, „Reforming Copyright Liability of Internet Service Providers from a User-Based Copyright Perspective“, *Advances in Economics, Business and Management Research* 651 (2022): 437.

729 Cary Coglianese, Alicia Lai, „Algorithm vs. Algorithm“, *Duke Law Journal* 72 (2022): 1287.

priežiūros kontrolei. Tokiu būdu siūlomas teisinis reguliavimas tiesiogiai sąlygotų, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalies reikalavimai įgyvendinami kartu prisidedant prie išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje ekonominio efektyvumo turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje.

Galiausiai teisiniu reguliavimu sukuriant parodijos išvestinių kūrinių išmintinių autorių teisių ekonominį efektyvumą ir darną su kitų kūrinių išmintinių autorių teisių apsaugos ekonominiu efektyvumu sukuriamas reikšmingas doktrininis poslinkis Europos Sąjungos išmintinių autorių teisių reguliavimo perspektyvoje. Parodijos išimties efektyvumas byloja, kad išmintinių autorių teisių reguliavimu pasiekiami pusiausvyra tarp: 1) išmintinių autorių teisių teikiamos apsaugos ir reglamentuotų šių teisių išimčių veiksmingumo plečiant skaitmeninį diskursą; 2) išmintinių autorių teisių ir šių teisių išimčių tikslais įgyvendinamą kūrybą saugančių išmintinių autorių teisių ekonominio veiksmingumo.⁷³⁰ Kitaip tariant, išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas tampa veiksmingas, visa ir šių teisių išimtis įtraukiančia apimtimi ir tokiu būdu ryškiai prisideda prie ekonominio skaitmeninės vidaus rinkos koncepcijos pamato – skaitmeninio turinio įvairovės.⁷³¹ Turint omenyje, kad šis teisinio reguliavimo rezultatas gali būti pasiektas be reikšmingo neigiamo ekonominio poveikio turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, manytina, jog išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas visavertiškai prisideda prie skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojančių veiksmų – kūrinių komercinio naudojimo modelių įvairovės, išmintinių autorių teisių ekonominės devalvacijos nebuvimo ir šių rezultatų įgyvendinimo turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui proporcingomis priemonėmis.

3.3. „Teisėto naudojimo“ prezumpcijos doktrina: ar šios doktrinos įtvirtinimas išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu reikštų efektyvesnę šių teisių apsaugą?

Disertacinio tyrimo 3.1 ir 3.2 skyriuose pateikti algoritminio turinio moderavimo taisyklių reglamentavimo pasiūlymai formuoja bendrą sistemą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, pagal kurią šiose platformose padaromo viešai prieinamo skaitmeninio turinio išimtinės autorių teisės (taip pat ir neteisėto naudojimo išvestinių kūrinių padarymo viešai prieinamų atvejais) yra saugomos su išlyga, jog šių teisių turėtojas gali jas ginti tik tuo atveju, jeigu jomis saugomas skaitmeninis turinys administruojamas platformose įdiegtuose turinio atpažinties įrankiuose. Kaip jau minėta, praktinė prasme ši išlyga reikšminga dviem aspektais: 1) sukuriant piktnaudžiavimo

730 Tito Rendas, „Are copyright-permitted uses “exceptions”, “limitations” or “user rights”? The special case of Article 17 CDSM Directive“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 17, 1 (2022): 59–60.

731 Sunimal Mendis, „Democratic Discourse in the Digital Public Sphere: Re-imagining Copyright Enforcement on Online Social Media Platforms“, iš *Perspectives on Digital Humanism*, Hannes Werthner ir kt. (Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2022), 44; Caterina Sganga, „A new era for EU copyright exceptions and limitations? Judicial flexibility and legislative discretion in the aftermath of the CDSM Directive and the trio of the Grand Chamber of the CJEU“, *ERA Forum* 21, 2 (2020): 330.

pranešimų ir veikimo mechanizmais prevenciją; 2) savaime sumažinant pranešimų ir veikimo mechanizmų aktualumą įpareigojant išimtinių autorių teisių turėtojus šių teisių administravimą perduoti ilgalaikį turinio moderavimą įgyvendinantiems turinio atpažinties įrankiams (taigi prisidedant ir prie ilgalaikio išimtinių autorių teisių apsaugos efektyvumo). Atitinkamai pranešimų ir veikimo mechanizmų diegimo prievolė išlieka kaip tam tikras saugiklis: tuo atveju, jeigu aukščiau nurodytos sistemos dėl tam tikrų priežasčių nenustato jose administruojamų teisių pažeidimų, šių pažeidimų tyrimo iniciatyvos teisė visados paliekama teisėtam pažeidžiamų išimtinių autorių teisių turėtojui.⁷³²

Vis dėlto apžvelgtasis pasiūlytas teisinis reguliavimas neapima vieno aspekto: kaip turėtų būti interpretuojamas (ir kokie turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų veiksmai turėtų būti taikomi jo atžvilgiu) skaitmeninis turinys, kuris įtraukia išimtinėmis autorių teisėmis saugomą turinį, padaromas viešai prieinamas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje, tačiau pažeidžiamos įtraukto turinio teisės šių teisių turėtojo nėra perduotos administruoti platformos turinio atpažinties įrankiuose (dėl to turinio atpažinties įrankiai formaliai saugomų išimtinių autorių teisių pažeidimų nenustato)? Čia galėtų būti iškeliamas ir teisinio reglamentavimo netolygumo klausimas, t. y. kodėl turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas įpareigojamas saugoti tik tas išimtinių autorių teises, kurių apsaugos iniciatyva yra iš anksto išreikšta pačių šių teisių turėtojų?

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, tuo atveju, jeigu teisiniu reglamentavimu išimtinių autorių teisių priežiūra (ir šių teisių pažeidimų tyrimų inicijavimo teisė) nesusiejama su šių teisių administravimu platformos sistemose ir teisėtų šių teisių turėtojų išankstiniu identifikavimu, Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnyje reglamentuoti pranešimų ir veikimo mechanizmai tampa piktnaudžiavimo skundų teikimo schema ir net sukuria sąlygas nukreipti išimtinės autorių teises prieš tikruosius jų turėtojų ekonominius interesus. Disertacinio darbo autoriaus nuomone, reglamentuojant prioritetinę išimtinių autorių teisių apsaugą jų administravimą platformose patvirtinantiems šių teisių turėtojams, sukuriama procedūrinės algoritminio turinio moderavimo taisyklės, sudarančios išimtinių autorių teisių ekonominį patikimumą ir atsparumą apsimestinei šių teisių gynybai. Be to, tokia tvarka tiksliau reprezentuotų ir ekonominius šių teisių turėtojų interesus: turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose nebūtų saugomos tos išimtinės turtinės autorių teisės, dėl kurių apsaugos nėra pareikšta jų savininkų intencija. Taigi tokia „prioritetinė“ algoritminė išimtinių autorių teisių apsaugos sistema atstovauja ekonominiam išimtinių autorių teisių turiniui tiek sulaikant nuo nepageidaujamos jų apsaugos įgyvendinimo, tiek lengvinant norimos šių teisių apsaugos ilgalaikį įgyvendinimą ir efektyvumą.

Vis dėlto turinio, kuris nėra perduotas administruoti platformų turinio atpažinties įrankiuose, teisėtumo aspektas aktualus ne tik šio turinio autoriams, bet ir patiems turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams. Kaip jau minėta, Skaitmeninių paslaugų aktas nustato ne tik neteisėto turinio sklaidos sisteminės rizikos vertinimo

732 Žr. disertacinio darbo 3.1. skyrių.

(Skaitmeninių paslaugų akto 34 straipsnio 1 dalies a punktas), bet ir efektyvaus šios rizikos mažinimo priemonių taikymo prievolę.⁷³³ Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio 1 dalis kaip vieną iš tokių priemonių nurodo algoritmines turinio moderavimo ar rekomendavimo sistemas. Čia susiduriama su praktine problema: net ir pritaikius algoritminio turinio moderavimo sistemas, kaip nustatyti turiniu daromus išimtinių autorių teisių pažeidimus, jeigu šių teisių apsaugai ir jos taikomai informacijai nėra suteikta apsaugos žyma?⁷³⁴ Kitaip tariant, susiformuotų latentinių išimtinių autorių teisių pažeidimų terpė, kai šių pažeidimų negalėtų nustatyti algoritminio turinio moderavimo priemonės.

Tai sukurtų dvilypį problemišumą: 1) Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio 1 dalimi turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams būtų reglamentuotos neteisėto turinio sklaidos mažinimo prievolės, kurių kokybiškai šių paslaugų teikėjai paprasčiausiai negalėtų įgyvendinti; 2) išimtinių autorių teisių apsauga būtų užtikrinama tik ta apimtimi, kiek šių teisių turėtojai bendradarbiauja su turinio atpažinties įrankiais. Prevenciniu požiūriu, Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnio 1 dalies reguliavimas tampa neveiksmingas, nes išimtinių autorių teisių apsaugos efektyvumas lieka tiesiogiai priklausomas nuo pačių teisių turėtojų iniciatyvos bendradarbiauti su turinio atpažinimo įrankių programomis. Tai verčia klausti: koku būdu teisiniu reguliavimu gali būti sukuriamos sąlygos platesne apimtimi nustatyti išimtinių autorių teisių pažeidimus ir taikyti prevencines tokių pažeidimų priemones?

Disertacinio darbo autoriaus nuomone, toks poveikis gali būti sukuriamas teisiniu reguliavimu skatinant kūrėjų bendradarbiavimą su turinio atpažinties įrankiais. Šio poveikio sukūrimas gali būti įgyvendintas restruktūrizuojant išimtinių autorių teisių, *inter alia*, kūrinio viešo paskelbimo teisės apsaugos taikymo apimtį ir nustatant teisėto šių veiksmų atlikimo prezumpciją. Tarptautinėje autorių teisės doktrinoje jau kurį laiką formuojamas diskursas dėl ekonominės kūrinio viešo paskelbimo teisės veikimo pertvarkos. Kaip teigia D. Gervais, kūrinio viešo paskelbimo teisės apsaugos taikymo pertvarkymo klausimą verčia kelti per pastarąjį dešimtmetį drastiškai pasikeitęs technologinis disponavimo šia teise laukas (aplinka).⁷³⁵ D. Gervais ir S. Dusollier pabrėžia, kad interneto erdvė, ypač turinio dalijimosi internetu paslaugų platformos, sudarė technologines galimybes atlikti daugybinius neteisėtus išimtinėmis autorių teisėmis saugomo kūrinio padarymo viešai prieinamo veiksmus, tačiau daugelis šių veiksmų ekonomine prasme pažeidžiamų teisių turėtojai yra nereikšmingi ir dažnu atveju atliekami tik pažeidėjo saviraiškos tikslams patenkinti (pavyzdžiui, tik dalies kūrinio atgaminimas arba jo sukompiliavimas su kitų kūrinių fragmentais).⁷³⁶ Atitinkamai

733 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, *supra note*, 32.

734 Margoni, Quintais ir Schwemer, *supra note*, 682.

735 Gervais, *supra note*, 53: 208–209.

736 *Ibid.*; Severine Dusollier, „Realigning Economic Rights with Exploitation of Works: The Control of Authors over the Circulation of Works in the Public Sphere“, iš *Copyright Reconstructed: Rethinking*

susidaro situacija, kai kūrinio viešo paskelbimo teisės taikymo apimtis sukuria didelę apimtį formalių šios teisės pažeidimų, kuriuos pašalinti dažnu atveju šios teisės turėtojai nėra suinteresuoti ir patys net ir numanydami apie tokius pažeidimus nesiima jokių veiksmų jiems užkardyti.

Kad būtų sumažinama formalių kūrinio viešo paskelbimo teisės pažeidimų apimtis, o šios teisės apsaugos taikymas būtų „sutelkiamas“ į kūrėjams reikšmingus šios teisės pažeidimo atvejus, autorių teisės doktrinoje siūloma reglamentuoti kūrinio viešo paskelbimo teisės taikymo išimtį – kūrinio „pagrįsto naudojimo“ (angl. *reasonable exploitation*) teisę.⁷³⁷ Kūrinio pagrįsto naudojimo teisės turinį sudarytų teisė faktiškai atlikti išimtinių autorių teisių, pavyzdžiui, kūrinio viešo paskelbimo teisės turinį sudarančius veiksmus (tarkime, faktinį kūrinio viešą paskelbimą ar padarymą viešai prieinamą) be teisėto šios teisės turėtojo sutikimo, jeigu šiuo veiksmu nesudaromas neigiamas poveikis teisės turėtojui komerciškai išnaudoti kūrinį rinkoje ar kitaip reikšmingai neigiamai paveikiamos saugomo kūrinio komercinio naudojimo galimybės.⁷³⁸ Ši išimtis savo turiniu būtų giminiška Berno konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje reglamentuotam trijų žingsnių testui, nustatančiam išimtinių autorių teisių išimtis, tačiau taikoma neapibrėžiant konkrečių tokių išimčių atvejų ir nustatoma būtent pagal ekonominio reikšmingumo kriterijus.⁷³⁹

Tačiau pagal apibrėžtus kriterijus, kūrinio pagrįsto naudojimo teisės reglamentavimas turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui atmetinas praktinio įgyvendinimo prasme. Pirmiausia pagrįsto naudojimo kriterijus yra itin abstraktus: doktrinoje, tyrinėjančioje kūrinio pagrįsto naudojimo teisės koncepciją, nėra aiškaus atsakymo, kokie papildomi kriterijai turi sudaryti pagrįsto naudojimo sampratą, todėl praktiškai nėra įsivaizduojamas nuoseklus šios koncepcijos taikymas.⁷⁴⁰ Būtent dėl aiškių kriterijų stokos neteisėto turinio sisteminės rizikos valdymas algoritminio turinio moderavimo būdu, integruojant pagrįsto naudojimo teisę, nėra galimas ir šios rizikos valdymo krūvis turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams nebūtų sutelkiamas į ekonomiškai reikšmingus atvejus. Žmogiškųjų moderatorių pasitelkimas taip pat nesuteiktų efektyvaus sprendimo dėl moderuojamo turinio apimties.

Kita vertus, kūrinio pagrįsto naudojimo teisė gali būti įgyvendinama kaip turinio teisėtumo prezumpcija ir tokiu būdu sukuriama apibrėžtumas dėl galimo neteisėto turinio, kuris turi būti vertinamas kaip sisteminė rizika turinio dalijimosi internetu

Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2018), 166–167.

737 Ole-Andreas Rognstad, Joost Poort, „The Right to Reasonable Exploitation Concretized: An Incentive Based Approach“, iš *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2018), 123.

738 *Ibid.*, 134.

739 Joao Pedro Quintais, „Rethinking Normal Exploitation: Enabling Online Limitations in EU Copyright Law“, *AMI - tijdschrift voor auteurs-, media- en informatierecht* 6 (2017): 198.

740 Poorna Mysoor, *Implied Licences in Copyright Law* (Oxford: Oxford University Press, 2021), 84.

paslaugų platformose. Pavyzdžiui, reglamentuojant, jog „prieglobos paslaugų platformose padaromas viešai prieinamas turinys laikomas teisėtu, jeigu šio turinio nesudaro platformoje privalomai turinio atpažinties įrankyje saugomas turinys ar jo elementai“. Kitaip tariant, platformose padaromas viešai prieinamas skaitmeninis turinys būtų laikomas nepažeidžiančiu išimtinių autorių teisių, nebent jame būtų aptinkama platformose įdiegtų turinio atpažinties įrankių administruojami kūriniai ar jų fragmentai. Doktrinoje toks teisinio reguliavimo modelis dar įvardijamas kaip atsisakymo (angl. *opt-out*) principu pagrįsta kūrinio pagrįsto naudojimo prezumpcija. Ši prezumpcija reiškia, jog teisiniu reguliavimu turinio padarymas viešai prieinamo be teisėto šio turinio savininko sutikimo bus laikomas teisėtu tokia apimtimi, kokia teisėti šio turinio savininkai atsisako įgyvendinti technologinę kūrinį, kurie galimai pažeidžiami, apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.⁷⁴¹ Paprastai tariant, jeigu kūrinio išimtinės autorių teisės nėra perduodamos administruoti platformoje, bet kokie jų formalūs pažeidimai bus laikomi pagrįstu naudojimu. Taigi prezumpcija atvirksčiai taikant Europos Sąjungos autorių teisėje nusistovėjusią paradigmą, t. y. jog preziumuojamas teisėtas kūrinio naudojimas, o ne jį saugančių išimtinių autorių teisių pažeidimas.⁷⁴²

Kritiškai vertinant šį reguliacinį pasiūlymą, galima teigti, jog jis nesuteikia ekonominių garantijų išimtinių autorių teisių turėtojams ir veikia tarnauja mažinant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų prievolių krūvį, *inter alia*, palengvinant neteisėto turinio sisteminės rizikos mažinimo prievolių įgyvendinimą. Nepaneigtina, jog tokiu būdu reglamentavus kūrinį pagrįsto naudojimo prezumpciją turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, šių paslaugų teikėjams neteisėto turinio sklaidos sisteminės rizikos mažinimo prievolės, reglamentuotos Skaitmeninių paslaugų akto 35 straipsnyje, taptų praktiškai įgyvendinamos ir susiaurinamos. Iš esmės neteisėto turinio sklaidos rizikos kontrolė reikštų algoritminių turinio moderavimo sistemų kokybės priežiūrą, nes bet koks turinys, kuris nepatektų į šio moderavimo taikymo sritį, būtų preziumuojamas kaip pagrįsto naudojimo ir laikomas teisėtu.

Tačiau ryškėja ir netiesioginė praktinė nauda kūrėjams. Pirma, įteisinus kūrinio pagrįsto naudojimo prezumpciją turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, būtų aiškiai apibrėžiama moderuojamo turinio apimtis: būtų pašalinamos moderuojamo turinio „pilkosios zonos“, kai formaliai turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas privalo užtikrinti turinio teisėtumą, tačiau neturi praktinių atitikties išimtinėms autorių teisėms patikros galimybių. Antra, įteisinus kūrinio pagrįsto naudojimo prezumpciją, šis teisinis reguliavimas atliktų informatyvią skatinamąją funkciją kūrėjams dėl jiems priklausančių išimtinių autorių teisių apsaugos. Būtų nustatomos aiškios sąlygos, kai kūrinio atgaminimas ir padarymas viešai prieinamo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose nebūtų laikomas išimtinių autorių teisių į kūrinį

741 Hongjiao Zhang, Fanhong Chen, „Implied license doctrine in copyright law: a typological framework“, *The Journal of World Intellectual Property* 25 (2022): 161; Robert P. Merges, *Justifying Intellectual Property* (Harvard: Harvard University Press, 2011), 303–304.

742 Zhang, Chen, *supra note*, 741: 161.

pažeidimu, net ir atlikus šiuos veiksmus be šių teisių turėtojo sutikimo – kai šių teisių administravimas nėra perduodamas administruoti turinio atpažinimo įrankiams.

Taigi formuotūsi dvejopa tokio teisinio reguliavimo nauda: 1) sukuriamas praktinis apibrėžtumas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų prievolėms mažinti neteisėto, išimtinės autorių teises pažeidžiančio turinio sklaidą platformose; 2) apribojant galimybę ginti turinio atpažinties įrankiuose neregistruoto turinio išimtinės autorių teises šių teisių turėtojai verčiami priimti išankstinį sprendimą dėl šių teisių apsaugos įgyvendinimo perspektyvos: tie asmenys, kurie nustato išankstinį poreikį užtikrinti efektyvią šių teisių apsaugą, priverčiami atitinkamai iš anksto registruoti turinį platformos turinio atpažinimo įrankių duomenų bazėse ir taip sudaryti sąlygas taikyti algoritmines ilgalaikės išimtinių autorių teisių apsaugos priemonės (turinio modera- vimą).

IŠVADOS

Disertaciniame tyrime atlikta analizė leidžia konstatuoti, kad disertacinio tyrimo tikslas, nurodytas įvade, pasiektas, įgyvendinti išsikelti uždaviniai, o nurodyti ginamieji teiginiai – patvirtinti. Šitai pagrindžia toliau pateikiamos disertacinio darbo išvados:

- 1.1. Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo problema atsiskleidė vertinant šio reguliavimo gebėjimą užtikrinti Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuotų išimtinių autorių teisių, pirmiausia kūrinio viešo paskelbimo teisės teikiamą fundamentalią ekonominę funkciją – kūrinio panaudojimo kontrolę turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Ši kontrolė (kūrinių padarymas viešai prieinamų tik su teisėto kūrinio viešo paskelbimo teisės savininko sutikimu) tapo praktiškai neįgyvendinama. Tai su bendrintai lėmė tiek turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės įgyvendinti šių teisių priežiūrą nesureglamentavimas Europos Sąjungos mastu, tiek ir turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų „patogumas“ įgyvendinti daugybinius šių teisių pažeidimus šią paslaugą teikiančiose platformose.
- 1.2. Reklamos integracija į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje viešai prieinamu padaromą kūrinį pavertė kūrinio pelningumą priklausomą ne tik nuo prieigos prie kūrinio kontrolės išimtinėmis autorių teisėmis efektyvumo, bet ir nuo galimybės šiomis teisėmis išimtinai kontroliuoti ir išlaikyti kūrinio padarymą viešai prieinamo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje - atlikti reklaminę kūrinio vertę didinančius veiksmus. Taigi turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtra sukūrė dvi išimtinių autorių teisių reguliavimo ekonominės funkcijos atmainas: 1) prieigos prie kūrinio kontrolės ir kūrinio viešo paskelbimo išimtinumo įgyvendinimo; 2) kūrinio viešo paskelbimo išimtinumo įgyvendinimo, atsiribojant nuo prieigos prie kūrinio kontrolės.
- 1.3. Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje išimtinių autorių teisių ekonominės funkcijos įgyvendinimas atsiribojant nuo prieigos prie kūrinio kontrolės ir pasinaudojant reklamos skelbimo paslaugų integracija tapo plačiai taikomas naudotojų sugeneruoto turinio, taip pat ir Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuotų parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių atžvilgiu. Kaip tik šio žanro išvestinių kūrinių sklaida turinio dalijimosi internetu platformose užima vis reikšmingesnę poziciją reprezentuojant išimtinių autorių teisių komercinio panaudojimo „nepriklausomybę“ nuo prieigos prie saugomų kūrinių kontrolės.

Šios išvados patvirtina *pirmąjį ginamąjį disertacijos teiginį*, kad turinio dalijimosi internetu paslauga sukūrė dvilypę išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turtinę naudą kūrėjams: galimybę riboti prieigą prie kūrinių ir apsaugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių padarymą viešai prieinamais turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

- 2.1. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu siekiant tik licencijuotos prieigos prie turinio, rizikuojama suformuoti bendrojo turinio monitoringo praktiką turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Įvertinus algoritminio

turinio moderavimo technologijos nepajėgumą kvalifikuoti parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinius kūrinius pagal ESTT jurisprudencijoje suformuluotus parodijos stilizacijos kriterijus, tikėtinas šių žanrų išvestinių kūrinių sklaidos ribojimas. Šitaip Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas atriboja parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinius kūrinius nuo galimybės juos komerciškai realizuoti būtent pagal turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų suformuotą išimtinių autorių teisių ekonominio naudingumo atmainą – teisę padaryti kūrinių viešai prieinamą be apribotos prieigos šiose platformose.

2.2. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimu vartotojams apsprendžiant tiriamų kūrinių apimtį, šios apimties neapibrėžtumas skatina turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų pasirinkimą taikyti algoritminį bendrą turinio monitoringą ir išvengti išimtinių autorių teisių pažeidimų tyrimams reikiamų išteklių svyravimų. Atkartojama Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavime įžvelgiama praktinė parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimo problema, kai: a) teisiniu reguliavimu suformuluojami išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencijos reikalavimai, kurių optimizuotam įgyvendinimui turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas verčiamas rinktis algoritminio turinio monitoringo praktiką; b) teisiniu reguliavimu nėra reglamentuojami reikalavimai, leidžiantys užtikrinti parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių techninę identifikaciją algoritminio turinio moderavimo procese.

2.3. Apžvelgto Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimo analizės rezultatai rodo nevisavertišką išimtinių autorių teisių ekonominės funkcijos įgyvendinimą Europos Sąjungoje, neatstovaujanti vieno iš Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojančių kūrinių ekonominio naudojimo būdų įvairovės palaikymo kriterijų. Šiais teisės aktais ne tik leidžiant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams pasirinkti praktiškiausias išimtinių autorių teisių pažeidimų užkardymo priemones, bet ir paliekant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų diskretiškumą (ne) spręsti dėl parodijos žanro išvestinių kūrinių sklaidos apsaugojimo, sukuriama „nesąžininga konkurencija“ tarp kūrinių sklaidos ribojimo teisės ekonominės funkcijos ir parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių padarymo viešai prieinamų ekonominės funkcijos įgyvendinimo galimybių.

Šios išvados patvirtina *antrąjį ginamąjį disertacijos teiginį*, kad Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas rodo paradoksalų praktinį rezultatą. Sustiprinus kūrėjų turtinių interesų apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, panaikintas parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių viešo paskelbimo teisės veiksmingumas ir turtinė šios teisės nauda kūrėjams.

3.1. Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas atskleidė, kad įstatymų leidėjas algoritminio turinio moderavimo technologijos taikymą turi vertinti kaip priemonę, kuri išsaugo turinio dalijimosi internetu paslaugų rentabilumą prižiūrint išimtines autorių teises ir tenkina Europos Sąjungos

skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojantį proporcingo išimtinių autorių teisių apsaugos įgyvendinimo kriterijų. Dėl to skirtingų kūrinių komercinio naudojimo sąlygų suvienodinimas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose turi būti atliekamas nustatant parodijos, karikatūros, pastišo išvestinių kūrinių algoritminio diferencijavimo taisykles.

- 3.2. Atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymą turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui susiejant su vartotojų pranešimu išimtinių autorių teisių priežiūra algoritminiu turinio moderavimu gali būti efektyvi, t. y. apribojama pagal realius šių teisių turėtojų interesus. Kad būtų apsaugoma nuo piktnaudžiavimo ir latentinio išimtinių autorių teisių saugomo turinio tyrimų, būtina reglamentuoti, kad: 1) išimtinių autorių teisių turėtoji privalo autentifikuotis ir pateikti saugotino kūrinio pavyzdį administravimui platformos turinio atpažinties įrankio sistemoje, kad galėtų naudotis algoritminio turinio moderavimo procedūra ginant išimtines autorių teises; 2) turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui privalo turinio atpažinties įrankio sistemą administruojamoje platformoje įdiegti ir taikyti.
- 3.3. Struktūrinė parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinio sąranga, sujungianti parodijuojamo kūrinio dalį ir parodijos autoriaus kūrybinius elementus, palanki transformuoti į stabilaus algoritminio turinio moderavimo kriterijus: 1) remiasi kiekybine parodijuojamo kūrinio proporcija parodijos išvestiniame kūrinyje ir pagal tai vertina parodijos funkciją (tikrinant, ar yra pakankamai parodijos, karikatūros ar pastišo autoriaus kūrybinių elementų išvestiniame kūrinyje); 3) eliminuoja poreikį nustatyti parodijos funkcijos subjektyvius skirtumus. Šių kriterijų privalomą taikymą papildžius parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių autorių išimtinio apmokestinimo teisės apsauga, atkuriamos šių kūrinių viešo paskelbimo komercinio naudojimo galimybės turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, paliekant sąlygas kartu įgyvendinti ekonomiškai motyvuotą priegis prie kūrinių kontrolę.

Šios išvados patvirtina *trečiąjį ginamąjį disertacijos teiginį*, kad parodijos, karikatūros ar pastišo ir kito pobūdžio kūrinių išimtinių autorių teisių turtinei naudai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose būtinos papildomos šių teisių apsaugos sąlygos. Teisėtas šių teisių turėtojas privalo autentifikuotis ir pateikti saugomo kūrinio pavyzdį. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas privalo saugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių apmokestinimo teisę ir algoritmu nustatinėti šiuos kūrinius pagal parodijuojamo kūrinio ir parodijos autoriaus kūrybinių elementų tarpusavio proporcingumą.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

Disertacijoje suformuluoti pasiūlymai įstatymų leidėjui grindžiami Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimu ir jame išdėstyta išimtinių autorių teisių apsaugos sistema, kai atsakomybė už išimtinių autorių teisių pažeidimus turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams taikoma nuo šiame straipsnyje nustatyta tvarka pateikiamų pranešimų apie galimus minėtų teisių pažeidimus momento. Kadangi Skaitmeninių paslaugų aktas yra Europos Sąjungos reglamentas ir Europos Sąjungos antrinės teisės dalis, turinti tiesioginio taikymo galią Europos Sąjungos valstybių narių jurisdikcijose ir šiuo aspektu tiesioginį poveikį šias jurisdikcijas sujungiančiam turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui bei jame veikiantiems kūrėjams, aktualu pateikti disertaciniame tyrime suformuluotus Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pakeitimus ir juos išdėstyti šitaip:

16 straipsnis. Pranešimų ir veiksmų mechanizmai

1. Prieglobos paslaugų teikėjai įdiegia mechanizmus, kad ~~bet koks fizinis asmuo ar subjektas~~ *autorius ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas* galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra konkrečių informacijos elementų, kuriuos tas fizinis asmuo ar subjektas laiko *jam priklausančias išimtines turtines autorių teises pažeidžiančiu neteisėtu turiniu* ir kad ~~bet koks subjektas~~ *galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra tam tikrų informacijos vienetų, kuriuos toks subjektas laiko kitokio pobūdžio neteisėtu turiniu*. Tie mechanizmai turi būti lengvai prieinami bei naudotojui patogūs naudoti ir juose turi būti sudaryta galimybė pranešimus teikti tik elektroniniu būdu.
2. 1 dalyje nurodyti mechanizmai turi būti tokie, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pateikti pakankamai tikslūs ir tinkamai pagrįstus pranešimus. Tuo tikslu paslaugų teikėjai imasi būtinų priemonių, kad užtikrintų galimybę ir sudarytų palankesnes sąlygas teikti pranešimus, kuriuose yra visi šie elementai:
 - (a) pakankamai pagrįstas paaiškinimas, kodėl fizinis asmuo ar subjektas teigia, teigia, kad atitinkama informacija yra neteisėtas turinys;
 - (b) aiški nuoroda į konkrečią elektroninę tos informacijos vietą, pavyzdžiui, tikslus (-ūs) URL, ir prireikus papildoma informacija, pagal kurią galima nustatyti neteisėtą turinį ir kuri pritaikyta turinio rūšiai bei konkrečiai prieglobos paslaugos rūšiai;
 - (c) pranešimą pateikusio asmens ar subjekto vardas ir pavardė (pavadinimas) ir e. pašto adresas, išskyrus atvejus, kai informacija laikoma susijusia su viena iš nusikalstamų veikų, nurodytų Direktyvos 2011/93/ES 3–7 straipsniuose;
 - (d) pareiškimas, kuriuo patvirtinamas pranešimą pateikusio asmens ar subjekto nuoširdus įsitikinimas (bona fide), kad pranešime pateikiama informacija ir įtarimai yra tikslūs ir išsamūs.
3. Laikoma, kad šiame straipsnyje nurodytais pranešimais 6 straipsnio tikslais suteikiamos faktinės žinios ar užtikrinamas žinojimas apie nagrinėjamą konkretų

informacijos elementą, jei jie leidžia stropiam prieglobos paslaugų teikėjui nustatyti atitinkamos veiklos ar informacijos neteisėtumą neatlikus išsamaus teisinio tyrimo.

4. Jei pranešime yra jį pateikusių fizinio asmens ar subjekto elektroninė kontaktinė informacija, prieglobos paslaugų teikėjas tam fiziniam asmeniui ar subjektui nedelsdamas patvirtina, kad pranešimą gavo.
5. Paslaugų teikėjas tam fiziniam asmeniui ar subjektui taip pat nepagrįstai nedelsdamas praneša apie savo sprendimą dėl informacijos, su kuria yra susijęs pranešimas, ir pateikia informaciją apie teisių gynimo galimybes, susijusias su tuo sprendimu.
6. Kai prieglobos paslaugų teikėjai tvarko visus taikant 1 dalyje nurodytus mechanizmus gaunamus pranešimus ir priima savo sprendimus dėl su pranešimais susijusios informacijos, jie tai atlieka laiku, stropiai nešališkai ir objektyviai. Jeigu jie naudoja automatizuotas tokio tvarkymo ar sprendimų priėmimo priemones, jie pateikia informaciją apie tai 5 dalyje nurodytame pranešime.
7. *Autorius ar kitas išimtinųjų turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas šio straipsnio 1 dalyje reglamentuotais mechanizmais gali pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu turinys, dėl kuriuo galimai daromo išimtinųjų autorių teisių pažeidimo teikiamas pranešimas pagal šio straipsnio 2 dalies reikalavimus, yra registruotas (pažymėtas) prieglobos paslaugų teikėjo administruojamoje algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje. Prieglobos paslaugų teikėjai šių paslaugų platformose įdiegia ir įgyvendina algoritminio turinio atpažinimo įrankių sistemas, kuriose kaupiama ši informacija: a) autorius ar kitas teisės į išimtinųjų turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar atstovas; b) saugomo turinio vieneto nuorodos failas.*

Siekiant Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimu užtikrinti išimtinųjų autorių teisių ekonominį veiksmingumą ir 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktu globojamų parodijos, karikatūros, pastišo žanro kūrinių autorių atžvilgiu, Skaitmeninių paslaugų aktas papildytinas 16¹ straipsniu, įtraukiančiu algoritminio minėtų žanro kvalifikavimo taisykles, išdėstant jį šitaip:

16¹ straipsnis. Parodijos, karikatūros, pastišo turinio nustatymo taisyklės

1. *Turinio vienetas (ir jo padarymas viešai prieinamo) laikomas teisėtu (Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto pagrindu), jeigu atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro ne daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto.*
2. *Tais atvejais, kai atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog dėl turinio vieneto padarymo viešai prieinamo teisėtumo, atsižvelgiant į Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktą, per protingą terminą priimamas sprendimas pasitelkiant ne vien automatizuotas priemones.*

3. *Jeigu turinio vienetas padaromas viešai prieinamas prieglobos paslaugų teikėjo platformoje tenkinant šio straipsnio 1–2 dalyse nustatytus reikalavimus, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog turinio vieneto padarymas viešai prieinamo ar šį veiksmą atliekančio vartotojo paskyros veikimas negali būti apribotas be išimtinių autorių teisių į šį turinio vienetą teisėto turėtojo sutikimo ir iš šio turinio vieneto padarymo viešai prieinamo prieglobos paslaugų teikėjo platformoje pajamų ar kitokios ekonominės naudos negali generuoti joks kitas asmuo, išskyrus teisėtą išimtinių autorių teisių į šį turinio vienetą turėtoją (ar šių teisių perėmėją).*

2022 m. kovo 24 d. ATGTĮ papildytas IX skyriumi (105–107 straipsniai), reglamentuojančiu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų tam tikro naudojimosi kūrinių ir gretutinių teisių objektais sąlygas. ATGTĮ 107 straipsnio reglamentavimas daugiausia reprezentuoja Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimą, *inter alia*, reglamentuoja turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų prievolę „nustatyti ir viešai paskelbti veiksmingo ir operatyvaus ginčų dėl prieigos prie paslaugų naudotojų įkelto saugomo turinio panaikinimo ar jo pašalinimo (toliau šiame straipsnyje – ginčas) nagrinėjimo taisykles“. Atsižvelgiant į tai, disertacijos autoriaus nuomone, disertacijoje suformuluoti Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio (taip pat ir 20 straipsnio) reguliavimo pasiūlymai gali būti įgyvendinami ATGTĮ 107 straipsniu (atsižvelgiant į ATGTĮ 105 straipsnio 1 dalyje įvedamus terminus), jį papildant ir išdėstant šitaip:

107 straipsnis. Ginčų sprendimas ir parodijos, karikatūros, pastišo apsauga

1. Paslaugų teikėjai turi nustatyti ir viešai paskelbti veiksmingo ir operatyvaus ginčų dėl prieigos prie paslaugų naudotojų įkelto saugomo turinio panaikinimo ar jo pašalinimo (toliau šiame straipsnyje – ginčas) nagrinėjimo taisykles. Šiose taisyklėse nustatomi *saugomo turinio subjektų ar kitų išimtinių turtinių autorių teisių į šį turinį turėtojų paslaugų naudotojų* prašymų išspręsti ginčą formos, turinio ir pateikimo, įrodymų rinkimo ir pateikimo reikalavimai, taip pat šalių taikinimo procedūra ir ginčų nagrinėjimo procedūra, įskaitant ir ginčų sprendimą naudojant elektronines priemones, kitos ginčų nagrinėjimo taisyklės, taip pat nustatoma, kad *saugomo turinio subjektų ar kitų išimtinių turtinių autorių teisių į turinį turėtojų paslaugų naudotojų* skundai nagrinėjami nedelsiant. Šiose taisyklėse gali būti nustatomos sankcijos saugomo turinio subjektams ar *kitiems išimtinių turtinių autorių teisių į turinį turėtojams*, kurie piktnaudžiauja automatinio turinio atpažinimo technologijomis ar teikia piktavališkus ar nepagrįstus skundus. *Šios taisyklės nustato, jog ginčą gali inicijuoti tik saugomo turinio subjektas ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į turinį turėtojas ir tik dėl saugomo turinio, kuris yra registruotas (pažymėtas) paslaugų teikėjo administruojamoje turinio atpažinimo įrankio sistemoje (toliau šiame straipsnyje – sistema). Paslaugų teikėjai privalo įdiegti bei taikyti sistemas, kurios kaupia šią informaciją: a) saugomo turinio subjektas; b) saugomo turinio vieneto nuorodos failas. Turinys laikomas padarytu viešai prieinamu teisėtai, jeigu šiame turinyje atgaminamas sistemoje kaupiamas saugomas turinys sudaro ne daugiau kaip 50 procentų turinio. Šios taisyklės nustato, jog tais atvejais, kai turinyje*

atgaminamas sistemoje kaupiamas saugomas turinys sudaro daugiau kaip 50 procentų turinio, paslaugų teikėjas privalo operatyviai įvertinti, ar tai atliekama šio Įstatymo 211 straipsnyje reglamentuotais tikslais, ir užtikrinti, jog dėl turinio panaikinimo ar jo pašalinimo vykdant turinio peržiūrą dalyvautų žmogus. Jei paslaugų teikėjas įgyvendina šioje dalyje reglamentuotas sąlygas, laikoma, jog paslaugų teikėjas įvykdė šio įstatymo 106 straipsnio 2 dalies reikalavimus.

2. Saugomo turinio subjektai per paslaugų teikėjo nustatytą terminą turi atsakyti į kitų saugomo turinio subjektų ~~paslaugų naudotojų~~ skundus, gautus per paslaugų teikėjus, ir tinkamai pagrįsti savo prašymus pašalinti saugomą turinį ar apriboti prieigą prie jo, nurodydami prašymo priežastis. Saugomo turinio subjektai turi peržiūrėti saugomą turinį, dėl kurio pašalinimo ar prieigos prie jo apribojimo ar pašalinimo ~~subjektas naudotojas~~ teikia skundą, ir užtikrinti, kad tokia peržiūra vykdo žmogus. Kai saugomo turinio subjektas per paslaugų teikėjo nustatytą terminą atsiliepia į skundą, tačiau ~~kitas saugomo turinio subjektas paslaugų naudotojas~~ nesutinka su saugomo turinio subjekto sprendimu, ~~paslaugų teikėjas saugomo turinio subjektas~~ privalo gali imtis veiksmų dėl ginčo sprendimo ir užtikrinti, jog priimant sprendimą dėl ginčo dalyvauja žmogus. Kol vyksta ginčas, paslaugų teikėjas apriboja prieigą prie ginčijamo saugomo turinio.
3. Jeigu saugomas turinys padaromas viešai prieinamas paslaugų teikėjo platformoje tenkinant šio straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus, paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, kad saugomo turinio padarymas viešai prieinamo ar šį veiksmą atliekančio saugomo turinio subjekto (paslaugos naudotojo) paskyros veikimas negali būti apribotas be paties saugomo turinio subjekto ar kito išimtinių autorių teisių į šį saugomą turinį teisėto turėtojo sutikimo (išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nustatytais atvejais) ir iš šio saugomo turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjo platformoje pajamų ar kitokios ekonominės naudos negali generuoti joks kitas asmuo, išskyrus patį saugomo turinio subjektą ar kitą teisėtą išimtinių autorių teisių į šį saugomą turinį turėtoją (ar šių teisių perėmėją). Ginčus tarp saugomo turinio subjektų ne teismo tvarka nagrinėja paslaugų teikėjai Komisija šio Įstatymo 72³⁰ straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka. Ginčo šalys taip pat gali pasinaudoti kitais teisės aktuose numatytais ikiteisminio ginčų sprendimo būdais ar teisės aktų nustatyta tvarka kreiptis į teismą.
4. Šis straipsnis taikomas paslaugų teikėjams, įsisteigusiems Lietuvos Respublikos teritorijoje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI

1. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d.
2. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b>.
3. „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2020 m. liepos 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. TAR. Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>.

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI IR EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ LYDIMIEJI DOKUMENTAI

1. „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>.
2. „1993 m. spalio 29 d. Europos Tarybos direktyva 93/98/EEC dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų suderinimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 5 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31993L0098>.
3. „1997 m. gruodžio 10 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl autorių teisių ir gretutinių teisių tam tikrų aspektų informacinėje visuomenėje suderinimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 8 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A51997PC0628>.
5. „2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 8 d. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/lt/TXT/?uri=CELEX%3A32000L0031>.
6. „2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>.
7. „2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0116&from=EN>.
8. „2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32007R0864>.
9. „2008 m. liepos 16 d. Europos Komisijos žaliaji knyga „Autorių teisės žinių ekonomikoje“. Publications Office of the European Union. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 9 d. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/47dec4c0-34ca-421d-b1c3-e01f96669340>.
11. „2010 m. kovo 3 d. Europos Komisijos komunikatas „Europa 2020: strategija išmaniam, tvariam ir įtraukiančiam augimui“. Europos Komisija. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d. <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
12. <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

13. „2010 m. gegužės 19 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“. EUR-Lex. žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d.
14. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0245&from=en>.
15. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinio advokato Yves Bot išvada, pateikta 2012 m. birželio 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Sky Österreich GmbH prieš Österreichischer Rundfunk (Nr. C-283/11)“. Curia. Žiūrėta 2021 m. gegužės 12 d.
16. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123723&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1929252>.
17. „2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215>.
18. „Generalinio advokato Cruz Villalon išvada, pateikta 2014 m. gegužės 22 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others (Nr. C-201/13)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CC0201>.
19. „2015 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, Europos Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija COM(2015) 192 final“. Europos Komisija. Žiūrėta 2020 m. liepos 7 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>.
20. „2015 m. liepos 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo įgyvendinimo (2014/2256(INI))“. Europos Parlamentas. Žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0273_LT.html.
21. „2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka (kodifikuota redakcija)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32015L1535>.
22. „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI) (2018/C 011/06)“, Europos Parlamentas. Žiūrėta 2020 m. liepos 9 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016IP0009&from=EN>.
23. „2016 m. gegužės 25 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Interneto platformos ir bendroji skaitmeninė rinka. Europos galimybės ir uždaviniai COM(2016) 288 final“. Europos Komisija. Žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d.
24. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0288&from=EN>.
25. „2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas – poveikio vertinimo santrauka dėl ES teisės aktų dėl autorių teisių modernizavimo SWD(2016) 302 final“. Europos Komisija. Žiūrėta 2020 m. balandžio 28 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016SC0302&from=EN>.
26. „2017 m. birželio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl interneto platformų ir

- bendrosios skaitmeninės rinkos (2016/2276(INI))⁴. Europos Parlamentas. Žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_LT.html.
27. 2017 m. birželio 23 d. Europos Tarybos generalinio sekretoriato nota Europos Sąjungos delegacijoms dėl 2017 m. birželio 22–23 d. vykusio Europos Tarybos posėdžio apibendrinimo EUCO 8/17⁴. Europos Taryba. Žiūrėta 2021 m. vasario 24 d. <https://www.consilium.europa.eu/media/21477/22-23-euco-final-conclusions.pdf>.
 28. Europos Parlamento vertinimas dėl platformų ir kovos su neteisėtu turiniu – platformų skaidrumas verslo santykiuose 2018⁴. Europos Parlamentas. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d.
 29. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-connected-digital-single-market/file-jd-online-platforms-fairness-in-platform-to-business-relations>.
 30. „2018 m. gegužės 15 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Užbaigimas rengiant patikimą skaitmeninę vidaus rinką visiems COM (2018) 320 final⁴. Europos Komisija. Žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/completing-trusted-digital-single-market-all>.
 31. „Generalinio advokato Maciej Szpunar išvada, pateikta 2018 m. spalio 25 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byloje Funke Medien NRW GmbH prieš Bundesrepublik Deutschland (Nr. C469/17)⁴. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d.
 32. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=exclusive%2Bcopyrights&docid=207024&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=14658837>.
 33. „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB⁴. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj>.
 34. „2020 m. vasario 19 d. Europos Komisijos komunikatas „Formuojant Europos skaitmeninę ateitį⁴. Europos Komisija. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 3 d. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.
 35. „Generalinio advokato Henrik Saugmandsgaard Øe išvada, pateikta 2020 m. liepos 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui sujungtose bylose Frank Peterson prieš Google LLC, Youtube LLC, Youtube Inc. (Nr. C682/18) ir Elsevier Inc. prieš Cyando AG (Nr. C683/18)⁴. Curia. Žiūrėta 2021 m. kovo 8 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=228712&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1>.
 36. „Generalinio advokato Henrik Saugmandsgaard Øe išvada, pateikta 2021 m. liepos 15 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui byloje Lenkijos Respublika prieš Europos Parlamentą, Europos Sąjungos Tarybą (Nr. C401/19)⁴. Curia. Žiūrėta 2023 m. kovo 15 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=244201&doclang=LT>.
 37. „The Digital Services Act: ensuring a safe and accountable online environment⁴. Europos Komisija. Žiūrėta 2021 m. balandžio 18 d. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_en#what-are-the-key-goals-of-the-digital-services-act.
 38. „2021 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo iš dalies keičiama

Direktyva 2000/31/EB (COM(2020)0825 – C9-0418/2020 – 2020/0361(COD)))“ Europos Parlamentas. Žiūrėta 2022 m. kovo 22 d. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0356_LT.html.

39. „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. sausio 1 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52020PC0825>.

UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖS AKTAI IR TEISĖS AKTŲ PROJEKTAI

1. „A Bill To amend title 17, United States Code, to define and provide for accommodation and designation of technical measures to identify, protect, or manage copyrighted works, and for other purposes“. GovInfo. Žiūrėta 2023 m. sausio 30 d. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-117hr9541ih/pdf/BILLS-117hr9541ih.pdf>.
2. „Airijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ie/ie098en.pdf>.
3. „Australijos autorių teisių įstatymas“. Australian Government Federal Register of Legislation. Žiūrėta 2023 m. sausio 30 d. <https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00042>.
4. „Austrijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPOLEX. žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://wipolex.wipo.int/en/text/124735>.
5. „Belgijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPO. žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/be/be064en.pdf>.
6. „Bulgarijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPO. žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/bg/bg027en.pdf>.
7. „Čekijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPO. žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cz/cz043en.pdf>.
8. „Danijos Karalystės konsoliduotas autorių teisių įstatymas“. WIPO. žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://wipolex.wipo.int/en/text/546839>.
9. „Estijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. Riigi Teataja. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 25 d. <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019055>.
10. „Graikijos Respublikos autorių teisių, gretutinių teisių ir kultūrinių klausimų įstatymas“. WIPO. žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/gr/gr001en.pdf>.
11. „Ispanijos Karalystės intelektinės nuosavybės įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/es/es177en.pdf>.
12. „Italijos įstatymas dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/it/it211en.pdf>.
13. „Jungtinės Karalystės autorių teisių, dizaino ir patentų įstatymas“. Legislation.gov.uk. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 21 d. [legislation.gov.uk](https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/section/9), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/section/9>.
14. „Kanados autorių teisių įstatymas“. Government of Canada Justice Laws Website. Žiūrėta 2023 m. sausio 30 d. <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-42/page-9.html#h-103770>.
15. „Kids Online Safety Act“. Congress.gov. Žiūrėta 2023 m. vasario 1 d. <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/3663/text>.
16. „Kipro autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cy/cy001en.pdf>.
17. „Kroatijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://wipolex.wipo.int/en/text/537702>.

18. „Latvijas Republikas autorių tiesių įstatymas“. Likumi.lv. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/5138>.
19. „Lenkijos Respublikos autorių tiesių ir gretutinių tiesių įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pl/pl010en.pdf>.
20. „Liuksemburgo autorių tiesių, gretutinių tiesių ir duomenų bazių įstatymas“. WIPOLEX. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://wipolex.wipo.int/en/text/128652>.
21. Maltos Respublikos autorių tiesių įstatymas“. Legizlazzjoni Malta. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://legislation.mt/eli/cap/415/eng/pdf>.
22. „Nyderlandų Karalystės autorių tiesių įstatymas“. Unofficial Translation, University of Amsterdam's Institute of Private Law. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 25 d. <https://www.ivir.nl/syscontent/pdfs/119.pdf>.
23. „Online Safety Act 2021“. Federal Register of Legislation. Žiūrėta 2023 m. vasario 1 d. <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021A00076>.
24. „Online Safety Bill“. UK Parliament. Žiūrėta 2023 m. vasario 1 d. <https://bills.parliament.uk/bills/3137>.
25. „Portugalijos autorių tiesių ir gretutinių tiesių kodeksas“. WIPOLEX. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://wipolex.wipo.int/en/text/451732>.
26. „Prancūzijos intelektualinės nuosavybės kodeksas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/fr/fr467en.pdf>.
27. „Rumunijos autorių tiesių ir gretutinių tiesių įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ro/ro007en.pdf>.
28. „Slovakijos autorių tiesių ir gretutinių tiesių įstatymas“. Indprop.gov.sk. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/legislation/pravo_03618.pdf.
29. „Slovėnijos autorių tiesių ir gretutinių tiesių įstatymas“. Urad Republike Slovenije Za Intelektualno Lastnino. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d., http://www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/zakonodaja/ZASP_EN_2007.pdf.
30. „Suomijos Respublikos autorių tiesių įstatymas“. Finlex. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1961/en19610404_20150608.pdf.
31. „Švedijos autorių tiesių dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 24 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se124en.pdf>.
32. „The Statute of Anne: The First Copyright Statute“. Jeremy Norman's Historyofinformation.com. Žiūrėta 2020 m. spalio 2 d. <https://www.historyofinformation.com/detail.php?entryid=3389>.
33. „Vengrijos autorių tiesių įstatymas“. WIPO. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 23 d. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/hu/hu035en.pdf>.
34. „Vokietijos autorių tiesių ir gretutinių tiesių įstatymas“. Federal Office of Justice. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 21 d. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html.
35. „Vokietijos Respublikos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės dėl išimtinių autorių tiesių įstatymas (*Urheberrechts-Diensteanbieter-Gesetz – UrhDaG*)“. Federal Office of Justice. Žiūrėta 2022 m. gegužės 12 d. <https://www.gesetze-im-internet.de/urhdag/>.

TARPTAUTINIAI TEISĖS AKTAI

1. „1908 m. lapkričio 13 d. Berlyno aktas dėl peržiūrėtos Berno konvencijos dėl literatūros ir

meno kūriinių apsaugos“. Oxford University Press. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 1 d. <https://global.oup.com/booksites/content/9780198259466/15550017>.

2. „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūriinių apsaugos“. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19846>.
3. „1971 m. liepos 24 d. Paryžiaus aktas dėl Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūriinių apsaugos“. United Nations Treaty Collection. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 10 d., <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201161/volume-1161-I-18338-English.pdf>.
4. „Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis“. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129878>.
5. „Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“. EUR-Lex. Žiūrėta 2020 m. spalio 2 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A21994A1223%2817%29>.

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO SPRENDIMAI

1. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1971 m. birželio 8 d. sprendimas byloje Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH prieš Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG (Nr. 78-70)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. spalio 1 d. <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=88006&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5783865>.
2. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1993 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Phil Collins v Imtrat Handelsgesellschaft mbH and Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH and Leif Emanuel Kraul v EMI Electrola GmbH (Nr. C-92/92)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. spalio 1 d. <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98462&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5784026>.
3. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) prieš Rafael Hoteles SA (Nr. C-306/05)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d. <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-306/05>.
4. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje Peek & Cloppenburg KG prieš Cassina SpA (Nr. C456/06)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 1 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71605&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3802515>.
5. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Peter Pammer prieš Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG, Hotel Alpenhof GesmbH prieš Oliver Heller (C585/08 ir C144/09)“. Curia. Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83437&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5579804>.
6. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. kovo 15 d. sprendimas byloje Società Consortile Fonografici (SCF) prieš Marco Del Corso (Nr. C135/10)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=120443&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2974727>.
7. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. birželio 21 d. sprendimas byloje Titus Alexander Jochen Donner (Nr. C-5/11)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124189&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=14548444>.
8. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. spalio 18 d. sprendimas byloje Football Dataco Ltd and Others v Sportradar GmbH and Sportradar AG“. EUR-Lex.

- Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62011CJ0173>.
9. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. kovo 7 d. sprendimas byloje ITV Broadcasting Limited ir kt. prieš TV Catch (Nr. C-607/11)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=136207&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=14392254>.
 10. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. vasario 13 d. sprendimas byloje Nils Svensson and Others prieš Retriever Sverige AB (Nr. C466/12)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=147847&doclang=LT>.
 11. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas byloje Johan Deckmyn and Vrijheidsfonds VZW v Helena Vandersteen and Others (Nr. C201/13)“. Curia. Žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=157281&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4352390>.
 12. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. sprendimas byloje SBS Belgium NV v Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM) (Nr. C325/14)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 16 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=171788&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2974656>.
 13. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Reha Training Gesellschaft für Sport und Unfallrehabilitation mbH prieš esellschaft für musikalische Aufführungs und mechanische Vervielfältigungsrechte eV (GEMA) (Nr. C117/15)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 17 d., <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=179101&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2971643>.
 14. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje Pelham and Others (Nr. C-476/17)“. Curia. Žiūrėta 2021 m. gegužės 3 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=E11B1C37B9847B245D9AC32B-597B3936?text=&docid=216552&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13743781>.
 15. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje Nederlands Uitgeversverbond, Groep Algemene Uitgevers prieš Tom Kabinet Internet BV, Tom Kabinet Holding BV, Tom Kabinet Uitgeverij BV (Nr. C263/18)“. Curia. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 18 d. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221807&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1>.
 16. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje Republic of Poland v. European Parliament and Council of the European Union (Nr. C401/19)“. Curia. Žiūrėta 2022 m. balandžio 26 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=258261&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=758534>.

UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISMŲ SPRENDIMAI

1. „Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1984 m. Sausio 17 d. sprendimas byloje Sony Corp. v. Universal City Studios (Nr. 81-1687)“. JUSTIA US Supreme Court. Žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/464/417/>.
2. „Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo 1994 m. kovo 7 d. sprendimas byloje

- Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc. (Nr. 510 U.S. 569)“. JUSTIA US Supreme Court. Žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/510/569/>.
3. „Kanados Ontarijo Teisingumo Teismo 1997 m. lapkričio 3 d. sprendimas byloje Allen v. Toronto Star Newspapers Ltd. (Nr. 4363)“. H2O. Žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d. <https://h2o.law.harvard.edu/collages/41470>.
 4. „Jungtinės Karalystės Anglijos ir Velso apeliacinio teismo 2001 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Shdown v Telegraph Group Ltd (Nr. EWCA Civ 1142)“. BAILII. Žiūrėta 2022 m. gegužės 10 d. <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2001/1142.html>.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

1. Angelopoulos, Christina. „European intermediary liability in copyright: A tort-based analysis“. Daktaro disertacija, University of Amsterdam. <https://dare.uva.nl/search?metis.record.id=527223>.
2. Alba, Isabel Espin. „Online content sharing service providers' liability in the directive on copyright in the Digital Single Market“. *EU Law Journal* 6, 1 (2020): 100–114.
3. Ali, Gabriele Spina. „The (Missing) Parody Exception in Italy and its Inconsistency with EU Law“. *JIPITEC* 12, 5 (2021): 414–438.
4. Allott, Anthony. „The Effectiveness of Laws“. *Valparaiso University Law Review* 15, 2 (1981): 229–242.
5. Appel, Gil ir kt. „The future of social media in marketing“. *Journal of the Academy of Marketing Science* 48 (2020): 270–290.
6. Aristotelis. *Politika*. Vilnius: Margi raštai, 2009.
7. Atasanova, Irina. „Copyright Infringement in Digital Economy“. *The Journal of Law and Economics* 1, 1 (2019): 13–22.
8. Athreye, Suma, Lucia Piscitello ir Kenneth C. Shadlen. „Twenty-five years since TRIPS: Patent policy and international business“. *Journal of International Business Policy* 3 (2020): 315–328.
9. Asay, Clark. „Rethinking Copyright Harmonization“. *Indiana Law Journal* 96, 4 (2021): 1005–1058.
10. Asay, Clark, Arielle Sloan ir Dean Sobczak. „Is Transformative Use Eating the World?“. *Boston College Law Review* 61, 3 (2020): 907–970.
11. Balganes, Shyamkrishna, Taisu Zhang. „Legal Internalism in Modern Histories of Copyright“. *Harvard Law Review* 134 (2021): 1067–1130.
12. Balkin, Jack. „Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society“. *Yale Law School* 79,1 (2004): 1–55.
13. Barata, Joan ir kt. *Unravelling the Digital Services Act Package. A Publication of the European Audiovisual Observatory*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2021.
14. Barata, Joan. „The Digital Services Act and Its Impact on the Right to Freedom of Expression: Special Focus on Risk Mitigation Obligations“. DSA Observatory. žiūrėta 2022 m. vasario 4 d. <https://dsa-observatory.eu/2021/07/27/the-digital-services-act-and-its-impact-on-the-right-to-freedom-of-expression-special-focus-on-risk-mitigation-obligations/>.
15. Barbu, Ana-Maria. „Parody in European copyright law and the two sides of the coin“. *Stockholm Intellectual Property Law Review* 1, 2 (2018): 36–51.
16. Barcentewicz, Mikolaj. „The Digital Services Act: Assessment and Recommendations“. SSRN (2021): 1–17. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3874961.
17. Bechtold, Stefan. „Deconstructing Copyright“. Iš *Copyright Reconstructed. Rethinking*

- Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz, 59-82. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2018.
18. Bentham, Jeremy. *The Works of Jeremy Bentham. Part IX*. Edinburgh: Simpkin, Marshall and co., 1816.
 19. Bentley, Frank. Max Silverman ir Mellisa Bica. „Exploring Online Video Watching Behaviors“. *TVX 2019* (2019): 108–117. <http://web.mit.edu/bentley/www/papers/desktopvideo.pdf>.
 20. Bex, Peter ir kt. *Responsible Business Conduct and Better Regulation. An exploratory study of the regulatory burden of due diligence in line with the OECD Guidance on Responsible Business Conduct (RBC) and the Dutch Child Labour (Duty of Care) Act*. Bilthoven: Sira Consulting B. V., 2021.
 21. Biagioli, Mario. „Weighing intellectual property: Can we balance the social costs and benefits of patenting?“. *History of Science* 57, 1 (2019): 140–163.
 22. Birštonas, Ramūnas. „Naujasis Autorių teisių įstatymas: pagrindinės naujovės (I dalis)“. TeisėPro. Žiūrėta 2022 m. birželio 2 d. <https://www.teise.pro/index.php/2022/04/02/r-birstonas-naujasis-autoriu-teisiu-istatymas-pagrindines-naujoves-i-dalis/>.
 23. Birštonas, Ramūnas, Danguolė Klimkevičienė ir Nijolė Janina Matulevičienė. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
 24. Birštonas, Ramūnas, Jūratė Liauksminaitė. *Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.
 25. Blair, Stephanie Plamondon. „Rational Faith: The Utility of Fairness in Copyright“. *Boston University Law Review* 97, 1487 (2017): 1487–1532.
 26. Boix-Domenech, Rafael, Pau Rausell-Köster. „The Economic Impact of the Creative Industry in the European Union“. Iš *Drones and the Creative Industry. Innovative Strategies for European SMEs*, Virginia Santamarina-Campos, Marival Segarra-Oña, 19–36. Cham: Springer Nature, 2018.
 27. Bondy Valdovinos Kaye, D., Joanne E. Gray. „Copyright Gossip: Exploring Copyright Opinions, Theories, and Strategies on YouTube“. *Social Media and Society* (2021). <https://doi.org/10.1177/205630512111036940>.
 28. Boxman-Shabtai, Lillian. „Reframing the popular: a new approach to parody“. *Poetics* 67 (2018): 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2018.03.001>.
 29. Boxman-Shabtai, Lillian. „The practice of parodying: YouTube as a hybrid field of cultural production“. *Media, Culture and Society* 41, 1 (2019): 3–20. <https://doi.org/10.1177/0163443718772180>.
 30. Bowrey, Kathy. *Copyright, Creativity, Big Media and Cultural Value. Incorporating the Author*. London and New York: Routledge, 2021.
 31. Bridy, Annemarie. „Is Online Copyright Enforcement Scalable?“. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law* 13, 4 (2011): 695–738.
 32. Bridy, Annemarie. „The Price of Closing the “Value Gap”: How the Music Industry Hacked EU Copyright Reform“. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law* 22 (2020): 323–358.
 33. Bruno, Carmen, Marita Canina. „Creativity 4.0. Empowering creative process for digitally enhanced people“. The Design Journal. *An International Journal for All Aspects of Design*, 22, 1 (2019): 2119–2131.
 34. Bucafusco, Christopher. „A Theory of Copyright Authorship“. *Virginia Law Review* 102, 1229 (2016): 1229–1295.

35. Buiten Miriam. „The Digital Services Act: From Intermediary Liability to Platform Regulation“. *SSRN* (2021): 18–26. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3876328>.
36. Buiten, Miriam, Alexandre De Streeel ir Martin Peitz. „Rethinking Liability Rules for Online Hosting Platforms. Discussion Paper No. 074 Project B 05“. *Discussion Paper Series – CRC TR 224* (2019): 1–21. <http://www.crid.be/pdf/public/8379.pdf>.
37. Burke, Sean. *In Authorship: From Plato to the Postmodern: A Reader*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1995.
38. Burk, Dan L. „Algorithmic Fair Use“. *The University of Chicago Law Review* 86 (2019): 283–307.
39. Burk, Dan L. „Thirty-six Views of Copyright Authorship by Jackson Pollock“. *Houston Law Review* 58, 2 (2020): 268–332.
40. Busch, Christoph, Vanessa Mak. „Putting the Digital Services Act in Context: Bridging the Gap Between EU Consumer Law and Platform Regulation“. *Journal of European Consumer and Market Law* 10, 3 (2021): 109–114.
41. Busch, Christoph. „Rethinking Product Liability Rules for Online Marketplaces: A Comparative Perspective“. *European Legal Studies Institute Osnabrück Research Paper Series* 21, 1 (2021): 1–45.
42. Casarosa, Federica. „When the Algorithm is not fully reliable. The Collaboration between Technology and Humans in the Fight against Hate Speech“. In *Constitutional Challenges in Algorithmic Society*, Hans-W. Micklitz, ir kt., 298–314. Cambridge: Cambridge University Press, 2022.
43. Cartwright, Madison. „Agency in Institutional Context: Copyright and Technological Disruption“. *International Journal of Public Administration* 1, 9 (2020): 30–38. <https://doi.org/10.1080/01900692.2020.1795670>.
44. Carvalho, Jorge Morais, Francisco Arga E Lima ir Martim Farinha. „Introduction to the Digital Services Act, Content Moderation and Consumer Protection“. *Revista De Direito E Tecnologia* 3, 1 (2021): 71–104.
45. Cauffman, Carolina, Catalina Goanta. „A New Order: The Digital Services Act and Consumer Protection“. *European Journal of Risk Regulation* 12, 4 (2021): 758–774.
46. Chagal-Feferkorn, Karni, Niva Elkin-Koren. „Lex AI: Revisiting Private Ordering By Design“. *Berkeley Technology Law Journal* 36 (2021): 102–148.
47. Chapuis-Doppler, Augustin, Vincent Delhomme. „Regulating Composite Platform Economy Services: The State-of-play After Airbnb Ireland“. *European Papers A Journal of Law and Integration* 8 (2020): 411–428.
48. Chatterjee, Mala. „Lockean Copyright Versus Lockean Property“. *Journal of Legal Analysis* 12 (2020):136–182.
49. Chung, Neo Christopher. Human in the Loop for Machine Creativity“. *Cornell University* (2021): 1–2. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2110.03569>.
50. Cobbe, Jennifer. Algorithmic Censorship by Social Platforms: Power and Resistance“. *Philosophy and Technology* 34 (2021): 739–766.
51. Coglianesi, Cary, Alicia Lai. „Algorithm vs. Algorithm“. *Duke Law Journal* 72 (2022): 1282–1340.
52. Cui, QingXiao. „Meme genres and the art of the YouTube apology parody“. *Working papers in Applied Linguistics and Linguistics at York* 2 (2022): 65–88. https://www.researchgate.net/publication/365114969_Meme_genres_and_the_art_of_the_YouTube_apology_parody.

53. De Beer, Jeremy. „Making copyright markets work for creators, consumers and the public interest“. *ANU Press* 2017, 36 (2017): 147–175.
54. De la Durantaye, Katharina. „Back to Basics – European Copyright Law after the DSM Directive“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* (2021): 1–4. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01112-3>.
55. Dellwing, Michael. „The Continuities of Twitter Strategies and Algorithmic Terror“. *Wiley Online Library* (2022): 483–487. <https://doi.org/10.1002/symb.585>.
56. De Streeel, Alexander ir kt. *Online Platforms' Moderation of Illegal Content Online. Law, Practices and Options for Reform. Study for the committee on Internal Market and Consumer Protection*. Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2020.
57. Diaz, Angel, Laura Hecht-Fellela. „Double Standards in Social Media Content Moderation“. *Brennan Center for Justice at New York University School of Law* (2021): 1–23.
58. Dowie-Whybrow, Margaret. *Core Statutes on Intellectual Property 2021–22*. London: Bloomsbury Publishing, 2021.
59. Dronyuk, Ivanna, Iryna Moiseienkob ir Jan Greguš. „Analysis of Creative Industries Activities in European Union Countries“. *Procedia Computer Science* 160 (2019): 479–484.
60. Du Bois, Mikhalien. „Justificatory Theories for Intellectual Property Viewed through the Constitutional Prism“. *Potschefstroom Electronic Law Journal* 21 (2018): 2–38. [10.17159/1727-3781/2018/v21i0a2004](https://doi.org/10.17159/1727-3781/2018/v21i0a2004).
61. Ducato, Rossana, Alain Strowel. „Ensuring Text and Data Mining: Remaining Issues With the EU Copyright Exceptions and Possible Ways Out“. *CRIDES Working Paper Series 1* (2021): 1–37. https://www.robertocaso.it/wp-content/uploads/2021/04/Ducato_Strowel_CRIDES_WP_1_2021.pdf.
62. Duffett, Rodney ir kt. „Effect of YouTube Advertising on Intention-To-Purchase and Purchase among Generation Y in a Developing African and European Country“. *Transformations in Business and Economics* 19, 1 (49) (2020): 112–132.
63. Dusollier, Severine. „The 2019 Directive on Copyright in the Digital Single Market: Some progress, a few bad choices, and an overall failed ambition“. *Common Market Law Review* 57, 4 (2020): 965–1364.
64. Dusollier, Severine. „Realigning Economic Rights with Exploitation of Works: The Control of Authors over the Circulation of Works in the Public Sphere“. Iš *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz, 163–201. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2018.
65. Dworkin, Ronald M. „The Model of Rules“. *Yale Law School Legal Scholarship Repository* 1, 1 (1967): 14–46.
66. Elkin-Koren, Niva, Orit Fischman-Afori. „Rulifying Fair Use“. *Arizona Law Review* 59 (2017): 162–200.
67. Emrich, Grant. „Cracking the Code: How to Prevent Copyright Termination From Upending the Proprietary and Open Source Software Markets“. *Fordham Law Review* 90, 3 (2021): 1245–1280.
68. Enarsson, Therese, Lena Enqvist ir Markus Naarttijärvi. „Approaching the human in the loop – legal perspectives on hybrid human/algorithmic decision-making in three contexts“. *Information and Communications Technology Law* 31, 1 (2022): 123–153.
69. Erickson, Kristofer, Martin Kretschmer ir Dinusha Mendis. „Copyright and the Economic Effects of Parody: An Empirical Study of Music Videos on the YouTube Platform and

- an Assessment of the Regulatory Options“. *Intellectual Property Office Research Paper No. 2013/24* (2013): 1–38. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2602698.
70. Erickson, Kristofer, Martin Kretschmer. „This Video is Unavailable“. Analyzing Copyright Takedown of User-Generated Content on YouTube“. *JIPITEC* 9, 1 (2018): 75–89.
 71. Eriksson, Maria, Guillaume Heuguet. „Genealogies of online content identification – an introduction“. *Internet Histories* 5, 1 (2021): 1–7.
 72. Erixon, Fredrik ir kt. „The Benefits of Intellectual Property Rights in EU Free Trade Agreements“. *ECIPE Occasional Paper* 1 (2022): 1–219.
 73. European Commission Directorate-General for Employment, Industrial Relations and Social Affairs. *Building the European information society for us all*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997.
 74. „European Composer and Songwriter Alliance. Closing the Value Gap: The Liability of Online Platforms“. Briefing Paper. Žiūrėta 2020 m. liepos 7 d. <http://composeralliance.org/wp-content/uploads/2015/07/Briefing-Paper-on-Value-Gap.pdf>.
 75. European Union Intellectual Property Office. *Impact of Technology Deep Dive Report I. Study on the Impact of Artificial Intelligence on the Infringement and Enforcement of Copyright and Designs*. Alicante: European Intellectual Property Office, 2022.
 76. Feather, John. „Copyright and Creation of the Literary Property“. Iš *A Companion to the History of the Book 2nd Edition*, Simon Eliot, Jonathan Rose, 520–530. Hoboken: John Wiley and Sons Ltd., 2020.
 77. Ferri, Federico. „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market“. *China-EU Law Journal* (2021): 21–38.
 78. Fishman, Joseph P. „Creating Around Copyright“. *Harvard Law Review* 128 (2015): 1333–1404.
 79. Fishman, Joseph P. Originality’s other Path“. *California Law Review* 109 (2021): 861–916.
 80. Flaherty, Ruth. „Fair Dealing in a Fandemic: How Pastiche can be used to Clarify the Position of User-Generated Content“. *European Journal of Law and Technology* 13, 1 (2022): 1–25.
 81. Flew, Terry. „Copyright and Creativity: An Ongoing Debate in the Creative Industries“. *International Journal of Cultural and Creative Industries* 2, 3 (2015): 4–17. https://www.researchgate.net/publication/260267099_Copyrights_and_copyrights_Copyright_law_and_the_digital_economy.
 82. Fontaine, Gilles, Christian Grece ir Marta Jimenez Pumares. *Online video sharing: Offerings, audiences, economic aspects*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory (European Commission), 2018.
 83. Foucault, Michel. *Aesthetics, Method and Epistemology*. Volume Two. New York: The New York Press, 1998.
 84. Foucault, Michel. *Tiesa ir teisinės formos*. Vilnius: Vaga, 2020.
 85. Frigg, Roman. *Models and Theories. A Philosophical Inquiry*. New York: Routledge, 2023.
 86. Frommer, Jeanne C. „Expressive Incentives in Intellectual Property“, *Virginia Law Review* 98 (2012): 1746–1824.
 87. Frommer, Jeanne C. „An Information Theory of Copyright Law“. *Emory Law Journal* 64, 71 (2014): 73–128.
 88. Frosio, Giancarlo F. „Reforming Intermediary Liability In The Platform Economy: A European Digital Single Market Strategy“. *Northwestern University Law Review* 112 (2017): 20–46.

89. Frosio, Giancarlo F. *Reconciling copyright with cumulative creativity*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018.
90. Frosio, Giancarlo F. „Reforming the C-DSM Reform: a User-Based Copyright Theory for Commonplace Creativity“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51, 6 (2020): 709–750.
91. Frosio, Giancarlo, Christophe Geiger. „Taking Fundamental Rights Seriously in the Digital Services Act’s Platform Liability Regime“. *European Law Journal* (2022): 1–50. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3747756&download=yes.
92. Garnett, Richard. „Intellectual Property and Private International Law. Strangers in the Night?, iš *Across Intellectual Property: Essays in Honour of Sam Ricketson*, Graeme W. Austin, Andrew F. Christie, Andrew T. Kenyon, Megan Richardson, 158–172. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
93. Gawer, Annabelle, Nick Srnicek. *Online platforms: Economic and societal effects*. Brussels, European Parliamentary Research Service, 2021.
94. Geiger, Christophe. „Freedom of Artistic Creativity and Copyright Law: A Compatible Combination?“. *UC Irvine Law Review* 8 413 (2018): 413–458.
95. Geiger, Christophe. „Fair Use” through Fundamental Rights in Europe: When Freedom of Artistic Expression allows Creative Appropriations and Opens up Statutory Copyright Limitations“. *Joint PIJIP/TLS Research Paper Series* 63 (2020): 1–28. <https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1065&context=research>.
96. Geiger, Christophe, Bernd Justin Jütte. „The Challenge to Article 17 CDSM, an opportunity to establish a future fundamental rights-compliant liability regime for online platforms“. *Kluwer Copyright Blog*. Žiūrėta 2022 m. sausio 24 d. <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/02/11/the-challenge-to-article-17-cdsm-an-opportunity-to-establish-a-future-fundamental-rights-compliant-liability-regime-for-online-platforms/>.
97. Geiger, Christophe, Oleksandr Bolayenko. „Creating Statutory Remuneration Rights in Copyright law: What Policy Options under the International Framework?“. Iš *Intellectual Property Ordering Beyond Borders*, Axel Metzger, Henning Grosse Ruse-Khan, 408–461. Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
98. Geiger, Christophe, Bernd Justin Jütte. „Platform liability under Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive, Automated Filtering and Fundamental Rights: An Impossible Match“. *GRUR International* 70, 6 (2021): 517–569.
99. Geiger, Christophe, Bernd Justin Jütte. The EU Commission’s Guidance on Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive – A Guide to Virtue in Content Moderation by Digital Platforms?“. *SSRN* (2021): 1–20. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3876608>.
100. Geiger, Christophe ir kt. „The Information Society Directive“. Iš *EU Copyright Law A Commentary*, Irini Stamatoudi, Paul Torremans, 279–381. Cheltenham Edward Elgar Publishing, 2021.
101. Geiger, Christophe, Bernd Justin Jütte. „Constitutional Safeguards in the “Freedom of Expression Triangle” – Online Content Moderation and User Rights after the CJEU’s Judgement on Article 17 Copyright DSM Directive“. *Kluwer Copyright Blog*. Žiūrėta 2022 m. birželio 7 d. http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/06/06/constitutional-safeguards-in-the-freedom-of-expression-triangle-online-content-moderation-and-user-rights-after-the-cjeu-judgement-on-article-17-copyright-dsm-directive/?fbclid=IwAR11HNHPuddDQc46pdTCfGCN2yuNTjXw9XW-HINgnmLYtQFdu3_4jeCQeb4.
102. Gerber, Joseph A. „Locking Out Locke: A New Natural Copyright Law“. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal* 27, 3 (2017): 613–643.

103. Gervais, Daniel. *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019.
104. Gervais, Daniel. „Toward a New Berne Convention“. Iš *Pluralism or Universalism in International Copyright Law*, Tatiana Eleni Synodinou, 339–352. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2019.
105. Gervais, Daniel. „AI Derivatives: The Application to the Derivative Work Right to Literary and Artistic Productions of AI Machines“. *Seton Hall Law Review* 52, 4 (2022): 1111–1136.
106. Ghose, Anuttama, Aamir Ali. „The Principle of Idea-Expression Dichotomy in Copyright Laws: Legal Scenario in India Compared to the Laws of U.S.A and United Kingdom“. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)* 7, 7 (2020): 594–603.
107. Gilchrist, John, Brian Fitzgerald. *Copyright, Property and the Social Contract: The Reconceptualization of Copyright*. Cham: Springer International Publishing AG, 2018.
108. Ginsburg, Jane C. „Overview of Copyright Law“. *Columbia Public Law Research Paper No. 14-518* 14, 518 (2016): 1–30.
109. Ginsburg, Jane C. „People Not Machines: Authorship and What It Means in the Berne Convention“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 49 (2018): 131–135.
110. Ginsburg, Jane C. „Fair Use in the United States: Transformed, Deformed, Reformed?“. *Singapore Journal of Legal Studies* (2020): 265–294.
111. Ginsburg, Jane C. „Floors and Ceilings in International Copyright Treaties (Berne/TRIPS/WCT minima and maxima)“. *Columbia Public Law Research Paper No. 14-659* (2020): 1–18. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3640668.
112. Ginsburg, Jane C. „Conundra of the Berne Convention Concept of the Country of Origin“. *Columbia Law School Scholarship Archive* (2021): 1–17. https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3737&context=faculty_scholarship.
113. Ginsburg, Jane C. „A United States Perspective on Digital Single Market Directive Art. 17“. Iš *EU Copyright Law A Commentary*, Irini Stamatoudi, Paul Torremans, 782–798. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021.
114. Goldstein, Paul, P. Bernt Hugenholtz. *International Copyright – Principles, Law and Practice*, 4th Edition. Oxford: Oxford University Press, 2019.
115. Gorwa, Robert, Reuben Binns ir Christian Katzenbach, „Algorithmic content moderation: Technical and political challenges in the automation of platform governance“. *Big Data and Society* 7, 1 (2020): 1–15.
116. Grabs, Janina, Graeme Auld ir Benjamin Cashore. „Private regulation, public policy, and the perils of adverseontological selection“. *Regulation and Governance* 15 (2021): 1183–1208.
117. Gray, Joanne E. „Playing with machines: Using machine learning to understand automated copyright enforcement at scale“. *Big Data and Society* 7, 1 (2020): 1–13.
118. Graves, Franklin, Michael Lee. „The Law of YouTubers: The Next Generation of Creators and the Legal Issues They Face“. *Landslide magazine* 9, 5 (2017): 1–10.
119. Greenberg, Brad E. „Rethinking Technology Neutrality“. *Minnesota Law Review* 100 1495 (2016): 1495–1562.
120. Greenwood, Christopher. „The Practice Of International Law: Threats, Challenges, And Opportunities“. *Proceedings of the ASIL Annual Meeting* 112 (2018): 161–167.
121. Griffin, Rachel. „The Sanitised Platform“. *JIPITEC* 13, 1 (2022): 36–52.
122. Grosse Ruse-Khan, Henning. „Automated Copyright Enforcement Online: From Blocking to Monetization of User-Generated Content“. *Joint PIJIP/TLS Research Paper*

- Series 51 (2020): 1–21. <https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1053&context=research>.
123. Guibault, Lucie, Joao Pedro Quintais. „Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU“. *IRIS Plus* 4 (2014): 1–42.
 124. Guzman, Antonio, Javier Martinez. *Animo decipiendi? Rethinking Fakes and Authorship in Classical, Late Antique and Early Christian Works*. Barkhuis: Groningen, 2019.
 125. Guzel, Sevra Guler. „Article 17 of the CDSM Directive and the Fundamental Rights: Shaping the Future of the Internet“. *European Journal of Law and Technology* 12, 1 (2021): 1–29.
 126. Hamilton, Edith, Huntington Cairns, *The collected dialogues of Plato including the letters*. Princeton: Princeton University Press, 1961.
 127. Hanuz, Bianca. „Direct Copyright Liability As Regulation Of Hosting Platforms For The Copyright-Infringing Content Uploaded By Their Users: Quo Vadis?“. *JIPITEC* 11, 3 (2020): 315–337.
 128. Harrison, Ann, Tony Rigg. *The Present and Future of Music Law*. New York: Bloomsbury Publishing Inc., 2021.
 129. Hassink, Robert, Chun Yang, „Editorial: Creative industries at the intersection between local agglomeration, national regulation, and global networks“. *Journal of Economic and Human Geography* 112, 3 (2021): 217–219.
 130. Häyry, Matti. „Just Better Utilitarianism“. *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics* 30, 2 (2021): 343–367.
 131. Hegel, G. F. *Philosophy of Right*. Kitchener: Batoche Books Limited, 2001.
 132. Heldt, Amelie, Stephan Dreyer, „Competent third parties and content moderation on platforms: Potentials of Independent Decision-Making Bodies From A Governance Structure Perspective“. *Journal of Information Policy* 11 (2021): 266–300.
 133. Hermeto, Joao Romeiro. „Towards a critique on intellectual property“. *Revista Katalysis Florianopolis* 23, 3 (2020): 399–408.
 134. Hesse, Carla. „The Rise of Intellectual Property, 700 B.C. –A.D. 2000: An Idea in the Balance“. *The MIT Press* 141, 2 (2002): 26–45.
 135. Hilko, Margery R. *Disrupting Copyright: How Disruptive Innovations and Social Norms are Challenging IP Law*. Abingdon: Routledge, 2021.
 136. Hilty, Reto M., Valentina Moscon. „International Instrument on Permitted Uses in Copyright Law: An Introduction“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5, 1 (2021): 1–5.
 137. Hilty, Reto M. „Licensing Agreements – Time to Intensify Legal Research“. *GRUR International* 70, 5 (2021): 419–420.
 138. Holznagel, Daniel. „A Self-Regulatory Race to the Bottom through Art. 18 Digital Services Act. How the DSA will introduce competition for the Meta Oversight Board (and the German FSM) and why we should be worried about this“. *Verfassungsblog*. Žiürëta 2022 m. balandžio 28 d. <https://verfassungsblog.de/a-self-regulatory-race-to-the-bottom-through-art-18-digital-services-act/>.
 139. Hoyneck van Papendrecht, Roderick Chalmers. „Spreading’ a work under Dutch copyright law: the gift that should not have been given“. *International Law Office* (2019): 1–2. https://rgakdwebsitep.blob.core.windows.net/akdfiles/1646/Spreading_a_work_under_Dutch_copyright_law_the_gift_that_should_not_have_been_given.pdf.
 140. Hubanov, Oleh ir kt. International legal regulation of copyright and related rights protection in the digital environment“. *Special Issue: Impact of Current Trends in Social*

Commerce, Economics, and Business Analytics 39, 7 (2021): 1–20. <https://doi.org/10.25115/eea.v39i7.5014>.

141. Hugenholtz, P. Bernt, Martin Kretschmer. „Reconstructing Rights: Project Synthesis and Recommendations“, iš *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamical Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz, 1–10. Alphen aan den Rijn: Wolters-Kluwer, 2018.
142. Hugenholtz, P. Bernt, Joao Pedro Quintais. Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (2021): 1190–1216.
143. Hughes, Justin, Robert P. Merges. „Copyright and Distributive Justice“. *Notre Dame Law Review* 92, 2 (2017): 514–578.
144. Hughes, Justin. „Rules, Standards and Copyright Fair Use“. *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 1–61. <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizrev1.pdf>.
145. Hughes, Justin. „The *Sub Rosa* Rules Of Copyright Fair Use“. *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 2–50. <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizrev1.pdf>.
146. Hui, Alan, Frederic Dohl. „Collateral Damage: Reuse in the Arts and the New Role of Quotation Provisions in Countries with Free Use Provisions After the ECJ's Pelham, Funke Medien and Spiegel Online Judgments“. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (2021): 852–892.
147. Hümmer, Fins J. „The German transposition of Article 17 of the Copyright DSM Directive and its ‘presumed legal use’: incompatible with EU law or a model for balancing fundamental rights in the age of upload filters?“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 17, 1 (2022): 22–26.
148. Husovec, Martin. „The Promises of Algorithmic Copyright Enforcement: Takedown or Staydown? Which Is Superior? And Why?“. *Journal of Law and the Arts* 42, 53 (2018): 53–84.
149. International Bureau of WIPO. „The Advantages Of Adherence To The Wipo Copyright Treaty (WCT) And The WIPO Performances And Phonograms Treaty (WPPT)“. World Intellectual Property Organization. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 15 d. https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/treaties/en/wct/trt_wct_001en.pdf.
150. Yanisky-Ravid, Shlomit. „Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective“. *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality 2020* (2020): 1–26. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3822753.
151. Yoo, Christopher C. „Rethinking Copyright and Personhood“. *University of Illinois Law Review* 3, 2019 (2019): 1040–1078.
152. Yu, Hellen. „Developing policies that leverage research and innovation to retain socio-economic benefits – the strategic use of intellectual property“. Iš *The Object and Purpose of Intellectual Property*, Susy Frankel, 240–267. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019.
153. Yu, Peter K. „TRIPS and Its Contents“. *The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*, 60, 1 (2020): 149–234.
154. Yu, Peter K. „Increased Copyright Flexibilities for User-Generated Creativity“. Iš *Reforming Intellectual Property*, Gustavo Ghidini, Valeria Falce, 307–319. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022.
155. Jacques, Sabine. *The Parody Exception in Copyright Law*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
156. Janal, Ruth. „Eyes Wide Open. Adapting the Digital Services Act to the Realities of

- Intermediary Service Provision“. Verfassungsblog. Žiūrėta 2022 m. gegužės 4 d. <https://verfassungsblog.de/power-dsa-dma-15/>.
157. Johnson, Alan V. „A Definition of the Concept of Law“. *Mid-American Review of Sociology* 2, 1 (1977): 44–71.
 158. Johnson, Ashley, Daniel Castro. „How Other Countries Have Dealt With Intermediary Liability“. *Information Technology and Innovation Foundation* (2021): 1–14. <https://itif.org/sites/default/files/2021-section-230-report-4.pdf>.
 159. Jongsma, Daniël. „Parody after *Deckmyn*. A comparative overview of the approach to parody under copyright law in Belgium, France, Germany and the Netherlands“. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 48 (2017): 652–682.
 160. Jütte, Bernd Justin. *Reconstructing European copyright law for digital single market: between old paradigms and digital challenges*. Baden Baden: Nomos, 2017.
 161. Jütte, Bernd Justin. „Digital Copyright condensed“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 5 (2020): 405–406.
 162. Jütte, Bernd Justin, Joao Pedro Quintais. „The Pelham Chronicles: sampling, copyright and fundamental rights“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 213–225.
 163. Kaye, David. „EU must align copyright reform with international human rights standards, says expert“. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. Žiūrėta 2022 m. sausio 31 d., <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24298&LangID=E>.
 164. Keller, Daphne. „Who Do You Sue? State and platform hybrid power over online speech“. *Aegis Series Paper No. 1902* (2019): 1–39. https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/who-do-you-sue-state-and-platform-hybrid-power-over-online-speech_0.pdf.
 165. Keller, Daphne, Paddy Leersen. „Facts and Where to Find Them: Internet Platforms and Content Moderation“. Iš *Social Media and Democracy – The State of the Field, Prospects for Reform*, Nathaniel Persily, Joshua A. Tucker, 220–251. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
 166. Kiškis, Mindaugas. *Interneto technologijų teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.
 167. Kitsios, Fotis ir kt. „User-Generated Content behavior and digital tourism services: A SEM-neural network model for information trust in social networking sites“. *International Journal of Information Management Data Insights* 2 (2022): 1–8. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2667096821000495?token=85DA47DADC0B7143DA66D2D4131CA28A0E60BE347B98C6D66F8CDCEBFC65046410E4672255FF22A6C7119434A17D30C8&originRegion=eu-west-1&originCreation=20230116180235>.
 168. Kjus, Yngvar. „The Use of Copyright in Digital Times: A Study of How Artists Exercise Their Rights in Norway“. *Popular Music and Society* 44, 3 (2021): 241–257.
 169. Klein, Monika, Laima Gerlitz ir Monika Spychalska – Wojtkiewicz. Cultural and creative industries as boost for innovation and sustainable development of companies in cross innovation process“. *Procedia Computer Science* 192 (2021): 4218–4226.
 170. Koob, Clemens. „Determinants of content marketing effectiveness: Conceptual framework and empirical findings from a managerial perspective“. *PLoS ONE* 16, 4 (2021): 1–25. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249457>.
 171. Kopf, Susanne. „Rewarding Good Creators“: Corporate Social Media Discourse on

- Monetization Schemes for Content Creators". *Social Media and Society* 6, 4 (2020): 1–12. <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/2056305120969877>.
172. Koutras, Nikos, Marinos Papadopoulos. „Copyright Through the Prism of the Law and Economics Movement: A Scientific Approach“. *Publishing Research Quarterly*, 37 (2021): 612–625.
 173. Kreuzer, Till. „The EU copyright directive and its potential impact on cultural diversity on the internet – Part I“. Kluwer Copyright Blog. Žiūrėta 2020 m. liepos 30 d. http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2020/01/22/the-eu-copyright-directive-and-its-potential-impact-on-cultural-diversity-on-the-internet-part-i/?doing_wp_cron=1596525517.7906799316406250000000.
 174. Kuczerawy, Alexander. „General monitoring obligations: a new cornerstone of Internet regulation in the EU?“ „*Rethinking IT and IP Law – Celebrating 30 years CiTiP*“. *Intersentia* (2019): 1–6. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3449170.
 175. Kuczerawy, Alexander. „The Good Samaritan that wasn't: voluntary monitoring under the (draft) Digital Services Act“. *Verfassungsblog on Matters Constitutional*. Žiūrėta 2021 m. balandžio 27 d. <https://verfassungsblog.de/good-samaritan-dsa/>.
 176. Kulk, Stefan. *Internet and Intermediaries and Copyright Law: Towards a Future-proof EU Legal Framework*. Alblasserdam: Ridderprint, 2018.
 177. Kübler, Raoul, Rouven Seifert ir Michael Kandziora. „Content valuation strategies for digital subscription platforms“. *Journal of Cultural Economics* 45 (2021): 295–326.
 178. Lai, Amy. *The Right To Parody – Comparative Analysis of Copyright and Free Speech*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
 179. Laurent, Phillipe. „The concept of parody and the legitimate interests of parodists and copyright holders“. Kluwer Copyright Blog. Žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2014/09/08/the-concept-of-parody-and-the-legitimate-interests-of-parodists-and-copyright-holders/>.
 180. Le Bon, Gustav. *Minios psichologija*. Vaga: Vilnius, 2011.
 181. Lee, Alice, Brendan Clift. „From Fair Dealing to User-Generated Content: Legal La La Landi n Hong Kong“, iš *The Cambridge Handbook of Copyright Limitations and Exceptions*. Shyamkrishna Balganes, Ng-Loy Wee Loon ir Haochen Sun, 364–376. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
 182. Lee, Peter. „Autonomy, Copyright, and Structures of Creative Production“. *Ohio State Law Journal* 83, 2 (2022): 284–355.
 183. Leistner, Matthias. „The Commission's vision for Europe's digital future: proposals for the Data Governance Act, the Digital Markets Act and the Digital Services Act – a critical primer“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 8 (2021): 778–784.
 184. Leistner, Matthias. „The implementation of Art. 17 DSM-Directive in Germany – a primer with some comparative re- marks“. *GRUR International* 71, 10 (2022): 909–923.
 185. Lemley, Mark A. „Faith-Based Intellectual Property“. *UCLA L. REV.* 1328 (2015): 1330–1346.
 186. Levin, Ilya, Dan Mamlok. „Culture and Society in the Digital Age“. *Information* 12, 68 (2021): 1–13. <https://doi.org/10.3390/>.
 187. Lewis, Charlton T. Charles Short. *A Latin Dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 1879.
 188. Li, Fangfang, Jorma Larimo ir Leonidas C. Leonidou. „Social media marketing strategy: definition, conceptualization, taxonomy, validation, and future agenda“. *Journal of the Academy of Marketing Science* 49 (2020): 51–70.

189. Liang, Mengna. „Copyright Issues Related to Reproduction Rights Arising from Streaming“. *The Journal of World Intellectual Property* 23, 5–6 (2020): 798–814.
190. Liebenau, Diana. „What Intellectual Property Can Learn From Informational Privacy, And Vice Versa“. *Harvard Journal of Law and Technology* 30, 1 (2016): 285–307.
191. Lin, Zhou. „A copyrightist for art's sake“. Iš *Kritika: Essays on Intellectual Property*. Volume 5, Gustavo Ghidini, Hanns Ullrich, Peter Drahos, 174–199. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2021.
192. Lipton, Jacqueline. „Mass digitization in the ebook market: copyright protections and exceptions“. Iš *Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies*, Tanya Aplin, 186–200. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020.
193. Locke, John. *The Second Treatise of Government*. Cambridge: Hackett Publishing Company, 1980.
194. Lodder, A. R., Jorge Morais Carvalho. „Online Platforms: Towards an Information Tsunami with New Requirements on Moderation, Ranking and Traceability“. *European Business Law Review* 33, 4 (2022): 537–554.
195. Lucas-Schloetter, Agnès. „Is There A Concept Of European Copyright Law? History, Evolution, Policies And Politics And The Acquis Communautaire“. Iš *EU Copyright Law. A Commentary*, Irini Stamatoudi, Paul Torremans, 6–16. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021.
196. Lunney Jr. Glynn S. „A Tale of Two Copyrights“. *Akron Law Review* 53, 4 (2019): 987–1016.
197. Margoni, Thomas, Joao Pedro Quintais ir Sebastian Felix Schwemer. „Algorithmic propagation: do property rights in data increase bias in content moderation? Part I“. Kluwer Copyright Blog. Žiūrėta 2022 m. birželio 8 d. http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/06/08/algorithmic-propagation-do-property-rights-in-data-increase-bias-in-content-moderation-part-i/?fbclid=IwAR2nGKcbP9e0IyUNei2Sdt_Pw8SYG5nA_zOPSa14px2kBpAZBqjrupIDiHk.
198. Mazgal, Anna. „Back to the Future? The Digital Services Act and regulating online platforms built on community-led moderation“. Iš *Building a European Digital Public Space, Strategies for taking back control from Big Tech platforms*, Alexander Barasits, 255–276. Berlin: iRights.Media, 2021.
199. Melart, Samuli. „The Finnish transposition of Article 17 of Directive 2019/790: progress or regress?“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 17, 5 (2022): 437–442.
200. Mendis, Sunimal. „Democratic Discourse in the Digital Public Sphere: Re-imagining Copyright Enforcement on Online Social Media Platforms“. Iš *Perspectives on Digital Humanism*, Hannes Werthner ir kt., 41–46. Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2022.
201. Meyer, Trisha. *The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control*. Palgrave Macmillan: Brussels, 2017.
202. Merges, Robert P. *Justifying Intellectual Property*. Harvard: Harvard University Press, 2011.
203. Metzger, Axel ir kt. „Selected Aspects of Implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market into National Law – Comment of the European Copyright Society“. *SSRN* (2020): 1–21. 10.2139/ssrn.3589323.
204. Mezei, Peter. „A comprehensive guide to the InfoSoc Directive“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 1 (2020): 70–71.
205. Mezei, Peter, Istvan Harkai. „End-User Flexibilities in Digital Copyright Law – An Empirical Analysis of End-user License Agreements“. *Interactive Entertainment and Law Review* 5, 1 (2022): 2–21.

206. Miernicki, Martin, Irene Ng. „Artificial Intelligence and Moral Rights“. *AI and Society* 36 (2021): 319–329.
207. Mizaras, Vytautas. *Autorių teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2009.
208. Mysoor, Poorna. *Implied Licences in Copyright Law*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
209. Montagnani, Maria Lilla. „Virtues And Perils Of Algorithmic Enforcement And Content Regulation In The Eu – A Toolkit For A Balanced Algorithmic Copyright Enforcement“. *Journal of Law, Technology and the Internet* 11, 1 (2020): 1–49.
210. Moscon, Valentina. „Free Circulation of Information and Online Intermediaries – Replacing One “Value Gap” with Another“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51 (2020): 977–982.
211. Moreno, Felipe Romero. „Upload filters’ and human rights: implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“. *International Review of Law, Computers and Technology* 34, 2 (2020): 153–182.
212. Mukherjee, S., P. K. Bala. „Sarcasm detection in microblogs using Naïve Bayes and fuzzy clustering“. *Technology in Society* 48 (2017): 19–27.
213. Naem, Muhammad, Sebastian Okafor. „User-Generated Content and Consumer Brand Engagement“. Iš *Leveraging Computer-Mediated Marketing Environments*, Gordon Bowen, Wilson Ozueum, 193–220. Hershey: IGI Global, 2019.
214. Nan, Guofang ir kt. „User-Generated Content Regulation for Mixed Two-Sided Platforms“. *SSRN* (2021): 1–43. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3882469.
215. Netanel, Neil Weinstock. *Copyright – What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
216. Nordemann, Jan Berdn. *The functioning of the Internal Market for Digital Services: responsibilities and duties of care of providers of Digital Services. Challenges and opportunities. Study requested by the IMCO committee*. Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. European Parliament, 2020.
217. Ochoa, Tyler T. „Dr. Seuss, The Juice And Fair Use Revisited: Two Decades Of Parody And Satire In Copyright Law“. *The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property* 59, 1 (2018): 233–267.
218. Ohly, Ansgar. „The liability of intermediaries for trade mark infringement“. Iš *Research Handbook on Trade Mark Law Reform*, Graeme B. Dinwoodie, Mark D. Janis, 396–430. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021.
219. O’Reagan, Karla M. „Downloading Personhood: A Hegelian Theory of Copyright Law“. *Canadian Journal of Law and Technology* 7 1, 2 (2010): 1–41. <https://ojs.library.dal.ca/CJLT/article/view/5213/4709>.
220. O’Sullivan, Kevin T. „Copyright and Internet Service Provider “Liability”: The Emerging Realpolitik of Intermediary Obligations“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 50 (2019): 527–558.
221. Parish, James. „Sampling and Copyright: Did CJEU Make the Right Noises?“. *The Cambridge Law Journal* 79, 1 (2020): 31–34.
222. Park, Do-Hyung, Sungwook Lee. „UGC Sharing Motives and Their Effects on UGC Sharing Intention from Quantitative and Qualitative Perspectives: Focusing on Content Creators in South Korea“. *Sustainability* 13, 17 (2021): 1–13. <https://doi.org/10.3390/su13179644>.
223. Passoth, Jan-Hendrik. „Platforms, Infrastructure and Public Value“, iš *Building a European Digital Public Space. Strategies for taking back control from Big Tech platforms*, Alexander Baratsits, 23–60. Berlin, iRights Media, 2021.
224. Peukert, Alexander, Jasmin Brieske. „Coming into force, not coming into effect? The

- Impact of the German Implementation of Art. 17 CDSM Directive on Selected Online Platforms“. *CREATE Working Paper* 1 (2022): 1–23. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4016185.
225. Peukert, Alexander ir kt. „European Copyright Society – Comment on Copyright and the Digital Services Act Proposal“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 53, 3 (2022): 358–376.
 226. Perarnaud, Clement. „A step back to look ahead: mapping coalitions on data flows and platform regulation in the Council of the EU (2016–2019)“. *Internet Policy Review. Journal on internet regulation* 10,2 (2021): 1–21. <https://doi.org/10.14763/2021.2.1566>.
 227. Philips, Jeremy. „Authorship, Ownership, Wikiship: Copyright in the Twenty-First Century“. *Journal of Intellectual Law and Practice* 3, 12 (2008): 788–798.
 228. Popovic, Milan, Michal Blaszczyk ir Daniel Biczysko. „Copyrights on the Internet on the Example of Poland“. *Przedsiębiorczość Zarządzanie* 5, 1 (2018): 37–56.
 229. Priora, Giulia. „Catching sight of a glimmer of light: Fair remuneration and the emerging distributive rationale in the reform of EU Copyright Law“. *JIPITEC* 10, 3 (2019): 330–343.
 230. Quinn, Aislig. „Are online music platforms undermining the principles of copyright law?“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 13, 1 (2018): 49–60.
 231. Quintais, Joao Pedro. „Rethinking Normal Exploitation: Enabling Online Limitations in EU Copyright Law“. *AMI – tijdschrift voor auteurs-, media- en informatierecht* 6 (2017): 198–205.
 232. Quintais, Joao Pedro. „Untangling the hyperlinking web: In search of the online right of communication to the public“. *The Journal of World Intellectual Property* 21, 5 (2018): 385–420.
 233. Quintais, Joao Pedro ir kt. „Safeguarding User Freedoms in Implementing Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive: Recommendations from European Academics“. *JIPITEC* 10, 3 (2019): 277–282.
 234. Quintais, Joao Pedro. „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical look“. *European Intellectual Property Review* 42, 1 (2020): 28–41.
 235. Quintais, Joao Pedro, Martin Husovec. „How to License Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms“. *GRUR International* 70, 4 (2021): 325–348.
 236. Quintais, Joao Pedro. „Between Filters and Fundamental Rights. How the Court of Justice saved Article 17 in C-401/19 – Poland v. Parliament and Council“. *Verfassungsblog. Žiūrėta* 2022 m. birželio 6 d. <https://verfassungsblog.de/filters-poland/?s=09>.
 237. Quintais, Joao Pedro ir kt. „Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis“. *SSRN* (2022): 1–353. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4210278.
 238. Quintais, Joao Pedro, Sebastian Felix Schwemer. „The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special is Copyright?“. *European Journal of Risk Regulation* 13, 2 (2022): 191–217.
 239. Quintais, Joao Pedro, Giovanni De Gregorio ir Joao Magalhaes. „How platforms govern users’ copyright-protected content: Exploring the power of private ordering and its implications“. *Computer Law and Security Review* 48 (2023): 1–25. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0267364923000031?token=A524410DA81333912FB2E803753019DB-F19136EC1C9DAE895540112148C81301508145718602C0F9E701F1D91AACB097&-originRegion=eu-west-1&originCreation=20230514160139>.
 240. Ramalho, Ana. „The Competence and Rationale of EU Copyright Harmonization“. Iš *The*

Routledge Handbook of EU Copyright Law, Eleonora Rosati, 3–18. New York: Routledge, 2021.

241. Reda, Felix, Joschka Selinger, 2021. „Article 17’s impact on freedom to conduct a business – Part I“. Kluwer Copyright Blog. Žiūrēta 2022 m. vasario 7 d. <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/01/18/article-17s-impact-on-freedom-to-conduct-a-business-part-1/>.
242. Reid, Amanda. „Copyright Policy as Catalyst and Barrier to Innovation and Free Expression“. *Catholic University Law Review* 68, 1 (2019): 33–86.
243. Reid, Amanda. „Readability, Accessibility, And Clarity: An Analysis Of Dmca Repeat Infringer Policies“. *Jurimetrics* 61, 4 (2021): 1–37.
244. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3921231.
245. Renda, Andrea. „Making the digital economy“fit for Europe“. *European Law Journal. Review of European Law in Context* 26, 5–6 (2021): 345–354.
246. Rendas, Tito. „Exceptions in EU Copyright Law: In Search of a Balance Between Flexibility and Legal Certainty – Part I“. Kluwer Copyright Blog. Žiūrēta 2022 m. gegužės 6 d. <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2021/04/26/exceptions-in-eu-copyright-law-in-search-of-a-balance-between-flexibility-and-legal-certainty-part-i/>.
247. Rendas, Tito. „Are copyright-permitted uses “exceptions”, “limitations” or “user rights”? The special case of Article 17 CDSM Directive“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 17, 1 (2022): 54–64.
248. Rendas, Tito. „Are EU Member States required to have a sense of humor?“. *CGSL Working Papers no. 2/2022* (2022): 1–5. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4236866.
249. Rognstad, Ole-Andreas Joost Poort. „The Right to Reasonable Exploitation Concretized: An Incentive Based Approach“. Iš *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright’s Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz, 121–161. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B. V., 2018.
250. Rosati, Eleonora. „Just a matter of laugh? Why the CJEU decision in Deckmyn is broader than parody“. *Common Market Law Review* 52, 2 (2015): 511–529.
251. Rosati, Eleonora. „Non-Commercial Quotation and Freedom of Panorama. Useful and Lawful?“. *JIPITEC* 8, 4 (2017): 311–321.
252. Rosati, Eleonora. „The legal nature of Article 17 of the Copyright DSM Directive, the (lack of) freedom of Member States and why the German implementation proposal is not compatible with EU law“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 11 (2020): 874–878.
253. Rosati, Eleonora. „Are directives good for the EU internal market? The case of the Copyright DSM Directive and its national transpositions“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 10 (2021): 1027–1028.
254. Rosati, Eleonora. *Copyright in the Digital Single Market: Article-by-Article Commentary to the Provisions of Directive 2019/790*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
255. Rosati, Eleonora. „Five considerations for the transposition and application of Article 17 of the DSM Directive“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 265–270.
256. Rosati, Eleonora. „Happy 20th birthday, InfoSoc Directive!“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 191–192.
257. Rosati, Eleonora. „The DSM Directive Two Years On: Do Things Ever Get Easier?“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 52 (2021): 1139–1142.
258. Rosenberg, Eric. „How Youtube Ad Revenue Works“. Investopedia. Žiūrēta 2020 m.

- gruodžio 16 d. <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/032615/how-youtube-ad-revenue-works.asp>.
259. Sag, Matthew. „The New Legal Landscape for Text Mining and Machine Learning“. *Journal of the Copyright Society of the USA* 66 (2019): 291–365.
 260. Sagar, Sander, Thomas Hoffmann. „Intermediary Liability in the EU Digital Common Market – from the E-Commerce Directive to the Digital Services Act“. *Revista d'Internet, Dret i Política* 34 (2021): 1–12. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8398827>.
 261. Samuelson, Pamela. „Regulating Technology Through Copyright Law: A Comparative Perspective“. *European Intellectual Property Review* 42, 4 (2020): 214–222.
 262. Samuelson, Pamela. „Pushing Back on Stricter Copyright ISP Liability Rules“. *Michigan Technology Law Review* 27, 4 (2021): 299–343.
 263. Sang, Yonmo. „Revisiting Copyright Theories: Democratic Culture and the Resale of Digital Goods“. *Communication Theory* 29 (2019): 277–296.
 264. Savin, Andrej. „The EU Digital Services Act: Towards a More Responsible Internet“. *Journal of Internet Law* 24, 7 (2021): 15–25.
 265. Scott Marcus, J., Georgios Petropoulos ir Timothy Yeung. *Contribution to Growth: The European Digital Single Market Delivering economic benefits for citizens and businesses*. Brussels: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, 2019.
 266. Schroff, Simone. „The purpose of copyright – moving beyond the theory“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 11 (2021): 1262–1272.
 267. Schutze, Robert. „Constitutionalism and the European Union“. Iš *European Union Law*, Catheribe Barnard, Steve Peers, 75–100. Oxford: Oxford University Press, 2020.
 268. Schwabach, Aaron. „Bringing the News from Ghent to Axanar: Fan Works and Copyright after *Deckmyn* and Subsequent Developments“. *Texas Review of Entertainment and Sports Law* 22 (2021): 37–84.
 269. Schwemer, Sebastian Felix. „Article 17 at the Intersection of EU Copyright Law and Platform Regulation“. *Nordic Intellectual Property Law Review* 3 (2020): 400–435.
 270. Schwemer, Sebastian Felix, Jens Schovsbo. „What is Left of User Rights? – Algorithmic Copyright Enforcement and Free Speech in the Light of the Article 17 Regime“. Iš *Intellectual Property Law and Human Rights, 4th edition*, Paul Torremans, 569–589. The Hague: Kluwer Law International B. V, 2020.
 271. Schwemer, Sebastian Felix. Tobias Mahler ir Håkon Styri. „Liability exemptions of non-hosting intermediaries: Sideshow in the Digital Services Act?“. *Oslo Law Review* 8, 1 (2021): 4–29.
 272. Scott, Cole, John Murnan. „Defining Fair Use on YouTube: A Guide to Modern Copyright“. *Journal of Student Research* 10, 4 (2021): 1–9. <https://www.jsr.org/hs/index.php/path/article/view/2220/933>.
 273. Searle, Nicole. „Business Models and Copyright Reform: The Legal Business Model“. SSRN (2020): 1–25. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599891.
 274. Senftleben, Martin ir kt. „New Rights or New Business Models? An Inquiry into the Future of Publishing in the Digital Era“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 48, 10 (2017): 538–561.
 275. Senftleben, Martin. „Bermuda Triangle – Licensing, Filtering and Privileging User-Generated Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single Market“. SSRN (2019): 18. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3367219.
 276. Senftleben, Martin. „Institutionalized Algorithmic Enforcement – The Pros and Cons of the EU Approach to UGC Platform Liability“. *FIU Law Review* 14, 2 (2020): 301–328.

277. Senftleben, Martin ir kt. „Ensuring the Visibility and Accessibility of European Creative Content on the World Market. The Need for Copyright Data Improvement in the Light of New Technologies and the Opportunity Arising from Article 17 of the CDSM Directive“. *JIPITEC* 13, 1 (2022): 67–86.
278. Seville, Catherine. „The Emergence of Intellectual Property Law in Western Europe“. Iš *The Oxford Handbook of Intellectual Property Law*, Rochelle Dreyfuss, Justine Pila, 171–197. Oxford: Oxford University Press, 2017.
279. Sganga, Caterina. *Propertizing European Copyright. History, Challenges and Opportunities*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018.
280. Sganga, Caterina. „A Decade of Fair Balance Doctrine, and How to Fix It: Copyright versus Fundamental Rights before the CJEU from Promusicae to Funke Medien, Pelham and Spiegel Online“. *European Intellectual Property Review* 41, 11 (2019): 672–682.
281. Sganga, Caterina. „A new era for EU copyright exceptions and limitations? Judicial flexibility and legislative discretion in the aftermath of the CDSM Directive and the trio of the Grand Chamber of the CJEU“. *ERA Forum* 21, 2 (2020): 311–339.
282. Shanks, Torrey. „The Rhetoric of Self-Ownership“. *Political Theory* 47, 3 (2019): 311–337.
283. Shattock, Ethan. „Self-regulation 2:0? A critical reflection of the European fight against disinformation“. *Harvard Kennedy School Misinformation Review* 2, 3 (2021): 1–8. https://misinformation.hks.harvard.edu/wp-content/uploads/2021/05/shattock_self_regulation_european_disinformation_20210531.pdf.
284. Shenkman, Carey, Dhanaraj Thakur, Emma Llanso, *Do you see what I see? Capabilities and Limits of Automated Multimedia Content Analysis*. Washington D. C.: The Center for Democracy and Technology (CDT), 2021.
285. Shipley, David E. „Derivative Works And Making Sense Of The Maxim That “Others Are Free To Copy The Original. They Are Not Free To Copy The Copy.”. *University of Dayton Law Review* 44, 231 (2019): 235–272.
286. Shrayberg, Ya L., K. Yu Volkova. „Features of Copyright Transformation in the Information Environment in the Age of Digitalization“. *Scientific and Technical Information Processing* 48, 1 (2021): 30–37.
287. Silbey, Jessica. „The Eureka Myth: Creators, Innovators, and everyday Intellectual Property“. *Legal Studies Research Paper Series* 15, 7 (2015): 1–15. <http://ssrn.com/abstract=2564768>.
288. Snow, Ned. „Moral Bars to Intellectual Property: Theory and Apologetics“. *UCLA Entertainment Law Review* 28, 1 (2021): 75–126.
289. Sobrino-Garcia, Itziar. „Copyright in the Scientific Community. The Limitations and Exceptions in the European Union and Spanish Legal Frameworks“, *MDPI publications* 8, 27 (2020): 1–15. <https://doi.org/10.3390/publications8020027>.
290. Soeryanto Soegoto, Eddy, R. B. Semesta, „Use of google AdSense for income generating activity“. *IOP Conference Series Materials Science and Engineering* 407, 1 (2018): 1–6. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/407/1/012065/pdf>.
291. Spindler, Gerald. „The Liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: Contravening prohibition of general monitoring duties?“. *JIPITEC* 10, 3 (2019): 344–374.
292. Spindler, Gerald. „Copyright Law and Internet Intermediaries Liability“. Iš *EU Internet Law in the Digital Era*, Tatiana Eleni Synodinou, 3–25. Cham: Springer Nature, 2020.
293. Spindler, Gerald. *Digital services act: Adapting commercial and civil law rules for commercial entities operating online: Legal assessment. Research Paper*. Brussels: European Union, 2020.

294. Spindler, Gerald. „Digital Content Directive And Copyright-related Aspects“. *JIPITEC* 12, 2 (2021): 111–130.
295. Spoerri, Thomas. „On Upload-Filters and other Competitive Advantages for Big Tech Companies under Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“. *JIPITEC* 10, 2 (2019): 173–186.
296. Stadler, Sara K. „Incentive and Expectation in Copyright“. *Hastings Law Journal* 58, 3 (2007): 433–478.
297. Stamatoudi, Irini, Paul Torremans, *EU Copyright Law. A Commentary*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021.
298. Stedman, Michael. „Mind the Value Gap: Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“. *SSRN* (2019), 1–40, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3810144.
299. St-Pierre, Paul G. „International Copyright in Historical Context: Who Are the Real Pirates?. Purdue University *Charleston Library Conference* (2018): 319–326.
300. Svedman, Megan. „Artificial Creativity: A Case Against Copyright for AI-Created Visual Artwork“. *IP Theory* 9, 1 (2020): 1–22.
301. Swenson, Brad. „Intellectual Property Protection through the Berne Convention: A Matter of Economic Survival for the Post-Soviet New Commonwealth of Independent States“. *Denver Journal of International Law and Policy* 21, 1 (1992): 77–102.
302. Tan, David. „Parody, Satire, Caricature and Pastiche: Fair Dealing Is No Laughing Matter“. Iš *The Cambridge Handbook of Copyright Limitations and Exceptions*, Shyamkrishna Balganes, Ng-Loy Wee Loon, Haochen Sun, 324–342. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
303. Tankovska, Hristina. „Hours of video uploaded to YouTube every minute 2007–2019“. Statista. Žiūrėta 2021 m. kovo 8 d. <https://www.statista.com/statistics/259477/hours-of-video-uploaded-to-youtube-every-minute/>.
304. Tate, Emily. „YouTube’s ContentID Copyright Infringement Flagging System Using its corporate-assuaging origins in *Viacom v. YouTube* as a jumping-off point for the way it’s been used and altered over the years“. *Boston College Intellectual Property & Technology Forum* 2 (2017): 1–16. <http://bcitpf.org/wp-content/uploads/2017/02/Formal-YouTube-ContentID-Tate.pdf>.
305. The European Copyright Society. „Comment of the European Copyright Society. Addressing Selected Aspects of the Implementation of Articles 18 to 22 of the Directive (EU) 2019/790 on Copyright in the Digital Single Market“. *JIPITEC* 2, 1 (2020): 132–148.
306. Thronson, Mark J., Gabrielle S. Roth ir Jon D. Grossman. *Intellectual Property Legal Opinions. Second Edition*. New York: Wolters Kluwer, 2021.
307. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
308. Tosza, Stanislaw. „Internet service providers as law enforcers and adjudicators. A public role of private actors“. *Computer Law and Security Review* 43 (2021): 1–17.
309. Toth, Andrea Katalin. „Algorithmic Copyright Enforcement And Ai: Issues And Potential Solutions, Through The Lens Of Text And Data Mining“. *Masaryk University Journal of Law and Technology* 13, 2 (2019): 361–388.
310. Trimble, Marketa. „Targeting Factors and Conflict of Laws on the Internet“. *The Review of Litigation* 40, (2020): 1–59.
311. Trosow, Samuel E. „The Illusive Search for Justificatory Theories: Copyright, Commodification and Capital“. *Canadian Journal of Law and Jurisprudence* 16, 2 (2005): 217–241.

312. Tūbaitė-Stalauškienė, Asta. „EU Copyright Law: Developing Exceptions and Limitations Systematically – An Analysis of Recent Legislative Proposals“, *Baltic Journal of Law & Politics* 11, 2 (2018): 155–181.
313. van Echoud, Mireille ir kt. *Harmonizing European Copyright Law. The Challenges of Better Lawmaking*. Alphen aan den Rijn: Kluwer International, 2009.
314. van Gompel, Stef. „Copyright, Doctrine and Evidence-Based Reform“, *JIPITEC* 8, 4 (2017): 304–310.
315. Wagner, Gerhard. „Haftung von Plattformen für Rechts- verletzungen (Teil 2)“. *GRUR* 5 (2020): 447–457.
316. Wang, Yifei. „Reforming Copyright Liability of Internet Service Providers from a User-Based Copyright Perspective“, *Advances in Economics, Business and Management Research* 651 (2022): 435–438.
317. Walton, Alexander. „Locke’s Theory of Intellectual Property: How Our Laws Are Unjustified“. The California State University. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://scholarworks.calstate.edu/downloads/zg64tr607?locale=fr>.
318. Weese, Joshua L. ir kt. „Parody Detection: An Annotation, Feature Construction, and Classification Approach to the Web of Parody“. Iš *Data Analytics in Digital Humanities*, Shalin Hai-Jew, 67–89. Cham: Springer International Publishing AG, 2017.
319. Westkamp, Guido. „Two Constitutional Cultures, Technological Enforcement and User Creativity: The Impending Collapse of the EU Copyright Regime?“. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 53 (2022): 62–93.
320. Wilman, Folkert. „The EU’s system of knowledge-based liability for hosting service providers in respect of illegal user content – between the e-Commerce Directive and the Digital Services Act“. *JIPITEC* 12, 1 (2021): 317–341.
321. Wilson, Blake. „Personhood and Property in Hegel’s Conception of Freedom“. *Polemos* 9, 1 (2019): 68–91.
322. Wimmers, Jörg. „The Out-of-court dispute settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals“. *JIPITEC* 12, 4 (2021): 381–401.
323. World Intellectual Property Organization. *Understanding Copyright and Related Rights*. Geneva: World Intellectual Property Organization, 2016.
324. World Intellectual Property Organization. *Alternative Dispute Resolution Mechanisms for Business-to-Business Digital Copyright – and Content – Related Disputes*. Geneva: WIPO, 2021.
325. Zapala, Inga. „Territorial scope of the authorization requirement and liability regime under Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the digital single market“. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 8 (2021): 827–849.
326. Zappin, Anthony ir kt. „YouTube Monetization and Censorship by Proxy: A Machine Learning Prospective Learning Prospective“. *Procedia Computer Science* 198 (2022): 23–32.
327. Zhang, Hongjiao, Fanhong Chen, „Implied license doctrine in copyright law: a typological framework“. *The Journal of World Intellectual Property* 25 (2022): 157–173.

PRANEŠIMAI MOKSLINIUOSE RENGINIUOSE

1. Borghi, Maurizio. „Copyright, property and personality. Note on Hegel“. Pranešimas konferencijoje CPIP Colloquium: Philosophical Approaches to IP, Hilton Head, SC, USA, 2018 m. gegužės 31 d.–birželio 1 d.
2. Goin, Alexis. „Content Recognition Tools On Digital Sharing Platforms: Proposals For The Implementation Of Article 17 Of The Eu Copyright Directive“. Pranešimas Conseil

supérieur de la propriété littéraire et artistique plenarinėje sesijoje, Paryžius, 2020 m. gruodžio 15 d.

KITI ŠALTINIAI

1. „Cambridge dictionary“. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/author>.
2. „Ginčas dėl „Content ID“ paraiškos“. Youtube žinynas. Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d.
3. <https://support.google.com/youtube/answer/2797454?hl=lt>.
4. „Įkėlimo ir atitikčių politika“. Youtube Žinynas. Žiūrėta 2022 m. vasario 21 d.
5. <https://support.google.com/youtube/answer/107129>.
6. „Kas yra „Continent ID“ paraiška?“. Youtube žinynas. Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d. https://support.google.com/youtube/answer/6013276?hl=lt&ref_topic=9282678.
7. „Lietuvių kalbos žodynas“. Žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d. <https://www.lietuviuzodynas.lt/zodynas/Parodija>.
8. „Lietuvių kalbos žodynas“. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d. <http://www.lkz.lt/?zodis=autorius&lns=-1&les=-1&id=01103420000>.
9. „Paslaugų teikimo sąlygos“. Youtube. Žiūrėta 2021 m. balandžio 20 d.
10. <https://www.youtube.com/static?template=terms>.
11. „Paslaugų teikimo sąlygos“. YoutubeLT. Žiūrėta 2022 m. sausio 12 d. <https://www.youtube.com/t/terms>.
12. „Pateikite vaizdo įrašo pašalinimo užklausą“. Youtube Studio. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d. https://studio.youtube.com/channel/UCDjTRpkcln8uoE_LlrjdlHg/copyright/history.
13. „Reporting infringement of your tracks“. Soundcloud Help Center. Žiūrėta 2021 m. balandžio 21 d. <https://help.soundcloud.com/hc/en-us/articles/115003565548>.
14. „Vimeo Copyright Policy“, Vimeo. Žiūrėta 2021 m. balandžio 25 d., <https://vimeo.com/dmca>.
15. „What are policies?“. Youtube Help. Žiūrėta 2022 m. gegužės 13 d. <https://support.google.com/youtube/answer/107383>.
16. „What is a Content ID Claim?“. Youtube Creator Academy. Žiūrėta 2021 m. kovo 2 d. https://creatoracademy.youtube.com/page/lesson/respond-to-content-id-claims_what-is-a-content-id-claim_list.
17. „Žodynai“. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d. <http://zodynai.igloro.info/z/logografas/>.
18. 2019 m. gegužės 24 d. pareikštas ieškinys byloje Lenkijos Respublika / Europos Parlamentas, Europos Sąjungos Taryba, Byla C-401/19“. InfoCuria. Žiūrėta 2021 m. kovo 2 d.
19. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216823&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8371710>.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Tomas Linas Šepetys

KŪRINIŲ PANAUDOJIMO PARODIJOS
TIKSLAIS TEISINĖ APSAUGA TURINIO
SKLAIDOS PLATFORMOSE
EUROPOS SĄJUNGOJE

Mokslo daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2024

Mokslo daktaro disertacija rengta 2019–2023 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:

Prof. dr. Paulius Pakutinskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkė:

prof. dr. Solveiga Vilčinskaitė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:

prof. dr. Ramūnas Birštonas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);

prof. dr. Raimundas Moisejevas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);

doc. dr. João Pedro Quintais (Amsterdamo universitetas, Nyderlandų Karalystė, socialiniai mokslai, teisė, S 001);

prof. dr. Andreas Rahmatian (Glazgo universitetas, Jungtinė Karalystė, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija bus ginama viešame teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2024 m. balandžio 9 d. 13 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.

Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

KŪRINIŲ PANAUDOJIMO PARODIJOS TIKSLAIS TEISINĖ APSAUGA
TURINIO SKLAIDOS PLATFORMOSE EUROPOS SĄJUNGOJE

SANTRAUKA

Tyrimo problematika. Gebėti teisiniu reguliavimu įtvirtinti kūrėjų, komercinių subjektų ir visuomenės interesų pusiausvyrą lieka vienas aktualiausių autorių teisės mokslinių klausimų ir praktinio įgyvendinimo uždavinių. Šiuolaikinėje Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje ši pusiausvyra suvokiama kaip sąžiningo minėtų visuomenės grupių interesų derinimo (angl. *fair balance*) paradigma. Šia paradigma palaikoma mintis vystyti tokius demokratinėse visuomenėse pripažįstamus idealus kaip kultūros ir mokslo plėtra, saviraiškos laisvė ir su kūrybiniu procesu bei jo rezultatais susijusių komercinių veiklų įgyvendinimas. Šių idealų įgyvendinimo ir autorių teisės reguliavimo ryšys aiškinamas tokiam reguliavimui priskiriamomis socialinės inžinerijos savybėmis. Autorių teisės pagrindu kūrybinės ir mokslinės informacijos vaisiams suteikiama turto – kontroliuojamos intelektualinės nuosavybės – dimensija, sukurianti ekonominį potencialą. Atitinkamai kyla prielaida intelektualinės nuosavybės komercinio realizavimo veikloms, į kurias įsitraukia ir patys kūrėjai, ir tarpininkai, rasti. Finansinės naudos gavimo prielaida formuoja eksponentinį kūrybinės informacijos asortimentą, kurio vartoseną plečia kultūrinį ir mokslinį diskursą visuomenėje ir taip atrandamas privačių ekonominių ir bendrųjų informacinių interesų visuomenėje sutarimas – paskirstytasis teisingumas (angl. *distributive justice*). Vadovaujantis bendrosios visuotinės naudos kriterijumi, manytina, kad Europos Sąjungos autorių teisės kokybės matu laikytinas kūrybinės veiklos skatinimo, ekonominės jos rezultatų vartosenos ir iš jos kylančių visuomenės informacinių poreikių tenkinimo kompromisą formuojantis teisinis reguliavimas.

Tokio reguliavimo pamatus kloja išimtinių autorių teisių institutas. Išimtinės autorių teisės yra teisinio reguliavimo instrumentas, suteikiantis kūrinių autoriams išimtinę turtinę jų panaudojimo ir prieigos prie jų kontrolę ir taip leidžiantis kūriniams įgyti disponuojamos intelektualinės nuosavybės pavidalą. Šiais aspektais išimtinės autorių teisės laikytinos čia aptartos autorių teisei keliamos privačių ir visuomeninių interesų darnos paradigmos įgyvendinimo instrumentu. Europos Sąjungos autorių teisės doktrinoje pagrįstai laikomasi požiūrio, kad kaip tik išimtinių autorių teisių suteikimas kūrėjams sąlygoja ne tik ekonominį kūrinių panaudos (vartojimo) sandorį tarp kūrėjų, tarpininkų ir vartotojų, bet ir socialinį kūrėjų sektoriaus ir visuomenės sandorį. Toks požiūris palaikomas ir Pasaulio intelektualinės nuosavybės organizacijos (angl. WIPO), šiai teigiant, jog išimtinės autorių teisės motyvuoja asmenį įsitraukti į kūrybinius procesus, kurti kultūrinį ir mokslinį turinį, transformuoti jį į prekę ir taip prisidėti prie išvestinės kultūros ir mokslo plėtros fenomeno. Šiam fenomenui paaiškinti būtina paminėti ir išimtinių autorių teisių ribojimus, reglamentuojamus Europos Sąjungoje,

taip pat terminuotą jų pobūdį ir konkrečias šių teisių galiojimo išimtis. Šiais aspektais funkcinio požiūriu išimtinės autorių teisės suvoktinos kaip ideali teisinė koncepcija individualią kūrėjo naudą transformuoti į kolektyvinę. Siekiant įvertinti, kaip iš tiesų Europos Sąjungos autorių teisė tenkina socialinio naudingumo sąjungos tarp kūrėjo ir visuomenės kriterijų, turi būti žvelgiama būtent į išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo parametrus.

Nepaisant konceptualaus išimtinių autorių teisių instituto gebėjimo įgyvendinti ekonominius kūrėjų ir socialinius visuomenės interesus, išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo teorinį problemišumą sąlygoja vertybinių požiūrių, įtvirtintų šių teisių reguliavimo pagrindimo teorijose, prieštaravimai. Pavyzdžiui, argumentai, palaikantys kūrėjų turtinių interesų apsaugą išimtinių autorių teisių reguliavimu ir išvelgiantys šios apsaugos kuriamą pridėtinę vertę visuomenei, reprezentuoja dominuojančią⁷⁴³ utilitarinę išimtinių autorių teisių idėją. Tačiau per pastarąjį dešimtmetį autorių teisės doktrinoje bendros išimtinių autorių teisių reguliavimo vertybinės pozicijos paieškos komplikavosi dėl vis labiau pasaulį persmelkiančio skaitmeninių technologijų taikymo ir poreikio išimtinių autorių teisių reguliavimo veikimą modifikuoti pagal technologinius suskaitmenintų kūrybinių industrijų veikimo ypatumus. Remiantis utilitariniu požiūriu, suponuojamas privilegijuotos kūrėjų interesų padėties leitmotyvas modernizuojant išimtinių autorių teisių reguliavimą ir pritaikant jo veikimą skaitmeninių technologijų sąlygojamai terpei.

Tačiau utilitariniam požiūriui prieštarauja informacinės išimtinių autorių teisių teorijos šalininkai. Pavyzdžiui, J. de Beer teigia, kad laikymasis utilitarinio požiūrio formuojant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turinį nuoseklus su vakarietiškoje demokratinėse civilizacijose pripažįstamomis vertybėmis, tokiomis kaip privačios intelektinės nuosavybės apsauga ir atlygis už visuomenės informacinei pažangai suteikiamą indėlį. Tačiau pernelyg ekspansyvus šių vertybių saugojimas vykstant kūrybinių industrijų skaitmeninimui gali neigiamai atliepti jų praktinį įgyvendinimą. Tai įkūnijama struktūriniais kūrinių komercinės vertės išgavimo pokyčiais, pastebimais skaitmeniniuose su kūrinių siejamuose verslo modeliuose. Kaip teigia N. Searle, Europos Sąjungos skaitmeninėse kūrybinėse industrijose matyti tendencija kūrinių komercinės vertės išgavimą sieti nebe su prieigos prie kūrinių informacijos apmokėtinumu, o su tuo, kad pasitelkus neribotą prieigą, didinama parduodamų reklamos skelbimo paslaugų vertė ar vystoma tam tikrų prekių ar paslaugų pardavimų strategija.⁷⁴⁴ Istoriniu požiūriu tokie pokyčiai nekelia nuostabos, mat komercinio kūrinių realizavimo strategijos formuojamos priklausomai nuo technologijos, apbruojančios tiek kūrinių parametrus, tiek jų panaudojimo ar vartojimo galimybes. Pavyzdžiui, ilgą

743 Atsižvelgiant į tai, kad tarptautinėje autorių teisių doktrinoje išreiškiamas požiūris, kad autorių teisės moksle būtent utilitarinės išimtinių autorių teisių reguliavimą grindžiančios idėjos laikytinos „dominuojančiomis“ (pavyzdžiui, Brad A. Greenberg, „Rethinking Technology Neutrality“, *Minnesota Law Review* 100 1495 (2016): 1503), šiame disertaciniame darbe autorius, sutikdamas su minėta pozicija, utilitarinę išimtinių autorių teisių teoriją apibrėžia kaip „dominuojančią“.

744 Nicola Searle, „Business Models and Copyright Reform: The Legal Business Model“, *SSRN* (2020): 9, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599891.

laikotarpį išimtinųjų autorių teisių teikiama išimtinė kūrinio viešo paskelbimo kontrole ir galimybe riboti prieigą prie kūrinio turinio buvo naudojama formuojant kūrinių komercinės vertės realizacijos grandinę nuo materialaus kūrinio gamybos iki jo pasiūlos mažmeninės prekybos tinkle už kūrinio paklausą atliepiančią rinkos kainą. O skaitmeninėse kūrybinėse industrijose, kūrinių komercinės vertės realizavimas atliekamas atvirkščiai: pasinaudojant interneto technologijos teikiama centralizuota informacine infrastruktūra siekiama padidinti vartotojų auditoriją ir sutelkti jos „prieaišumą“ kūriniui suteikiant nemokamą prieigą prie jo vartotojams, o tai vėliau išnaudojama apmokestintų kūrinio prenumeratų, kitų prekių ar paslaugų pardavimui arba reklamos vartojimui pasiekti.

Apžvelgti praktiniai kūrėjų komercinių interesų įgyvendinimo skirtumai informacinių technologijų raidos kontekste rodo besiformuojančius skirtingus kūrėjų lūkesčius: „tradicinių“ kūrinių verslo modelių atstovai neabejotinai palaikytų utilitarinį išimtinųjų autorių teisių reglamentavimo supratimą ir aukšto lygio išimtinųjų autorių teisių apsaugos kontrolę skaitmeninėje erdvėje, skaitmeninėse kūrybinėse industrijose specializuotų kūrinių verslo modelių naudos gavėjams tokia kontrolė nereikalinga. Šiais aspektais išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo perspektyva pasižymi kompleksišku užtikrinant praktinį įvairių kūrėjų komercinių kūrinių realizavimo modelių palaikymą, kartu plėtojant skaitmenines kūrybines industrijas. Išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominis naudingumas kūrėjams tampa tiesiogiai priklausomas nuo to, kaip šis reguliavimas gali atstovauti įvairiems technologiniams kūrinių komercinio realizavimo būdams ir jų technologiniam efektyvumui. Kitaip tariant, išimtinųjų autorių teisių reguliavimui tenka aristoteliškoji įstatymo, kaip nešališko tarpininko, prievolė reaguoti į visuomenės poreikius.⁷⁴⁵ Taigi išgrynintinas išimtinųjų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo kokybei atstovaujantis šio reguliavimo uždavinys: sudaryti palankias sąlygas kūrėjams, kurių komercinio naudojimo modeliai turi skirtingą santykį su išimtinųjų autorių teisių apsaugos taikymu, bendrai šiuos modelius įgyvendinti praktikoje. Atsižvelgiant į globalią kūrybinių industrijų skaitmeninę transformaciją ir tęstinį skaitmeninių technologijų taikymo šiose industrijose proveržį, neabejotina, kad minėto uždavinio reguliaciniai sprendiniai išliks aktualūs Europos Sąjungos autorių teisės mokslo objektas ateityje.

Skaitmeninių technologijų plėtra teikia ne tik inovacinių, bet ir griaunamąjį poveikį kūrėjų ekonominių interesų plėtrai, o kartu ir šiuos interesus saugančiam išimtinųjų autorių teisių reguliavimui. Dėl skaitmeninių technologijų kūrinių vartojimo įpročiai įgavo visuotinės medijos pavidalą. Be abejo, tai lėmė eksponentinį tokios kūrinių vartosenos augimą, tačiau kūrėjų, ligi tol kūrinius komerciškai realizavusių „tradiciniais“ su skaitmenine infrastruktūra nesusijusiais modeliais, pavyzdžiui, mažmeninėje prekyboje, išimtinės autorių teisės tapo itin pažeidžiamos. Šis pažeidžiamumas aiškinamas fundamentaliais interneto technologijos sukeltais pokyčiais ne tik kūrinių informacijos perdavimo infrastruktūrai, šią centralizuojant į globalų tinklą, bet ir technologine disponavimo kūriniais konvergencija, kai tokie veiksmai, tokie kaip

⁷⁴⁵ Aristotelis, *Politika* (Vilnius: Margi raštai, 2009), 120–121.

kūrinio atgaminimas, viešas paskelbimas, prieiga prie kūrinio, sujungiami į bendrą skaitmeninį lauką. Šie veiksniai susilpnino išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo apsaugą „tradicinių“ kūrėjų atžvilgiu – nebuvo sukurtas technologiškai efektyvus prevencinis poveikis vykdomų pažeidimų gausai. Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui pritaikius A. Allott įstatymo efektyvumo testą, nustatantį teisinio reguliavimo efektyvumo laipsnį pagal šiam reguliavimui keliamų tikslų ar poveikio praktinį įgyvendinimą, darytina prielaida, kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas nebėra efektyvus.

Tiriant Europos Sąjungos lygmeniu susiklosčiusias kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimo problemas skaitmeninėse kūrybinėse industrijose, doktrinoje kaip žalingas kūrėjų ekonominiams interesams išskiriamas turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius. Šias paslaugas teikiančios platformos, tokios kaip *Youtube*, *Vimeo*, ilgą laiką naudojosi Europos Sąjungoje taikoma atsakomybės už jose daromus išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymo išimtimi. Paskatų šioms platformoms imtis tokių pažeidimų prevencijos nebuvo, mat vartotojų, taip pat ir tokių, kurie neteisėtai viešai skelbia turinį, telkimas kuria sąlygas generuoti pelną iš platformose teikiamų reklamos skelbimo paslaugų. Kita vertus, doktrinoje pripažįstama ir technologinė šių platformų reikšmė vystant kūrybinės informacijos infrastruktūros spartą skaitmeninėje erdvėje ir taip prisidedant prie visuomeninio kultūrinio diskurso augimo. Taigi Europos Sąjungos kūrybinių industrijų susitelkimas į turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorių yra logiškas. Tačiau kone du dešimtmečius trūkstant reguliacinių sprendinių, užtikrinančių „tradicinių“ kūrėjų produkcijos panaudojimo kontrolę turinio dalijimosi internetu sektoriuje, išimtinių autorių teisių apsaugos laipsnis Europos Sąjungos kūrybinėse industrijose laikomas silpnu, o minėtų teisių efektyvumas – fiktyviu. Tokia padėtis netruko sulaukti visuotinio pasipiktinimo tarp Europos Sąjungos kūrėjų ir Europos Parlamento dėmesio, šiam išimtinių autorių teisių efektyvumo skaitmeninėje erdvėje dilemą pripažinus vienu iš esminių Europos Sąjungos teisėkūros prioritetų. Europos Komisijos tvirtinimu, šios dilemos ištakos sietinos su išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo nebylumu užtikrinant kūrybinių panaudojimo kontrolę turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje.

Reaguojant į susiklosčiusį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemišumą, 2019 m. priimta šiam reguliavimui modernizuoti skirta Direktyva 2019/790, turinti sukurti kūrėjų teises saugančią reguliacinę aplinką – skaitmeninę vidaus rinką.⁷⁴⁶ Šia direktyva reformuota išimtinių autorių teisių kontrolė, jos veikimo sritį išplečiant į turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorių. Direktyvos 2019/790 17 straipsniu panaikintos Elektroninės komercijos direktyvos 14 ir 15 straipsniuose įtvirtintos atsakomybės už autorių teisių pažeidimus išimties turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjams. Be to, nustatyti alternatyvieji reikalavimai įgyti viso platformose viešai skelbiamo turinio licencijas arba užtikrinti tokio turinio teisėtumą.

746 „2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB“, EUR-Lex, žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d.

Doktrinoje netrukta pastebėti, kad Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo įgyvendinimas galimai atnešų ribojamąjį poveikį tiek informacijos sklaidos galimybėms, tiek ir pačių kūrėjų komerciniams interesams, dėl to nenuostabu, kad Europos Sąjungos valstybės narės delsia įgyvendinti šį reguliavimą nacionaliniuose įstatymuose. Išvelgiamos situacijos, kai platformos, saistomos alternatyviųjų reikalavimų organizuoti turinio licencijavimo mechanizmus arba maksimaliomis pastangomis užtikrinti išimtinių autorių teisių pažeidimų prevenciją, lieka su vieninteliu praktiniu automatizuoto turinio monitoringo sprendiniu, t. y. išankstinės skaitmeninio turinio kontrolės įgyvendinimu. Toks Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimo poveikis byloja ne tik apie grėsmę riboti išvestinio parodijos ar karikatūros, pastišo žanro turinio sklaidą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, bet ir iš esmės apriboti galimybes vystyti šia sklaida ir neribota vartotojų prieiga prie minėtų žanrų turinio grindžiamą ekonominę kūrybinę veiklą bei tokiu būdu realizuoti turinį išimtinių autorių teisių pobūdį. Parodijos ar karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos problema, priėmus Direktyvą 2019/790, tampa ir doktrininė – kaip taikliai pažymi R. Birštonas, nors Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuota parodijos ar karikatūros, pastišo žanro kūrinių sklaida buvo numatyta kaip pasirenkamai Europos Sąjungos valstybių narių įgyvendintina išimtinių autorių teisių išimtis, Direktyvos 2019/790 17 straipsnio 7 dalimi šios išimties veikimas reglamentuotas kaip privalomas.⁷⁴⁷ Taigi Direktyvos 2019/790 17 straipsnis, užuot sugražinęs išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo tvarumą užtikrinant komercinius kūrėjų interesus turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, tik dar labiau pabrėžė šios problemos kompleksiskumą tiek praktiniu, tiek doktrininu lygmeniu, įtraukiant poreikį užtikrinti parodijos, karikatūros ar pastišo žanrų išvestinių kūrinių kūrinių sklaidą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisija pristatė Skaitmeninių paslaugų aktą. Po intensyvių derybų Europos Komisija ir Europos Parlamentas 2022 m. balandžio 22 d. priėmė susitarimą dėl galutinės Skaitmeninių paslaugų akto redakcijos. Skaitmeninių paslaugų aktu siekiama atnaujinti informacinės visuomenės paslaugų, taip pat ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų bendruosius veiklos reikalavimus, ir užtikrinti turinio sklaidos teisėtumo kontrolę.⁷⁴⁸ Nemaža Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo dalis, pavyzdžiui, 16 ir 20 straipsniai, skiriama išimtinių autorių teisių priežiūrai turinio dalijimosi internetu paslaugų sferoje. Doktrinoje laikomasi pozicijos, kad, preliminariuoju vertinimu, Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimu konkretizuojamos Direktyvos 2019/790 17 straipsnio prievolės ir jų įgyvendinimas, nustatant tokius procedūrinius išimtinių autorių teisių priežiūros mechanizmus kaip pranešimų

747 Ramūnas Birštonas, „Naujasis Autorių teisių įstatymas: pagrindinės naujovės (I dalis)“, TeisėPro, žiūrėta 2022 m. birželio 2 d., <https://www.teise.pro/index.php/2022/04/02/r-birstonas-naujasis-autoriu-teisiu-istatymas-pagrindines-naujoves-i-dalis/>.

748 „2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. sausio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2065&from=EN>.

apie šių teisių pažeidimus ir vidaus skundų nagrinėjimo sistemos. Šių sistemų funkcionalumas susiejamas su atsakomybės už neteisėtą turinį taikymu, numatant galimai tikslesnę ir praktiniu požiūriu optimalią išimtinių autorių teisių priežiūros autonominę sistemą platformose, kai atsakomybė už galimus išimtinių autorių teisių pažeidimus taikoma tik vartotojui inicijavus turinio moderavimo procesą.

Tačiau Skaitmeninių paslaugų akto reglamentavimo įgyvendinimas suponuoja problematiką apsaugant kūrėjų ekonominius interesus. Nors formaliai atsisakoma bendrojo turinio monitoringo idėjos, išvestinio parodijos ar karikatūros žanro turinio kūrėjų sektorius išlieka pažeidžiamas: siūlomos diegti minėtų teisių priežiūros priemonės reikalauja automatizuotos turinio analizės (algoritminio turinio moderavimo), kuri kelia didelių abejonių dėl gebėjimo įvertinti, ar kūrinys priskirtinas parodijos, karikatūros ar pastišo žanrams ir yra atgaminamas šių žanrų apibrėžiamais tikslais. Tai galimai sukurtų barjerus parodijos ar karikatūros žanro kūriniams autoriams vystyti ekonominę veiklą, tiesiogiai priklausomą nuo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų infrastruktūros ir neribojamos turinio prieigos. Ižvelgiamos ir papildomos grėsmės, tokios kaip piktnaudžiavimas naudojantis minėtomis pranešimų apie išimtinių autorių teisių pažeidimus procedūromis ir šių procedūrų nukreipimas prieš kitus kūrėjus.

Todėl pastarojo meto Europos Sąjungos teisėkūros pastangos užtikrinti įvairių kūrėjų komercinių interesų apsaugos visumą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose gali būti įvardijamos kaip euristinės, t. y. stokojančios veiksmingų reguliacinių sprendinių, ir formuojančios konfrontaciją tarp tradicinių kūrėjų ir kūrėjų, kuriems palanki centralizuota turinio viešo paskelbimo struktūra platformose, interesų atstovavimo. Ši situacija kūrybinės industrijos atstovus verčia nepasitikėti ne tik išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu, bet ir pačia Europos Sąjungos teisine sistema ir tokiu būdu šią sistemą diskredituoja kaip nenuoseklią turimų atstovauti visuomenės grupių atžvilgiu.

Taigi šiuolaikinio išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo paradigma papildoma dimensija, pagal kurią turi būti suderinti ne tik bendrieji kūrėjų ir visuomenės informacinės plėtos interesai skaitmeninėje eroje, bet ir rastas kompromisas tarp šioje eroje atsiradusios turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtos ir „tradicinių“ kūrėjų ekonominių interesų. Atitinkamai iškyla ir išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo poreikis. Tokio modernizavimo perspektyva doktrinoje laikoma sudėtinga: C. Angelopoulos teigimu, dėl santykinio naujumo ir besirandančių naujų reikšmių kūrėjų interesams, turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybė užtikrinant autorių teises yra viena mažiausiai ištirtų autorių teisės sričių. Šiuo aspektu tai tik dar labiau pabrėžia išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo poreikį: delsimas pateikti reguliacinius komercinių kūrėjų interesų derinimui sprendinius turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje neatstovauja pamatinio Europos Sąjungos teisės sistemai teisinio apibrėžtumo principo, o kūrėjams nesuteikiama konkrečių lūkesčių dėl komercinės savirealizacijos. Taigi kad išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas galėtų būti laikomas moderniu ir pagal laikmetį kokybiškai derintu kūrėjų, visuomenės

ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų interesus, jis privalo atsižvelgti į skirtingą kūrėjų komercinį santykį su turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėju: tiek palaikantį kūrinių sklaidą šių paslaugų platformose, tiek siekiantį ją užkardyti.

Dėl išdėstytų priežasčių šiuolaikinei Europos Sąjungos autorių teisei tenka itin sudėtingas uždavinys – suformuluoti tokį išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugos reguliavimą, kuris, nesukurdamas neproporcingos praktinės naštos turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams, garantuotų dualią naudą skirtingoms kūrėjų komercinės savirealizacijos strategijoms: tiek „tradicinėms“, grindžiamoms prieigos prie kūrinių informacijos kontrole, tiek skaitmeninėms, kurių efektyvumas priklauso nuo centralizuotos minėtų paslaugų teikėjų platformų struktūros našumo ir apimties, skleidžiant kūrinių informaciją, įskaitant ir automatizuotos minėtųjų teisių priežiūros pažeidžiamų parodijos, karikatūros ar pastišo žanrų produkciją. Kaip teigia G. Le Bon, kintant terminijai, pagrindiniu veiksniu laikomas visuomenės nepasitenkinimas terminu apibūdinamu veiksniu,⁷⁴⁹ Taigi kad išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje institutas būtų veiksmingas ir modernus, išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas turi būti modernizuojamas sprendiniais, kurių reglamentavimas ir taikymas tenkintų visos šiuolaikinės Europos Sąjungos kūrybinės bendruomenės lūkesčius, įskaitant ir apžvelgtus šią bendruomenę sudarančių kūrėjų ekonominių lūkesčių skirtumus.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, formuluojama pagrindinė **tyrimo mokslinė problema** – stokojama į išimtinių autorių teisių apsaugą Europos Sąjungoje nukreiptų teisinio reguliavimo sprendinių, kurie, nesuvaržydami turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų veiklos, bendrai atstovautų skirtingą priklausomybę nuo prieigos prie kūrinių informacijos kontrolės turintiems kūrinių ir parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių komercinio realizavimo modeliams turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Tyrimo objektu pasirinkti visuomeniniai santykiai, susiklostantys išimtinių autorių teisių ir jų apsaugos Europos Sąjungoje reguliavimu tiesiogiai ir netiesiogiai formuojant kūrėjų ir kitų Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės industrijos dalyvių ir vartotojų interesų tenkinimo galimybes. Atitinkamai šiuo tyrimu analizuojami su išimtinių autorių teisių įgyvendinimu turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje susijusių santykių reguliaciniai aspektai. Nemaža disertacinio darbo dalis skiriama išimtinių autorių teisių reguliavimo koncepcinėms idėjoms, esamam išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui ir susiklosčiusiems probleminiams tokio reguliavimo efektyvumo aspektams. Išimtinių autorių teisių įgyvendinimo Europos Sąjungoje teisiniai santykiai tyrime tiriami tokia apimtimi, kuria: 1) siekiama iširti šiuolaikinius kūrėjų ir kitų skaitmeninės kūrybinės industrijos dalyvių interesų įgyvendinimo būdus; 2) siekiama iširti šiuolaikinės išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje problemas, siejamas su „tradicinių“ kūrėjų interesų apsauga turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose; 3) siekiama iširti šių problemų sprendimo iniciatyvas Europos Sąjungoje ir jų problemišumą derant su parodijos, karikatūros ar

749 Gustave Le Bon, *Minios psichologija* (Vaga: Vilnius, 2011), 106.

pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimu, kad būtų rasti šio problemišku-
mo sprendiniai išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui modernizuoti.

Kitais aspektais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje įgyvendinimo santykiai
netiriami ir laikomi esančiais už šio tyrimo ribų. Įvertinus tai, kad Europos Sąjungos
skaitmeninėse kūrybinėse industrijose kūrėjų interesų įgyvendinimas tampa glaudžiai
susijęs su turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjų veiklos reguliavimu,
disertaciniame darbe skiriamas dėmesys šių paslaugų teisiniam reguliavimui, anali-
zuojamas tokio reguliavimo ryšys su išimtinių autorių teisių apsaugos ir kūrėjų komer-
cinių interesų įgyvendinimo galimybėmis.

Darbo aktualumas ir naujumas. Turint omenyje, kad Lietuvos Respublikos teisės
sistema paremta monizmo principu, su išimtinėmis autorių teisėmis susijusi Europos
Sąjungos teisėkūros institucijų vykdoma reguliacinė politika suponuoja aktualumą
ir nacionalinės teisėkūros plotmėje. Lietuvos Respublika, Europos Sąjungos valstybė
narė, neišvengiamai susiduria su Europos Sąjungos teisės perkėlimo ir įgyvendinimo
ar tiesioginio taikymo problematika. Šiuo atžvilgiu galimas reguliacinis Direktyvos
2019/790 nuostatų perkėlimo į nacionalinius įstatymus ir Skaitmeninių paslaugų akto
nuostatų taikymo ar interpretavimo konfliktas suponuoja problemas, kurių kyla Lietu-
vos Respublikos nacionalinei teisėkūrai. Šį problemišumą sustiprina tai, kad Lietuvos
Respublikai tenka iššūkis savo nuožiūra subendrintai įgyvendinti minėtų teisės aktų
nuostatas taip, kad būtų pasiekiami Europos Sąjungos institucijų išreikšti skaitmeni-
nės kūrybinės industrijos plėtros turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje ir
joje vyraujančių interesų pusiausvyros tikslai, užtikrinama nuosekli kūrėjų ekonomi-
nių interesų apsauga.

Su išimtinėmis autorių teisėmis susiję teisiniai santykiai turi tik jiems būdingų
ypatumų, kurių specifiką lemia tokie veiksniai kaip išimtinių autorių teisių įgijimo ir
naudojimosi jomis tvarka, šių teisių teikiama apsauga, disponavimo kūrinių apimtis
ir kt. Lietuvos Respublikos teisės sistemoje yra atkreipiamas dėmesys į šiuos veiksnius,
o išimtinės autorių teisės, su jomis susijusios teisės ir jų įgyvendinimo tvarka regla-
mentuojama Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Didelę
reikšmę šių teisių įgyvendinimui įgyjančių turinio dalijimosi internetu paslaugų teiki-
mo tvarka reglamentuojama Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų
įstatyme.

Dėmesys išimtinių autorių teisių reguliavimo institutui Lietuvos Respublikoje nėra
apribojamas įstatymų leidyba – nacionalinėje autorių teisės doktrinoje aptinkama ne-
mažai darbų, skiriančių dėmesį šiam institutui, tačiau jais koncentruojamasi į kon-
ceptinius šių teisių instituto pagrindus. Tarp tokių darbų paminėtina prof. dr. (HP) V.
Mizaro monografija „Autorių teisė“ (II tomas), kurioje pateikiamos fundamentalios
išimtinių autorių teisių prigimties ir funkcinės paskirties koncepcijos, analizuojamas
šių teisių katalogas pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisinį reglamen-
tavimą, pristatomi vertybiniai šių teisių įtvirtinimo teisiniu reguliavimu pagrindai. Ta-
čiau atkreiptinas dėmesys, kad V. Mizaro studijoje nėra analizuojami išimtinių autorių
teisių Europos Sąjungoje reguliavimo pritaikymo pagal Europos Sąjungos skaitmeni-
nės vidaus rinkos poreikius probleminiai aspektai ar jų sprendimo būdai.

Lietuvos Respublikos autorių teisės mokslo kontekste paminėtina ir M. Kiškio monografija „Interneto technologijų teisė“. Nors šia monografija M. Kiškis tiria bendruosius skaitmeninių technologijų raidoje kylančius probleminius aspektus įvairiose teisės ir jos įgyvendinimo srityse, nemažas dėmesys skiriamas išimtinių autorių teisių įgyvendinimo ypatumams skaitmeninėje erdvėje. Šių ypatumų tyrimas neabejotinai pravartus tiriant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemškumą skaitmeninių technologijų aspektu, tačiau stokojama išvalgų apie šių teisių instituto pertvarkymą pagal šiuolaikinius kūrėjų visuomenės poreikius ir galimybes Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje. Dėmesio šio teisės instituto reformai Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo iššūkių kontekste Lietuvos Respublikos autorių teisės doktrinoje nėra skiriama. Turint omenyje šių teisės aktų naujumą ir jų formuojamą potencialų nenuoseklumą kūrėjų ekonominių interesų atžvilgiu, atskleidžiama, kad Lietuvos Respublikoje trūksta aiškios mokslinės pozicijos, galinčios minėtų teisės aktų kontekste pateikti autorių teisės paradigmai atstovaujančio teisinio reguliavimo sprendinius.

Apžvelgtos aplinkybės, vertinamos disertaciniame darbe iškeltos mokslinės problemos kontekste, patvirtina disertacinio darbo *aktualumą*: disertaciniu darbu siekiama ne tik atskleisti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemškumą naujausių šį institutą papildančių Europos Sąjungos teisės aktų kontekste, bet ir pasiūlyti ilgalaikę praktinio šio reguliavimo tobulinimo perspektyvą atsižvelgiant į Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės industrijos realijas ir šios srities teisėkūros politikai iškelto tikslus. Kitaip tariant, šiuo disertaciniu darbu siekiama papildyti autorių teisės doktriną išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo suderinimo su Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės ekonomikos poreikiais tema. Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas šiuo metu yra pertvarkymų procese, kuris nulems ilgalaiķį šio reguliavimo (efektyvumo) vaidmenį Europos Sąjungos kūrybinėse industrijose. Mokslinis tyrimas, kuriuo be išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo būklės įvertinimo orientuojamasi ir į Europos Sąjungos teisėkūros institucijų požiūrį dėl šiuo reguliavimu siektino rezultato ir į išvalgas, kokiais reguliaciniais pakeitimais toks rezultatas galėtų būti pasiektas praktikoje, o turinio dalijimosi internetu paslaugų sektorius galėtų tapti kiekvienam autoriui patikima ekonomine erdve, Lietuvos Respublikos kaip Europos Sąjungos valstybės narės teisėkūros kontekste įgyja didelį reikalingumą. Disertaciniame darbe keliami mokslinė problema, atsižvelgiant į apžvelgtos Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių autorių teisės doktrinos nebylumą disertacinio darbo mokslinės problematikos atžvilgiu, patvirtina ir disertacinio darbo *naujumą*. Disertacinio darbo aktualumas neabejotinai atsiskleidžia tiek praktiniu pritaikymo teisėkūroje ir ekonominio poveikio kūrėjų industrijai, tiek ir teoriniu indėlio į doktriną aspektais.

Tyrimo tikslas – nustatyti nuo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų priklausomų parodijos, karikatūros, ar pastišo kūrinių komercinio naudojimo būdų ribojimo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimu priežastis ir sukurti šį ribojimą eliminuojančius sprendinius, užtikrinančius prieigos prie kūrinių kontrolės sąlygojamą kūrinių ekonominio naudojimo būdų veiksmingumą turinio dalijimosi

internetu paslaugų platformose.

Tyrimo tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo ekonominę funkciją ir jos įgyvendinimo problemišumą. Įvertinti, kaip turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje pasikeitė kūrinių komercinio naudojimo priklausymas nuo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje apsaugos. Atskleisti, koks tokio naudojimo santykis su Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte nustatytos išimtinių autorių teisių apsaugos išimties veiksmingumu;
2. Įvertinti, kokią įtaką atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymas turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams pagal Direktyvos 2019/790 17 straipsnį ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnį gali turėti sudarant neproporcingas kūrinių ir Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuotų kūrinių komercinio naudojimo sąlygas, kokią įtaką gali turėti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje ekonominės funkcijos realizavimui;
3. Atsižvelgiant į išanalizuotus Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio teisinio reguliavimo ypatumus, pateikti teisinio reguliavimo sprendinius, leidžiančius į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformas technologiškai integruotai ir efektyviai prisidėti prie skirtingų (įskaitant, *a priori*, parodijos, karikatūros, pastišo kūrinių) kūrinių komercinio naudojimo sąlygų suvienodinimo ir apsaugos.

Disertacinio darbo **reikšmė** gali būti atskleidžiama įvairiais praktinio vertingumo aspektais. Pirma, tyrimo rezultatai neabejotinai reikšmingi Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui, tobulinant su išimtinių autorių teisių užtikrinimu susijusias teisės aktų normas. Direktyvos 2019/790 reglamentavimo perkėlimo į nacionalinę teisę procesai patiria krizę regioniniu lygmeniu – pabrėžiama, kad sunku nuspėti tikrąjį praktinį tokio teisinio reguliavimo poveikį Europos Sąjungos kūrybinei industrijai. Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo kontekste atsirandant papildomam išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo kompleksiskumui, įstatymui leidėjui itin tampa pravarčios šiame disertaciniame tyrime pateikiamos kūrėjų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų komercinių interesų derinimo rekomendacijos. Antra, šiomis rekomendacijomis grindžiamas reguliacinių sprendimų priėmimas pademonstruotų išimtinių autorių teisių instituto praktinę atodairą suskaitmenintoms kūrybinėms industrijoms, suteiktų lūkesčių apibrėžtumo ir tikrumo pojūtį šių industrijų dalyviams, parodyt skaitmeninės kūrybinės industrijos veikimo principams adekvataus išimtinių autorių teisių reguliavimo būdus. Trečia, šių rekomendacijų įtraukimas į nacionalinį teisinį reguliavimą galimai sudarytų teigiamą įtaką ir praktiniam teisės įgyvendinimui išimtinių autorių teisių srityje, suteikiant šių teisių reguliavimui turinio dalijimosi internetu paslaugų srityje konkretumo ir atitinkamai palankesnes sąlygas formuoti nuoseklią šio reguliavimo įgyvendinimo nacionalinę teismų praktiką. Ketvirta, manytina, kad nuoseklios kūrėjų ekonominių interesų apsaugos nacionaliniame turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje reguliavimo sprendinių pateikimas ir aprovavimas ilgainiui reikštų ir didesnę kūrėjų ekonominės veiklos integraciją šiame sektoriuje. Tai leidžia daryti prielaidą apie galimą teigiamą ekonominę disertacinio darbo rezultatų

(jų pritaikymo) reikšmę.

Šio tyrimo reikšmė gali būti pagrindžiama ir per doktrininę prizmę. Autorių teisės doktrinoje laikomasi požiūrio, kad tęstinė skaitmeninių technologijų integracija į kūrybines industrijas neišvengiamai reorganizuoja išimtinėmis autorių teisėmis saugomų kūrėjų turtinių interesų įgyvendinimo procesus, todėl atsižvelgiant į šiuos technologinius pokyčius turi būti įvertinama šių teisių ir jų apsaugos reguliavimo struktūra. Kaip jau minėta, tokio įverčio poreikis akivaizdus Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės ekonomikos raidos kontekste. Šią dimensiją papildė Lietuvos Respublikos priklausomybės Europos Sąjungai saistomi įsipareigojimai Europos Sąjungos antrinei teisei išimtinių autorių teisių srityje, taip pat ir skaitmeninės vidaus rinkos politikai, kurios įgyvendinimas doktrinoje plačiai pripažįstamas kaip galintis suformuoti teorinį nenuoseklumą nacionaliniuose įstatymuose. Šio disertacinio tyrimo potencialas pateikti Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos politikai ir naujiems technologiniams kūrėjų interesų apsaugos poreikiams nuoseklius teisinio reguliavimo tobulinimo būdus leistų išvengti doktrininio nacionalinių teisės aktų konflikto su čia nurodytais jam keliamais reikalavimais.

Atsižvelgiant į tai, kad išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje šiuolaikinės koncepcijos problematika Lietuvos Respublikos autorių teisės moksle praktiškai nėra analizuota, tikimasi, kad disertacinis tyrimas prisidės prie Lietuvos Respublikos teisės doktrinos šioje srityje. Viliamasi, kad disertaciniu tyrimu Lietuvos Respublikos teisės moksle bus paskleista idėja, skatinanti tolimesnes išvalgas apie išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje šiuolaikiško reguliavimo problemą ir mokslinius šios srities tyrimus. Taigi manytina, kad šis tyrimas bus pravartus, Lietuvos Respublikos autorių teisės mokslo doktriną papildantis šaltinis.

Atsižvelgiant į čia pagrįstą disertacinio tyrimo problemos aktualumą, naujumą ir tyrimo reikšmę, **formuluojami ginamieji disertacijos teiginiai:**

1. Turinio dalijimosi internetu paslauga sukūrė dvilypę išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turtinę naudą kūrėjams: galimybę riboti prieigą prie kūrinių ir apsaugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių padarymą viešai prieinamais turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.
2. Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas rodo paradoksalų praktinį rezultatą. Sustiprinus kūrėjų turtinių interesų apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, panaikintas parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių viešo paskelbimo teisės veiksmingumas ir turtinė šios teisės nauda kūrėjams.
3. Parodijos, karikatūros ar pastišo ir kito pobūdžio kūrinių išimtinių autorių teisių turtinei naudai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose būtinos papildomos šių teisių apsaugos sąlygos. Teisėtas šių teisių turėtojas privalo autentifikuotis ir pateikti saugomo kūrinio pavyzdį. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas privalo saugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių apmokestinimo teisę ir algoritmu nustatinėti šiuos kūrinius pagal parodijuojamo kūrinio ir parodijos autoriaus kūrybinių elementų tarpusavio proporcingumą.

Turint omenyje tai, jog išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo

modernizavimo tema yra itin plati, apimanti įvairias visuomeninių santykių sritis ir su jomis susijusius aspektus, disertacinio tyrimo objektu yra pasirinkti šio tyrimo temos klausimai, kurie, autoriaus įsitikinimu, yra patys reikšmingiausi ir kuriems reikalinga nuodugni bei išsami mokslinė analizė. Atsižvelgiant į tai, formuotina **disertacinio darbo struktūra**:

Siekiant suformuoti šiuolaikinio išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo kriterijus, *pirmoji* disertacinio darbo dalis skiriama išmintinių autorių teisių institutui ir šio instituto reguliavimo specifiką formuojantiems veiksniams išanalizuoti ir nustatyti fundamentaliąsias šių teisių instituto veikimo problemas. Tyrimo objektui ir su šiuo objektu susijusiems visuomeniniams santykiams apibrėžti tyrimas pradeda nuo pačios autorių teisės, išmintinių autorių teisių instituto ir jį sudarančių svarbiausių kategorijų sampratos atskleidimo, šių teisių reguliavimo funkcinės socialinės, ekonominės ir kultūrinės reikšmės nustatymo, išmintinių autorių teisių reguliavimą grindžiančių filosofinių pagrindų, principų ir doktrinoje pateikiamų vertybinių perspektyvų apie šių teisių reguliavimo formaciją aptarimo.

Turint omenyje, kad išmintinių autorių teisių reguliavimo koncepcija daugiausia priklauso nuo išmintinių autorių teisių reguliavimo politikos, t. y. vertybinių nuostatų, kuriomis grindžiamas išmintinių autorių teisių reguliavimas, disertaciniame darbe apžvelgiamos perspektyvos, atsispindinčios utilitarinėje, asmeninėje ir informacinėje teorijoje. Darbe dėmesys skiriamas pamatinių nuostatų, kaip turi būti formuojamas išmintinių autorių teisių reguliavimas, išgryninimui minėtose teorijose, taip pabrėžiant nusistovėjusį teorinių sampratų apie kūrėjų, visuomenės ir kitų skaitmeninės kūrybos rinkos dalyvių interesų priežiūrą, konfliktą ir šių interesų konkurenciją įgyvendinant reguliacinę išmintinių autorių teisių politiką, formuojant ekonominį išmintinių autorių teisių reguliavimo vaidmenį visuomenėje. Ypatingas dėmesys skiriamas utilitarinei ir informacinei išmintinių autorių teisių reguliavimo doktrinoms, turint omenyje, jog kaip tik šių teorijų akcentuojamų kūrėjų ir visuomenės interesų kompromiso idėjos pagrindu racionalizuojamas visuomenėje vyraujančių interesų grupių pusiausvyrą užtikrinantis išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas. Pirmojoje disertacinio darbo dalyje taip pat apžvelgiamas išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas, šio reguliavimo specifika Europos Sąjungos valstybių narių teisiniame reglamentavime, įvardijami šio reguliavimo ypatumai ir charakteristikos. Konstatuojamos esminės skaitmeninių technologijų plėtros Europos Sąjungos kūrybinėse industrijose prielaidos išmintinių autorių teisių reguliavimo efektyvumo sumažėjimui ir šių prielaidų pagrindu apibrėžiamas išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo problemiškas užtikrinant „tradicinių“ kūrėjų ekonominius interesus.

Antrojoje disertacinio darbo dalyje tiriama įgyvendinamo išmintinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo problematika. Tiriamos Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatos, nukreiptos į minėtų teisių apsaugos stiprinimą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, apžvelgiamas ir įvertinamas praktinis poveikis, kaip šių teisės aktų perkėlimas į nacionalinius įstatymus ar tiesioginis taikymas paveiktų: 1) turinio dalijimosi internetu paslaugos veiksmingumą; 2) nuo turinio dalijimosi internetu paslaugos priklausomų parodijos, karikatūros

ar pastišo išvestinių kūrinų komercinio naudojimo sąlygas. Atitinkamai, išgryninami tokio reguliavimo probleminiai aspektai, teorinės šių probleminių aspektų atsiradimo dingstys teisėkūros procese. Šiame kontekste, trumpai apžvelgiamas ir bendrosios teisės tradicijos valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungoje, analogiškas reguliavimas siekiant susidaryti išpūdį apie reguliavimo tendencijas valstybėse, kuriose iš esmės susiformavo turinio dalijimosi internetu paslauga ir sukaupta didžiausia šios paslaugos veikimo patirtis. Siekiant nustatyti siektino išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo kriterijus, analizuojama Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos koncepcija, ja keliami išimtinių autorių teisių apsaugos reikalavimai. Įvertinamas santykis tarp šių reikalavimų ir jiems tenkinti skirtu teisiniu reguliavimu sukuriama poveikio turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams bei su jais bendradarbiaujančiams kūrėjams.

Trečiojoje disertacinio darbo dalyje tiriami išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo tobulinimo būdai. Šie būdai formuluojami atsižvelgiant į antrojoje disertacinio darbo dalyje ištirtus Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo ypatumus, sukuriančius keblumą užtikrinti skirtingą priklausomybę nuo kūrinų panaudojimo kontrolės turinčių kūrėjų komercinių strategijų bendrą palaikymą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Modelinės analizės pagrindu iliustruojama, kokie reguliaciniai sprendiniai leistų išspręsti čia minėtą kūrėjų interesų praktinio suderinimo uždavinį, integruoti efektyvias parodijas, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinų sklaidos užtikrinimo priemones ir suformuluoti konkrečias šių interesų apsaugą užtikrinančių išimtinių autorių teisių reguliavimo tobulinimo rekomendacijas.

Nors kūrinų panaudojimo reguliacinę kontrolę Europos Sąjungos mastu apima ir daugiau institutų, tokių kaip išimtinės neturtinės autorių teisės, atsižvelgiant į disertacinio tyrimo mokslinę problemą ir disertacinio darbo apimtį, disertacinio darbo autoriaus subjektyviu vertinimu, pasirinkti patys reikšmingiausi ir aktualiausi su kūrinų panaudojimo reguliavimu Europos Sąjungoje susiję probleminiai aspektai. Disertaciniu darbu orientuojamasi į esminius, kūrybos rezultatų komercinio eksploatavimo galimybes skaitmeninėje erdvėje formuojančius teisinio reguliavimo aspektus ir tokio reguliavimo tobulinimo galimybes, kurių svarbą pabrėžia ir Europos Komisija. Autoriaus pasirinkimas sutelkti disertacinį tyrimą į išimtinių turtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą motyvuojamas doktrinoje pabrėžiamu poreikiu doktriną pildyti šia tema dėl įžvelgiamų grėsmių esamomis šių teisių reguliavimo naujinimo pastangomis apriboti Europos Sąjungos kūrybinės ekonomikos plėtrą. Taigi disertacinio tyrimo objektas formuluojamas atsižvelgiant tiek Europos Sąjungos institucijų, tiek doktrinos suponuojamu poreikiu prisidėti prie teorinių išimtinių autorių teisių reguliavimo tyrimų diskurso.

TYRIMŲ APŽVALGA

Lietuvos Respublikos teisės moksle nėra kompleksiskai išnagrinėtas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo problemiškas

Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo kontekste. Išimtinų autorių teisių institutas tiriamas fragmentiškai, tik „visą“ autorių teisę apimančiuose mokslininkų darbuose, kurie nėra orientuoti į išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą. Tarp jų paminėtinas bene pirmasis tokio pobūdžio darbas – prof. dr. (HP) V. Mizaro 2009 m. pasirodžiusi monografija „Autorių teisė“ (II tomas)⁷⁵⁰. Monografijoje ne tik tarptautiniu, europiniu bei nacionaliniu lygmeniu apžvelgiamas išimtinų autorių teisių ir visos autorių teisės reguliavimas, bet ir skiriamas dėmesys išimtinų autorių teisių reikšmei ir jų įgyvendinimo ypatumams skaitmeninėje erdvėje. Prie minėto pobūdžio darbų priskirtini 2010 m. R. Birštono, D. Klimkevičienės ir N. J. Matulevičienės išleistas vadovėlis „Intelektinės nuosavybės teisė“⁷⁵¹, 2011 m. – M. Stonkienės mokomoji knyga „Intelektinės nuosavybės teisė. Autorių teisė“⁷⁵². Abiejuose leidiniuose dėmesys skiriamas išimtinų autorių teisių sampratai ir reguliavimui.

Išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje instituto tyrimas Lietuvos Respublikos autorių teisės moksle 2020 m. papildytas R. Birštono ir J. Liauksminaitės vadovėliu „Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose“⁷⁵³. Vadovėlyje ne tik kalbama apie autorių teisių sistemą, išgryninamos Lietuvos Respublikoje ir daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių reglamentuojamos turtinės autorių teisės, bet ir pateikiama informacija apie esamą tarptautinį, Europos Sąjungos ir nacionalinį išimtinų autorių teisių reguliavimą. Tačiau vadovėlyje labiau linkstama nagrinėti visą intelektinės nuosavybės teisės sistemą ir pristatoma bendra autorių teisės apžvalga. Todėl galima sakyti, kad čia minėtuose mokslo darbuose, Lietuvos Respublikos autorių teisės moksle, išryškėja tendencija autorių teisę tyrinėti kaip visą teisės sritį, neskiriant dėmesio šiuolaikinėms problemoms, su kuriomis susiduriama išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo srityje. Minėti mokslo darbai, kuriuose kalbama apie išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimą, yra labiau apžvalginio, mokomojo pobūdžio, dėl to nėra iškeliama aktualiausias šiuolaikinės minėtų teisių reguliavimo problemos ir nepateikiama galimų šių problemų reguliacinių ar kito pobūdžio sprendinių. Taigi galima teigti, kad išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo institutas ir su juo siejama modernizavimo problematika Lietuvos Respublikos teisės moksle buvo tirta tik netiesiogiai, neskiriant dėmesio šioms teisiniams santykiams priskiriamai probleminei specifikai. Šios priežastys paskatino disertacijos autorių darbe vadovautis daugiausia užsienio mokslininkų tyrimų medžiaga.

Užsienio teisės moksle skiriama daugiau dėmesio išimtinų autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo temai ir konceptualiam šio teisės instituto iliustravimui. Nors disertacinio tyrimo tematika suponuoja kontinentinės teisės šaltinių aktualumą,

750 Vytautas Mizaras, *Autorių teisė*. II tomas (Vilnius: Justitia, 2009).

751 Ramūnas Birštonas, Danguolė Klimkevičiūtė ir Nijolė Janina Matulevičienė, *Intelektinės nuosavybės teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2010).

752 Marija Stonkienė, *Intelektinės nuosavybės teisė. Autorių teisė* (Vilnius: Europos socialinis fondas, 2011).

753 Ramūnas Birštonas, Jūratė Liauksminaitė, *Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020).

bendrosios teisės tradicijos atstovų, tokių kaip T. Flew⁷⁵⁴, P. Goldstein ir B. Hugenholtz⁷⁵⁵, D. Gervais⁷⁵⁶, J. C. Ginsburg⁷⁵⁷, I. Stamatoudi ir P. Torremans⁷⁵⁸, moksliniuose darbuose pateikiamos išimtinių autorių teisių veiksmingumo svarbos ir praktinės reikšmės įžvalgos rodo, kad egzistuoja doktrininiai pagrindai diskusijai apie išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumą. Bendrosios teisės tradicijos šaltinių tarpe itin reikšmingas J. Hughes indėlis atskleidžiant transformuojančio naudojimo instituto reikšmę ir turinį bei pateikiant parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių kvalifikavimo kriterijus⁷⁵⁹.

Užsienio teisės moksle gausiai apžvelgiama skaitmeninių technologijų įtaka išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimui, šio reguliavimo problemiško ir pakitusios šių teisių veiksmingumo sampratos aspektais. Technologiniai aspektai, suformavę išimtinių autorių teisių reguliavimo apsaugos pažeidžiamumą skaitmeninėje erdvėje, tiriami B. J. Jütte⁷⁶⁰, S. Yanisky-Ravid⁷⁶¹, L. Guibault ir J. P. Quintais⁷⁶², I. Atasanova⁷⁶³ mokslinėse publikacijose. Šis pažeidžiamumas arba išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje veiksmingumo trūkumas, ypač pasireiškiantis turinio dalijimosi

754 Terry Flew, „Copyright and Creativity: An Ongoing Debate in the Creative Industries“, *International Journal of Cultural and Creative Industries* 2, 3 (2015): 4–17, https://www.researchgate.net/publication/260267099_Copyrights_and_copyrights_Copyright_law_and_the_digital_economy.

755 Paul Goldstein, P. Bernt Hugenholtz, *International Copyright – Principles, Law and Practice 4th Edition* (Oxford: Oxford University Press, 2019).

756 Daniel Gervais, *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019).

757 Jane C. Ginsburg, „Overview of Copyright Law“, *Columbia Public Law Research Paper No. 14-518* 14, 518 (2016): 1–30; Jane C. Ginsburg, „Fair Use in the United States: Transformed, Deformed, Reformed?“, *Singapore Journal of Legal Studies* (2020): 265–294.

758 Irini Stamatoudi, Paul Torremans, *EU Copyright Law. A Commentary* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021).

759 Justin Hughes, „Rules, Standards and Copyright Fair Use“, *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 1–61, <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizlrev1.pdf>. Justin Hughes, „The *Sub Rosa* Rules Of Copyright Fair Use“, *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 2–50, <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizlrev1.pdf>.

760 Bernd Justin Jütte, „Digital Copyright condensed“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 15, 5 (2020): 405–406.

761 Shlomit Yanisky-Ravid, „Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective“, *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality 2020* (2020): 1–26, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3822753.

762 Lucie Guibault, Joao Pedro Quintais, „Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU“, *IRIS Plus* 4 (2014): 7–37.

763 Irina Atasanova, „Copyright Infringement in Digital Economy“, *The Journal of Law and Economics* 1, 1 (2019): 13–22.

internetu paslaugų platformose, atskleidžiamas S. Bechtold⁷⁶⁴, I. E. Alba⁷⁶⁵, F. Ferri⁷⁶⁶, F. Wilman⁷⁶⁷, P. Bernt Hugenholtz ir M. Kretschmer⁷⁶⁸ mokslinėse publikacijose. O naujoviški būdai, kaip išimtinės autorių teisės ekonomiškai kūrėjų gali būti realizuojamos interneto erdvėje, į kurios šių teisių reguliavimas turėtų atsižvelgti, tiriami N. Searle⁷⁶⁹, P. K. Yu⁷⁷⁰ mokslinėse publikacijose.

Apžvelgiant užsienio autorių teisės doktriną, tyrinėjančią išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizacijos problemišumą, išskirtini G. Priora⁷⁷¹

764 Stefan Bechtold, „Deconstructing Copyright“, iš *Copyright Reconstructed. Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B.V., 2018), 59–82.

765 Isabel Espin Alba, „Online content sharing service providers' liability in the directive on copyright in the Digital Single Market“, *UNIO – EU Law Journal* 6, 1 (2020): 100–114.

766 Federico Ferri, „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market“, *China-EU Law Journal* (2021): 21–38.

767 Folkert Wilman, „The EU's system of knowledge-based liability for hosting service providers in respect of illegal user content – between the e-Commerce Directive and the Digital Services Act“, *JIPITEC* 12, 1 (2021): 317–341.

768 P. Bernt Hugenholtz, Martin Kretschmer, „Reconstructing Rights: Project Synthesis and Recommendations“, iš *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Wolters-Kluwer, 2018), 1–10.

769 Nicola Searle, „Business Models and Copyright Reform: The Legal Business Model“, *SSRN* (2020): 1–25, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599891; Nicola Searle, „Business Models, Intellectual Property and the Creative Industries: A Meta-analysis“, *CREATE Working Paper* 2017, 09 (2017): 1–51.

770 Peter K. Yu, „Increased Copyright Flexibilities for User-Generated Creativity“, „Increased Copyright Flexibilities for User-Generated Creativity“, iš *Reforming Intellectual Property*, Gustavo Ghidini, Valeria Falce (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022), 307–318.

771 Giulia Priora, „Catching sight of a glimmer of light: Fair remuneration and the emerging distributive rationale in the reform of EU Copyright Law“, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 330–343.

J. P. Quintais⁷⁷², G. Spindler⁷⁷³, M. Stedman⁷⁷⁴, F. Ferri⁷⁷⁵, M. Husovec⁷⁷⁶, G. Frosio⁷⁷⁷, E. Rosati⁷⁷⁸ tyrimai. Šių mokslininkų darbuose pateikiamas kritinis analitinis požiūris į Direktyvos 2019/790 17 straipsnio praktinio įgyvendinimo būdus ir jų formuojamas kūrėjų ekonominių interesų realizavimo problemas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Šiuo aspektu apžvelgti tyrimai reikšmingi disertaciniame darbe analizuojamai Direktyvos 2019/790 17 straipsnio problematikai įvertinti ir išryškinti šios problematikos parametrus, t. y. būtent kokie reguliaciniai Direktyvos 2019/790 aspektai formuoja takoskyrą tarp šio teisės akto reguliavimu siekiamų kūrėjų ekonominių interesų apsaugos tikslų ir šio reguliavimo galimo neigiamo poveikio kūrėjų ekonominių interesų įgyvendinimui turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Siekiant objektyviai įvertinti Direktyvos 2019/790 reguliavimą šiam teisės aktui keliamų tikslų kontekste, disertaciniam darbui aktualūs ir Europos Sąjungos institucijų parengti Direktyvos 2019/790 lydymieji dokumentai (pranc. *travaux preparatoires*). Šių dokumentų svarba pasireiškia siekiant atskleisti Europos Sąjungos skaitmeninės vidaus rinkos teisėkūros politikos gaires ir apibrėžti skaitmeninės vidaus rinkos reguliavimu siekiamus įveikti iššūkius autorių teisių srityje. Tarp svarbiausių dokumentų

772 Joao Pedro Quintais, „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical look“, *European Intellectual Property Review* 42, 1 (2020): 28–41.

773 Gerald Spindler, „The Liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: Contravening prohibition of general monitoring duties?“, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 343–374.

774 Michael Stedman, „Mind the Value Gap: Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market“, *SSRN* (2019): 1–40, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3810144.

775 Federico Ferri, „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market“, *China-EU Law Journal* (2021): 21–38.

776 Joao Pedro Quintais, Martin Husovec, „How to License Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms“, *GRUR International* 70, 4 (2021): 325–348; Martin Husovec, „The Promises of Algorithmic Copyright Enforcement: Takedown or Staydown? Which Is Superior? And Why?“, *Journal of Law and the Arts* 42, 53 (2018): 53–84.

777 Giancarlo F. Frosio, „Reforming the C-DSM Reform: a User-Based Copyright Theory for Commonplace Creativity“, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51, 6 (2020): 709–750.

778 Eleonora Rosati, „The legal nature of Article 17 of the Copyright DSM Directive, the (lack of) freedom of Member States and why the German implementation proposal is not compatible with EU law“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 11 (2020): 874–878; Eleonora Rosati, „Five considerations for the transposition and application of Article 17 of the DSM Directive“, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 265–270.

paminėtini Europos Komisijos komunikatai⁷⁷⁹ ir Europos Parlamento rezoliucijos⁷⁸⁰. Šių dokumentų svarba disertacijos tyrime aiškintina juose pateikiamais vertybiniais prioritetais, kurie turėtų būti tausojami formuojant suderintą Europos Sąjungos autorių teisių reguliavimą, kitaip tariant, jais išgryninami kokybiniai išimtinių autorių teisių reguliavimo naujinimo reikalavimai.

Disertaciniam tyrimui itin reikšminga užsienio teisės doktrina, kurioje apžvelgiama Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas ir analizuojami probleminiai šio teisinio reguliavimo aspektai potencialiai ribojant kūrėjų ir turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų ekonominius interesus. Šie apžvelgiami A. Savin⁷⁸¹, M. Barcentewicz⁷⁸², J. Barata⁷⁸³ ir J. P. Quintais ir S. F. Schwemer⁷⁸⁴ studijose, tarp jų pastaroji išskirtina

779 „2015 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, Europos Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija COM(2015) 192 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. liepos 7 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>; „2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas poveikio vertinimo santrauka dėl ES teisės aktų dėl autorių teisių modernizavimo SWD(2016) 302 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. balandžio 28 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016SC0302&from=EN>; „2016 m. gegužės 25 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Interneto platformos ir bendroji skaitmeninė rinka Europos galimybės ir uždaviniai COM(2016) 288 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0288&from=EN>; „2018 m. gegužės 15 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui. Užbaigimas rengiant patikimą Skaitmeninę vidaus rinką visiems COM (2018) 320 final“, Europos Komisija, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/completing-trusted-digital-single-market-all>.

780 „2015 m. liepos 9 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo įgyvendinimo (2014/2256(INI))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. balandžio 7 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0273_LT.html; „2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI) (2018/C 011/06))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. liepos 9 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016IP0009&from=EN>; „2017 m. birželio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl interneto platformų ir Bendrosios skaitmeninės rinkos (2016/2276(INI))“, Europos Parlamentas, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 1 d., https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_LT.html.

781 Andrej Savin, „The EU Digital Services Act: Towards a More Responsible Internet“, *Journal of Internet Law* 24, 7 (2021): 15–25.

782 Mikołaj Barcentewicz, „The Digital Services Act: Assessment and Recommendations“, *SSRN* (2021): 1–17, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3874961.

783 Joan Barata ir kt., *Unravelling the Digital Services Act Package. A Publication of the European Audiovisual Observatory* (Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2021); Joan Barata, „The Digital Services Act and Its Impact on the Right to Freedom of Expression: Special Focus on Risk Mitigation Obligations“, *DSA Observatory*, žiūrėta 2022 m. vasario 4 d., <https://dsa-observatory.eu/2021/07/27/the-digital-services-act-and-its-impact-on-the-right-to-freedom-of-expression-special-focus-on-risk-mitigation-obligations/>.

784 Joao Pedro Quintais, Sebastian Felix Schwemer, „The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special is Copyright?“, *European Journal of Risk Regulation* 13, 2 (2022): 191–217.

kaip pateikianti dalinę lyginamąją Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo analizę. Poveikio kūrėjų ekonominių interesų kritinio vertinimo aspektu itin reikšminga J. Wimmers mokslinė publikacija „The Out-of-court dispute settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals“⁷⁸⁵, joje apžvelgiami galimi piktnaudžiavimo procedūrinėmis turinio moderavimo sistemomis, reglamentuojamomis Skaitmeninių paslaugų akte, scenarijai.

Turint omenyje, kad disertaciniu tyrimu siekiama pateikti pasiūlymus, kaip turi būti modernizuojamas išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas, tai neabejotinai reiškia disertacinio tyrimo sąsają su minėtųjų teisių reglamentavimo Europos Sąjungoje teisėkūros ypatumais. Šiuo atžvilgiu tampa aktualūs teisėkūros doktrinos ir Europos Sąjungos teisėkūros politiką ir jos poveikį išimtinių autorių teisių reguliavimui tiriantys mokslo darbai. Tarp tokių paminėtina T. Meyer studija „The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control“⁷⁸⁶. Joje, be kita ko, analizuojama, kaip išimtinių autorių teisių panaudojimo kontrolės stiprinimo siekiai gali formuoti teisinį reguliavimą, ribojantį šių teisių ekonominio panaudojimo galimybes.⁷⁸⁷ Išimtinių autorių teisių panaudojimo kontrolės stiprinimo ir šių teisių ekonominio efektyvumo sumažėjimo ryšys apžvelgiamas ir G. Frosio monografijoje „Reconciling copyright with cumulative creativity“⁷⁸⁸, S. van Gompel mokslinėje publikacijoje „Copyright, Doctrine and Evidence-Based Reform“⁷⁸⁹. Šie moksliniai tyrimai disertaciniame darbe reikšmingi ne tik atskleidžiant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo svarbą lanksčiai prisitaikyti prie kintančių technologinių šių teisių ekonominių realizavimo sąlygų, bet ir pabrėžiant teisėkūros požiūrio, nukreipto į vienareikšmio kūrinių panaudojimo kontrolės stiprinimą skaitmeninėje erdvėje, praktinį ribotumą užtikrinant kūrėjų ekonominių interesų visetą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

Didelę reikšmę disertacinio tyrimo gebėjimui pasiūlyti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo sprendinius, integruojančius algoritminio turinio moderavimo taisykles ir vienijančius bendrą skirtingų kūrėjų komercinių strategijų efektyvumą turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, atlieka M. Lambrecht mokslinė publikacija „Free Speech by Design. Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive“⁷⁹⁰. Šioje mokslinėje publikacijoje

785 Jörg Wimmers, „The Out-of-court dispute settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals“, *JIPITEC* 12, 4 (2021): 381–401.

786 Trisha Meyer, *The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control* (Palgrave Macmillan: Brussels, 2017).

787 *Ibid.*

788 Giancarlo Frosio, *Reconciling copyright with cumulative creativity* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018).

789 Stef van Gompel, „Copyright, Doctrine and Evidence – Based Reform“, *Jipitec* 8, 4 (2017), 304–310, https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-8-4-2017/4638/JIPITEC_8_4_2017_304_van_Gompel.

790 Maxime Lambrecht, „Free Speech by Design. Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive“, *JIPITEC* 68, 1 (2020): 68–94.

kritiškai įvertinamos algoritminio turinio moderavimo reguliavimo galimybės kvalifikuojant teisėtas išimtinių autorių teisių naudojimo išimtis ir apžvelgiamos bendrosios tokio reguliavimo kryptys. Disertaciniame darbe pristatomiems reguliaciniams pasiūlymams svarbų doktrininį pagrindą suteikia D. Gervais 2019 m. monografija „(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform“⁷⁹¹. Šiame moksliniame tyrime pateikiamos koncepcinės idėjos, kaip pertvarkius išimtinių autorių teisių reguliavimo modelį būtų sudaromos palankesnės sąlygos šiam reguliavimui funkcionuoti pagal skaitmeninėje erdvėje susiformavusią novatorišką išimtinių autorių teisių ekonominio realizavimo praktiką. Apžvelgiant algoritminio turinio moderavimo technologinio veikimo principus, paminėtina J. P. Quintais ir autorių kolektyvo parengta mokslinė publikacija „Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis“⁷⁹².

Disertaciniam tyrimui itin svarbūs ir Europos Sąjungos teisės aktai ir jų projektai: Elektroninės komercijos direktyva, Direktyva 2001/29/EB, Direktyva 2019/790, Skaitmeninių paslaugų aktas, taip pat Europos Sąjungos užsienio valstybių narių autorių teisių įstatymai. Nacionalinėje teisėje kaip pagrindinis norminis teisės aktas išskirtinas ATGTĮ.⁷⁹³ Be to, disertaciniame tyrime reikšminga ir teismų praktika. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktika disertaciniame tyrime pasitelkiama atskleidžiant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo turinį, bendro turinio monitoringo praktikos taikymo ypatumus, atskleidžiant išimtinių autorių teisių išimties parodijos, karikatūros ar pastišo tikslais turinį, taip pat parodijos išvestinio kūrinio struktūrinės ir funkcines charakteristikas. Pristatant šias charakteristikas, taip pat paminėtina Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo Teismo, Kanados, Jungtinės Karalystės teismų praktika.

Visi paminėti ir kiti šaltiniai disertaciniame tyrime naudojami siekiant kompleksiskai išanalizuoti išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo institutą, šio reguliavimo ypatumus ir probleminius aspektus derinant šį reguliavimą su Europos Sąjungos skaitmeninės kūrybinės industrijos dalyvių interesų įgyvendinimo galimybėmis ir pateikiant pasiūlymus dėl minėtų teisių Europos Sąjungoje modelio reguliavimo tobulinimo.

TYRIMŲ METODOLOGIJA

Siekiant išsamiai ir visapusiškai ištirti disertaciniame tyrime nagrinėjamus visuomeninius santykius ir reiškinius, disertacijos tyrimo objektui pažinti pasitelkiamos mokslinio pažinimo priemonės ir procedūros – mokslinio tyrimo metodai.

791 Daniel Gervais, *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019).

792 Joao Pedro Quintais, „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical look“, *European Intellectual Property Review* 42, 1 (2020): 28–41.

793 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, LRS, žiūrėta 2020 m. liepos 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>.

Disertaciniame tyrime naudojami šie teoriniai ir empiriniai mokslinio tyrimo metodai: abstrakcijos, lyginamasis istorinis, dokumentų analizės, modeliavimo ir apibendrinimo.

Abstrakcijos metodas pravartus keliais aspektais. Pirma, abstrahavimo pagrindu tyrime sukurti apibendrinti mąstymo produktai: išskirti išimtinių autorių teisių teisinio reguliavimo vertybiniai principai, įvestos sąvokos, kategorijos. Antra, abstrakcijos metodas ypač pasitarnavo konceptualizuojant Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką, taip pat šioje rinkoje taikomo išimtinių autorių teisių reguliavimo veiksmingumo kokybinius kriterijus. Tokiu būdu abstrahuojant skaitmeninę vidaus rinką: 1) išgryninti Europos Sąjungos teisėkūros institucijų keliami praktiniai lūkesčiai dėl išimtinių autorių teisių reguliavimo, ypač turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje; 2) šių lūkesčių kontekste įvertintas Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo problemiškas; 3) išgryninti aspektai, kuriais išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas tobulintinas siekiant jį integruoti į skaitmeninę vidaus rinką kaip į kokybinę Europos Sąjungos teisinio reguliavimo terpę kūrybinėms industrijoms. Šitai abstrakcijos metodas tęstiniu praktiniu pritaikymu pasireiškia visuose svarbiausiuose disertacinio tyrimo etapuose. Trečia, abstrahavimas naudotas siekiant išgryninti esminius išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo bruožus, šio reguliavimo principus, taikomus Europos Sąjungos teisėkūroje autorių teisių srityje, ir siekiant išskirti pagrindinius minėto reguliavimo probleminius aspektus.

Lyginamasis istorinis metodas disertaciniame tyrime pasitelktas siekiant išsamios išimtinių autorių teisių instituto raidos analizės: istoriniu aspektu atskleidžiant šio teisės instituto formavimąsi ir ekonominius bruožus, taip pat atskleidžiant ekonominę-socialinę šio teisės instituto paskirtį pagal įvairiuose tarptautinio autorių teisės mokslo šaltiniuose pateikiamas vertybines pozicijas ir paradigmas.

Dokumentų analizės metodas disertaciniame tyrime naudojamas trimis aspektais. Pirma, atskleidžiant Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos ir Europos Sąjungos valstybių narių išimtinių autorių teisių reguliavimą ir šiuo metodu tiriant minėtų teisės sistemų teisės aktus. Dokumentų analizės metodas disertaciniame tyrime pasitelkiamas renkant pirminius duomenis, turint omenyje, kad minėti teisės aktai yra vieni iš pagrindinių disertacinio tyrimo šaltinių. Antra, šiuo metodu tyrime analizuojama mokslinė literatūra ir Europos Sąjungos teismų praktika. Trečia, dokumentų analizės metodu, drauge pasitelkiant ir modeliavimo metodą, įvertinamas Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų, susijusių su išimtinių autorių teisių užtikrinimu turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjų platformose, koherentiškumas su šio sektoriuje veikiančių kūrėjų ekonominiais interesais.

Modeliavimo metodas tyrime naudojamas: 1) modeliuojant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų ir šių paslaugų naudotojų elgseną siekiant įgyvendinti Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto reikalavimus; 2) sudarant išimtinių autorių teisių reguliavimo Europos Sąjungoje tobulinimo sprendimus ir prognozuojant poveikį turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui bei jame veikiančių kūrėjų ekonominėms galimybėms, tiek kūrinių, tiek parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio naudojimo procesams. Modeliavimo metodas

disertaciniame tyrime itin reikšmingas antruoju aspektu. Doktrinoje laikomasi požiūrio, kad teoriniai modeliai funkciškai pritaikomi tiek atskleidžiant tam tikras sąveikas ar reiškinius, tiek ir pagrindžiant iškeltos hipotezės pagrįstumą.⁷⁹⁴ Šios modeliavimo metodo savybės disertaciniame tyrime panaudotos formuluojant išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje ekonominio naudingumo gerinimo (parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio panaudojimo įtraukimo) sprendinius. Abstrakcijos metodu išgryninti skaitmeninės vidaus rinkos keliami išimtinių autorių teisių apsaugos reguliavimo kriterijai (pavyzdžiui, integruotumas į turinio dalijimosi internetu paslaugos veikimą, išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencija) panaudoti kaip siekiamo teisinio reguliavimo modelio funkcijos pavyzdys. Nustatyti Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo probleminiai aspektai (pavyzdžiui, atsakomybės už platformose padaromą viešai prieinamą turinį taikymas ir bendro turinio monitoringo neišvengiamumas) panaudoti kaip teorinio teisinio reguliavimo modelio pagrindas. Atsižvelgiant į suformuluotą teisinio reguliavimo modelio funkciją, šiam siekiamo teisinio reguliavimo modelio pagrindui atrandami (sumodeliuojami) modelio funkciniai elementai – teisinio reguliavimo sprendiniai, kuriais papildžius modelio pagrindą realizuojama siekiama šio modelio funkcija ir patvirtinamas tęstinis šios funkcijos veikimas. Šiais aspektais atskleidžiama ir įrodoma sąveika tarp skaitmeninės vidaus rinkos teisinio reguliavimo kokybinių kriterijų tenkinimo, šį tenkinimą trikdančių Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo probleminių aspektų šalinimo ir kokybiškos parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių komercinio panaudojimo integracijos į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformas.

Apibendrinimo metodu – reiškinių bendrųjų, esminių požymių ir savybių atspindėjimo⁷⁹⁵ metodu – disertaciniame tyrime reflektuojami esminiai tyrimo dalyse tiriamų klausimų ir reiškinių bruožai, savybės, tendencijos. Pavyzdžiui, išskirti esminiai išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo modernizavimo pastangų trūkumai, kylantys dėl pasenusio Europos Sąjungos teisėkūros institucijų doktrininio požiūrio į šių teisių institutą, ir tendencijos taikyti šį požiūrį reformuojant išimtinių autorių teisių reguliavimą bei siekiant paversti reguliavimą efektyvesniu ir pritaikomu skaitmeniniam amžiui. Šio metodo pagrindu pateikiamos galutinės disertacinio tyrimo išvados, rekomendacijos ir pasiūlymai.

IŠVADOS

Disertaciniame tyrime atlikta analizė leidžia konstatuoti, kad disertacinio tyrimo tikslas, nurodytas įvade, pasiektas, įgyvendinti išsikelti uždaviniai, o nurodyti ginamieji teiginiai – patvirtinti. Šitai pagrindžia toliau pateikiamos disertacinio darbo išvados:

794 Roman Frigg, *Models and Theories. A Philosophical Inquiry* (New York: Routledge, 2023), 394–396.

795 Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimo metodologija* (Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003), 387.

- 1.1. Išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimo efektyvumo problema atsiskleidė vertinant šio reguliavimo gebėjimą užtikrinti Direktyvos 2001/29/EC 2–4 straipsniuose reglamentuotų išimtinių autorių teisių, pirmiausia kūrinio viešo paskelbimo teisės teikiamą fundamentalią ekonominę funkciją – kūrinio panaudojimo kontrolę turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Ši kontrolė (kūrinių padarymas viešai prieinamų tik su teisėto kūrinio viešo paskelbimo teisės savininko sutikimu) tapo praktiškai neįgyvendinama. Tai su bendrintai lėmė tiek turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybės įgyvendinti šių teisių priežiūrą nesureglamentavimas Europos Sąjungos mastu, tiek ir turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų „patogumas“ įgyvendinti daugybinius šių teisių pažeidimus šią paslaugą teikiančiose platformose.
- 1.2. Reklamos integracija į turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje viešai prieinamu padaromą kūrinių pavertė kūrinio pelningumą priklausomą ne tik nuo prieigos prie kūrinio kontrolės išimtinėmis autorių teisėmis efektyvumo, bet ir nuo galimybės šiomis teisėmis išimtinai kontroliuoti ir išlaikyti kūrinio padarymą viešai prieinamo turinio dalijimosi internetu paslaugų platformoje - atlikti reklaminę kūrinio vertę didinančius veiksmus. Taigi turinio dalijimosi internetu paslaugos plėtra sukūrė dvi išimtinių autorių teisių reguliavimo ekonominės funkcijos atmainas: 1) prieigos prie kūrinio kontrolės ir kūrinio viešo paskelbimo išimtinumo įgyvendinimo; 2) kūrinio viešo paskelbimo išimtinumo įgyvendinimo, atsiribojant nuo prieigos prie kūrinio kontrolės.
- 1.3. Europos Sąjungos turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje išimtinių autorių teisių ekonominės funkcijos įgyvendinimas atsiribojant nuo prieigos prie kūrinio kontrolės ir pasinaudojant reklamos skelbimo paslaugų integracija tapo plačiai taikomas naudotojų sugeneruoto turinio, taip pat ir Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkte reglamentuotų parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių atžvilgiu. Kaip tik šio žanro išvestinių kūrinių sklaida turinio dalijimosi internetu platformose užima vis reikšmingesnę poziciją reprezentuojant išimtinių autorių teisių komercinio panaudojimo „nepriklausomybę“ nuo prieigos prie saugomų kūrinių kontrolės.

Šios išvados patvirtina *pirmąjį ginamąjį disertacijos teiginį*, kad turinio dalijimosi internetu paslauga sukūrė dvilypę išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje turtinę naudą kūrėjams: galimybę riboti prieigą prie kūrinių ir apsaugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių padarymą viešai prieinamais turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose.

- 2.1. Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimu siekiant tik licencijuotos prieigos prie turinio, rizikuojama suformuoti bendrojo turinio monitoringo praktiką turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose. Įvertinus algoritminio turinio moderavimo technologijos nepajėgumą kvalifikuoti parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinius kūrinius pagal ESTT jurisprudencijoje suformuluotus parodijos stilizacijos kriterijus, tikėtinas šių žanrų išvestinių kūrinių sklaidos ribojimas. Šitaip Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavimas atiboja parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinius kūrinius nuo galimybės

juos komerciškai realizuoti būtent pagal turinio dalijimosi internetu paslaugų platformų suformuotą išimtinių autorių teisių ekonominio naudingumo atmainą – teisę padaryti kūrinių viešai prieinamą be apribotos prieigos šiose platformose.

2.2. Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimu vartotojams apsprendžiant tiriamų kūrinių apimtį, šios apimtys neapibrėžtumas skatina turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų pasirinkimą taikyti algoritminį bendrą turinio monitoringą ir išvengti išimtinių autorių teisių pažeidimų tyrimams reikiamų išteklių svyravimų. Atkartojama Direktyvos 2019/790 17 straipsnio reguliavime įžvelgiama praktinė parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių sklaidos užtikrinimo problema, kai: a) teisiniu reguliavimu suformuluojami išimtinių autorių teisių pažeidimų prevencijos reikalavimai, kurių optimizuotam įgyvendinimui turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas verčiamas rinktis algoritminio turinio monitoringo praktiką; b) teisiniu reguliavimu nėra reglamentuojami reikalavimai, leidžiantys užtikrinti parodijos, karikatūros ar pastišo žanro išvestinių kūrinių techninę identifikaciją algoritminio turinio moderavimo procese.

2.3. Apžvelgto Direktyvos 2019/790 17 straipsnio ir Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimo analizės rezultatai rodo nevisavertišką išimtinių autorių teisių ekonominės funkcijos įgyvendinimą Europos Sąjungoje, neatstovaujanti vieno iš Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojančių kūrinių ekonominio naudojimo būdų įvairovės palaikymo kriterijų. Šiais teisės aktais ne tik leidžiant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams pasirinkti praktiškiausias išimtinių autorių teisių pažeidimų užkardymo priemones, bet ir paliekant turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų diskretiškumą (ne) spręsti dėl parodijos žanro išvestinių kūrinių sklaidos apsaugojimo, sukuriama „nesąžininga konkurencija“ tarp kūrinių sklaidos ribojimo teisės ekonominės funkcijos ir parodijos, karikatūros, pastišo žanro išvestinių kūrinių padarymo viešai prieinamų ekonominės funkcijos įgyvendinimo galimybių.

Šios išvados patvirtina *antrąjį ginamąjį disertacijos teiginį*, kad Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas rodo paradoksalų praktinį rezultatą. Sustiprinus kūrėjų turtinių interesų apsaugą turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose, panaikintas parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių viešo paskelbimo teisės veiksmingumas ir turtinė šios teisės nauda kūrėjams.

3.1. Direktyvos 2019/790 ir Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimas atskleidė, kad įstatymų leidėjas algoritminio turinio moderavimo technologijos taikymą turi vertinti kaip priemonę, kuri išsaugo turinio dalijimosi internetu paslaugos rentabilumą prižiūrint išimtines autorių teises ir tenkina Europos Sąjungos skaitmeninę vidaus rinką konceptualizuojantį proporcingo išimtinių autorių teisių apsaugos įgyvendinimo kriterijų. Dėl to skirtingų kūrinių komercinio naudojimo sąlygų suvienodinimas turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose turi būti atliekamas nustatant parodijos, karikatūros, pastišo išvestinių kūrinių algoritminio diferencijavimo taisykles.

- 3.2. Atsakomybės už išimtinių autorių teisių pažeidimus taikymą turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui susiejant su vartotojų pranešimu išimtinių autorių teisių priežiūra algoritminiu turinio moderavimu gali būti efektyvi, t. y. apribojama pagal realius šių teisių turėtojų interesus. Kad būtų apsaugoma nuo piktnaudžiavimo ir latentinio išimtinių autorių teisių saugomo turinio tyrimų, būtina reglamentuoti, kad: 1) išimtinių autorių teisių turėtoji privalo autentifikuotis ir pateikti saugotino kūrinio pavyzdį administravimui platformos turinio atpažinties įrankio sistemoje, kad galėtų naudotis algoritminio turinio moderavimo procedūra ginant išimtines autorių teises; 2) turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjui privalo turinio atpažinties įrankio sistemą administruojamoje platformoje įdiegti ir taikyti.
- 3.3. Struktūrinė parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinio sąranga, sujungianti parodijuojamo kūrinio dalį ir parodijos autoriaus kūrybinius elementus, palanki transformuoti į stabilaus algoritminio turinio moderavimo kriterijus: 1) remiasi kiekybine parodijuojamo kūrinio proporcija parodijos išvestiniame kūrinyje ir pagal tai vertina parodijos funkciją (tikrinant, ar yra pakankamai parodijos, karikatūros ar pastišo autoriaus kūrybinių elementų išvestiniame kūrinyje); 3) eliminuoja poreikį nustatyti parodijos funkcijos subjektyvius skirtumus. Šių kriterijų privalomą taikymą papildžius parodijos, karikatūros ar pastišo išvestinių kūrinių autorių išimtinio apmokestinimo teisės apsauga, atkuriamos šių kūrinių viešo paskelbimo komercinio naudojimo galimybės turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriuje, paliekant sąlygas kartu įgyvendinti ekonomiškai motyvuotą priegis prie kūrinių kontrolę.

Šios išvados patvirtina *trečiąjį ginamąjį disertacijos teiginį*, kad parodijos, karikatūros ar pastišo ir kito pobūdžio kūrinių išimtinių autorių teisių turtinei naudai turinio dalijimosi internetu paslaugų platformose būtinos papildomos šių teisių apsaugos sąlygos. Teisėtas šių teisių turėtojas privalo autentifikuotis ir pateikti saugomo kūrinio pavyzdį. Turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjas privalo saugoti parodijos, karikatūros ar pastišo kūrinių apmokestinimo teisę ir algoritmu nustatinėti šiuos kūrinius pagal parodijuojamo kūrinio ir parodijos autoriaus kūrybinių elementų tarpusavio proporcingumą.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

Disertacijoje suformuluoti pasiūlymai įstatymų leidėjui grindžiami Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimu ir jame išdėstyta išimtinių autorių teisių apsaugos sistema, kai atsakomybė už išimtinių autorių teisių pažeidimus turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjams taikoma nuo šiame straipsnyje nustatyta tvarka pateikiamų pranešimų apie galimus minėtų teisių pažeidimus momento. Kadangi Skaitmeninių paslaugų aktas yra Europos Sąjungos reglamentas ir Europos Sąjungos antrinės teisės dalis, turinti tiesioginio taikymo galią Europos Sąjungos valstybių narių jurisdikcijose ir šiuo aspektu tiesioginį poveikį šias jurisdikcijas sujungiančiam turinio dalijimosi internetu paslaugų sektoriui bei jame veikiantiems kūrėjams, aktualu

pateikti Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio pakeitimus ir juos išdėstyti šitaip:

16 straipsnis. Pranešimų ir veiksmų mechanizmai

1. Prieglobos paslaugų teikėjai įdiegia mechanizmus, kad ~~bet koks fizinis asmuo ar subjektas~~ *autorius ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas* galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra konkrečių informacijos elementų, kuriuos tas ~~fizinis asmuo ar subjektas autorius ar kitas teisės išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas~~ *laiko jam priklausančias išimtines turtines autorių teises pažeidžiančiu neteisėtu turiniu ir kad bet koks fizinis asmuo ar subjektas galėtų jiems pranešti, kad jų paslaugoje yra tam tikrų informacijos vienetų, kuriuos tas fizinis asmuo ar subjektas laiko kitokio pobūdžio neteisėtu turiniu*. Tie mechanizmai turi būti lengvai prieinami bei naudotojui patogūs ir juose turi būti sudaryta galimybė pranešimus teikti tik elektroniniu būdu.
2. 1 dalyje nurodyti mechanizmai turi būti tokie, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pateikti pakankamai tikslūs ir tinkamai pagrįstus pranešimus. Tuo tikslu prieglobos paslaugų teikėjai imasi būtinų priemonių, kad užtikrintų galimybę ir sudarytų palankesnes sąlygas pateikti pranešimus, kuriuose yra visi šie elementai:
 - (a) pakankamai pagrįstas paaiškinimas, kodėl fizinis asmuo ar subjektas teigia, kad atitinkama informacija yra neteisėtas turinys;
 - (b) aiški nuoroda į konkrečią elektroninę tos informacijos vietą, pavyzdžiui, tikslus (-ūs) URL, ir prireikus papildoma informacija, pagal kurią galima nustatyti neteisėtą turinį ir kuri pritaikyta turinio rūšiai bei konkrečiai prieglobos paslaugos rūšiai;
 - (c) pranešimą pateikusio fizinio asmens ar subjekto vardas ir pavardė (pavadinimas) ir e. pašto adresas, išskyrus atvejus, kai informacija laikoma susijusia su viena iš nusikalstamų veikų, nurodytų Direktyvos 2011/93/ES 3–7 straipsniuose;
 - (d) pareiškimas, kuriuo patvirtinamas pranešimą pateikusio fizinio asmens ar subjekto nuoširdus įsitikinimas (bona fide), kad pranešime pateikiama informacija ir įtarimai yra tikslūs ir išsamūs.
3. Laikoma, kad šiame straipsnyje nurodytais pranešimais 6 straipsnio tikslais suteikiamos faktinės žinios ar užtikrinamas žinojimas apie nagrinėjamą konkretų informacijos elementą, jei jie leidžia stropiam prieglobos paslaugų teikėjui nustatyti atitinkamos veiklos ar informacijos neteisėtumą neatlikus išsamaus teisinio tyrimo.
4. Jei pranešime yra jį pateikusio fizinio asmens ar subjekto elektroninė kontaktinė informacija, prieglobos paslaugų teikėjas tam fiziniam asmeniui ar subjektui nepagrįstai nedelsdamas patvirtina, kad pranešimą gavo.
5. Paslaugų teikėjas tam fiziniam asmeniui ar subjektui taip pat nepagrįstai nedelsdamas praneša apie savo sprendimą dėl informacijos, su kuria yra susijęs pranešimas, ir pateikia informaciją apie teisių gynimo galimybes, susijusias su tuo sprendimu.

6. Kai prieglobos paslaugų teikėjai tvarko visus taikant 1 dalyje nurodytus mechanizmus gaunamus pranešimus ir priima savo sprendimus dėl su pranešimais susijusios informacijos, jie tai atlieka laiku, stropiai, nešališkai ir objektyviai. Jei jie naudoja automatizuotas tokio tvarkymo ar sprendimų priėmimo priemones, jie pateikia informaciją apie tai 5 dalyje nurodytame pranešime.
7. *Autorius ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar teisėtas atstovas šio straipsnio 1 dalyje reglamentuotais mechanizmais gali pasinaudoti tik tuo atveju, jeigu turinys, dėl kuriuo galimai daromo išimtinių autorių teisių pažeidimo teikiamas pranešimas pagal šio straipsnio 2 dalies reikalavimus, yra registruotas (pažymėtas) prieglobos paslaugų teikėjo administruojamoje algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje. Prieglobos paslaugų teikėjai šių paslaugų platformose įdiegia ir įgyvendina algoritminio turinio atpažinimo įrankių sistemas, kuriose kaupiama ši informacija: a) autorius ar kitas teisės į išimtinių turtinių autorių teisių į jomis saugomą turinį turėtojas ar atstovas; b) saugomo turinio vieneto nuorodos failas.*

Siekiant Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimu užtikrinti išimtinių autorių teisių ekonominį veiksmingumą ir 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktu globojamų parodijos, karikatūros, pastišo žanro kūrinių autorių atžvilgiu, Skaitmeninių paslaugų aktas papildytinas 16¹ straipsniu, įtraukiančiu algoritminio minėtų žanro kvalifikavimo taisykles, išdėstant jį šitaip:

16¹ straipsnis. Parodijos, karikatūros, pastišo turinio nustatymo taisyklės

1. *Turinio vienetas (ir jo padarymas viešai prieinamo) laikomas teisėtu (Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punkto pagrindu), jeigu atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro ne daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto.*
2. *Tais atvejais, kai atgaminamas, prieglobos paslaugų teikėjo algoritminio turinio atpažinimo įrankio sistemoje kaupiamas išimtinėmis autorių teisėmis saugomas turinys sudaro daugiau kaip 50 procentų turinio vieneto, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog dėl turinio vieneto padarymo viešai prieinamo teisėtumo, atsižvelgiant į Direktyvos 2001/29/EC 5 straipsnio 3 dalies k punktą, per protingą terminą priimamas sprendimas pasitelkiant ne vien automatizuotas priemones.*
3. *Jeigu turinio vienetas padaromas viešai prieinamas prieglobos paslaugų teikėjo platformoje tenkinant šio straipsnio 1–2 dalyse nustatytus reikalavimus, prieglobos paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog turinio vieneto padarymas viešai prieinamo ar šį veiksmažodį atliekančio vartotojo paskyros veikimas negali būti apribotas be išimtinių autorių teisių į šį turinio vieneta teisėto turėtojo sutikimo ir iš šio turinio vieneto padarymo viešai prieinamo prieglobos paslaugų teikėjo platformoje pajamų ar kitokios ekonominės naudos negali generuoti joks kitas asmuo, išskyrus teisėtą išimtinių autorių teisių į šį turinio vieneta turėtoją (ar šių teisių perėmėją).*

2022 m. kovo 24 d. ATGTĮ papildytas IX skyriumi (105–107 straipsniai), reglamentuojančiu turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų tam tikro naudojimosi kūriniais ir gretutinių teisių objektais sąlygas. ATGTĮ 107 straipsnio reglamentavimas daugiausia reprezentuoja Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio reguliavimą, inter alia, reglamentuoja turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų prievolę „nustatyti ir viešai paskelbti veiksmingo ir operatyvaus ginčų dėl prieigos prie paslaugų naudotojų įkelto saugomo turinio panaikinimo ar jo pašalinimo (toliau šiame straipsnyje – ginčas) nagrinėjimo taisykles“. Atsižvelgiant į tai, disertacijos autoriaus nuomone, disertacijoje suformuluoti Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsnio (taip pat ir 20 straipsnio) reguliavimo pasiūlymai gali būti įgyvendinami ATGTĮ 107 straipsniu (atsižvelgiant į ATGTĮ 105 straipsnio 1 dalyje įvedamus terminus), jį papildant ir išdėstant šitaip:

107 straipsnis. Ginčų sprendimas ir parodijos, karikatūros, pastišo apsauga

1. Paslaugų teikėjai turi nustatyti ir viešai paskelbti veiksmingo ir operatyvaus ginčų dėl prieigos prie paslaugų naudotojų įkelto saugomo turinio panaikinimo ar jo pašalinimo (toliau šiame straipsnyje – ginčas) nagrinėjimo taisykles. Šiose taisyklėse nustatomi saugomo turinio subjektų ar kitų išimtinių turtinių autorių teisių į šį turinį turėtojų paslaugų naudotojų prašymų išspręsti ginčą formos, turinio ir pateikimo, įrodymų rinkimo ir pateikimo reikalavimai, taip pat šalių taikinimo procedūra ir ginčų nagrinėjimo procedūra, įskaitant ir ginčų sprendimą naudojant elektronines priemones, kitos ginčų nagrinėjimo taisyklės, taip pat nustatoma, kad saugomo turinio subjektų ar kitų išimtinių turtinių autorių teisių į turinį turėtojų paslaugų naudotojų skundai nagrinėjami nedelsiant. Šiose taisyklėse gali būti nustatomos sankcijos saugomo turinio subjektams ar kitiems išimtinių turtinių autorių teisių į turinį turėtojams, kurie piktnaudžiauja automatinio turinio atpažinimo technologijomis ar teikia piktaivališkus ar nepagrįstus skundus. Šios taisyklės nustato, jog ginčą gali inicijuoti tik saugomo turinio subjektas ar kitas išimtinių turtinių autorių teisių į turinį turėtojas ir tik dėl saugomo turinio, kuris yra registruotas (pažymėtas) paslaugų teikėjo administruojamoje turinio atpažinimo įrankio sistemoje (toliau šiame straipsnyje – sistema). Paslaugų teikėjai privalo įdiegti bei taikyti sistemas, kurios kaupia šią informaciją: a) saugomo turinio subjektas; b) saugomo turinio vieneto nuorodos failas. Turinys laikomas padarytu viešai prieinamu teisėtai, jeigu šiame turinyje atgaminamas sistemoje kaupiamas saugomas turinys sudaro ne daugiau kaip 50 procentų turinio. Šios taisyklės nustato, jog tais atvejais, kai turinyje atgaminamas sistemoje kaupiamas saugomas turinys sudaro daugiau kaip 50 procentų turinio, paslaugų teikėjas privalo operatyviai įvertinti, ar tai atliekama šio įstatymo 211 straipsnyje reglamentuotais tikslais, ir užtikrinti, jog dėl turinio panaikinimo ar jo pašalinimo vykdant turinio peržiūrą dalyvautų žmogus. Jei paslaugų teikėjas įgyvendina šioje dalyje reglamentuotas sąlygas, laikoma, jog paslaugų teikėjas įvykdė šio įstatymo 106 straipsnio 2 dalies reikalavimus.
2. Saugomo turinio subjektai per paslaugų teikėjo nustatytą terminą turi atsakyti į kitų saugomo turinio subjektų paslaugų naudotojų skundus, gautus per paslaugų teikėjus, ir tinkamai pagrįsti savo prašymus pašalinti saugomą turinį

ar apriboti prieigą prie jo, nurodydami prašymo priežastis. Saugomo turinio subjektai turi peržiūrėti saugomą turinį, dėl kurio pašalinimo ar prieigos prie jo apribojimo ar pašalinimo ~~subjektas naudotojas~~ teikia skundą, ir užtikrinti, kad tokią peržiūrą vykdo žmogus. Kai saugomo turinio subjektas per paslaugų teikėjo nustatytą terminą atsiliepia į skundą, tačiau ~~kitas saugomo turinio subjektas paslaugų naudotojas~~ nesutinka su saugomo turinio subjekto sprendimu, ~~paslaugų teikėjas saugomo turinio subjektas~~ *privalo* gali imtis veiksmų dėl ginčo sprendimo ir užtikrinti, *jog priimant sprendimą dėl ginčo dalyvauja žmogus*. Kol vyksta ginčas, paslaugų teikėjas apriboja prieigą prie ginčijamo saugomo turinio.

3. *Jeigu saugomas turinys padaromas viešai prieinamas paslaugų teikėjo platformoje tenkinant šio straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus, paslaugų teikėjas privalo užtikrinti, jog saugomo turinio padarymas viešai prieinamo ar šį veiksmą atliekančio saugomo turinio subjekto (paslaugos naudotojo) paskyros veikimas negali būti apribotas be paties saugomo turinio subjekto ar kito išimtinių autorių teisių į šį saugomą turinį teisėto turėtojo sutikimo (išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nustatytais atvejais) ir iš šio saugomo turinio padarymo viešai prieinamo paslaugų teikėjo platformoje pajamų ar kitokios ekonominės naudos negali generuoti joks kitas asmuo, išskyrus patį saugomo turinio subjektą ar kitą teisėtą išimtinių autorių teisių į šį saugomą turinį turėtoją (ar šių teisių perėmėją). Ginčus tarp saugomo turinio subjektų ne teismo tvarka nagrinėja paslaugų teikėjai Komisija šio Įstatymo 72³⁰ straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka. Ginčo šalys taip pat gali pasinaudoti kitais teisės aktuose numatytais ikiteisminio ginčų sprendimo būdais ar teisės aktų nustatyta tvarka kreiptis į teismą.*
4. Šis straipsnis taikomas paslaugų teikėjams, įsisteigusiems Lietuvos Respublikos teritorijoje.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. Šepetys, Tomas Linas. „Dekonstrukcija ir išimtinių autorių teisių reguliavimo modernizavimas Europos Sąjungoje“ *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 221–240. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/5727>
2. Šepetys, Tomas Linas. „Kūrinių sklaidos vaidmuo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungos reguliavimo modernizacijoje“ *Jurisprudencija* 28, 2 (2021): 489–511. <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7027>
3. Pakutinskas, Paulius, Šepetys, Tomas Linas. „Algorithmic Parody Protection in the European Union: CDSM Directive And DSA Regulation Perspective“ *Baltic Journal of Law and Politics* 16, 1 (2023): 79-104. <https://www.vdu.lt/cris/entities/publication/751f1673-997c-440a-972e-c07c-ca22b847/details>

CURRICULUM VITAE

Asmeninė informacija

Vardas, pavardė Tomas Linas Šepetyš

Išsilavinimas

2014–2019 m. Teisės magistro studijos
Vilniaus universitetas
(Teisės fakultetas, Privatinės teisės katedra)

2019–2023 m. Teisės krypties doktorantūros studijos
Mykolo Romerio universitetas
(Teisės mokykla, Privatinės teisės institutas)

Pedagoginio darbo patirtis

2022 m. Lektoriaus asistentas
Mykolo Romerio universitetas
(Teisės mokykla, Privatinės teisės institutas)
Dėstomi dalykai: Industrial Property Law

Darbo patirtis

2018–2019 m. Konsultantas
Vilniaus apygardos teismas (Civilinių bylų skyrius)

2019 m. Teisininkas
UAB „MG grupė“

2020 m.–iki dabar Vyriausiasis teisininkas
Uždaroji akcinė bendrovė
„LAISVAS IR NEPRIKLAUSOMAS KANALAS“

2022 m.–iki dabar Teisininkas
UAB „Žinių studija“

Narystės

2019 m.–iki dabar Advokato padėjėjas
Lietuvos advokatūra

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Tomas Linas Šepetys

LEGAL PROTECTION OF USE OF CREATIVE
WORKS FOR PARODY PURPOSES IN THE
ONLINE CONTENT – SHARING PLATFORMS
IN THE EUROPEAN UNION

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (S 001)

Vilnius, 2024

This doctoral dissertation was prepared during the period of 2019-2023 at Mykolas Romeris University under the right of doctoral studies granted to Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University by the Order No. V-160 of the Minister of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania on 22nd of February, 2019.

Scientific Supervisor:

Prof. Dr. Paulius Pakutinskas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

The dissertation is defended at the Law Research Council of Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University:

Chairperson:

Prof. Dr. Solveiga Vilčinskaitė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

Members:

Prof. Dr. Ramūnas Birštonas (Vilnius University, Social Sciences, Law, S 001);

Prof. Dr. Raimundas Moisejevas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001);

Assoc. Prof. Dr. João Pedro Quintais (University of Amsterdam, Netherlands, Social Sciences, Law, S 001);

Prof. Dr. Andreas Rahmatian (University of Glasgow, United Kingdom, Social Sciences, Law, S 001).

The doctoral dissertation will be defended in the public meeting of the Law Research Council at 13:00 PM on 9th of April, 2024, Mykolas Romeris University, I-414 auditorium.

Address: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania.

LEGAL PROTECTION OF USE OF CREATIVE WORKS FOR PARODY
PURPOSES IN THE ONLINE CONTENT – SHARING PLATFORMS IN
THE EUROPEAN UNION

INTRODUCTION

Problem analysed in the doctoral thesis. The ability to strike a balance between the interests of creators, commercial entities and the public through legal regulation remains one of the most pressing issues in copyright scholarship and practical implementation. In contemporary European Union copyright doctrine, this balance is conceived as a paradigm of a fair balance between the interests of the aforementioned societal groups. This paradigm supports the idea of developing the ideals recognised in democratic societies, such as the development of culture and science, freedom of expression and the exercise of commercial activities related to the creative process and its results. The interrelationship between the realisation of these ideals and the regulation of copyright is explained by the social engineering characteristics of copyright regulation. Copyright gives the fruits of creative and scientific information the dimension of an asset - controlled intellectual property - which creates economic potential. Accordingly, this gives rise to commercialisation activities involving both creators and intermediaries. The assumption of monetary gain generates an exponential range of creative information, the consumption of which broadens the cultural and scientific discourse in society, and thus an agreement is found between the private economic and the common informational interests in society - distributive justice. According to the criterion of general public benefit, the measure of the quality of copyright law in the European Union should be the legal framework that creates a compromise between the promotion of creative activity, the economic exploitation of its results and the satisfaction of the public's information needs arising from it.

The foundation for such regulation is laid by the institution of exclusive copyrights. Exclusive copyrights are a legal regulatory instrument that delegates to the authors of works the exclusive proprietary control over their use and access, and thus gives the works the form of disposable intellectual property. In these respects, exclusive copyrights are an instrument for implementing the paradigm of reconciliation of private and public interests in copyright discussed hereby. The European Union copyright doctrine rightly takes the view that it is exactly the granting of exclusive copyrights to creators that results in not only an economic transaction of exploitation (consumption) between creators, intermediaries and consumers, but also a social transaction between the creative sector and society. This view is also supported by the World Intellectual Property Organisation (*WIPO*), which argues that exclusive copyrights motivate individuals to engage in creative processes, to create cultural and scientific content, to transform it into a commodity and thus to contribute to the development

of a phenomenon of derivative culture and science. To explain this phenomenon, it is also necessary to mention the limitations on exclusive copyrights regulated in the European Union, including the time-limited nature of these rights and the specific exceptions to the validity of these rights. In these respects, from a functional point of view, exclusive copyrights can be seen as an ideal legal concept for transforming the individual creator's benefits into collective ones. In order to assess how copyright law in the European Union actually satisfies the criterion of a social utility alliance between the creator and society, it is necessary to look specifically at the parameters of the regulation of exclusive copyrights in the EU.

Despite the conceptual ability of the institution of exclusive copyrights to fulfil the economic interests of creators and the social interests of society, the theoretical problematic nature of the regulation of exclusive copyrights in the European Union is due to the contradiction of the value approaches set in the theories of justification of the regulation of these rights. For example, arguments in favour of protecting creators' proprietary interests through the regulation of exclusive copyrights, and the added value this protection brings to society, represent the dominant⁷⁹⁶ utilitarian idea of exclusive copyrights. However, over the last decade, the search for a unified value position on the regulation of exclusive copyrights in copyright doctrine has been complicated by the increasing pervasiveness of digital technologies and the need to modify the operation of exclusive copyrights regulation to the technological features of the operation of digitised creative industries. The utilitarian approach implies a leitmotif of the privileged position of the interests of creators in the modernisation of exclusive copyrights regulation and its adaptation to the digital environment.

However, the utilitarian approach is opposed by proponents of the concept of the informational theory of exclusive copyrights. For example, J. de Beer argues that taking a utilitarian approach to the content of exclusive copyrights in the European Union is consistent with the values recognised in Western democratic civilisations, such as the protection of private intellectual property and the rewarding of contributions to society's informational progress. However, an overly expansive preservation of these values in the context of the digitisation of the creative industries may have a negative impact on their practical implementation. This is illustrated by the structural changes in the extraction of the commercial value of works that can be observed in the digital business models associated with works. As N. Searle argues, there is a trend in the digital creative industries in the European Union to link the extraction of the commercial value of works no longer to charging for access to the information in the works, but rather to increasing the value of advertising hosting services or to developing a strategy

796 Given that international copyright doctrine takes the view that it is the utilitarian ideas underlying the regulation of exclusive copyright that are „dominant” in copyright scholarship (e.g., Brad A. Greenberg, „Rethinking Technology Neutrality”, *Minnesota Law Review* 100 1495 (2016): 1503), the author defines the utilitarian theory of exclusive copyright as „dominant” in this thesis in line with this position.

for selling certain goods or services through unrestricted access⁷⁹⁷. From a historical point of view, such developments are not surprising, since commercial exploitation strategies are shaped by technology, which approves both the parameters of the works and the possibilities of their use or consumption. For example, for a long period of time, the exclusive control over the publication of a work and the possibility to restrict access to the content of the work, provided by exclusive copyrights, have been used to shape the chain of commercialisation of works, from the production of the tangible work through to the supply of the work in a retail network at a market price reflecting the market demand for the work. In contrast, in the digital creative industries, the realisation of the commercial value of works is reversed: the centralised information infrastructure provided by internet technology is used to maximise the audience of users and mobilise their 'affinity' for the work by providing free access to the work to users, which is then exploited to sell paid subscriptions to the work, to sell other goods or services, or to consume advertisements to access.

The practical differences in the realisation of creators' commercial interests in the context of the evolution of information technologies, as reviewed above, show the emerging divergent expectations of creators: while the representatives of "traditional" works business models would certainly favour a utilitarian understanding of the regulation of the exclusive copyrights and a high level of control over the protection of exclusive copyrights in the digital space, the beneficiaries of the business models specialised in the digital creative industries do not need such a control. In these respects, the regulatory perspective of exclusive copyrights in the European Union is characterised by the complexity of ensuring practical support for the commercial exploitation models of different creators, while at the same time developing the digital creative industries. The economic usefulness of the regulation of exclusive copyrights in the European Union for creators becomes directly dependent on the extent to which this regulation is able to represent the different technological modes of commercialisation of works and their technological efficiency. In other words, the regulation of exclusive copyrights is subject to the Aristotelian obligation of the law as an impartial intermediary to respond to the needs of society.⁷⁹⁸ Thus, the objective of the regulation of exclusive copyrights in the European Union, which is representative of the quality of its regulation, is to be clarified: to facilitate the joint implementation of these models in practice by creators whose patterns of commercial exploitation have a different relationship with the application of exclusive copyrights protection. Given the global digital transformation of the creative industries and the continuing breakthrough in the use of digital technologies in these industries, there is no doubt that regulatory solutions to this challenge will remain a relevant subject for future copyright scholarship in the European Union.

The development of digital technologies has not only an innovative but also a

797 Nicola Searle, „Business Models and Copyright Reform: The Legal Business Model”, *SSRN* (2020): 9, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599891.

798 Aristotle, *Politika* (Vilnius: Margi raštai, 2009), 120-121.

subversive effect on the development of creators' economic interests, and hence on the exclusive copyrights regime that protects these interests. Thanks to digital technologies, the consumption patterns of works have taken the form of a global medium. While this has undoubtedly led to an exponential increase in the use of such works, it has also made the exclusive copyrights of creators who had hitherto commercialised their works through "traditional" models unrelated to digital infrastructure, such as retailing, highly vulnerable to infringement. This vulnerability is explained by the fundamental changes brought about by the Internet technology, not only in the infrastructure for the transmission of information on works by centralising it in a global network, but also by the technological convergence of the disposition of works, whereby acts such as reproduction, publication, access to the work are brought together in a common digital field. These factors have weakened the regulatory protection of exclusive copyrights in the European Union vis-à-vis "traditional" creators, without being able to create a technologically effective preventive effect on the incidence of infringements. Applying the A. Allott test for the effectiveness of copyright regulation in the EU, which measures the degree of effectiveness of a legal regulation in terms of the practical fulfilment of the objectives or effects of that regulation, suggests that copyright regulation in the EU is no longer effective.

In the study of the problems that have arisen at European Union level in the implementation of the economic interests of creators in the digital creative industries, the doctrine singles out the online content sharing services sector as detrimental to creators' economic interests. Platforms providing these services, such as *Youtube* and *Vimeo*, have long benefited from the European Union's exemption from liability for infringements of their exclusive copyrights. There has been no incentive for these platforms to prevent such infringements, as the mobilisation of users, including those who make content unlawfully available to the public, creates the conditions for the generation of profits from the platforms' advertising hosting services. On the other hand, the doctrine also recognises the technological importance of these platforms in developing the speed of the creative information infrastructure in the digital space and thus contributing to the growth of public cultural discourse. The focus of the creative industries in the European Union on online content-sharing services is therefore logical. However, in the absence of regulatory solutions for almost two decades to ensure control over the use of the output of 'traditional' creators in the online content sharing sector, the degree of protection of exclusive copyrights in the creative industries of the European Union is considered to be weak, and the effectiveness of these rights to be fictitious. This situation has been the subject of widespread indignation among creators in the European Union and of attention from the European Parliament, which has made the dilemma of the effectiveness of exclusive copyrights in the digital space one of the European Union's key legislative priorities. According to the European Commission, this dilemma has its roots in the muteness of regulation of exclusive copyrights in the European Union in terms of ensure control over the use of works in the online content sharing services sector.

In response to the problematic regulation of exclusive copyrights in the European

Union, Directive 2019/790 was adopted in 2019 to modernise this regulation and to create a regulatory environment that protects creators' rights - a digital single market⁷⁹⁹. This Directive reforms the control of exclusive copyrights by extending its scope to the online content sharing services sector. Article 17 of Directive 2019/790 repeals the exceptions to liability for copyright infringement for providers of online content sharing services in Articles 14 and 15 of the E-Commerce Directive. In addition, alternative requirements to obtain licences for all content made publicly available on platforms or to ensure the legality of such content are introduced.

The doctrine has not failed to note that the implementation of the regulation of Article 17 of Directive 2019/790 would potentially have a restrictive effect on both the dissemination of information and the commercial interests of the creators themselves, which is why it is not surprising that the Member States of the European Union have been slow to implement the regulation in their national laws. Situations emerge where platforms, bound by alternative requirements to organise content licensing mechanisms or to maximise their efforts to ensure the prevention of exclusive copyrights infringements, are left with the only practical solution to automated content monitoring, i. e. the implementation of prior control of digital content. This regulatory effect of Article 17 of Directive 2019/790 not only threatens to restrict the dissemination of derivative content in the genre of parody or caricature, pastiche on platforms of online content sharing services, but also to substantially limit the possibilities to develop economic creative activities based on such dissemination and on the unrestricted access of users to the content of the aforementioned genres, and thus to realise the proprietary nature of the exclusive copyrights. The problem of the dissemination of derivative works in the genre of parody, caricature or pastiche has also become a doctrinal problem with the adoption of Directive 2019/790: as R. Birštonas aptly points out, although the dissemination of works in the genre of parody or caricature or pastiche, as regulated in Article 5(3)(k) of Directive 2001/29/EC, has been envisaged as a discretionary exception from the exclusive copyrights of the Member States of the European Union, the functioning of the exception is made mandatory by Article 17(7) of Directive 2019/790⁸⁰⁰. Thus, rather than restoring the sustainability of the regulation of exclusive copyrights in the European Union by ensuring the commercial interests of creators in the online content sharing services sector, Article 17 of Directive 2019/790 has only served to further emphasise the complexity of the problem, both at the practical and doctrinal level, by including the need to ensure the dissemination of derivative works in the genres of parody, caricature or pastiche in online content sharing service platforms.

799 „Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC”, EUR-Lex, viewed 7 April 2020.

800 Ramūnas Birštonas, „Naujasis Autorių teisių įstatymas: pagrindinės naujovės (I dalis)”, TeisėPro, accessed 2 June 2022, <https://www.teise.pro/index.php/2022/04/02/r-birstonas-naujasis-autoriu-teisiu-istatymas-pagrindines-naujoves-i-dalis/>.

On 15 December 2020, the European Commission presented the Digital Services Act, which was adopted by agreement between the European Commission and the European Parliament on 22 April 2022 after intensive negotiations regarding the final wording of the Digital Services Act. The Digital Services Act aims to update the general operating requirements for providers of information society services, including online content sharing services, as well as to ensure control over the legality of the dissemination of content⁸⁰¹. A significant part of the regulation of the Digital Services Act, such as Articles 16 and 20, is devoted to the supervision of exclusive copyrights in the sphere of online content sharing services. The doctrine takes the position that, on a preliminary assessment, the regulation of the Digital Services Act concretises the obligations of Article 17 of Directive 2019/790 and their implementation by establishing procedural mechanisms for the supervision of exclusive copyrights, such as notification of infringements of these rights and internal complaint handling systems. The functionality of these systems is linked to the application of liability for infringing content by providing for a potentially more accurate and practically optimal stand-alone system of exclusive copyrights monitoring on platforms, where liability for possible infringements of exclusive copyrights is only applied when the user initiates the content moderation process.

However, the implementation of the Digital Services Act regulation poses problems in protecting the economic interests of creators. Although the idea of general content monitoring has been formally abandoned, the sector of creators of derivative content in the genre of parody, caricature or pastiche remains vulnerable: the measures proposed for the monitoring of these rights will require automated content analysis (algorithmic content moderation), which raises serious doubts about their ability to assess whether a work falls within the genres of parody, caricature or pastiche and is being reproduced for purposes defined by these genres. This would potentially create barriers for authors of works in the parody, caricature or pastiche genre to develop an economic activity that is directly dependent on the infrastructure of online content sharing platforms and unrestricted access to content. Additional threats are also seen, such as the abuse of the above-mentioned exclusive copyrights infringement notification procedures and the targeting of these procedures against other creators.

Thus, the recent legislative efforts of the European Union to ensure the protection of the commercial interests of different creators on online content sharing service platforms can be described as heuristic, i. e. lacking effective regulatory solutions, and creating a confrontation between the representation of the interests of traditional creators and the interests of creators who are favoured by the centralised structure of the public posting of their content on platforms. This situation makes the creative industries

801 „Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a single market for digital services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act)”, EUR-Lex, accessed 1 January 2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022R2065&from=EN.>, [https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=72148.](https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=72148)

distrust not only the regulation of exclusive copyrights in the European Union, but also the European Union's legal system itself, thus discrediting it as inconsistent in relation to the groups of the public it is supposed to represent.

Thus, the contemporary paradigm of exclusive copyrights regulation in the European Union adds an additional dimension which requires to reconcile not only the general interests of creators and the information development of society in the digital era, but also to find a compromise between the development of the online content sharing service that has emerged in this era and the economic interests of "traditional" creators. Accordingly, the need for a modernisation of the regulation of exclusive copyrights in the European Union is also emerging. The prospect of such a modernisation is seen as a difficult one in the doctrine: according to C. Angelopoulos, due to its relative novelty and the emerging new implications for the interests of the creators, the responsibility of online content sharing service providers in the context of the enforcement of copyright is one of the least explored areas of copyright law. In this respect, it only further underlines the need for modernisation of the regulation of exclusive copyrights in the European Union: the delay in providing regulatory solutions to reconcile the interests of commercial creators in the online content sharing services sector does not represent the fundamental principle of legal certainty for the legal system of the European Union, and does not provide creators with a concrete expectation of commercial self-fulfilment. Thus, in order for the regulation of exclusive copyrights in the European Union to be considered modern and qualitatively compatible with the interests of creators, the public and the providers of online content sharing services, it must take into account the different commercial relationships between creators and the online content sharing service provider: both in terms of supporting the dissemination of their works on the platforms of these services and in terms of preventing it.

For these reasons, modern European Union copyright law faces a particularly challenging task in formulating a framework for the protection of exclusive copyrights in the European Union which, without creating a disproportionate practical burden for providers of online content sharing services, would guarantee dual benefits for the different commercial self-fulfilment strategies of creators: both "traditional", based on controlling access to works' information, and digital, whose effectiveness depends on the efficiency and scope of the centralised structure of the platforms of the above-mentioned service providers, in disseminating works' information, including production in the genres of parody, caricature or pastiche that are vulnerable to automated surveillance of the above-mentioned rights. As G. Le Bon argues, the public's dissatisfaction with the meaning of the term⁸⁰² is considered to be a key factor in the evolution of the meaning of terminology over the centuries. Thus, in order to achieve modern and effective exclusive copyrights regulation in the European Union, exclusive copyrights regulation in the European Union needs to be modernised with solutions whose regulation and application meet the expectations of the entire contemporary creative community in the European Union, including the differences in the economic expectations

802 Gustave Le Bon, *Minios psichologija* (Vaga: Vilnius, 2011), 106.

of the creators who make up that community.

Based on the above, the main scientific problem of the study is the lack of legal regulatory solutions aimed at the protection of exclusive copyrights in the European Union, which, without restricting the activities of online content sharing platforms, would collectively represent the different models of commercialisation of creative works and derivative works in the genre of parody, caricature or pastiche on the online content sharing platforms with different dependencies on the control of the access to the work information.

The object of the study is the social relations arising from the regulation of exclusive copyrights and their protection in the European Union, which directly and indirectly shapes the possibilities of satisfying the interests of creators and other participants in the European Union's digital creative industries and consumers. Accordingly, this study will analyse the regulatory aspects of the relationship between the exercise of exclusive copyrights in the online content sharing services sector. A significant part of the thesis is devoted to the conceptual ideas behind the regulation of exclusive copyrights, the existing regulation of exclusive copyrights in the European Union and the problematic aspects of the effectiveness of such regulation. The study will examine the legal relations of the implementation of exclusive copyrights in the European Union to the extent that: (1) to explore the contemporary ways in which the interests of creators and other actors in the digital creative industries are being pursued; (2) to explore the contemporary problems of the regulation of exclusive copyrights in the European Union in relation to the protection of the interests of 'traditional' creators in online content sharing service platforms; 3) to explore initiatives to address these problems in the European Union and their problematic nature in relation to ensuring the dissemination of derivative works in the genre of parody, caricature or pastiche, with a view to finding solutions to this problematic nature in order to modernise the regulation of the exclusive copyrights in the European Union.

In other respects, the relationship between the enforcement of exclusive copyrights in the European Union will not be examined and is considered outside the scope of this study. Given that the realisation of creators' interests in the digital creative industries in the European Union is becoming closely linked to the regulation of the activities of service providers in the context of making content available to the public, the thesis focuses on the legal regulation of these services and analyses the relationship of such regulation to the protection of the exclusive rights of authors and the realisation of creators' commercial interests.

Relevance and novelty. Taking into account that the legal system of the Republic of Lithuania is based on the principle of monism, the regulatory policy pursued by the European Union's legislative institutions in relation to the exclusive copyrights presupposes relevance also in the area of national legislation. As a Member State of the European Union, the Republic of Lithuania is inevitably confronted with the problems of transposition and implementation or direct application of European Union law. In this respect, the potential regulatory conflict between the transposition of the provisions of Directive 2019/790 and the application or interpretation of the provisions

of the Digital Services Act is problematic for the national legislation of the Republic of Lithuania. This problematic situation is reinforced by the fact that the Republic of Lithuania is faced with the challenge of implementing the provisions of the above-mentioned legal acts in a way that achieves the objectives expressed by the European Union institutions of the development of the digital creative industry in the online content sharing services sector and the balance of interests prevailing in it, and ensures the consistent protection of the economic interests of creators.

The legal relationship relating to exclusive copyrights has inherent peculiarities, which are determined by factors such as the procedure for acquiring and exercising exclusive copyrights, the protection afforded by those rights, the scope of the disposal of the works, etc. The legal system of the Republic of Lithuania pays attention to these factors, and the exclusive copyrights and related rights and the procedure for their exercise are regulated by the Law on Copyright and Related Rights of the Republic of Lithuania. Meanwhile, the procedure for the provision of online content sharing services, which are of great importance for the exercise of these rights, is regulated by the Law on Information Society Services of the Republic of Lithuania.

The attention to the institute of regulation of exclusive copyrights in the Republic of Lithuania is not limited to legislation - there are a number of works in the national copyright doctrine that focus on this institute, but they concentrate on the conceptual foundations of the institute of these rights. Among such works, the monograph by Prof. Dr. (HP) V. Mizaras "Autorių teisė. II tomas", which presents the fundamental concepts of the nature and functional purpose of exclusive copyrights, analyses the catalogue of these rights in accordance with the legal regulation of the European Union and the Republic of Lithuania, and presents the value bases for the establishment of these rights by legal regulation. However, it should be noted that the study by V. Mizaras does not analyse the problematic aspects of the adaptation of the regulation of exclusive copyrights in the European Union to the needs of the digital internal market of the European Union or the ways of solving them.

In the context of copyright law in the Republic of Lithuania, the monograph "Interneto technologijų teisė" by M. Kiškis is also worth mentioning. Although in this monograph M. Kiškis investigates general problematic aspects of various areas of law and its implementation arising in the course of the development of digital technologies, the study pays considerable attention to the peculiarities of the implementation of exclusive copyrights in the digital space. The study of these features is undoubtedly useful in exploring the problematic nature of the regulation of exclusive copyrights in the European Union from the perspective of digital technologies, but it lacks insights into the restructuring of the institution of these rights in line with the contemporary needs and possibilities of the creative society in the European Union's content sharing services sector. The reform of this legal institute in the context of Directive 2019/790 and of the Digital Services Act regulatory challenges is not addressed in the copyright doctrine of the Republic of Lithuania. Given the novelty of these legal acts and the potential inconsistency they create in relation to the economic interests of creators, the lack of a clear scientific position in the Republic of Lithuania that could provide

solutions to the legal regulation representing the copyright paradigm in the context of the above-mentioned legal acts is revealed.

The above mentioned circumstances, considered in the context of the scientific problem raised in the thesis, confirm the *relevance* of the thesis: the thesis aims not only to reveal the problematic nature of the regulation of exclusive copyrights in the European Union in the context of the recent European Union legislation supplementing this institute, but also to offer a long-term perspective for the practical improvement of this regulation in the light of the realities of the European Union's digital creative industry and the objectives set for the legislative policy of this field. In other words, this thesis seeks to add to copyright doctrine on the subject of aligning the regulation of exclusive copyrights protection with the needs of the digital creative economy of the European Union. The regulation of exclusive copyrights in the European Union is currently undergoing a process of transformation which will determine the long-term role (effectiveness) of this regulation in the European Union's creative industries. A research study which, in addition to assessing the state of the regulation of exclusive copyrights in the European Union, also focuses on the views of the European Union's legislative bodies on the result to be achieved by this regulation and on insights into what regulatory changes could achieve such a result in practice, and which could make the online content sharing services sector a reliable economic space for every author, is of great relevance in the legislative context of the Republic of Lithuania as a Member State of the European Union. The scientific problem raised in the dissertation work, taking into account the lack of relevance of the reviewed copyright doctrine of the Republic of Lithuania and foreign countries in relation to the scientific problem of the dissertation work, also confirms the *novelty* of the dissertation work. The relevance of the dissertation work is undoubtedly reflected both in the practical aspects of its application in legislation and its economic impact on the creative industry, as well as in the theoretical aspects of its contribution to the doctrine.

The aim of the study is to identify the reasons for the limitation of the economic exploitation of parody, caricature or pastiche derivative works dependent on online content sharing platforms by exclusive copyrights regulation in the European Union, and to develop a solution for the elimination of this limitation by exclusive copyrights protection regulation that would allow to ensure the effectiveness of the control of access to the works and the effectiveness of the methods of economic exploitation of the works dependent on such control on the platforms of online content sharing services.

To achieve the objective of the study, the following **objectives** are set:

1. To reveal the economic function of exclusive copyrights regulation in the European Union and the problematic nature of its implementation. To assess how the dependence of the commercial exploitation of works on the protection of exclusive copyrights in the European Union has changed in the online content sharing services sector. To reveal how such use relates to the effectiveness of the exception to exclusive copyrights protection in Article 5(3)(k) of Directive 2001/29/EC;

2. To assess the impact that imposing liability for infringements of exclusive copyrights on online content sharing service providers under Article 17 of Directive 2019/790 and Article 16 of the Digital Services Act may have on disproportionate conditions of commercial exploitation of works and works covered by Article 5(3)(k) of Directive 2001/29/EC, and on the realisation of the economic function of exclusive copyrights in the EU;
3. In the light of the analysis of the specificities of the legal regulation of Article 17 of Directive 2019/790 and Article 16 of the Digital Services Act, to provide regulatory solutions that enable to contribute to the harmonisation of the conditions for the commercial exploitation of the different types of works (including, a priori, works of parody, caricature, pastiche) in a technologically integrated and efficient way regarding online content sharing service platforms.

The significance of the thesis can be seen in various aspects of practical value. Firstly, the results of the research are undoubtedly significant for the legislator of the Republic of Lithuania in improving the legal norms related to the enforcement of exclusive copyrights. The processes of transposition of Directive 2019/790 are in crisis at regional level, highlighting the difficulty in predicting the actual practical impact of such legislation on the creative industries in the European Union. In the context of the Digital Services Act regulation, the additional complexity of the regulation of exclusive copyrights protection makes the recommendations for reconciling the commercial interests of creators and online content sharing service providers, which are presented in this thesis study, particularly useful for the legislator. Secondly, regulatory decision-making based on these recommendations would demonstrate the practical responsiveness of the exclusive copyrights institute to the digital creative industries, and would provide a sense of certainty and certainty of expectations for the participants in these industries, demonstrating ways of regulating exclusive copyrights that are adequate to the principles of the digital creative industries. Thirdly, the incorporation of these recommendations into the national legal framework could also have a positive impact on the practical implementation of the law in the field of exclusive copyrights, by giving specificity to the regulation of these rights in the area of online content sharing services and, consequently, facilitating the development of a consistent national case law on the implementation of this regulation. Fourthly, it is considered that the provision and approval of consistent solutions for the protection of the economic interests of creators in the national regulation of the online content sharing services sector would in the long run also lead to a greater integration of the economic activities of creators in this sector. This suggests that the results of the thesis (their application) may have a positive economic impact.

The significance of this study can also be justified through a doctrinal prism. Copyright doctrine takes the view that the continued integration of digital technologies into the creative industries inevitably reorganises the processes of enforcing the proprietary interests of creators protected by exclusive copyrights, and that the structure of the regulation of these rights and their protection must be evaluated in the light of these technological developments. As already mentioned, the need for such an assessment

is evident in the context of the development of the digital creative economy in the European Union. This dimension is complemented by the obligations of the Republic of Lithuania's membership of the European Union to the European Union's secondary law in the field of exclusive copyrights, including the digital internal market policy, the implementation of which is widely acknowledged in the doctrine as capable of generating theoretical inconsistencies in national legislation. The potential of this thesis research to provide a coherent approach to improving the legal framework for the European Union's digital internal market policy and the new technological needs for the protection of the interests of creators would help to avoid a doctrinal conflict between national legislation and the requirements set out above.

Taking into account the fact that the problems of the modern concept of the regulation of exclusive copyrights in the European Union have not been practically analysed in the copyright science of the Republic of Lithuania, it is expected that the dissertation research will contribute to the legal doctrine of the Republic of Lithuania in this area. It is hoped that the dissertation research will disseminate an idea in the legal science of the Republic of Lithuania that will stimulate further insights into the problem of the modern regulation of exclusive copyrights in the European Union and research in this area. Thus, it is believed that this study will be a useful source of complementary information to the doctrine of copyright law in the Republic of Lithuania.

Taking into account the above-mentioned relevance, novelty and significance of the dissertation research problem, the ***following are the defended statements of the dissertation:***

1. Online content sharing services have created a dual benefit of exclusive copyrights in the European Union for creators: the ability to restrict access to works and to protect the making of works of parody, caricature or pastiche available to the public on online content sharing service platforms.
2. The regulation of Directive 2019/790 and the Digital Services Act shows a paradoxical practical result. Strengthening the protection of creators' proprietary interests on online content sharing service platforms removes the effectiveness of the right of publicity for works of parody, caricature or pastiche and the proprietary benefits of this right for creators.
3. The beneficial nature of exclusive copyrights of parody, caricature or pastiche and other works requires additional conditions for the protection of these rights on online content sharing service platforms. The rightful holder of these rights must authenticate himself and provide a sample of the protected work. The online content sharing service provider must protect the right to charge for parody, caricature or pastiche works and use an algorithm to identify these works according to the proportionality between the parodied work and creative elements of the parody author.

Taking into account the fact that the topic of modernisation of the regulation of exclusive copyrights in the European Union is a very broad one, encompassing various spheres of social relations and related aspects, the subject of the dissertation research is the selected issues of this research topic, which the author believes to be the most

significant ones, and which require a thorough and detailed scientific analysis. The *structure of the dissertation* should be structured accordingly:

In order to form the criteria for the contemporary regulation of exclusive copyrights in the European Union, the *first* part of the thesis is devoted to the analysis of the institution of exclusive copyrights and the factors shaping the specificity of its regulation, as well as to the identification of the fundamental problems in the functioning of the institute of these rights. To define the object of the study and the social relations related to this object, the study begins by outlining the concept of copyright itself, the institute of exclusive copyrights and the main categories that make up the institute, identifying the functional social, economic and cultural significance of the regulation of these rights, and discussing the philosophical foundations, principles and doctrinal perspectives on the formation of the regulation of these rights that underpin the regulation of exclusive copyrights.

Given that the concept of the regulation of exclusive copyrights depends to a large extent on the politics of exclusive copyrights regulation, i. e. the values that underpin the regulation of exclusive copyrights, the thesis reviews perspectives reflected in utilitarian, personal and information theory. The thesis focuses on the development of the foundational framework of how the regulation of exclusive copyrights should be shaped in these theories, thus highlighting the established conflict between theoretical understandings of overseeing the interests of the creators, the public and the other actors in the digital creative marketplace and the competition of these interests in the implementation of the regulatory policy on exclusive copyrights, and in the shaping of the economic role of the regulation of exclusive copyrights in society. Particular attention is paid to the utilitarian and informational doctrines of exclusive copyrights regulation, given that it is on the basis of the idea of compromise between the interests of creators and the interests of the public, which these theories emphasise, that the rationalisation of the regulation of exclusive copyrights in the European Union that balances interests between the dominant interest groups in society, is based on. The first part of the thesis also provides an overview of the regulation of exclusive copyright in the European Union, the specificity of this regulation in the legal framework of the Member States of the European Union, and the peculiarities and characteristics of the regulation. It identifies the essential preconditions for the development of digital technologies in the creative industries of the European Union to reduce the effectiveness of the regulation of exclusive copyrights and, on the basis of these preconditions, defines the problematic nature of the regulation of exclusive copyrights in the European Union in terms of ensuring the economic interests of 'traditional' creators.

The *second* part of the thesis examines the problems of modernising the regulation of exclusive copyrights in the European Union. It examines the provisions of Directive 2019/790 and the Digital Services Act aimed at strengthening the protection of these rights in the online content sharing services sector, and reviews and assesses the practical impact of the transposition into national law or direct application of these laws on (1) the effectiveness of the online content sharing service; and (2) the conditions of commercial exploitation of parody, caricature or pastiche derivative works that

depend on the online content sharing service. Accordingly, the problematic aspects of such regulation and the theoretical reasons for the emergence of these problematic aspects in the legislative process are highlighted. In this context, a brief overview is also given of analogous regulation in the common law tradition of countries outside the European Union, in order to get an impression of the regulatory trends in the countries where the online content sharing service has been developed and where most of the experience of its operation has been accumulated. In order to identify the criteria for the desired regulation of exclusive copyrights in the European Union, the concept of the European Union's digital internal market is analysed, together with the requirements for the protection of exclusive copyright it imposes. It assesses the relationship between these requirements and the impact of the legal framework designed to meet them on online content sharing service providers and their collaborating creators.

The third part of the thesis explores ways to improve the regulation of exclusive copyrights in the European Union. These ways are formulated in the light of the regulatory features of Directive 2019/790 and the Digital Services Act, which were examined in the second part of the thesis, and which create the difficulty of ensuring that the commercial strategies of creators with different reliance on control over the use of works are commonly supported on content sharing platforms. The model analysis illustrates which regulatory solutions would solve the above-mentioned challenge of practical reconciliation of creators' interests, integrate effective means of ensuring the dissemination of parody, caricature or pastiche derivative works, and formulate concrete recommendations for the improvement of the regulation of the exclusive copyrights that protect these interests.

Although the regulatory control over the exploitation of works in the European Union has been extended to other institutions, such as exclusive moral rights of authors, in view of the scientific problem of the thesis research and the scope of the thesis, the most significant and relevant problematic aspects of the regulation of the exploitation of works in the European Union have been selected, in the subjective judgement of the author of this thesis. The thesis focuses on the fundamental aspects of legal regulation shaping the possibilities of commercial exploitation of creative works in the digital space and the possibilities of improving such regulation, the importance of which is also emphasised by the European Commission. The author's choice to focus his dissertation research on the regulation of exclusive economic copyrights in the European Union is motivated by the doctrine's emphasis on the need to expand the doctrine on this topic due to the perceived threat that current efforts to update the regulation of these rights could limit the development of the creative economy in the EU. Thus, the object of the dissertation research is formulated in the light of the need to contribute to the theoretical discourse of research on the regulation of exclusive copyrights, both by the institutions of the European Union and by doctrine.

OVERVIEW OF RESEARCH

The legal scholarship of the Republic of Lithuania has not comprehensively analysed the problematic of modernising the regulation of exclusive copyrights in the European Union in the context of Directive 2019/790 and the Digital Services Act. The institution of exclusive copyrights is studied in a fragmented way, only in scholarly works that cover the “whole” of copyright law and are not focused on the regulation of exclusive copyright in the European Union. Among them, perhaps the first work of this kind is the monograph published in 2009 by Prof. Dr. (HP) V. Mizaras, “Aurių teisė. II tomas”⁸⁰³. The monograph not only provides an overview of the regulation of exclusive copyrights and copyright as a whole at the international, European and national level, but also focuses on the meaning of exclusive copyrights and the peculiarities of their implementation in the digital space. These include the textbook “Intelektinės nuosavybės teisė” published in 2010 by R. Birštonas, D. Klimkevičiūtė and N. J. Matulevičienė⁸⁰⁴, and the textbook “Intelektinės nuosavybės teisė. Aurių teisė”⁸⁰⁵ published in 2011 by M. Stonkienė, both focusing on the concept and regulation of exclusive copyrights.

Contribution to the research of the Institute for Exclusive Copyright in the European Union in the field of copyright in the Republic of Lithuania in 2020 was complemented by the textbook “Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose” by R. Birštonas and J. Liaukšminaitė⁸⁰⁶. The textbook not only deals with the copyright system, clarifies the property rights regulated in the Republic of Lithuania and in many Member States of the European Union, but also provides information on the existing international, European Union and national regulation of exclusive copyrights. However, the textbook’s focus is more on the entire system of intellectual property law and the general overview of copyright law. Thus, it can be said regarding the above-mentioned academic works, the tendency in the study of copyright law in the Republic of Lithuania is to study copyright law as a whole field of law, without paying attention to contemporary problems encountered specifically in the field of the regulation of the exclusive rights of authors in the European Union. The above-mentioned academic works dealing with the regulation of exclusive copyrights in the European Union are more of a survey and educational nature, which does not address the most pressing contemporary problems in the regulation of those rights and does not provide possible regulatory or other solutions to those problems. Thus, it can be stated that the institute of regulation of exclusive copyrights in the European Union and the problems of its modernisation have been studied in the legal science of the Republic of Lithuania only

803 Vytautas Mizaras, *Aurių teisė. II tomas* (Vilnius: Justitia, 2009).

804 Ramūnas Birštonas, Danguolė Klimkevičiūtė ir Nijolė Janina Matulevičienė, *Intelektinės nuosavybės teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2010).

805 Marija Stonkienė, *Intelektinės nuosavybės teisė. Aurių teisė* (Vilnius: Europos socialinis fondas, 2011).

806 Ramūnas Birštonas, Jūratė Liaukšminaitė, *Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijose* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020).

indirectly, without paying attention to the specificity of the problems attributed to these legal relations. These reasons encouraged the authors of the dissertation to refer to the research materials of mainly foreign scholars in the dissertation research.

Foreign legal scholarship has paid more attention to the regulation of exclusive copyrights in the European Union and to the conceptual illustration of this legal institution. Although the subject matter of the thesis implies the relevance of continental legal sources, the insights on the importance and practical implications of the effectiveness of exclusive copyrights provided in the scholarly work of representatives of the common legal tradition, such as T. Flew⁸⁰⁷, P. Goldstein and B. Hugenholtz⁸⁰⁸, D. Gervais⁸⁰⁹, J. C. Ginsburg⁸¹⁰, I. Stamatoudi and P. Torremans⁸¹¹ illustrate the existence of the doctrinal foundations for a debate on the search for the effectiveness of the regulation of exclusive copyrights in the European Union. Among the sources from the common legal tradition, the contribution of J. Hughes is particularly significant in revealing the meaning and content of the institution of transformative use, and in providing criteria for qualifying derivative works in the genre of parody, caricature or pastiche⁸¹².

Foreign legal scholarship has extensively examined the impact of digital technologies on the regulation of exclusive copyrights in the European Union, in terms of the problematic nature of this regulation and the changed notion of the effectiveness of these rights. The technological aspects that have shaped the vulnerability of the regulatory protection of exclusive copyrights in the digital space are explored in B. J.

807 Terry Flew, „Copyright and Creativity: An Ongoing Debate in the Creative Industries“, *International Journal of Cultural and Creative Industries* 2, 3 (2015): 4-17, https://www.researchgate.net/publication/260267099_Copyrights_and_copyrights_Copyright_law_and_the_digital_economy.

808 Paul Goldstein, P. Bernt Hugenholtz, *International Copyright - Principles, Law and Practice 4th Edition* (Oxford: Oxford University Press, 2019).

809 Daniel Gervais, *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019).

810 Jane C. Ginsburg, „Overview of Copyright Law“, *Columbia Public Law Research Paper No. 14-518* 14, 518 (2016): 1-30; Jane C. Ginsburg, „Fair Use in the United States: Transformed, Deformed, Reformed?“, *Singapore Journal of Legal Studies* (2020): 265-294.

811 Irini Stamatoudi, Paul Torremans, *EU Copyright Law. A Commentary* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021).

812 Justin Hughes, „Rules, Standards and Copyright Fair Use“, *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 1-61, <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizlrev1.pdf>. Justin Hughes, „The *Sub Rosa* Rules Of Copyright Fair Use“, *Arizona Law Review* 64, 1 (2022): 2-50, <https://arizonalawreview.org/pdf/64-1/64arizlrev1.pdf>.

Jütte⁸¹³, S. Yanisky-Ravid⁸¹⁴, L. Guibault and J. P. Quintais⁸¹⁵, I. Atasanova⁸¹⁶ scientific publications. This vulnerability or lack of effectiveness of exclusive copyright in the European Union, in particular as manifested in online content sharing service platforms, is revealed in the scientific publications by S. Bechtold⁸¹⁷, I. E. Alba⁸¹⁸, F. Ferri⁸¹⁹, F. Wilman⁸²⁰, P. Bernt Hugenholtz and M. Kretschmer⁸²¹. Meanwhile, innovative ways in which exclusive copyrights can be economically realised by creators in the online space, which should be taken into account by the regulation of these rights, are explored in the scientific publications of N. Searle⁸²², P. K. Yu⁸²³.

In reviewing the foreign copyright doctrine exploring the problematic modernisation of the regulation of exclusive copyrights in the European Union, the studies of G.

813 Bernd Justin Jütte, „Digital Copyright condensed”, *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 15, 5 (2020): 405-406.

814 Shlomit Yanisky-Ravid, „Intellectual Property Laws in the Digital Era: An International Distributive Justice Perspective”, *Intellectual Property, Innovation, and Global Inequality 2020* (2020): 1-26, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3822753_

815 Lucie Guibault, Joao Pedro Quintais, „Copyright, technology and the exploitation of audiovisual works in the EU”, *IRIS Plus* 4 (2014): 7-37.

816 Irina Atasanova, „Copyright Infringement in Digital Economy”, *The Journal of Law and Economics* 1, 1 (2019): 13-22.

817 Stefan Bechtold, „Deconstructing Copyright”, from *Copyright Reconstructed. Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B.V., 2018): 59-82.

818 Isabel Espin Alba, „Online content sharing service providers' liability in the directive on copyright in the Digital Single Market”, *UNIO - EU Law Journal* 6, 1 (2020): 100-114.

819 Federico Ferri, „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market”, *China-EU Law Journal* (2021): 21-38.

820 Folkert Wilman, „The EU's system of knowledge-based liability for hosting service providers in respect of illegal user content – between the e-Commerce Directive and the Digital Services Act”, *JIPITEC* 12, 1 (2021): 317-341.

821 P. Bernt Hugenholtz, Martin Kretschmer, „Reconstructing Rights: Project Synthesis and Recommendations”, in *Copyright Reconstructed: Rethinking Copyright's Economic Rights in a Time of Highly Dynamic Technological and Economic Change*, edited by P. Bernt Hugenholtz (Alphen aan den Rijn: Wolters-Kluwer, 2018): 1-10.

822 Nicola Searle, „Business Models and Copyright Reform: The Legal Business Model”, *SSRN* (2020): 1-25, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599891; Nicola Searle, „Business Models, Intellectual Property and the Creative Industries: A Meta-analysis”, *CREATe Working Paper* 2017, 09 (2017): 1-51.

823 Peter K. Yu, „Increased Copyright Flexibilities for User-Generated Creativity”, in *Reforming Intellectual Property*, edited by Gustavo Ghidini, Valeria Falce (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022): 307-318.

Priora⁸²⁴, J. P. Quintais⁸²⁵, G. Spindler⁸²⁶, M. Stedman⁸²⁷, F. Ferri⁸²⁸, M. Husovec⁸²⁹, G. Frosio⁸³⁰, E. Rosati⁸³¹ stand out. The work of these scholars provides a critical analytical approach to the practical implementation options of Article 17 of Directive 2019/790 and the challenges they pose for the fulfilment of creators' economic interests in online content sharing service platforms. In this respect, the reviewed studies are relevant to assess the issues of Article 17 of Directive 2019/790 analysed in the thesis and to highlight the parameters of these issues, i. e. precisely which regulatory aspects of Directive 2019/790 shape the divide between the objectives of the protection of the economic interests of creators pursued by the regulation of this legislation, and the possible negative impact of this regulation on the fulfilment of the economic interests of creators in the platforms of online content sharing services.

In order to objectively assess the regulation of Directive 2019/790 in the context of the objectives of this legislation, the accompanying documents (*travaux préparatoires*) of Directive 2019/790, prepared by the European Union institutions, are also relevant to this thesis. The importance of these documents lies in their role of providing guidance for the European Union's Digital Single Market legislative policy and outlining the challenges that the Digital Single Market regulation seeks to overcome in the field of copyright. Key documents include the European Commission Communications⁸³²

824 Giulia Priora, „Catching sight of a glimmer of light: fair remuneration and the emerging distributive rationale in the reform of EU Copyright Law”, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 330-343.

825 Joao Pedro Quintais, „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical look”, *European Intellectual Property Review* 42, 1 (2020): 28-41.

826 Gerald Spindler, „The Liability system of Art. 17 DSMD and national implementation: Contravening prohibition of general monitoring duties?”, *JIPITEC* 10, 3 (2019): 343-374.

827 Michael Stedman, „Mind the Value Gap: Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market”, *SSRN* (2019): 1-40, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3810144.

828 Federico Ferri, „The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market”, *China-EU Law Journal* (2021): 21-38.

829 Joao Pedro Quintais, Martin Husovec, „How to License Article 17 of the Copyright in the Digital Single Market Directive? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms”, *GRUR International* 70, 4 (2021): 325-348; Martin Husovec, „The Promises of Algorithmic Copyright Enforcement: Takedown or Staydown? Which Is Superior? And Why?”, *Journal of Law and the Arts* 42, 53 (2018): 53-84.

830 Giancarlo F. Frosio, „Reforming the C-DSM Reform: a User-Based Copyright Theory for Common-place Creativity”, *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law* 51, 6 (2020): 709-750.

831 Eleonora Rosati, „The legal nature of Article 17 of the Copyright DSM Directive, the (lack of) freedom of Member States and why the German implementation proposal is not compatible with EU law”, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 15, 11 (2020): 874-878; Eleonora Rosati, „Five considerations for the transposition and application of Article 17 of the DSM Directive”, *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 16, 3 (2021): 265-270.

832 „Communication from the European Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 6 May 2015, A European Strategy for the Digital Single Market COM(2015) 192 final”, European Commission, accessed

and the European Parliament Resolutions⁸³³. The relevance of these documents for the dissertation research can be explained by their value priorities that should be preserved in the formulation of a harmonised copyright regulation in the European Union, in other words, they clarify the qualitative requirements for the updating of the regulation of the exclusive copyrights.

Of particular relevance to the dissertation research is the foreign legal doctrine reviewing the regulation of the Digital Services Act and analysing the problematic aspects of this legal regulation in potentially limiting the economic interests of creators and providers of online content sharing services. These are reviewed in the studies by A. Savin⁸³⁴, M. Barczentewicz⁸³⁵, J. Barata⁸³⁶ and J. P. Quintais and S. F. Schwemer⁸³⁷,

7 July 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>; „European Commission Staff Working Document of 14 September 2016, Summary Impact Assessment on the modernisation of EU copyright legislation SWD(2016) 302 final”, accessed 28 April 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016SC0302&from=EN>; „Communication from the European Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 25 May 2016. Online platforms and the Digital Single Market: Opportunities and challenges for Europe COM(2016) 288 final”, European Commission, accessed 1 August 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0288&from=EN>; „Communication from the European Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 15 May 2018. Completing a robust Digital Single Market for all COM (2018) 320 final”, European Commission, accessed 1 August 2020, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/completing-trusted-digital-single-market-all>.

833 „European Parliament resolution of 9 July 2015 on the implementation of Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (2014/2256(INI))”, European Parliament, accessed 7 April 2020, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0273_LT.html; „European Parliament resolution of 19 January 2016 on the emerging Digital Single Market Act (2015/2147(INI)) (2018/C 011/06)”, European Parliament, accessed 9 July 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016IP0009&from=EN>; „European Parliament resolution of 15 June 2017 on online platforms and the Digital Single Market (2016/2276(INI))”, European Parliament, viewed 1 August 2020, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_LT.html.

834 Andrej Savin, „The EU Digital Services Act: Towards a More Responsible Internet“, *Journal of Internet Law* 24, 7 (2021): 15-25.

835 Mikolaj Barczentewicz, „The Digital Services Act: Assessment and Recommendations“, SSRN (2021): 1-17, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3874961.

836 Joan Barata et al, *Unravelling the Digital Services Act Package. A Publication of the European Audiovisual Observatory* (Strasbourg: European Audiovisual Observatory, 2021); Joan Barata, „The Digital Services Act and Its Impact on the Right to Freedom of Expression: Special Focus on Risk Mitigation Obligations”, DSA Observatory, accessed 4 February 2022, <https://dsa-observatory.eu/2021/07/27/the-digital-services-act-and-its-impact-on-the-right-to-freedom-of-expression-special-focus-on-risk-mitigation-obligations/>.

837 Joao Pedro Quintais, Sebastian Felix Schwemer, „The Interplay between the Digital Services Act and Sector Regulation: How Special is Copyright?“, *European Journal of Risk Regulation* 13, 2 (2022): 191-217.

among which the latter stands out as providing a partial comparative analysis of the regulation of Article 17 of the Directive 2019/790 and of the Digital Services Act. In terms of a critical assessment of the impact on the economic interests of creators, of particular relevance is the scientific publication by J. Wimmers “The Out-of-court dispute settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals”⁸³⁸, which provides an overview of the possible scenarios for the abuse of the procedural systems for content moderation governed by the Digital Services Act.

Given that the dissertation research aims to make proposals on how the regulation of exclusive copyrights in the European Union should be modernised, this undoubtedly implies a link between the dissertation research and the specificities of the legislative framework for the regulation of the above-mentioned rights in the EU. In this respect, research on legislative doctrine and on the legislative policy of the European Union and its impact on the regulation of exclusive copyrights becomes relevant. Among such works is T. Meyer’s study “The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control”⁸³⁹. This study analyses, among other things, how the ambition to strengthen the control of the use of exclusive copyrights can shape the legal framework that limits the economic exploitation of these rights⁸⁴⁰. The relationship between strengthening control over the use of exclusive copyrights and the reduction of the economic efficiency of these rights is also explored in the monograph “Reconciling copyright with cumulative creativity” by G. Frosio⁸⁴¹, and in the scientific publication “Copyright, Doctrine and Evidence-Based Reform” by S. van Gompel⁸⁴². These studies are not only relevant for the dissertation in highlighting the importance of regulating exclusive copyrights in the European Union in order to flexibly adapt to the changing technological conditions for the economic realisation of these rights, but also in highlighting the practical limitations of a legislative approach to strengthening the control of the unambiguous use of works in the digital space in order to ensure the integrity of the creators’ economic interests in the platforms of online content sharing services.

M. Lambrecht’s scientific publication “Free Speech by Design. Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive”⁸⁴³ is of great importance to the ability of the dissertation research to propose regulatory solutions

838 Jörg Wimmers, „The Out-of-court dispute settlement mechanism in the Digital Services Act: A disservice to its own goals”, *JIPITEC* 12, 4 (2021): 381-401.

839 Trisha Meyer, *The Politics of Online Copyright Enforcement in the EU. Access and Control* (Palgrave Macmillan: Brussels, 2017).

840 *Ibid.*

841 Giancarlo Frosio, *Reconciling copyright with cumulative creativity* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018).

842 Stef van Gompel, „Copyright, Doctrine and Evidence – Based Reform“, *Jipitec* 8, 4 (2017), 304–310, https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-8-4-2017/4638/JIPITEC_8_4_2017_304_van_Gompel.

843 Maxime Lambrecht, „Free Speech by Design. Algorithmic protection of exceptions and limitations in the Copyright DSM directive”, *JIPITEC* 68, 1 (2020): 68-94.

for exclusive copyrights in the European Union, integrating the rules of algorithmic content moderation and unifying the overall effectiveness of the commercial strategies of different creators in the sector of online content sharing services. This academic publication critically assesses the potential of algorithmic content moderation regulation in qualifying legitimate exceptions to the exclusive copyrights, and provides an overview of the general direction of such regulation. The regulatory proposals presented in the thesis are given an important doctrinal basis by D. Gervais' 2019 monograph "(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform"⁸⁴⁴. This research provides conceptual ideas on how a reform of the regulatory model of exclusive copyrights could facilitate the functioning of this regulation in line with the innovative practice of the economic realisation of exclusive copyrights that has emerged in the digital space. For an overview of the technological functioning of algorithmic content moderation, mention should be made of the scientific publication "Copyright Content Moderation in the EU: An Interdisciplinary Mapping Analysis" by J. P. Quintais and colleagues⁸⁴⁵.

European Union legislation and draft legislation is also of particular relevance to the thesis research: the E-Commerce Directive, Directive 2001/29/EC, Directive 2019/790, the Digital Services Act. As well as the copyright laws of foreign Member States of the European Union. In the area of national law, the Law on Copyright and Neighbouring Rights of the Republic of Lithuania⁸⁴⁶ stands out as the main normative legislation. In addition, case law is also relevant to the thesis. The case law of the Court of Justice of the European Union (hereinafter referred to as the CJEU) is used in the dissertation study to reveal the content of the regulation of exclusive copyrights in the European Union, the peculiarities of the application of the practice of general content monitoring, to reveal the content of the exception of exclusive copyrights for the purposes of parody, caricature or pastiche, and to reveal the structural and functional characteristics of the derivative work of parody. In revealing these characteristics, reference should also be made to the case-law of the Supreme Court of the United States of America, Canada and the United Kingdom.

All the above mentioned and other sources will be used in the dissertation research in order to comprehensively analyse the institution of the regulation of exclusive copyrights in the European Union, the peculiarities and problematic aspects of this regulation, in order to harmonise it with the possibilities of realising the interests of the participants of the European Union's digital creative industry, and to provide proposals for the improvement of the regulation of the model of the above-mentioned rights in the European Union.

844 Daniel Gervais, *(Re)structuring Copyright. A Comprehensive Path to International Copyright Reform* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019).

845 Joao Pedro Quintais, „The New Copyright in the Digital Single Market Directive: A Critical look“, *European Intellectual Property Review* 42, 1 (2020): 28-41.

846 „Law on Copyright and Neighbouring Rights of the Republic of Lithuania“, LRS, accessed 7 July 2020, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>.

RESEARCH METHODOLOGY

In order to comprehensively and comprehensively investigate the social relations and phenomena examined in the dissertation research, the research uses the tools and procedures of scientific cognition - methods of scientific research - in order to get to know the object of the dissertation research. The following theoretical and empirical methods of scientific research are used in the dissertation research: abstraction, comparative historical, document analysis, modelling and generalisation methods.

The abstraction method is useful in the thesis research in several respects. Firstly, on the basis of abstraction, the research developed generalised thinking products: the value principles of the legal regulation of exclusive copyrights were identified, concepts and categories were introduced. Secondly, the abstraction method in the dissertation research was particularly useful in conceptualising the Digital Internal Market of the European Union as a qualitative criterion for the effectiveness of the exclusive copyrights' regulation applied in this market. In this way, abstracting the Digital Internal Market: 1) highlighted the practical expectations raised by the European Union's legislators for the regulation of exclusive copyrights, especially in the sector of online content sharing services; 2) assessed the problematic nature of the regulation of Directive 2019/790 and the Digital Services Act in the context of these expectations; and 3) highlighted the ways in which the regulation of exclusive copyrights in the European Union needs to be improved in order to integrate it into the Digital Internal Market as a qualitative medium of European Union regulation for creative industries. In this way, the method of abstraction is manifested in a continuous practical application in all the key stages of the thesis research. Thirdly, abstraction was used to extract the essential features of the regulation of exclusive copyrights in the European Union, the principles of this regulation as applied in the European Union legislation in the field of copyright, and to identify the main problematic aspects of the said regulation.

The comparative historical method is used in the thesis research to provide a comprehensive analysis of the development of the exclusive copyrights institute: from a historical point of view, it reveals the formation and economic features of this legal institute, as well as the economic-social purpose of this legal institute, according to the value positions and paradigms of the various sources of international copyright science.

The method of document analysis is used in the thesis research in three aspects. Firstly, it reveals the regulation of exclusive copyrights in the Republic of Lithuania, the European Union and the Member States of the European Union, by examining the legislation of the aforementioned legal systems. In this respect, the document analysis method is used in the dissertation research to collect primary data, given that the aforementioned legislation is one of the main sources of the dissertation research. Secondly, with the use of this method the dissertation study analyses the scientific literature and the case-law of the European Union by means of this method. Thirdly, the coherence of the provisions of Directive 2019/790 and of the Digital Services Act concerning the enforcement of exclusive copyrights for making content publicly available on

the platforms of online content sharing service providers with the economic interests of creators in this sector is assessed by means of a document analysis approach, also using a modelling approach.

The modelling approach is used in the study: 1) to model the behaviour of online content sharing service providers and users of these services in order to meet the requirements of Article 17 of Directive 2019/790 and the Digital Services Act; 2) to develop solutions to improve the regulation of exclusive copyrights in the European Union and to predict the impact on the online content sharing sector and the economic opportunities for creators, both in terms of the commercial exploitation of parody, caricature and pastiche derivative works. The modelling approach in the thesis research is particularly relevant in the second aspect. The doctrine takes the view that theoretical models are functionally applicable both in revealing certain interactions or phenomena and in supporting the validity of the hypothesis put forward⁸⁴⁷. These features of the modelling approach have been used in the thesis research to formulate solutions for improving the economic utility of exclusive copyrights in the European Union (incorporating commercial exploitation of parody, caricature or pastiche derivative works). The criteria for regulating the protection of exclusive copyrights (e. g. integration into the operation of an online content sharing service, prevention of infringement of exclusive rights), which were extracted from the Digital Single Market by means of the abstraction method, were used as a function of the regulatory model to be followed. The identified regulatory concerns of Directive 2019/790 and the Digital Services Act (e. g. the application of liability for content made publicly available on platforms and the inevitability of joint monitoring of content) have been used as a basis for a theoretical model of regulation. In the light of the formulated function of the regulatory model, the functional elements of the model - the regulatory solutions - are discovered (modelled) for this basis of the intended regulatory model, and to the basis of the model, fulfil the intended function of the model and confirm the continued functioning of this function. With these elements, the interaction between the fulfilment of the qualitative criteria of the legal regulation of the Digital Internal Market, the removal of the problematic aspects of the regulation of Directive 2019/790 and the Digital Services Act that hinder this fulfilment, and the qualitative integration of the commercial exploitation of the parody, caricature or pastiche derivative works into the platforms of online content-sharing services is revealed and proven.

With the help of the summarisation method - reflecting the general, essential features and characteristics of phenomena⁸⁴⁸, the dissertation research reflects on the essential features, characteristics and trends of the issues and phenomena investigated in the parts of the research. For example, it identifies the fundamental weaknesses of the efforts to modernise the regulation of exclusive copyrights in the European Union, which are due to the outdated doctrinal approach of the European Union's legislative

847 Roman Frigg, *Models and Theories. A Philosophical Inquiry* (New York: Routledge, 2023), 394-396.

848 Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimo metodologija* (Vilnius: Lietuvos Teisės Universiteto Leidybos centras, 2003), 387.

institutions to the institute of these rights, and the tendency to apply this approach to the reform of the regulation of exclusive copyrights and to make the regulation more effective and adaptable to the digital age. The final conclusions and recommendations of the dissertation research are also presented on the basis of the generalisation method, as well as proposals.

CONCLUSIONS

The analysis carried out in the dissertation research allows us to state that the aim of the dissertation research, as stated in the introduction, has been achieved, the objectives set in the dissertation research have been fulfilled, and the statements made in the defence have been confirmed. This is confirmed by the following conclusions of the thesis:

- 1.1. The problem of the effectiveness of the regulation of exclusive copyrights in the European Union has emerged in the assessment of the ability to enforce the fundamental economic function of the exclusive copyrights in Articles 2 to 4 of Directive 2001/29/EC, in particular the right of communication of the work to the public, namely the control of the use of the work on online content sharing service platforms. This control (making works available to the public only with the consent of the owner of the right of communication) has become practically unworkable. This is due, collectively, both to the lack of European Union-wide regulation of the responsibility of online content sharing service providers to enforce these rights, and to the “convenience” of online content sharing platforms to enforce multiple infringements of these rights.
- 1.2. The integration of advertising into the work made publicly available on an online content sharing platform has made the profitability of the work dependent not only on the effectiveness of the control of access to the work by means of the exclusive copyrights, but also on the ability of those rights to exclusively control and maintain the public availability of the work on the online content sharing platform by means of promotional activities that enhance the value of the work. The development of the online content sharing service has thus created two varieties of the economic function of exclusive copyrights regulation: (1) the control of access to the work and the enforcement of the exclusivity of the communication of the work to the public; and (2) the enforcement of the exclusivity of the communication of the work to the public in a manner that is divorced from the control of access to the work.
- 1.3. In the European Union’s online content sharing services sector, the exercise of the economic function of exclusive copyrights, dissociated from access control and through the integration of advertising services, has become widely applied to user-generated content, including derivative works in the genre of parody, caricature or pastiche, as covered by Article 5(3)(k) of Directive 2001/29/EC. It is precisely the dissemination of derivative works in this genre on online content-sharing platforms that has taken on an increasingly important role in

representing the “independence” of the commercial exploitation of exclusive copyrights from the control of access to protected works.

These findings support the *first thesis claim that* online content sharing services have created a dual benefit of exclusive copyrights in the European Union for creators: the ability to restrict access to works and to protect the making of works of parody, caricature or pastiche available to the public on online content sharing service platforms.

- 2.1. Regulating Article 17 of Directive 2019/790 to only allow licensed access to content risks creating a practice of general content monitoring on content sharing platforms. Given the inability of algorithmic content moderation technology to qualify the genres of parody, caricature or pastiche according to the parody stylisation criteria set out in the CJEU’s jurisprudence, the dissemination of derivative works in these genres is likely to be limited. The regulation of Article 17 of Directive 2019/790 thus excludes derivative works in the parody, caricature or pastiche genres from commercial exploitation in accordance to the precise economic utility of the exclusive copyrights created by the online content sharing service platforms - the right to make the work available to the public without restricted access on these platforms.
- 2.2. The uncertainty in the scope of the works to be investigated, as regulated by Article 16 of the Digital Services Act, encourages the choice of online content sharing service providers to apply general monitoring of content and to avoid fluctuations in the resources required for exclusive copyrights infringement investigations. The practical problem of ensuring the dissemination of derivative works in the genre of parody, caricature or pastiche, as seen in the regulation of Article 17 of Directive 2019/790, is echoed in the case of: (a) the legal framework sets out requirements for the prevention of exclusive copyrights infringements, the optimised implementation of which forces the online content sharing service provider to opt for algorithmic content moderation practices; (b) the legal framework does not regulate the requirements for ensuring the technical identification of parody, caricature or pastiche derivative works in the process of algorithmic moderation.
- 2.3. The results of the regulatory analysis of Article 17 of Directive 2019/790 and Article 16 of the Digital Services Act show an incomplete implementation of the economic function of exclusive copyrights in the European Union, which does not represent one of the criteria of supporting the diversity of commercial uses of works, which is one of the conceptualisations of the European Union’s digital single market. By not only allowing online content sharing service providers to choose the most practical means of preventing infringements of exclusive copyrights, but also leaving the discretion of online content sharing service providers to (un)decide on the protection of the dissemination of parody, caricature or pastiche derivative works, this legislation creates an ‘unfair competition’ between the possibilities to execute the economic function of the right of limitation of dissemination and the right to make parody, caricature or pastiche derivative works available to the public.

These findings support the *second thesis claim* that the regulation of Directive 2019/790 and the Digital Services Act shows a paradoxical practical result. Strengthening the protection of creators' proprietary interests on online content sharing service platforms removes the effectiveness of the right of publicity for works of parody, caricature or pastiche and the proprietary benefits of this right for creators.

- 3.1. The regulation of Directive 2019/790 and the Digital Services Act has shown that the legislator must consider the use of algorithmic content moderation technology as a means of preserving the cost-effectiveness of the online content sharing service in the context of the supervision of exclusive copyrights, and as a means of satisfying the European Union's Digital Single Market conceptualisation criteria of the proportionate implementation of the protection of the exclusive copyrights. Therefore, the harmonisation of the conditions for the commercial exploitation of different works on the platforms of online content sharing services must be achieved by establishing rules for the algorithmic differentiation of parody, caricature, pastiche derivative works.
- 3.2. Linking liability for infringements of exclusive copyrights to the online content sharing service provider to users' notification of such infringements can make the supervision of exclusive copyrights by algorithmic moderation of content effective, i. e. limited to the real interests of the holders of those rights. In order to prevent abuse and latent research of copyrighted content, it is necessary to regulate that: (1) the holder of an exclusive copyrights must authenticate and provide a sample of the protected work for administration in the platform's content identification tool system in order to be able to use the algorithmic content moderation procedure for the enforcement of exclusive copyrights; (2) the provider of an online content sharing service must install and apply the content identification tool system in the platform to which it is administered.
- 3.3. The structural composition of a parody, caricature or pastiche work, which combines the part of the work to be parodied and the creative elements of the author of the parody, is favourable for transformation into criteria for stable algorithmic differentiation of these genres: 1) it is based on the quantitative proportion of the parodied work in the parody derivative and assesses the function of the parody based on this (by checking whether there are sufficient creative elements of the parody, caricature or pastiche author in the derivative work); 2) it eliminates the need to identify subjective differences in the function of the parody. By complementing the mandatory application of these criteria with the protection of the exclusive monetisation right of the authors of derivative works of parody, caricature or pastiche, the potential for economic exploitation of the public communication of these works in the online content sharing services sector is restored, while at the same time allowing for the implementation of economically-motivated access control to the works.

These findings support the *third claim of the thesis*, that the beneficial nature of exclusive copyrights of parody, caricature or pastiche and other works requires additional conditions for the protection of these rights on online content sharing service

platforms. The rightful holder of these rights must authenticate himself and provide a sample of the protected work. The online content sharing service provider must protect the right to charge for parody, caricature or pastiche works and use an algorithm to identify these works according to the proportionality between the parodied work and creative elements of the parody author.

RECOMMENDATIONS AND PROPOSALS

The legislative proposals formulated in this thesis are based on the regulation of Article 16 of the Digital Services Act and the framework for the protection of exclusive copyrights set out therein, whereby the liability for infringement of exclusive copyrights of providers of online content sharing services applies as from the moment of the notifications of possible infringements of the said rights, as provided for in the said Article. As the Digital Services Act is a regulation of the European Union and part of the secondary law of the European Union, having direct applicability in the jurisdictions of the Member States of the European Union and, in this respect, having a direct impact on the online content sharing services sector and the creators operating therein, it is relevant to set out the following changes to Article 16 of the Digital Services Act, as formulated in the thesis study, in the following terms:

Article 16. Notice and action mechanisms

1. Providers of hosting services shall put mechanisms in place to allow ~~any individual or entity that is the author or other holder of an exclusive copyrights~~ *in copyrighted content or legal representative* to notify them of the presence on their service of specific items of information that the *author or other holder or legal representative of an exclusive copyrights in copyrighted content* ~~individual or entity~~ considers to be ~~infringing content that infringes his or her or its' own exclusive copyrights and that enable any individual or entity to notify them that their service contains certain pieces of information that the individual or entity considers to be illegal content of a different kind.~~ Those mechanisms shall be easy to access and user-friendly, and shall allow for the submission of notices exclusively by electronic means.
2. The mechanisms referred to in paragraph 1 shall be such as to facilitate the submission of sufficiently precise and adequately substantiated notices. To that end, the providers of hosting services shall take the necessary measures to enable and to facilitate the submission of notices containing all of the following elements:
 - (a) a sufficiently substantiated explanation of the reasons why the individual or entity alleges the information in question to be illegal content;
 - (b) a clear indication of the exact electronic location of that information, such as the exact URL or URLs, and, where necessary, additional information enabling the identification of the illegal content adapted to the type of content and to the specific type of hosting service;

(c) the name and email address of the individual or entity submitting the notice, except in the case of information considered to involve one of the offences referred to in Articles 3 to 7 of Directive 2011/93/EU;

(d) a statement confirming the bona fide belief of the individual or entity submitting the notice that the information and allegations contained therein are accurate and complete.

3. Notices referred to in this Article shall be considered to give rise to actual knowledge or awareness for the purposes of Article 6 in respect of the specific item of information concerned where they allow a diligent provider of hosting services to identify the illegality of the relevant activity or information without a detailed legal examination.
4. Where the notice contains the electronic contact information of the individual or entity that submitted it, the provider of hosting services shall, without undue delay, send a confirmation of receipt of the notice to that individual or entity.
5. The provider shall also, without undue delay, notify that individual or entity of its decision in respect of the information to which the notice relates, providing information on the possibilities for redress in respect of that decision.
6. Providers of hosting services shall process any notices that they receive under the mechanisms referred to in paragraph 1 and take their decisions in respect of the information to which the notices relate, in a timely, diligent, non-arbitrary and objective manner. Where they use automated means for that processing or decision-making, they shall include information on such use in the notification referred to in paragraph 5.
7. *The author or other holder of an exclusive copyrights in copyrighted content or legal representative may only make use of the mechanisms provided for in paragraph 1 of this Article if the content for which a notification of possible exclusive copyrights infringement is made in accordance with paragraph 2 of this Article is registered (flagged) in the system of the Algorithmic Content Recognition Tool operated by the hosting service provider. Hosting service providers shall install and implement Algorithmic Content Recognition Tool systems on their service platforms which shall contain the following information: (a) the author or other holder or representative of the right to the exclusive ownership of the copyrights in the protected content; (b) the reference file of the protected content item.*

In order to ensure the economic efficiency of the regulation of the Digital Services Act with regard to the exclusive copyright and the authors of works in the genre of parody, caricature, pastiche, which are protected by Article 5(3)(k) of 2001/29/EC, Article 16¹ of the Digital Services Act should be supplemented to include rules for the algorithmic qualification of the aforementioned genres, as follows:

Article 16(1). Rules for determining parody, caricature, pastiche content

1. *A content unit (and its' making available to the public) shall be considered lawful (on the basis of Article 5(3)(k) of Directive 2001/29/EC) if the reproduced copyrighted content stored in the hosting service provider's Algorithmic Content Recognition Tool system accounts for no more than 50 per cent of the content unit.*

2. *In cases where the reproduced copyrighted content that is stored in the hosting service provider's Algorithmic Content Recognition Tool system constitutes more than 50 per cent of the content unit, the hosting service provider must ensure that the lawfulness of making the content unit available to the public, in accordance with Article 5(3)(k) of Directive 2001/29/EC, is decided upon by a reasonable period of time, not only by automated means.*
3. *Where a content unit is made publicly available on a hosting service provider's platform in accordance with the requirements set out in paragraphs 1 to 2 of this Article, the hosting service provider shall ensure, that the making available to the public of the content unit or the operation of the user account performing this action may not be restricted without the consent of the rightful holder of the exclusive copyrights in the content unit and that no person other than the rightful holder (or the successor in title) of the exclusive copyrights in the content unit may derive any revenue or other economic benefit from the making available of the content unit on the platform of the hosting service provider.*

24 March 2022 Chapter IX (Articles 105 to 107) has been added to the Law of Copyright and Related Rights of the Republic of Lithuania to regulate the conditions for certain uses of works and objects of related rights by online content sharing service providers. The regulation of Article 107 of the Law of Copyright and Related Rights of the Republic of Lithuania largely mirrors that of Article 16 of the Digital Services Act, *inter alia*, regulating the obligation of online content sharing service providers to “*establish and make publicly available rules for the effective and expeditious handling of disputes concerning the revocation of access to, or the removal of, protected content uploaded by the users of their services ('the dispute' in this Article)*”. In this context, the author of the thesis is of the opinion that the regulatory proposals formulated in the thesis for Article 16 of the Digital Services Act (as well as for Article 20) can be implemented by supplementing Article 107 of the Law of Copyright and Related Rights of the Republic of Lithuania (taking into account the definitions introduced in Article 105(1) of the Law of Copyright and Related Rights of the Republic of Lithuania) and by wording it as follows:

Article 107. Dispute resolution and protection of parody, caricature, pastiche

1. Service providers shall establish and make publicly available rules for the efficient and expeditious handling of disputes concerning the revocation of access to, or the removal of, protected content uploaded by users of the services (hereinafter referred to in this Article as a dispute). Those rules shall lay down the form, content and presentation of requests for dispute resolution *from protected content subjects or other holders of exclusive copyrights in that content*, the requirements for the collection and presentation of evidence, as well as the procedure for conciliation between the parties and for the settlement of disputes, including the resolution of disputes by electronic means, and the rules for the other dispute resolution procedures, and shall provide for the prompt settlement of complaints *from protected content subjects or other holders of exclusive copyrights in the content* ~~from users of services~~. These rules

may provide for sanctions against protected content subjects or other holders of exclusive copyrights in content who abuse automatic content identification technologies or make malicious or unfounded complaints. *These rules provide that a dispute may only be initiated by a protected content subject or other holder of exclusive copyrights in content and only in relation to protected content that is registered (flagged) in a content recognition tool system operated by a service provider (hereinafter referred to in this Article as 'the system'). Service providers shall implement and operate systems that collect the following information: (a) the subject of the protected content; (b) the reference file of the item of protected content. Content shall be deemed to have been lawfully made available to the public if the reproduced protected content stored in the system does not constitute more than 50 per cent of the content. These rules provide that where the reproduced protected content stored in the system constitutes more than 50 per cent of the content, the service provider must promptly assess whether this is done for the purposes of Article 211 of this Act and ensure that a human being is involved in the review of the content for the purpose of removing it or its removal. If the service provider complies with the conditions regulated in this paragraph, the service provider shall be deemed to have complied with the requirements of Article 106(2) of this Act.*

2. Protected content subjects shall, within a time limit set by the service provider, respond to complaints from ~~users of the services of other protected content subjects~~ received through the service providers and duly substantiate their requests to remove or restrict access to the protected content by stating the reasons for the request. Protected content subjects shall review the protected content whose removal or restriction of access or removal is complained about by a ~~user-subject~~ and ensure that such review is carried out by a human being. Where a protected content subject responds to a complaint within the time limit set by the service provider but ~~another protected content subject~~ ~~user~~ disagrees with the decision of the protected content subject, the ~~service provider~~ ~~protected content entity~~ ~~must able to~~ take steps to resolve the dispute and ensure that a human being is involved in the resolution of the dispute. While the dispute is ongoing, the service provider shall restrict access to the disputed protected content.
3. *Where protected content is made publicly available on a service provider's platform in compliance with the requirements set out in paragraph 1 of this Article, the service provider shall ensure, that the making available to the public of the protected content or the operation of the account of the subject of the protected content (the service user) who performs this act may not be restricted without the consent of the subject of the protected content or of any other holder of the exclusive copyrights in the protected content (except in the cases provided for in paragraph 2 of this Article), and that the making of the protected content available to the public on the platform of the service provider does not result in the generation of revenue or other economic benefit for any other person, other than the subject*

- of the protected content itself or the other lawful holder (or successor in title) of the exclusive copyrights in that protected content.* Disputes between protected content subjects shall be settled out of court by the *service providers procedure laid down in Article 72³⁰ 4 of this Law.* The parties to the dispute may also use other methods of pre-judicial settlement of disputes provided for by law or apply to court in accordance with the procedure established by law.
4. This Article shall apply to service providers established in the territory of the Republic of Lithuania.

LIST OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

1. Šepetyš, Tomas Linas. „Dekonstrukcija ir išimtinių autorių teisių reguliavimo modernizavimas Europos Sąjungoje“, *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 221-240.
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/5727>
2. Šepetyš, Tomas Linas. „Kūrinių sklaidos vaidmuo išimtinių autorių teisių Europos Sąjungos reguliavimo modernizacijoje“, *Jurisprudencija* 28, 2 (2021): 489-511.
<https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/7027>
3. Pakutinskis, Paulius, Šepetyš, Tomas Linas. „Algorithmic Parody Protection in the European Union: CDSM Directive And DSA Regulation Perspective.“ *Baltic Journal of Law and Politics* 16, 1 (2023): 79-104.
<https://www.vdu.lt/cris/entities/publication/751f1673-997c-440a-972e-c07c-ca22b847/details>

CURRICULUM VITAE

Personal information

Name, surname Tomas Linas Šepetyš

Education

2014 – 2019 Master Studies in Law
Vilnius University
(Faculty of Law, Private Law Department)

2019 – 2023 Doctoral Studies in Law
Mykolas Romeris University
(Law School, Private Law Department)

Lecturing experience

2022 Assistant Lecturer
Mykolas Romeris University
(Law School, Private Law Department)
Subjects: Industrial Property Law

Work experience

2018 – 2019 Consultant
Vilnius District Court (Civil Cases Department)

2019 Legal counsel
UAB „MG grupė“

2020 – present Chief legal counsel
UAB “LAISVAS IR NEPRIKLAUSOMAS KANALAS”

2022 – present Legal counsel
UAB „Žinių studija“

Memberships

2019 – present Assistant Attorney
The Lithuanian Bar Association

Šepetyš, Tomas Linas

KŪRINIŲ PANAUDOJIMO PARODIJOS TIKSLAIS TEISINĖ APSAUGA TURINIO SKLAIDOS PLATFORMOSE EUROPOS SĄJUNGOJE: daktaro disertacija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2024. 286 p.

Bibliogr. 189–215 p.

Šiame darbe analizuojama, kaip išimtinių autorių teisių Europos Sąjungoje reguliavimas turinio sklaidos paslaugų sektoriuje sukuria riziką riboti kūrinių panaudojimą parodijos tikslais. Turinio sklaidos paslaugų teikėjams Direktyvos 2019/790 17 straipsniu nustatytą atsakomybę už visą jų platformose saugomą ir padaromą viešai prieinamą turinį, o Skaitmeninių paslaugų akto 16 straipsniu įpareigojus nagrinėti vartotojų pranešimus dėl galimai neteisėto turinio šių paslaugų teikėjai skatinami ieškoti algoritminio turinio moderavimo sprendimų. Nagrinėjamas algoritminio turinio moderavimo technologijos santykis su parodijos išvestinių kūrinių požymiais, išgryninami esminiai tokių kūrinių algoritminio kvalifikavimo probleminiai aspektai.

Analizuojami funkciniai ir struktūriniai parodijos išvestinių kūrinių požymiai, nuosekliai įvertinamas šių kriterijų pritaikomumas formuluojant parodijos funkcijos algoritminio nustatymo taisyklės turinio sklaidos paslaugų teikėjams. Darbe įrodoma, kad struktūriniai parodijos išvestinių kūrinių požymiai pasireiškia nuoseklumu, dėl ko yra laikytini tinkamiausiu pagrindu formuluojant algoritminiam nustatymui pritaikomus parodijos kriterijus.

Taip pat nagrinėjami parodijos kūrinių ekonominio išnaudojimo apsaugos, parodijos kūrinių autorių prievolių teikti saugomo turinio pavyzdžius turinio sklaidos paslaugų teikėjams reglamentavimo klausimai.

This paper analyses how the regulation of exclusive copyrights in the European Union in the content-sharing services sector creates a risk to limit the use of works for parody purposes. With Article 17 of Directive 2019/790 imposing liability on content-sharing service providers for all content stored on their platforms and made available to the public, and Article 16 of the Digital Services Act imposing an obligation to deal with consumer reports of potentially infringing content, content-sharing service providers are being encouraged to look for algorithmic moderation solutions. The relationship between algorithmic content moderation technology and the characteristics of parody derivative works is examined, and the key problematic aspects of algorithmic qualification of such works are highlighted.

The functional and structural features of parody derivative works are analysed, and the applicability of these criteria for formulating rules for algorithmic determination of the parody function for content-sharing service providers is consistently assessed. The paper demonstrates that the structural features of parody derivative works are characterised by consistency, which makes them the most appropriate basis for the formulation of parody criteria applicable for algorithmic determination.

It also addresses the issues of protection of economic exploitation of parody works, and the regulation of the obligations of authors of parody works to provide samples of protected content to content-sharing service providers.

Tomas Linas Šepetyš

KŪRINIŲ PANAUDOJIMO PARODIJOS TIKSLAIS TEISINĖ APSAUGA TURINIO SKLAIDOS PLATFORMOSE EUROPOS SĄJUNGOJE

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz.

Parengė spaudai Martynas Švarcas

Spausdino UAB „Šiaulių spaustuvė“
P. Lukšio g. 9G, 76200 Šiauliai
El. p. info@dailu.lt
<https://siauliuspaustuve.lt>

